

GİRESUN
ÜNİVERSİTESİ . UNIVERSITY

Yüksek Lisans Tezi

Arife AKKAYA

2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

Arife AKKAYA

2021

GİRESUN

T.C

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HASAN HÜSEYİN YALVAÇ'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

ÜZERİNDE BİR İNCELEME

A STUDY ON HASAN HÜSEYİN YALVAÇ'S LIFE

ART AND WORKS

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Arife AKKAYA

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hatem TÜRK

GİRESUN-2021

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 19/11/2021 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Arife Akkaya'nın "Hasan Hüseyin Yalvaç'ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde" Bir İnceleme başlıklı tezini incelemiş olup aday 19/11/2021 tarihinde, saat 15:00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Emine Bilgehan Türk	
Üye	Doç. Dr. Hatem Türk	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Kürşat Kara	

ONAY**...../...../2021****Prof. Dr. Güven ÖZDEM**
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Hasan Hüseyin Yalvaç’ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/11/2021

Arife AKKAYA

ÖN SÖZ

Hasan Hüseyin Yalvaç, toplumcu gerçekçi sanat anlayışını benimsemiş ve bu anlayış doğrultusunda eserler vermiş bir sanatçıdır. 1951 doğumlu olan sanatçı, öğrenciyken şiir yazmaya başlar. İlk şiiri ortaokulda okurken “Yeni Asır” gazetesinde yayımlanır. Başta şiir olmak üzere deneme, öykü gibi edebî türlerde de eser verir.

Sanatçı, “Goca Goca Daşlar” adlı ilk şiir kitabını 1970’te çıkarır. Şiirlerinde toplumda gördüğü aksaklıklar üzerinde durur. Şiirlerini sade ve anlaşılır bir dilde yazar. 1985’te aldığı hapis ve sürgün cezası sebebiyle kaçak yaşamak zorunda kalır. Çeşitli illerde saklanarak yaşamına devam eder. 1985-1987 yılları arasında kaleme aldığı şiirlerde kaçakken saklandığı yerlerden, ailesine duyduğu özleminden ve ayrılığın bahseder. Hasan Hüseyin Yalvaç, özel hayatında yaşadığı sıkıntılara rağmen toplumun sorunlarına da uzak kalmaz. Toplumsal şiirler-yazılar yazmaya devam eder.

“Hasan Hüseyin Yalvaç’ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme” adlı bu çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte “1970 Kuşağı Sanatçıları ve 1970 Kuşağının Özellikleri”ne yer verilmiştir. Çalışma sırasında üç kısma ayrılan birinci bölüme “Hayatı, Ailesi ve Çevresi” genel başlığı verilmiştir. Birinci kısımda Hasan Hüseyin Yalvaç’ın hayatı, ikinci kısımda ailesi, üçüncü kısımda çevresinden bahsedilmiştir.

“Sanatı” genel başlığını taşıyan ikinci bölüm Yalvaç’ın şiirleri ve öyküleri olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Şiirleri başlığını taşıyan birinci kısım alt başlıklara ayrılarak; şiir anlayışı ve şairliği, dil ve üslup, muhtevalarına göre şiirlerinin değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca çalışmaya Yalvaç’ın kitaplarında olmayan, süreli yayınlarda (Beşparmak ve Tek Öyküşiir dergisi) kalmış şiirlerinin de künyeleri eklenmiştir. Öyküleri başlığını taşıyan ikinci kısımda alt başlıklar; öykülerin materyal unsurlarına ve tematik açıdan incelenmesine göre ele alınmıştır.

Üçüncü ve son bölüm ise “Eserleri” genel başlığını taşımaktadır. Bu bölüm şiir kitapları, nesir alanındaki kitapları, diğer eserleri başlığı adı altında üç kısımdan oluşmakla beraber sanatçının eserlerinden söz edilmiştir.

Tez çalışma sürecimde bana yardımcı olan ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Hatem TÜRK’e, çalışma esnasında bana vakit ayıran ve yaşamıyla ilgili bilgiler paylaşan Hasan Hüseyin YALVAÇ’a, fikir alışverişinde bulunduğum lisansüstü arkadaşım Eda OKUR’a ve her zaman yanımda olan anneme teşekkürü bir borç bilirim.

Arife AKKAYA

GİRESUN-2021

ÖZET**HASAN HÜSEYİN YALVAÇ'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ
ÜZERİNDE BİR İNCELEME**

Hasan Hüseyin Yalvaç, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının toplumcu gerçekçi sanatçılarından. Geniş bir sosyal çevreye sahip olduğundan Rıfat Ilgaz, Hasan İzzettin Dinamo, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Muzaffer İzgü, Aziz Nesin, Attilâ İlhan gibi sanatçıları tanıma fırsatını elde etmiştir. Bu isimlerle sürekli görüşmüş, onların etkisiyle toplumcu gerçekçi sanat anlayışını benimsemiş ve sürdürmüştür.

Hasan Hüseyin Yalvaç'ın şiir, öykü, deneme türünde eserleri mevcuttur. Bu çalışma Hasan Hüseyin Yalvaç'ın hayatı, sanatı ve eserleri üzerine yapılan bir incelemeyi kapsar. Yalvaç'ın sanatı; şiir anlayışı ve şairliği, dil ve üslubuna göre incelenirken, şiirleri de muhtevasına göre çeşitli başlıklar altında irdelenmiştir. Sanatçının şiirleri yaşamında yer eden olaylar göz önünde bulundurularak ele alınmıştır. Öyküler ise materyal unsurlarına göre ele alınırken, tematik açıdan da sınıflandırılmıştır.

Çalışmada Yalvaç'ın hayatı, sanatı ve eserleri bir bütün içerisinde verilmesi amaçlandığı için sanatçının yapıtlarının yanı sıra, gazete, dergi ve sanal kaynaklardan da faydalanılmıştır.

Çalışmanın sonunda yazın dünyasına on üç-on dört yaşlarında giren Yalvaç'ın 1970 Toplumcu Gerçekçi kuşağı sanatçılarından biri olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hasan Hüseyin Yalvaç, Sanatçı, Şair, Toplumcu Gerçekçi Şiir.

ABSTRACT**A STUDY ON HASAN HÜSEYİN YALVAÇ'S LIFE****ART AND WORKS**

Hasan Hüseyin Yalvaç is one of the socialist realist artists of the Turkish literature of the republican period. Since he has a wide social circle, he had the opportunity to get to know artists such as Rıfat Ilgaz, Hasan İzzettin Dinamo, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Muzaffer İzgü, Aziz Nesin, Attilâ İlhan. He constantly met with these names, and with their influence, he adopted and continued the socialist realist art approach.

Hasan Hüseyin Yalvaç has works of poetry, short stories and essays. This study includes an analysis of Hasan Hüseyin Yalvaç's life, art and works. Yalvaç's art; While his understanding of poetry and poetry were examined according to his language and style, his poems were also examined under various titles according to their content. The poems of the artist are handled by considering the events in his life. While the stories were handled according to their material elements, they were also classified thematically.

Since the aim of the study is to present Yalvaç's life, art and works as a whole, besides the artist's works, newspapers, magazines and virtual resources were also used.

At the end of the study, it was determined that Yalvaç, who entered the literary world at the age of thirteen or fourteen, is one of the 1970s Socialist Realist generation artists.

Keywords: Hasan Hüseyin Yalvaç, Artist, Poet, Socialist Realistic Poetry.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI	I
YEMİN METNİ	II
ÖN SÖZ.....	III
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ	1
1970 KUŞAĞI SANATÇILARI VE 1970 KUŞAĞININ ÖZELLİKLERİ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
HAYATI, AİLESİ VE ÇEVRESİ.....	4
1.1. HAYATI.....	4
1.1.1. Doğumu	4
1.1.2. Sürgünlerle Geçen Çocukluğu ve Eğitimi	5
1.1.3. Üniversite Yılları	11
1.1.4. Evliliği ve Eşi Faize Yalvaç.....	14
1.1.5. Öğretmenliği	15
1.1.6. Askerliği.....	18
1.1.7. Öğretmenlik Dışındaki Meslekleri.....	20
1.1.8. Tutukluluğu/Hapisliği.....	25
1.1.9. Aldığı Ödüller – Jüri Üyelikleri.....	26
1.1.10. Geçirdiği Kazalar ve Hastalığı.....	31
1.1.11. Basın Yayın Hayatı.....	32
1.1.12. Edebiyata İlgisi	33
1.1.13. Türkiye Yazarlar Sendikası Üyeliği	34
1.2. AİLESİ	35
1.2.1. Aile Kökeni.....	35
1.2.2. Babası Aslan Necati Yalvaç	35
1.2.3. Annesi Simizar Yalvaç	37

1.2.4. Kardeşleri.....	38
1.2.5. Çocukları ve Torunları.....	39
1.3. ÇEVRESİ	40
1.3.1. Ustaları.....	40
1.3.1.1. Attilâ İlhan	41
1.3.1.2. Hasan Hüseyin Korkmazgil	41
1.3.1.3. Hasan İzzettin Dinamo	46
1.3.1.4. Muzaffer İzgü.....	48
1.3.2. Saray (Tekirdağ)	49
İKİNCİ BÖLÜM	51
SANATI	51
2.1. ŞİİRLERİ.....	51
2.1.1. Şiir Anlayışı ve Şairliği.....	51
2.1.2. Dil ve Üslup	60
2.1.3. Muhtevalarına Göre Şiirlerinin Değerlendirilmesi	62
2.1.3.1. Bireysel Şiirleri	62
2.1.3.2. Eşi Faize Hanım- Ayrılık- Hasret Şiirleri	76
2.1.3.3. Umut Şiirleri	87
2.1.3.4. Politik Şiirleri.....	91
2.1.3.5. İşçi Şiirleri.....	100
2.1.3.6. Toplumsal Şiirleri.....	105
2.1.3.7. Aşk/Sevda Şiirleri	115
2.1.3.8. Doğa Şiirleri	124
2.1.3.9. İthaf Şiirleri	131
2.1.3.10. Ölüm Şiirleri	139
2.1.3.11. Saray Şiirleri.....	143
2.1.3.12. Poetik Şiirleri	145
2.3.4. Kitaplarında Olmayan Şiirleri.....	147
2.2. ÖYKÜLERİ.....	148
2.2.1. Materyal Unsurlar Açısından İnceleme	148
2.2.1.1. Vaka (Olay Örgüsü)	148
2.2.1.2. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	151

2.2.1.3. Şahıs Kadrosu	153
2.2.1.4. Zaman.....	154
2.2.1.5. Mekân.....	155
2.2.2. Hikâyelerin Tematik Açıdan İncelenmesi	157
2.2.2.1. Aşk Konulu Hikâyeler.....	157
2.2.2.1. Sosyal Konulu Hikâyeler	158
2.2.3. Durum Hikâyesi Tarzı Hikâyeler.....	158
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	162
ESERLERİ	162
3.1. ŞİİR KİTAPLARI	162
3.1.1. Goca Goca Daşlar	162
3.1.2. Merhaba Yaşamak	162
3.1.3. Umudun Şafağı	162
3.1.4. Sevdadan Yana Yaşamak.....	163
3.1.5. Erek Torna Atölyesi.....	164
3.1.6. 770 Gün Türküleri	165
3.1.7. Adı Barış	165
3.1.8. Gerze Notları.....	166
3.1.9. Ezgi'nin Söyledikleri	166
3.1.10. Herkes Vazgeçti Ya Sen	167
3.1.11. Seveda Ki Hüznü Kalır Bana.....	167
3.1.12. Arpaçay'da Beyaz Üşür	168
3.1.13. Amerika Katil Katil	168
3.1.14. Aşk Rengi Zarflar	168
3.1.15. Kahrolsun Emperyalizm ve İşbirlikçileri.....	168
3.1.16. Rüzgâr Sesi Aşk.....	169
3.1.17. Atatürk Saray'da	169
3.1.18. İşçi Destanı	170
3.1.19. Saray Şiirleri	170
3.1.20. 3 Yedilik Şiir Yolculuğu.....	170
3.1.21. Taksim Taksim	170
3.1.22. Şu Bizim Salı Günleri	171

3.1.23. Her Güne Bir Şiir.....	172
3.1.24. Kan Çiçeği Hayat.....	172
3.1.25. Ben Bir Yalnızlığım.....	172
3.2. NESİR ALANINDAKİ KİTAPLARI	172
3.2.1. Bu Bir Hasan İzzettin Dinamo Kitabıdır	172
3.2.2. Bu Bir Hasan Hüseyin Korkmazgil Kitabıdır.....	173
3.2.3. Bu Bir Rıfat Ilgaz Kitabıdır	173
3.2.4. Bir İnsan: Yusuf Metin	174
3.2.5. Şair ve Şiir	174
3.2.6. Sonsuza Rüzgardı’68	174
3.2.7. Şair Sözü Yalan Değildir	175
3.2.8. Şaka.....	175
3.2.8. Saray Öyküleri	175
3.2.9. Şiir Jimnastiği	176
3.2.10. Öykücü Metin İlkin’in Öyküsü.....	176
3.2.11. Yoldaşa Büyük Yoncalı Notları.....	176
3.2.12. Şair Gözüyle Saray Yazıları	177
3.3. DİĞER ESERLERİ	177
3.3.1. Mustafa Kemal Atatürk Seçkisi	177
3.3.2. Yolum Facebook’a Düştü	177
3.3.3. Zulme Direnenler “Enver Gökçe Türküsü”	178
3.3.4. Gündeneme	178
3.3.5.Ortaya Karışık.....	178
SONUÇ.....	180
KAYNAKÇA	182
DİZİN	188

KISALTMALAR

Bkz:	Bakınız
Chp:	Cumhuriyet Halk Partisi
Düz:	Düzenleyen
Haz:	Hazırlayan
s:	Sayfa
S:	Sayı
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
vb:	Ve benzeri
vs:	Vesaire

GİRİŞ

1970 KUŞAĞI SANATÇILARI VE 1970 KUŞAĞININ ÖZELLİKLERİ

Türkiye’de yaşanan birçok askeri darbe ve muhtıra Türk milletinin yaşam alanını (siyasî, sosyal, ekonomik, kültürel vb.) bütünüyle etkiler. Kültürel öğelerden biri olan edebiyat da haliyle darbelerden etkilenenler arasındadır. 27 Mayıs 1960 Darbesi ve 12 Mart Muhtırasının birey ve toplum üzerindeki etkileri edebiyat eserlerine yansır.¹ Bu yansıma 1970 kuşağını var eder. 1970 kuşağı sanatçıları darbe ve darbe sonrası siyasî ve kültürel ortamdan beslenir. Darbe gibi toplumsal olayların 70 kuşağındaki tesiri hakkında o dönemin sanatçılarından Hüseyin Yurttaş şöyle söyler:

“En çalkantılı bir siyasal dönemde yetişmiş gençler olarak, yollarda yitikler vere vere yürüdüğümüzden öfkeli, hatta hırçın bir şiiri denedik önce. Buna zorunluyduk belki de. Otuzlu yaşlarımızı sürüyoruz şimdilerde. Kimimiz kırkına varmak üzere. Genç ömürlerimize üç askeri dönem sığmış, bir o kadar da ‘ara dönem’. Bunlar az şey değildir. Şair kişiliklerinin oluşmasında, şairin bireysel tarihi kadar toplumsal olaylar ve gelişimler de etkili olur. Zengin bir ülkenin, güzel ormanlarla kaplı bir köşesindeki bir şatoda ya da villada yetişmiş bir şair, şiire bizim gibi bakamaz. Tıpkı tarihe, ekonomiye, toplumbilime ve felsefeye bakmadığı gibi...” (Bilen, 1985, 77-78).

60’lı² ve 70’li yıllardaki karışıklıkların çözüme kavuşamayışı ve siyasî olayların gün geçtikçe yankı bulması şairleri/yazarları politik konular üzerinde

¹ Yansımanın en belirgin şekilde görülebileceği türlerin başında roman gelir. Darbe ve muhtıra sonrası toplumda siyasî ve sosyal alanda yaşananlar romanlara konu olur. Örneğin: “Kırk Yedi’liler” romanında Emine karakteri üzerinden öğrenci olayları ve 12 Mart 1971 Muhtırası sonrası tutuklananların hapiste gördükleri işkenceler anlatılır. Bkz: Füzûzan, **Kırk Yedi’liler**, YKY Yayınları, (11. Baskı), İstanbul, 2018.

Demirtaş Ceyhun’un “Yağmur Sıcağı” romanında 12 Mart Muhtırası’nın geniş bir şekilde görülebileceği söylenebilir. Romanın karakterlerinden Zekeriya’nın dinlediği radyoda Muhtıra verildiğinin haberi yapılır. 12 Mart Muhtırası’nın ilanından sonra romanın birçok karakteri tutuklanır. Bkz: Demirtaş Ceyhun, **Yağmur Sıcağı**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1976.

12 Mart 1971 Muhtırası’nın anlatıldığı romanlardan biri de Pınar Kür’ün “Yarın Yarın” romanıdır. Romanda ordunun muhtıra verdiğine değinilir. Romanın şahıslarından biri olan Oktay yemek sırasında ordunun yaptıklarını takdir eder. Bkz: Pınar Kür, **Yarın Yarın**, Can Yayınları, (8. Baskı), İstanbul, 1989.

27 Mayıs 1960 darbesinin getirdikleri de romanlarda işlenir. “Karanlığa Direnen Yıldız” isimli eserde 1960 darbesinin etkileri ve sonrasında yaşananlar anlatılır. Yazar, romanda 27 Mayıs 1960 darbesinin toplumda bıraktığı siyasî, ekonomik ve psikolojik etkiler üzerinde durur. Bkz: Sevinç Çokum, **Karanlığa Direnen Yıldız**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1996.

² 1960’lı yıllar Türk toplumunda değişimin yaşandığı yıllardır. 27 Mayıs 1960 Darbesi sonrası bir anayasa (1961 Anayasası) hazırlanır. Hazırlanan anayasa topluma sunulur ve toplum tarafından kabul görür. 1961 Anayasası ile toplumun özgürlüğü üzerindeki kısıtlama kalkar. Gelen özgürlük ortamıyla birlikte yayınevlerinin faaliyetlerinde bir artış olur. Nâzım Hikmet’in kitaplarının basılmasına izin verilir. Nâzım Hikmet’in ve 1940 kuşağı

yazmaya yönlendirir. 1970 kuşağı sanatçılarından biri olan Ahmet Özer, o yılların Türkiye’si ve kuşağının oluşumuyla ilgili şu bilgileri verir:

“1965’lerde başlayan siyasal ve kültürel ivmenin, yazınsal platformda belirgin bir etkileşimi söz konusuydu. Günlük gazeteler bile, bu etkileşim sürecinden payını alıyor, bu süreci hızlandırıyordu. İşte o yıllarda şiire tutkun gençlerin önünde, bu heyecanın kabaran görünümü uzanıyordu. 1968’ler Türkiye’sinin siyasal alanda boyut kazanan yapısı, yazınsal etkinliklerin üstünde bir seyir izliyor; bu da, yazının hızla bir siyasallaşma sürecine girmesine ortam hazırlıyordu. Açık, aydınlık bir şiirden yana olmanın ölçütü, giderek meydanlarda okunan bir şiiri yazmaya zorluyordu şairi. Sanat-siyaset ilişkisinin dar anlamdaki birlikteliğinin olumsuz etkileşimi, üretilen şiire de yansıyor” (Bilen, 1985, 100).

Kuşağın bir diğer sanatçısı Ahmet Ada da 70 kuşağının oluşum süreciyle ilgili şu sözleri dile getirir:

1970’den sonra öznesi trajik yaşantı olan bir şiir üretildi. Yaşantının trajikliğini dönemin siyasal ekonomik koşulları oluşturuyordu. [...] 12 Mart yaşantısı bu paydalardan biriydi. Şiirin yazın dışı müdahalelerden arındırılması; bilimsel bilginin dünyayı tanımada bir yöntem olarak kullanılması, şiir bilgisinin giderek yükselmesi vb... 1975-80 yılları arasındaki etkinlikler olarak görüldü. Ve 70 Kuşağı böyle bir süreçten geçerek oluştu” (Bilen, 1985, 44).

70 kuşağı sanatçıları konularını güncel olaylardan seçer. İnsandan ve toplumdaki olaylardan yana tavır alarak eserler verirler. Kuşağın sanatçıları o yıllarda yaşananlara kayıtsız kalmaz. “1970 ve sonrası şairleri yaşananı yazdılar başlangıçta. Gazete haberleri, gördükleri, duydukları ve insan olarak etkilendikleri tüm olayları şiirleştirmeye giriştiler” (Bilen, 1985, 20).

70 kuşağı şairleri, şiirlerinde konu olarak emek, hak, adalet, sömürü, işçi, üretim, gibi kavramları işler. Ayrıca sanatçıların emperyalizmi ve emperyalizmin toplumda açtığı tahribatı da işledikleri görülür.

1970 kuşağı sanatçılarının şiirlerinde estetik kaygılardan ziyade politik hassasiyetlerle öne çıktıkları söylenebilir. 1970’li yıllarda eser veren sanatçılar, politik ve ideolojik düşüncelerini dile getirmede edebiyatı araç olarak kullanırlar:

sanatçıların eserleri yeniden okunmaya başlanır. Anayasanın sağladığı “ifade özgürlüğü” neticesinde sosyalist eylemler meydana gelir. Tüm bu gelişmeler de 70 kuşağının düşünce yapısını şekillendirir.

“Bu yıllarda edebiyat politik olarak araçsallaştırılmış, ülkenin önemli sorunlarının tartışıldığı bir zemin olarak öne çıkmıştır. Bu da gerçekçi damarın, diğer edebiyat yapma yöntemleri arasında ön plana çıkmasına, burada iyice tutunmasına neden olmuştur. Edebiyat üzerinden siyasî mesajlar verilmeye, toplumsal sorunlara çözüm önerilmeye çalışılmıştır. Gelişen kapitalizmin etkileri, iş bulma ümidiyle köyden kente göç eden kitlelerin uyum ve değişim sorunu ve Batılılaşmanın çözülmeden nesilden nesile aktarılmış problemleri, 1970’li yılların edebiyatında farklı politik perspektiflerden ele alınır” (Kaynar, 2020, 800-801).

Kuşağın sanatçılarından Ahmet Telli, 70 kuşağı şiirinin genel özellikleri hakkında şunları söyler:

“70’li yılların şiirinin belirleyici öğelerinden biri politik davranıştır. Birbiri içinde çelişen yönelimler olsa bile politik özellik 70’li yıllarda genel bir nitelik olmuştur. İşte, kişiselciliğin asıl karşı çıktığı budur. Oysa politikleşmeye değil, çarpık politikleşmenin şiirde açtığı yaralara dikkat çekilmelidir. İnsani olan hiçbir şey şiirin dışında değilse, bu yılların şiiri de, tüm insani şeylerle birlikte politikleşmeyi içselleştirme yolunda önemli adımlar attı. Buysa Nâzım çizgisinin bıraktığı bir kalıttır. Bu damarı sürdürdü ve gelişimini bu damara bağladı” (Bilen, 1985, 64).

1940 kuşağı sanatçılarının görüş ve düşünceleriyle, şiir birikimiyle 70 kuşağı sanatçılarına yol gösterici oldukları ifade edilebilir. Kuşağın birçok sanatçısı da 40 kuşağı sanatçılarının kendilerine öncülüğünü kabul eder: “1940 Kuşağı’na, şiir bilinci ve toplumsal bildirinin şiire yedirilmesi, tok sesli bir şiirin sürdürülmesi yönünden çok şey borçluyuz. Şiiri sevmemizde ve şiir anlayışımızın oluşmasında bu kuşağın önemli rolü vardır” (Bilen, 1985, 77).

70 kuşağı³ Ahmet Ada, Veysel Çolak, Ahmet Telli, Hüseyin Yurttaş, Ahmet Özer, Adnan Yücel, Özkan Mert, Hidayet Karakuş, Salih Bolat, İbrahim Erdem, Hasan Hüseyin Yalvaç, Timuçin Özyürekli, Yalçın Duman, Adnan Özer, Hasan Akarsu, Yunus Yaşar, Metin Altıok, Sabahattin Yalkın, Erdal Alover, Yaşar Miraç, gibi isimlerden oluşur.

³ 1970 kuşağı sanatçılarının biyografi ve eserleri hakkında detaylı bir bilgi için bkz: Hatem Türk, **Çağdaş Türk Şiiri Tarihi**, Paradigma Akademi, Çanakkale, 2021.

BİRİNCİ BÖLÜM

HAYATI, AİLESİ VE ÇEVRESİ

1.1. HAYATI

1.1.1. Doğumu

Hasan Hüseyin Yalvaç, 19 Kasım 1951’de babasının görevi gereği bulunduğu Bodrum Yalıkavak’ta (Muğla) gözlerini dünyaya açar. Yalvaç, “Kan Çiçeği Hayat” adlı şiir seçkisi kitabında “Öz Yaşamım” başlığını verdiği yazısında doğum tarihinin doğruluğu ve kesinliği hakkında şöyle söyler:

“Köysel bağlantımız olmadığından ve de Yörükülüğümüzden ve de babamızın düzene bir türlü uyamamasından, doğum yerlerimiz farklılıklarından ötürü kendini doğru belletirken bize, doğum tarihimiz de, ‘çok berbat bir kış günüydü’, ‘kuzular emişirken’, ‘kıtık senesiydi’ gibi izler taşımaya gerek duyulmadan ya Kur’an’ın arka sayfasına ya da evdeki yitmeyecek bir defter ya da kitabın sayfalarından birine, saat, gün, ay ve yıl olarak, yüzde yüze yakın bir doğrulukla kayıt altına alınırdı. Kısaca doğum tarihim ve yerim tartışılmayacak bir netlikle kayıt altındadır” (Yalvaç, 2019, 5).

Yalvaç, ailenin ikinci çocuğudur. Simizar Hanım ile Aslan Necati Bey’in ilk çocukları Mehmet Ali, bir yaşındayken vefat etmiştir.⁴ Küçük Mehmet Ali’nin vefatından sonra Yalvaç’ın doğumu ailede sevinçle karşılanmıştır. Yalvaç, evde gördüğü bebeklik fotoğraflarından hareketle kendisinin güzel bir çocuk olduğunu dile getirir.⁵ Üzerine düşülen ve ilgiyle büyütülen bir çocuk olmuştur. Özellikle anne ve dedesi kendisine diğer aile bireylerinden daha fazla ilgi göstermişlerdir.⁶ Dede Rahim Yılmaz, torununun çok sevdiği ve kentte satılan kırmızı-mavi renkli pamuk şekerlerden alarak evinde mutlaka bu pamuk şekerlerinden bulundurmaktadır. Kızı ve torunu köye kendisini ziyarete geldiklerinde torununa ikram etmektedir.⁷

Yalvaç’tan başka ailenin iki erkek, biri kız olmak üzere üç çocuğu daha olmuştur.

⁴ Bu bilgiye sanatçıyla yapılan 01.09.2020’deki telefon görüşmesinde ulaşılmıştır. Görüşme sırasında sanatçıya ağabeyinin ölüm sebebi sorulduğunda: ölüm nedenini o günün şartlarındaki yoksulluk ve yoksulluğa bağlı hastalık olarak ifade eder.

⁵ Sanatçı bu bilgiyi 03.09.2020’de yapılan telefon görüşme sırasında dile getirmiştir.

⁶ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

⁷ 05.09.2020’de yapılan telefon görüşmesinde sanatçının kendisi ifade etmiştir.

1.1.2. Sürgünlerle Geçen Çocukluğu ve Eğitimi

Yalvaç, sürgünü çocukken tanır. Gümrük Muhafaza memuru olan babası Aslan Necati Bey, memuriyeti boyunca birçok kez sürgün edilir. Yalvaç'ın çocukluğu Anamur, (Mersin) İskenderun ve Kırıkhan'da (Hatay) geçer.

Küçük Yalvaç, çocukluğunun bir kısmını caddelerinde, sokaklarında muz kokan Anamur'da geçirmiştir⁸. O zamanlarda Anamur turuncgillerin de çok yetiştirildiği bir şehirdir. Yalvaç, Anamur'un sokaklarında kokusunu duyduğu muz ve turuncgillerin arasında büyümüştür.

Yalvaç'ın babası Aslan Necati Bey, deniz tutkusu olan biridir. Boş vakitlerinde yüzmektedir. Artık büyüyen oğlunu da denizle tanıştırmayı ister. Yüzmeye giderken oğlu Yalvaç'ı da yanında götürür. Birkaç kez Yalvaç'ı yüzdürme girişiminde bulunur. Yalvaç ise denize girmeye cesaret edemez. Korkusuna mağlup olur.

Aslan Necati Bey'in memuriyeti nedeniyle bulunduğu yerlerden biri de Hatay'ın ilçesi İskenderun'dur. İskenderun kozmopolit bir yapıya sahiptir. İlçenin kozmopolit bir yapı kazanmasında limanlarının olması önemli bir etkidir. İskenderun'da Rum, Yahudi milleti bir arada yaşamaktadır. Aslan Necati Bey, farklı milletlerin bir arada bulunduğu İskenderun'da ailesiyle bir buçuk sene yaşar.⁹

Aslan Necati Bey, İskenderun'da da denizden uzak kalmaz. Oğlu Yalvaç'la denize gider. Yalvaç, İskenderun'da ilk yüzme deneyimini kazanır. Mersin-Anamur'da yaşadığı deniz korkusunu yener.

“Dört yaşımın gelgitlerinde gizli muz kokulu Anamur. İskele, ayaklarımdan üç metre aşağıda denizle fısıldaşırken, babam, ‘atla’ diyerek beni denize, yanına çağırıyor. Ayak parmaklarımdan üç metre olarak düşündüğüm deniz gözlerimle karşılaşınca uzaklaştıkça uzaklaşıyor. Boyum bir metre bile yoktur ama gözlerle ayak parmakları arasındaki uzaklık, başka bir uzaklığı korkuya varan bir noktaya taşıyor ama emir büyük yerden, babamdan. ‘Atla’ diyor ve kendimi sulara bırakıyorum, Anamur'da kalıyor korku ve korkusuzluğun başlangıcı” (Yalvaç, 2020p, 18).

⁸ 15.01.2021'de sanatçıyla mail üzerinden gerçekleştirilen röportajda: Yalvaç, 1955 yıllarını ailesiyle Anamur'da geçirdiğini dile getirir.

⁹ Tüm bu bilgiler 15.01.2021'de sanatçıyla mail üzerinden gerçekleştirilen röportajda elde edilmiştir.

Aslan Necati Bey, Hatay'ın bir diğer ilçesi Kırıkhan'a bağlı Suriye sınırında Şerşep Köyü'nde çalışmaya başlar. Şerşep Köyü'nde yabancı hayat canlıdır. Köyün dağları ceylan sürüleriyle çevrilidir. Yalvaç, yabancı hayvanlarla iç içe büyür. Yabancı kedisi, tilki, yılan, büyük kartallar kendisinin yakından gördüğü hayvanlardır. Şerşep Köyü'nde yaşayanlar, vahşi hayvanlara karşı her zaman tetikte yaşamışlardır. Çünkü yırtıcı ve vahşi canlılar küçük ve savunmasız gördükleri bebekleri, çocukları kaçırmak için yemektir. Özellikle köyün kadınları, imce işlerinde çalışırken aynı zamanda çocuklarını vahşi hayvanlara karşı korumak için de mücadele vermektedir.

Aslan Necati Bey, Yalvaç'ın okula başlama çağı geldiğinde onu Kırıkhan'da okula yazdırır. Oğlu, ilkokula Kırıkhan'da başlamak zorundadır. Şerşep Köyü'nde okul yoktur.

Yalvaç, eğitim hayatına 1958'de Kırıkhan 5 Temmuz İlkokulu'nda başlar. Okula uyum sağlamada bir sorun yaşamaz. İlk günden okulu ve sınıf ortamını benimser. Arkadaşlarıyla iyi bir ilişkisi olur. Okulunu da sınıf arkadaşlarını da çok sever. Ancak sevdiği okulundan babasının aldığı sürgün yüzünden ayrılmak zorunda kalır.¹⁰

Yalvaç'ın ailesinin Yörük olması ve babasının sürekli sürgün edilmesi neticesinde düzenli bir eğitim hayatı olmamıştır. İlkokul eğitimini farklı illerde tamamlamıştır. Babası Aslan Necati Bey, Hatay'dan İzmir'e sürgün edilir. Aslan Necati Bey, İzmir'e giderken ailesini de yanında götürür. Yalvaç, ikinci sınıfın ikinci yarısını Yıldırım Beyazıt İlkokulu'nda devam eder:

“İlkokul birinci sınıfı ve ilkokul ikinci sınıfın yarısını Kırıkhan 5 Temmuz İlkokulu'nda Ökkeş Aray'ın öğretmenliğinde kayıt altına alırken, ‘tak tak’ sürgünün kapıyı çalış sesiyle yolumuzu İzmir Kadifekale'nin altındaki Ballıkuyu'da Yıldırım Beyazıt İlkokulu'nun ikinci sınıfının ikinci yarısına düşürdük” (Yalvaç, 2019, 5).

Yalvaç'ın babasına tekrar sürgün verilir. Aslan Necati Bey'e eşyalarını toplaması için 15 gün kadar bir izin hakkı tanınır. Aslan Necati Bey, verilen 15 günlük süre zarfında her şeyini toparlayıp bir kamyonu yükler. Eşi ve çocuklarıyla

¹⁰ 15.01.2021 tarihinde sanatçıyla mail üzerinden gerçekleştirilen röportajdan.

yeni bir düzen kurmak üzere yola çıkar.¹¹ Geçim sıkıntısı sebebiyle Kars'a yerleşir, bir süre Kars'ta yaşar. Oğlu Yalvaç ise Ziya Gökalp İlkokulu'nda üçüncü sınıfa başlar.

Küçük Yalvaç, sürekli okul değiştirmesine rağmen derslerinde başarılı bir öğrencidir. Ailesinin sürgün edilmesi onun öğrencilik hayatını etkilemez. Ziya Gökalp İlkokulu'nda başarısına gölge düşürmez. Sınıf öğretmeni Haydar Uğraş'ın gözde öğrencilerindendir. Matematik dersinde çok zeki ve yeteneklidir. Öğretmeni Haydar Uğraş, Yalvaç'ın yeteneğini göstermek için onu beşinci sınıflara matematik problemi çözmeye götürür. Öğrencisi problemi çözünce öğretmeni sınıfa alkışlatır, onu över. Yalvaç ise öğretmeninden gördüğü övgüden mutluluk duyar.¹²

Aslan Necati Bey ve aile Kars'ta da kalıcı bir düzen kuramaz. Bu sefer de İzmir'in ilçesi olan Bayraklı'ya sürgüne gönderilir. Ailenin maddi durumu iyi değildir. Kiraladıkları bir gecekonduda yaşamlarını devam ettirmeye çalışırlar. Yalvaç, dördüncü sınıfı Eczacıbaşı İlkokulu'nda okur. O günlere dair olan hatıralarından sanatçı "Öz Yaşamım" başlıklı yazısının devamında şöyle bahseder:

"Altın Yol daha yapılmamış ve kıyıdaki köşkler gurbetlerine çıkmamışlardı. İzmir Bayraklı'nın Yamanlar Dağı'nın eteğinde kalan Eczacıbaşı İlkokulu'nun dördüncü sınıfı beni bekliyordu. Öğretmenim Emine Hanımı saygıyla anmalıyım burada. Onun yardımcısı gibiydim. Test sınavı yapar çözümünü bana yaptırırdı. Okulun yoksul öğrencilerinden biriydim. Verilen ayakkabılar hâlâ gözümün önündedir. Kirada oturduğumuz gecekondumuz, okulun hemen arkasında ve o görkemli dağın hemen ilk basamağındaydı. Su taşımaktan ağrıyan omuzlarım bugün bile ara ara olsa da anımsatır o günleri. Okulun önünden geçen tren, çok yüz paralarımızın (2,5 kuruş) deliğini ezerek kapatmıştır. Ve tren yolunun hemen ötesi asfalt, sonrası köşkler ve deniz" (Yalvaç, 2019, 6).

Ailenin bir sonraki durağı İzmir-Eski Foça'dır. Aslan Necati Bey, Eski Foça'da Rumlardan kalma içten merdivenli üç katlı bir ev kiralar. Kiraladığı ev taşrandır. Evin ikinci ve üçüncü katları denizi görür. Evin arka tarafta bir bahçesi ve kuyusu vardır. O dönemde komşuluk ilişkileri iyi insanlar arasında yardımlaşma yaygındır.¹³ Aslan Necati Bey ve ailesi İzmir- Eski Foça'da uzun bir süre kalır.

¹¹ Bu bilgiye sanatçıyla yapılan 01.09.2020 tarihindeki telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

¹² Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç'tan ulaşılmıştır.

¹³ Sanatçı ile 15.01.2021'de yapılan röportajda sanatçının sorulan sorulara verdiği cevaplardan derlenmiştir.

Küçük Yalvaç, ilkokul beşinci sınıfa başlar. “Artık İzmir Eski Foça’daydık. Küçük deniz bölgesindeki Midilli İlkokulu’nda beşinci sınıfa başlayacaktım. Denizlili İbrahim Dingil öğretmenimin yol göstericiliğinde” (Yalvaç, 2019, 7). İlkokul beşinci sınıftayken okuma edinimi çeşitlenir. Öykü, roman, şiir türünde kitaplar okumaya başlar. Merak saldıgı türlerin başında çizgi romanlar gelir. Bütün yazın alanındaki eserleri okumayı çok seven Yalvaç, çizgi romanlara karşı özel bir ilgi duyar.

Yalvaç, ilkokul eğitimini Eski Foça’da tamamlar. Babasına sürgün verilmediği için ortaokulu da burada okur. Eski Foça’dayken denizle daha da yakınlaşır. Denize dalmayı, kulaç atmayı öğrenir. Yüzme konusunda kendini geliştirir. Aslan Necati Bey, oğlunun denizle ilgilenmesinden hoşnuttur. Babası, Yalvaç’a küçük bir kayık alır. Yalvaç, kayığı çok sever. Kayığa “Denizsever” adı verilir. Ad kayığın üzerine de yazılır. Kayığa “Denizsever” ismini Yalvaç’ın sınıf öğretmeni İbrahim Dingil yazar. Arta kalan zamanlarında hep Denizsever ile vakit geçirir. Onunla yolcu taşır. Yolculardan aldığı parayla ailesinin bütçesine katkı sağlamaya çalışır.

Yalvaç, şiir dünyasına ilk adımını ortaokul yıllarında atar. Yalvaç’ın arkadaşı yazdığı şiiri, bölgesel bir gazete olan “Yeni Asır” gazetesine gönderir. Gönderilen şiiri, gazete yayımlar. Arkadaşının yazdığı şiiri gazetenin yayımladığını öğrenince “benim şiirim neden çıkmasın?” düşüncesiyle gazeteyi öven bir şiir yazar. Yalvaç’ın yazdığı şiir de gazetenin çocuk sayfasında çıkar.¹⁴ Gazeteye gönderdiği şiir 1964/1965’te yayımlanır.¹⁵ Yalvaç, şiiri çıkınca büyük bir sevinç yaşar. Sevincin verdiği coşkuyla şiir yazmaya ağırlık verir. Şiir yazma denemeleri yapar.

Yalvaç, Eski Foça’da okurken şiirin yanı sıra tiyatroyla da ilgilenir. Birkaç tiyatro oyununda yer alır. Türkçe öğretmeni Güler Köseoğlu, okul müdürü Aydın Yalçın, Yalvaç’ı kültürel çalışmalara yönlendiren öğretmenlerindendir. Yalvaç, bu iki öğretmenin yönlendirmesiyle kültürel okumalarına/çalışmalarına daha da yoğunlaşır.

¹⁴ Sanatçı, yayımlanan ilk şiirini bir özentî olarak görür. Arkadaşının şiirinin çıktığını görünce bir kıskançlık duyar. “Benim de şiirim yayımlanmalı”, “çocukça” bir düşünceyle hareket ederek şiir yazar ve gazeteye gönderir.

¹⁵ Kaynaklarda şiirin yayımlandığı tarih hakkında kesin bir bilgi yoktur. Şiirin yayım tarihiyle ilgili iki ayrı bilgi mevcuttur. Bazı eserlerde şiirin 1964’te çıktığı ifade edilirken, kimi yapıtlarda ise şiirin 1965’te yayımlandığı bilgisi verilir. İnceleme sırasında bu farklılığın sebebi Hasan Hüseyin Yalvaç’a sorulmuştur. Yalvaç’ın şiirin hangi yılda çıktığını tespit edemediği/hatırlayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yalvaç ve ailesi yaşanan her sürgüne rağmen bir çatı altında birlikte ve mutludur. Fakat başlarına gelen bir felaket aileyi de mutluluklarını da dağıtır. Simizar Hanım, kronik bir rahatsızlığı olmamasına rağmen kalp krizi geçirir. Kalbine yenik düşer. 9 Mart 1965'te vefat eder. Annesinin ölümü Yalvaç'ı çok etkiler. Öğretmenleri, Yalvaç'ı yalnız bırakmaz. Ona her konuda destek olmaya çalışırlar. Yalvaç, öğretmenlerinin desteğiyle birçok sıkıntıyı atlatır.¹⁶

Yalvaç ortaokulu 1965'te bitirir. Eski Foça'da lise olmaması sebebiyle eğitimini tamamlamak üzere Denizli'ye babaannesinin yanına gider:

“İlkokul orada bitince ve babamın sürgün edilmesi unutulunca ortaokulu da orada bitirdim. Lise olmayınca ver elini Denizli. Dedemden kalan iki katlı, bahçe içindeki evde, bana göre köşkte, su sesi, ezan sesi ve kuş sesleriyle birlikte, babaannemin yanında liseye başladım” (Yalvaç, 2019, 7).

Yalvaç, eğitimine ara vermeden 1965'te Denizli Lisesi'ne başlar. Denizli'de okurken babaannesinin yanında kalır. Babaannesinin bahçe içinde iki katlı bir evi vardır. Evin yan tarafında ocaklı bir mutfak bulunmaktadır. Babaannesi ikinci katta oturmaktadır. Birinci katta amcası Hüsnü Yalvaç kalmaktadır. O yıllarda Denizli'de bütün evler bahçe içerisindedir. Bir kanalla akan su tüm bahçeleri dolaşmaktadır. İnsanlar, bahçelerini kanaldan akan suyla sulamaktadır. Bahçelerde çeşitli meyveler yetişmektedir. Beyaz ve kırmızı dut, kıvılcık, elma vb.dir. Yalvaç, gençlik çağlarını rengârenk meyvelerin içinde geçirir. Her sabah babaannesinin hazırladığı acılı tarhana çorbasından içer, okuluna gider. Fakat her ne kadar babaannesinin yanında kalsa da gurbetliğin etkisini yaşar. Annesi vefat etmiştir. Babası ve kardeşleri Eski Foça'dadır. Ailesi parçalanmış yalnız kalmıştır. Yaşadığı bunalım, ailesinden ayrı oluşu, gurbette kalması derslerini de etkiler. Lisenin birinci döneminde bir dersi zayıf olur. Melankolik ruh hali uzun sürmez. Toparlanarak derslerine yoğunlaşır. Zayıf dersini ikinci dönem düzelterek sınıfı geçer. Yalvaç'ın okuduğu lise dönemin önemli liselerindendir. Öğrencilere ikinci bir dil olarak İngilizce eğitimi verilir. Öğrenciliğinde ayrıca spora da vakit ayırır. Futbol oynar, koşma antrenmanı yapar. Lisede en çok sevdiği dersler de edebiyat ve beden eğitimidir.

¹⁶ 15.01.2021'de sanatçıyla mail üzerinden gerçekleştirilen röportajdan.

Yalvaç, lisede edebiyatla daha da yakınlaşır. Okumayı seven ve sürekli okuyan bir kişiliğe sahiptir. Özellikle ansiklopedi okumayı çok sever. “Resimli Bilgi” adlı ansiklopediyi kitapçıdan alarak okur. Zamanla “Resimli Bilgi” ansiklopedisini biriktirerek ciltletir.

Yalvaç’ın arkadaşları “Genç Filizler” adlı bir dergi çıkaracaktır. Yalvaç, çıkacak olan dergiye şiir verir. Fakat dergiye ulaşamaz. Dönem sonunda hemen Ereğli’ye gitmesi gerekir. Babası yine sürgün ettirildiğinden lise eğitimini Denizli’de tamamlayamaz. Aslan Necati Bey, Ereğli’ye giderken oğlunu da beraberinde götürür. Liseyi Ereğli’de okur. “Durup dururken nereden çıktı dememeniz gerekiyor ve yeni bir sürgün kapıyı çaldı. Karadeniz Ereğli. Lise iki ve üç burada okunacaktı” (Yalvaç, 2019, 7).

Yalvaç, yeni bir şehre ve şehrin var olan düzenine uyum sağlamada yabancılık çekmez. Ereğli’ye hemen alışır. Ereğli’de sporcu, dinamik kişiliği ile kültürel faaliyetlerinden ödün vermez. Ereğli’de de edebiyat, spor yaşamının merkezinde olur. Kendini spor alanında bir adım daha ileriye taşır. Erdemir Ereğlispor’un basket takımında oynar. Okulun kasa minder hareketleri jimnastik ekibinde yer alır. Spor dışında müziğe de vakit ayırır. Saz çalmaya merak salar. Saz öğrenmeye çalışır.

Ereğli, Yalvaç’ın bilgi birikimini besleyen bir şehirdir. Ereğli’de spor, müzik, edebiyatla ilgilenmesi onun ufkunu ve bakış açısını genişletmiştir. Yalvaç’ın süreli yayınlarla içli dışlı olması da Ereğli’de yaşadığı yıllara denk gelir. Gazetelere ve dergilere yazdıklarını gönderir. “Şirin Ereğli” ve Memleket” gazetelerinde şiirleri çıkar. Atıf Özbilen’in çıkardığı “Güney” dergisinde bir şiiri yayımlanır. Sina Çıladır, Savaş Büke, Ertuğrul Oğuz, Ruhi Göktekin gibi şair/yazarlarla tanışır. Bu isimler onu yazın alanında bilgilendirir-yönlendirir.

Sanatçı, öğrencilik yıllarını doludizgin bir şekilde geçirmiştir. Lise yıllarında farklı alanlarda faaliyet göstermiş, kendini yetiştirmeye çalışmıştır. Yalvaç; hep çalışkan, atik, yardımsever bir öğrenci olmuştur. Birinci sınıftan itibaren okuldan arta kalan zamanlarında harçlığını çıkarmak için simit satmış, hurda toplamış,

denizden halat, şişe, demir vb. çıkartıp satmıştır. Terzi ve kahveci çıraklığı da yapmıştır. Hep başarılı bir öğrenci olan Yalvaç, liseyi üçüncülükle bitirmiştir.¹⁷

Yalvaç, “sürgün yüzünden yaşamının süreklilikler üzerine değil, parçalanmışlıklar üzerine kurulu olduğunu” ifade eder. Fakat yaşamında göç sürekli olunca “alışkanlığa dönüştüğünü, zararlı etkilerinin azaldığını, çok da derin bir etki bırakmadığını” bizzat söyler. Sürgünün kalıcı dostluklar kurmayı engellediğini ama çeşitliliği, birikimi artırdığını dile getirir.¹⁸ Sürgün sayesinde farklı köklerde yetişen, çeşitli geleneklere bağlı insanlar tanımıştır.

1.1.3. Üniversite Yılları

Yalvaç, Karadeniz Ereğli Lisesi’nden 1969’da mezun olur. Üniversiteye girmek için Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nde Üniversitelerarası Seçme Sınavına girer. Girdiği sınavdan 325 puan alır. O zamanlarda bu, yüksek bir puandır. Yalvaç’ın aldığı puan birçok bölüme/üniversiteye girmeye yeterlidir. Yalvaç’ın amcasının kızı Tabii İlimler Bölümünü bitirmiştir. Yalvaç da bu yüzden Tabii İlimler Bölümüne kaydolmuştur. Kayıt için 125 TL ödenmiştir.

Yalvaç, daha sonra Diş Hekimliği Fakültesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Diyarbakır Tıp, İstanbul Teknik Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği, gibi yerlere girmeyi hak kazanır. Fakat kayıt için ödediği 125 TL yanacağından, ikinci bir kayıt parası da olmadığından Tabii İlimler Bölümü’nde okur. 1969’da Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Tabii İlimler Bölümü’nde üniversite eğitimine başlar.

Yalvaç, üniversiteye başladıktan birkaç ay sonra babasından bir mektup gelir. Babası, mektubunda oğluna ekonomik sıkıntılar yüzünden onu okutamayacağını söyler. Okulu bırakmasını ister. Yalvaç’tan başka ailenin okuyan dört çocuğu daha vardır. Bu yüzden de aile maddi açıdan zorluklar yaşamaktadır. Babasından gelen mektubu okuduğunda çok üzülür. Neler yapabileceğini düşünür. Derslerinden arta kalan zamanlarda çalışmaya karar verir. İnşaatlarda harç taşır. İnşaat işi dışında bulduğu her işte çalışır ama yeterli olmaz. Maddi sıkıntıları devam eder. Yalvaç’ın üzgün ve sıkıntılı ruh halini hocası Profesör Muhtar Başoğlu fark eder. Yalvaç’a neyi olduğunu sorar. Yalvaç, yaşadığı sıkıntıları ve babasından aldığı mektupta yazılanları

¹⁷ Yalvaç, liseyi Ereğli’de bitirir.

¹⁸ 15.01.2021 tarihli röportajdan.

hocasına anlatır. Muhtar Başoğlu, onu odasına götürür. Onun yanında Milli Eğitim Bakanlığı'nı arar. Muhtar Başoğlu, konuştuğu kişiye Yalvaç'ın ihtiyaç sahibi bir öğrenci olduğundan bahseder. Ona burs talep eder. Böylece Milli Eğitime burs başvurusu yapılır.

Yalvaç, tüm işlemleri tamamlayıp gerekli belgelerini de teslim ettikten sonra beklemeye başlar. Bu bekleyişi uzun sürer. Aradan geçen zaman karşısında bursun çıkmayacağını düşünerek ümitsizliğe kapılır. Hiç beklemediği bir anda burs çıktığının haberini alır. Bursu alabilmesi için senet imzalaması gerekir. Dört yıl boyunca devletten alacağı bursa karşılık altı yıl mecburî hizmet yapması istenilir. Öne sürülen şartı kabul eder. Fakat bir de Yalvaç'a kefil olacak biri istenir. Vakit kaybetmeden hemen kendine kefil arar. En yakın akrabalarına başvurur. Akrabalarından hiçbiri ona arka çıkmaz. Kefil olmayı kabul eden olmaz. Ereğli'de yaşayan Aslan Necati Bey, oğlunun yaşadığı zorluk karşısında İzmir'e gelir. Oğluna kefil olur. Babasının kefil olmasıyla burs alması kesinleşir.

Yalvaç'ın alacağı burs bugünün para birimi üzerinden 350 TL'ye karşılık gelmektedir. Yalvaç'a çıkan bursun 2.5 TL'si vergiye kesilmiştir. Aldığı net burs 347.5 TL'dir.

Yalvaç, bursun çıktığını öğrenince bankaya gider. Bankada adına açılan hesapta 1600 TL parası bulunmaktadır.¹⁹ Yalvaç'ın burs almaya başladığı zamanlarda İzmir - Bornova Belediyesi metrekaresi 2.5 TL'den öğrencilere arsa satmaktadır. Onun da elinde 800 metre kare arsa alabilecek kadar parası vardır. Yalvaç, belediyenin sattığı arsalardan almak yerine bursunu babasına verir. Babasının maddi sıkıntıları ve borcu vardır. Babasının yükünü hafifletebilmek adına birikmiş bütün bursunu gönderir.²⁰

Ortaokul sıralarında şiir yazmaya başlayan Yalvaç, şiir üzerine eğilmeye devam eder. Üniversitede okuduğu dönemde içinde bulunduğu edebiyat dünyası giderek büyür. Bu dönemde Attilâ İlhan'la tanışır. Attilâ İlhan'ın çıkardığı Demokrat İzmir gazetesine şiir, yazı gönderir. Gazetede Pazar günleri çıkan sanat ve edebiyat eki, Yalvaç'a yaşamında farklı bakış açıları kazandıran kültürel faaliyetlerden sadece

¹⁹ Tüm bu bilgiler 05.11.2020 tarihinde sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde elde edilmiştir.

²⁰ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç'tan ulaşılmıştır.

biridir. Üniversite yıllarında çeşitli kesimlerde düzenlenen edebiyat ve şiir gecelerine katılır. Katıldığı edebiyat ve şiir geceleri onun edebiyat bilgi birikimini besleyerek düşünce dünyasını zenginleştirir.

Yalvaç, üniversiteye başladığı zamanı aynı zamanda “şiir üniversitesine” başladığı zaman olarak görür. Birçok sanatçıyla tanışır. “Başka bir üniversiteye, şiir üniversitesine de başlamıştım aynı zamanda. Abdullah Neyzer Karahan, M. Kadri Sümer, Aykut Poturoğlu, Selçuk Tunalı, Kıbrıslı şair kardeşim Yusuf Salih, Avam Ventura, Ahmet Günbaş şiirin ilk çemberleriydi” (Yalvaç, 2019, 8).

Yalvaç, üniversitede ikinci sınıf öğrencisiyken şiir kitabı çıkarmaya karar verir. Bornova’daki (İzmir) Atlas Matbaasına gider. Matbaacı Aydın Usta’yla görüşür. Görüşme bitiminde aralarında anlaşılır. Yayınevi sahibiyle kitabın basımı için 750 TL’ye anlaşır. Bursuyla paranın bir kısmını peşin öder. Kalan parayı taksitlendirir. Aylık matbaaya 50 TL ödeme yapacaktır. 1970’in Kasım ayında “Goca Goca Daşlar” kitabı basılır.

Yalvaç’ın gençliğinde çıkarttığı “Goca Goca Daşlar” kitabı hakkında İsmet Kemal²¹, “Kocatepe” gazetesinde bir yazı yayımlar. Yazısında kitaptaki birkaç şiiri inceleyerek değerlendirmelerde bulunur. Yalvaç’ı tebrik eder:

“Bir ozan halkın ağzı ile konuşuyor, halkın ağzı ile yazıyorsa şiirlerini, o ozan toplumcu ozandır. O ozan, halk ozanıdır ve ozanın ozanlıktan başka meziyetleri de vardır.

20 yaşında bir ozan var halk ağzı ile yazan: Hasan Hüseyin. Hasan Hüseyin Yalvaç kendi deyimiyle-ufacıkken- şiir yazmaya başlamış. Yazmış, yazmış. Ve ilk betiğini yayınlamış bir süre önce. Betiğin adını da GOCA GOCA DAŞLAR” koymuş. Ne güzel ad değil mi?

Betiğin kapak kompozisyonu sade, fakat çok ilginç: Bir saz ve sazın nağmeleri... Şu sesler çıkıyor sazdan:

Yerde taş idim alan olmadı

²¹ Buradaki söz konusu isim Müstear bir isimdir. Yalvaç, yazıyı İsmet Kemal Karadayı’nın yazdığını sanır. Fakat yazı İsmet Kemal Karadayı’ya ait değildir. Sanatçı, yaşadığı yanlışın izahını “İsmet Kemal Karadayı’ya Merhaba Demek” başlıklı yazısında şöyle anlatır: “Kasım 1970’te ilk kitabım *Goca Doca Daşlar*’ı yayımladım. Yirmi dört sayfalık bu küçük kitabı ulaştırabileceğim yerlere ulaştırdım. Olumlu, olumsuz tepkiler aldım. İsmet Kemal imzalı bir yazı çıkageldi *Kocatepe* gazetesiyse. İsmet Kemal, uzun ve beni heveslendiren bir yazı yazmıştı, sevinmişim. Yıllar sonra 1980’lerde gerçek ortaya çıkacaktı. Benim hakkımda yazı yazan İsmet Kemal, benim tanıştığım İsmet Kemal Karadayı değildi. O takma ismin kime ait olduğunu bugüne kadar da öğrenemedim” (Bele-Özer, 2016, 186).

Alıpta haksıza çalan olmadı

20 sayfalık betik içindekiler taşlama mıdır? Olabilir. Taşlama yalnız kişilere yapılmaz ki. Olaylarda taşlanır. Kişi kendi yaşamına da taşlama yazabilir. Yoksa betiktekinin tümü şiir mi? Olabilir. Ozan diye geçinen kişilerin pek çoğu Hasan Hüseyin'in yazdıklarından çok daha mükemmelini yazmıyorlar ki... Üstelik Hasan Hüseyin'in onlardan daha üstün olduğu bir yanı var: Toplumculuk. Halk çocuğu, Halkın içinden gelmiş Halk gibi düşünüyor ve yazıyor:

Yağmur altında ıslaklık geçerken canına

Kürek sallamasına devam ediyor hala

On beş lira için bunlar

Bir elbiseyi temizliyorlar o paraya

Yağmur yağıyor şakır şakır

Şapkadan sular sızıp göz altına kadar

Devam ediyor yollarına

Her gün yeni bir ağırlık iniyor

Onun yorgun kollarına diyor işçilere

[...]

Böyle düşünen genç bir ozanı yürekten kutlamamak elde mi? İçtenlikle kutlarız Hasan Hüseyin'i. Ve okurlara da onu okumalarını tavsiye ederiz" (Yalvaç, 1973, 5-6).

Yalvaç, ilk kitabı çıktığında olumlu değerlendirmeler alır. Kitap çıkarmanın heyecanına ve gördüğü övgüye kapılmaz. Şiir yazmayı sürdürür. 1973'te de ikinci kitabını çıkarır.

Yalvaç'ın üniversiteden mezun olması gerektiği asıl yıl 1973'tür. Fakat Bitki Fizyolojisi hocası Arda Yusuf Vardar ile aralarında bir sorun yaşanır. Bitki Fizyolojisi dersi üniversitede dönem uzatmasına neden olur. Dersten mezun olmak için bir buçuk yıl bekler. Üniversite eğitimini Şubat 1975'te tamamlar.

1.1.4. Evliliği ve Eşi Faize Yalvaç

Yalvaç'ın eşi Faize Hanım, 1955 doğumludur. Faize Hanım, Yalvaç'ın teyzesinin kızıdır. Yalvaç, İzmir'de üniversitede okurken yaz tatillerinde annesinin

köyü İbiş'e (Kars'ın Arpaçay ilçesine bağlı) gider. Tatilde köye gidince Faize Hanımı görmektedir. Zaman zaman Faize Hanım'la buluşmaktadırlar. Zamanla bu süreç evliliğe taşınmıştır. Yalvaç ve Faize Hanım 5 Eylül 1976'da hayatlarını birleştirmiştir.

Faize Hanım, esmer tenli, uzun boylu bir yapıya sahiptir. Yemek yapma konusunda "yeteneklidir". Ev yerleştirmeyi-düzenlemeyi iyi bilir. Faize Hanım'ın yardımsever ve paylaşımcı bir kişiliği vardır. Komşularıyla hep "iyi ilişkileri" olmuştur.

Faize Hanım 2006'da şeker hastalığına yakalanır. On bir yıl boyunca hastalıkla mücadele eder. Yalvaç, eşinin hastalığa karşı verdiği mücadeleyi "Rüzgâr Sesi Aşk" eserindeki "Acil Önü Notları" isimli şiirin dizelerinde dile getirir:

"gününi cebimizden parça parça çıkardık,
sağlığını bulman için nice hastane dolaştık,
korktun üzüldün, üzüldün korktun,
oysa sıradan bir öyküydü senin ki,
hastaların tüm maceraları gibi" (Yalvaç, 2007o, 29).

Faize Hanım, 10 Kasım 2017'de vefat eder. Yalvaç, eşini Büyükyoncalı'da (Tekirdağ-Saray) toprağa verir.²²

1.1.5. Öğretmenliği

Yalvaç, üniversiteyi bitirdikten sonra ataması hemen yapılmaz. Boşta gezmeyi sevmediğinden Kars'ta yaşayan anneannesi ve dayısının yanına gider. Ücretli öğretmenliğe başvuru yapar. Başvurusu kabul edilir. Cumhuriyet Lisesi'nde çalışmaya başlar. Yıl sonuna kadar ücretli öğretmenlik yapar. Siyasi nedenler ötürü ataması geç yapılır. 1975'in son günlerine doğru resmî ataması gerçekleşir. Resmî atamayla gönderildiği okul: Sinop Gerze Lisesi'dir. Ataması gerçekleşince sevdikleriyle vedalaşarak görevine başlamak üzere yola çıkar. Yolculuk sırasında hissettikleri "Gerze Notları"ndaki şiirin²³ mısralarında görülür:

²² Tüm bu bilgilere 07.01.2021'de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

²³ "Gerze Notları" adlı yapıttaki söz konusu şiire bir başlık verilmemiştir. Şiir nehir türünde yazılmıştır.

“otobüs

yabancılığımı siliyor dönen tekerlekleriyle

aralık ayının soğukluğu

tenimle öpüşüyor

yüzyüzeliğim olmayan

dağlar geçiyorum” (Yalvaç, 1996, 5).

Yalvaç, Gerze Lisesi’nde Biyoloji- Jeoloji dersleri verir. Aynı zamanda ek ders ücretiyle ortaokullarda Türkçe²⁴ derslerine girer. Sanatçı, yıllar geçtikten sonra “Gerze Notları” adlı kitabında Gerze’yi şöyle anar:

“aralık 1975 den temmuz 1977 ye

ve her anını yaşadım o günlerin

dağ köylerinden fenere kadar

siz çocukların gözlerinde

çiçek gördünüz mü

solmayan çiçek

o gözlerle yaşadım

Gerze günlerimde

yaşayacağım

sonsuz den” (Yalvaç, 1996, 7).

Yalvaç, Gerze Lisesi’nde öğretmenken okula askeriyeden bir yazı gelir. Gelen evrakta Ankara-Polatlı Acemi Birliği’ne askerliğinin çıktığı yazılıdır. Öğretmenliğe ara vermek zorunda kalır. 1977’nin haziranında askere gider.²⁵

31 Ocak 1979’da askerden dönen²⁶ Yalvaç, Gerze’de kişiliği ve sağlam duruşundan dolayı sevilen bir isim olur. Askerden döndükten sonra dönemin CHP

²⁴ Sanatçı üç yıl Türkçe derslerine girmiştir.

²⁵ Bu bilgiler 02.11.2020’de Hasan Hüseyin Yalvaç’la yapılan telefon görüşmesinde elde edilmiştir.

²⁶ 02.11.2020’de yapılan telefon görüşmesinde sanatçı: askerliğine indirim yapılmadığını dile getirir.

Milletvekili Alaettin Şahin,²⁷ Yalvaç'ın Gerze'de kalmasını ister. Alaettin Şahin, bu isteğini dile getirir. Yalvaç'ın atamasını durdurmak için yetkili mercilere başvurur. Fakat olumlu bir sonuç elde edemez. Ortaöğretim Genel Müdürü, Yalvaç'ın kuraya katılmasını zorunlu kılar. Böylece Milli Eğitimin yapacağı öğretmen atama kurasına Yalvaç da tabii tutulur. Yalvaç'a kurada Çankırı Kurşunlu Lisesi çıkar. Resmî atama gerçekleştiğinde eğitim-öğretim yılı bitmek üzeredir.²⁸ Çankırı Kurşunlu Lisesi'nin müdür muavini Yalvaç'ın üniversiteden arkadaşıdır. Okulun müdürü, Yalvaç'ın derslere girmeye başlamasıyla programda değişikliklerin yaşanacağını farkındadır. Müdür, muaviniyle bu konu hakkında görüşür. Muavinine programın değişmesiyle bazı kargaşaların yaşanacağını ifade eder. Müdür muavini, müdürle aralarında geçen konuşmayı, Yalvaç'a aktarır.

Yalvaç, okulda mevcut düzenin bozulmaması için; durumu idare etmeye çalışır. Öğretmen eksikliği yaşandığında derslere girer. Düzenli bir şekilde derslerine girmek ve kendisine ait bir ders programı olması için bir sonraki eğitim-öğretim yılını bekler. Çankırı'da geçirdiği zaman diliminde belirsizlik hüküm sürdüğünden kendisine ait kurulu bir düzeni olmaz. Ailesinin kendisine uzak olması²⁹ ve harcırahını³⁰ alamaması gibi nedenlerle öğretmenliği bırakmaya karar verir. 1979'un Ağustosunda kararını kesinleştirir, öğretmenlikten istifa eder.³¹

Kars'ta bulunan Bayındırlık Bakanlığı Hava Meydanları Firması'na, Büro Görevlisi alımı yapılacaktır. Firma, alacağı kişiler arasında seçim yapmak için bir sınav yapar. Yapılan sınava Yalvaç da girer. Sınavdan yüksek bir puan alarak Hava Meydanları Kontrol Amirliği'nde Büro Görevlisi olarak işe başlar.³²

Yalvaç, bütün yaşamı boyunca sevgiye önem ve değer vermiş bir insandır. Sevgiyle her şeyin değişeceğine, çirkin olanın güzelleşeceğine inanır. Öğretmenken tek gayesi öğrencilerini sevgiyle beslemek/büyütmek olur.

“Bir öğretmenin, öğrencilerini sevmesi yetmez. Sevginin beslenmesi gerektiğine ve bu besini verecek olanın kendisi olduğuna inanması gerekir.

²⁷1939'da dünyaya gelmiştir. Gerze'nin Belediye Başkanlığını yapmıştır.

²⁸ Sanatçı Çankırı'ya Mayıs ayının başlarında gelmiştir.

²⁹ Yalvaç, Çankırı'da çalışırken eşi ve çocuğu Kars'ta kalmaktadır.

³⁰ Yolluk parası.

³¹ Tüm bu bilgiler 29.10.2020 tarihinde sanatçıyla mail üzerinden gerçekleştirilen röportajda elde edilmiştir.

³² Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç'tan ulaşılmıştır.

Öğretmenlik yaptığım sürece öğrencilerime, velilerine bunu vermeye çalıştım. Bu çabamın sonucu yaşamı değiştirmeye, güzelleştirmeye çalışan öğrencilerimden başkaları değildir. Bu konuda sevinçli olduğumu gizlemeyeceğim” (Yalvaç, 1996, 20).

Yalvaç, öğrencinin zihin ve fikir yapısını geliştirmede edebiyatın önemli bir pay sahibi olduğunu düşünmektedir. O, öğretmen olduğu yıllarda öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını geliştirmek için öğrencilerine Türk ve Dünya klasiklerini okutmuştur.

“Çocuğun, öğrencinin düş gücünü, ilerisini karanlıktan kurtarma gücünü sanat sağlar. Çağdaş, insani yani toplumsal içerikli edebiyatı öğrencilere önermek, sevdirmek ve okutmak öğretmenin görevi olmalıdır. Görev yaptığım dönemlerde, sınıftaki öğrenci sayısı kadar, Türk ve Dünya klasiklerinin çocuklara gerekli olanlarını yayınevleriyle azami indirimle anlaşılarak getirip yılsonuna kadar, her öğrenci, sınıftaki öğrenci kadar kitabı okumuş oluyordu. Ayrıca kitaba ve yazarına ilişkin söyleşilerde kitapların, çocukların belleğinde kalmasını sağlıyordum” (Akerman, 2009, 80).

Yalvaç, öğrencilerine karşı öğretici ve faydalı olmayı kendisine ilke edinmiş bir öğretmendir. O öğretmenliği/öğretmeyi “mutluluk” verici bir eylem olarak tanımlar.³³

1.1.6. Askerliği

Yalvaç, askere 1977’de gider. Askere gitmeden önce sevdikleriyle dostlarıyla vedalaşır. Teslim olmak üzere askeriyeğe giderken Yusuf Metin’le karşılaşır. Fakat bu karşılaşmaları, son görüşmeleridir. Yalvaç, askerdeyken Yusuf Metin öldürülür.

“1977’de son kez görüştük İzmir’de. Askere gidiyordum. O ise okul ve işle uğraşıyordu. Sarı gömleğini ve de beyaz pantolonunu bana verdi, benimkileri de o aldı. ‘Birbirimizi göremeyiz, hatıra olsun’ demişti. Sarı gömlek ve de beyaz pantolonla teslim oldum askerliğe” (Yalvaç, 1997, 14).

Yalvaç, Ankara-Polatlı’da Topçu Okulu’nda Acemi Birliği eğitimine başlar.³⁴ Yedek subaylığın acemi birliğinde³⁵ ünlü ressam İbrahim Balaban³⁶’ın oğlu Hasan

³³ 29.10.2020’de sanatçıyla mail üzerinden gerçekleştirilen röportajdan.

³⁴ Bu bilgiye 30.04.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

³⁵ 01.11.2020’de yapılan telefon görüşmesinde: Sanatçı emin olmamakla birlikte acemi birliğinde dört ay kaldığını, anımsadığını dillendirir.

³⁶“Naif resmin temsilcilerindendir. Anadolu insanının yaşamından ve halk efsanelerinden yola çıkarak toplumsal gerçekçi yapıtlar üreten ressamdır. İbrahim Balaban, 1921 yılında Bursa’nın Osmangazi ilçesi Seç köyünde doğmuştur. 1931 yılında köyünün üç sınıflı ilkokulunu bitirdi. İlkokuldan sonra okumağı olanağı bulamadı. Bir süre tarım işçisi olarak çalıştı. Hint keneviri üretilen esrar üreten iki köylü Balaban’ın babasını da işe ortak ederler, ama babası işin iç yüzünü bilmez. O gün köylülere yollayacak kimse bulamayınca, oğlu İbrahim’i gönderir. Gece

Nâzım³⁷ Balaban'la birlikte askerlik yapar. Yalvaç ve Hasan Nâzım Balaban, hafta sonlarını Ankara'nın merkezinde gezip dolaşarak geçirir. Bir gün Hasan Nâzım, babasının Ankara'daki resim sergisine Yalvaç'ı davet eder. Yalvaç, arkadaşının davetini kabul ederek sergiye gider. Hasan Nâzım, sergiyi dolaşırken Yalvaç'la babasını tanıştırır.³⁸ Zamanla İbrahim Balaban'la aralarında bir dostluk başlar. Dostlukları İbrahim Balaban'ın ölümüne kadar devam eder.³⁹

Yalvaç, Ankara'da vatanî vazifesini yerine getirirken edebiyat alanında askerliğin kendisine birçok yararı olduğunu kendisi bizzat dillendirir. Ankara'da bulunduğu dönemde: Öner Yağcı, İbrahim Erdem, Özgen Seçkin'le tanışır. Sanatçı, askerliğin kendisine sadece edebiyat alanında değil kültürel anlamda da katkısının olduğunu belirtir.

Yalvaç, 1977'nin Ekiminin son günlerine doğru Tekirdağ - Çorlu Ağıltepe 61. Topçu Alayı'na atanır. Usta Birliği eğitimini Çorlu Ağıltepe 61. Topçu Alayı'nda tamamlar. Yalvaç'ın Tekirdağ'da askerlik yaparken çeşitli kazanımları olur. "Görev bilinci, yöneticilik, emir komuta zinciri, dayanışma" vs.dir.⁴⁰

Sanatçı, Ankara'da ve Tekirdağ'da, Türkiye'nin her bölgesinden, farklı kültürlerde yetişen insanlarla bir arada bulunmuştur. Askerlik hizmetinde tanıdığı çeşitli insan toplulukları ve bu insanların kültürel yapıları onun duygu ve düşünce dünyasını beslemiştir.

karakola ihbar yapılır, köylüler kaçar. Hiçbir şeyden habersiz İbrahim yakalanır. İbrahim Balaban, 1937 yılında Hint keneviri yetiştirmek suçundan 16 yaşında cezaevine girdi. Altı ay hapis ve 16.000 lira da para cezasına çarptırılmıştı; ancak para cezasını ödemeyince, para cezası üç yıl mahkûmiyete çevrildi. Cezasının bitimine çok az bir zaman kala dört mahkûmun saldırısına uğrayan Balaban, cezaevinden çıktıktan sonra evlendiği gün düğünü basan hasmını öldürdü ve yeniden cezaevine girdi. [...] 1950 genel affında cezaevinden çıktı. Hapis yattığı dönemde Bursa Cezaevi'nde kendisinden 20 yaş büyük olan Nâzım Hikmet ile tanıştı. Onun desteği ve ilgisi sayesinde resim yeteneği ortaya çıktı ve gelişti. 7 yıl süren Nâzım Hikmet'li günlerini ileri yıllarda yazdığı Şair Baba ve Damdakiler kitabında anlattı. [...] İbrahim Balaban, ilk sergisini 1953 yılında İstanbul'da, Fransız Kültür Merkezi'nde açtı. Bugüne kadar 2 binden fazla tablo ve bunun birkaç katı desen üretti. Yazarlık da yapan İbrahim Balaban'ın yayınlanmış 11 adet kitabı bulunuyor. Yazarın resimleri ve sanatı üzerine de bugüne kadar pek çok kitap da kaleme alındı" [<https://www.biyografi.info/kisi/ibrahim-balaban> Erişim Tarihi: 01.11.2020].

³⁷ 01.11.2020 tarihinde Hasan Hüseyin Yalvaç'la yapılan telefon görüşmesinde: Yalvaç, İbrahim Balaban'ın Nâzım Hikmet'in öğrencisi olduğunu dile getirir. İbrahim Balaban'ın Nâzım Hikmet'i çok sevdiğini bu yüzden oğluna Nâzım adını verdiğini ifade eder.

³⁸ 01.11.2020 tarihinde sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde: Yalvaç, İbrahim Balaban'ı isim olarak tanıdığını belirtir. Nâzım Hikmet'in "Balaban'ın Bahar Tablosu Üstüne" adlı bir şiir tablosu vardır. Yalvaç, şiirden İbrahim Balaban'ın ismen varlığını bilmektedir. Yüz yüze tanışmaları ise sergide olmuştur.

³⁹ 01.11.2020 tarihinde sanatçıyla telefon görüşmesinden.

⁴⁰ 01.11.2020 tarihli telefon görüşmesinden.

Yazar, askerlik döneminde de edebiyat camiasıyla ilişkisini kesmemiştir. Fırsat buldukça düz yazı alanında da şiir yazın türünde de yazmış, yazdıklarını dergilere, gazetelere göndermiştir. “Dönüşüm”, “Karlı Duygular”, “Donma Noktasının Koordinatları”, “Bozkırdaki Sevdanın Düşünceleri”, “Uyanış Notları”, “Bir Konferans Sonrası”, “Yeni Bir Günü Yaşıyorum Kaldırmış Köşesinde”, “Merhaba” adlı şiirler askerliğinde yazdığı şiirlerden bazılarıdır.

Yalvaç, Tekirdağ’da askerliğini tamamlamak için 14 ay kalmıştır.⁴¹ 1979’un Ocak ayında Tekirdağ- Çorlu’dan terhis olmuştur.

1.1.7. Öğretmenlik Dışındaki Meslekleri

Yalvaç, Çankırı Kurşunlu Lisesi’nde öğretmenlik yaparken harcırahını alamaması, ailesinden ayrı kalması gibi sebeplerden öğretmenlik mesleğini bırakmıştır. Meslekten ayrıldıktan sonra Kars’taki ailesinin yanına gelir. Kars’a gelince Kars Hava Meydanları Kontrol Amirliği’nde işe girer. Büro görevlisi olarak çalışır.

Yalvaç, 1980’de komünistlikle suçlandığından tutuklanır.⁴² Karakolda hazırlanan dosyaya da tutuklanma gerekçesi komünistlik olarak yazılır. Uzun süren bir tutukluluk olmaz. Mayıs 1980’de hapishaneden çıkarılır. Firma, cezaevinden çıkınca onu Van Hava Meydanları Kontrol Amirliği’nde görevlendirir. Van’da iki buçuk sene kadar çalışır, firma onu daha sonra Erzincan’a yollar.

Yalvaç, 1983’te Erzincan Hava Meydanları Kontrol Amirliği’nde çalışmaya başlamıştır. Erzincan’da çalışırken kendisinin haberi olmadan gizli bir örgüte⁴³ sokulmuştur. 1985’te nedenini kendisinin de bilmediği altı yıl kadar bir hapis cezası, iki yıl da sürgün almıştır.⁴⁴ Ceza aldığını Ankara’daki bir arkadaşından öğrenmiştir. Ayrıca hakkında arama da çıkarılmıştır. Hem arandığını hem de ceza aldığını öğrenince eşini ve çocuklarını babasıyla kayınpederine bırakarak Erzincan’dan firar etmiştir.

⁴¹ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

⁴² Yalvaç, bu tutukluluğunun 12 Eylül darbesinden önce olduğunu dile getirir. 12 Eylül 1980 darbesi olduğunda tekrar tutuklandığını ifade eder.

⁴³ 30.10.2020’de yapılan telefon görüşmesinde sanatçı bütün yaşamı boyunca hiçbir örgüte karışmadığını, örgütlerden uzak durduğunu söyler.

⁴⁴ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

Yalvaç, ailesinden ve çocuklarından ayrılışını, yaşadığı acıyı, üzüntüyü “Ayrılık Ezgisi” adlı şiirin dizelerinde şu şekilde dillendirir:

“Ayırdılar göz göre göre

hem de bir kış günü

ayırdılar beni

Öksüz koydular

yetim koydular

Sevdiğimi

Hele yavrularım

[...]

baba diyen ağlayan

çocukların

bedeli ödenemeyecek” (Yalvaç, 1991, 7-8).

Yalvaç, firar edince Ankara’ya gider. Ankara’da bir süre kaldıktan sonra Ereğli’ye geçer. Eşi ve çocuklarına para göndermek için Ereğli’de bir inşaat şirketinde muhasebecilik yapar.

Sanatçı, gurbette eşinden ve çocuklarından ayrı geçirdiği zamanlarını gün gün saymıştır. Saydığı günleri yazdığı şiirlerin dizelerinde dillendirmiştir.⁴⁵ Ailesinden ayrı kalışını dillendirdiği şiirlerinden biri de “52. Gün” adlı şiiridir:

“Hani, ölülerin elliikisi olur

Mevlüt okunur

Bizde ayrılığın elliikisindeyiz

gülüm

[...]

⁴⁵ Sanatçı ayrılığın kaçınıcı günündeysen, yazmış olduğı şiirlere o günün başlığı vermiştir. Bu şiirler “32. Gün”, “56. Gün”, “73. Gün”, “94. Gün”, “163. Gün”, “224. Gün”, “308. Gün”, “313. Gün”, “614. Gün”, “646. Gün”, “653. Gün” adını taşımaktadır. Bkz: Hasan Hüseyin Yalvaç, **770 Gün Türküleri**, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, 1991.

Elli iki gün dile kolay
yaşarken şu dünyada
birbirimizden bunca uzak
birbirimize bunca hasret” (Yalvaç, 1991, 40).

Yalvaç, Ereğli’deki şirkette birkaç ay muhasebeci olarak çalıştıktan sonra şirket onu Adana’da bulunan şantiyesine yollar. 1986 yılının başına kadar Adana’daki şirkette çalışır. Üst mercideki yetkili kişi Yalvaç’ı, aynı şirkete ait olan Uşak’taki İçme Suyu Şantiyesi’ne gönderir.

Sanatçı, 4 Ocak 1985’ten 13 Şubat 1987’ye⁴⁶ kadar yaşamını kaçak olarak devam ettirir. Erzincan’da kendisinden habersiz üye yapıldığı örgüt illegal bir örgüttür. Bu yüzden ona hapis cezasıyla sürgün verilmiştir. Suçsuzluğunu ispatlamak, örgüt yüzünden hakkında istenen altı yıl hapis cezasını almamak için Daireler Üst Kurulu’na başvurarak itiraz eder. Daireler Üst Kurulu 9. Kolordu Komutanlığı, Yalvaç hakkında emniyetten bilgi ister. Emniyet Müdürlüğü, yaptığı araştırmalar neticesinde Yalvaç’ın hapisteyken örgütün kurulduğunu, örgütle bir bağlantısının olamayacağını yazılı bir raporla Daireler Üst Kurulu 9. Kolordu Komutanlığı’na sunar.⁴⁷

Daireler Üst Kurulu 9. Kolordu Komutanlığı da Yalvaç’ın suçsuz olduğuna karar verir. Hakkında çıkan arama emri kaldırılır. Sanatçıya 13 Şubat 1987’de Daireler Üst Kurulu 9. Kolordu Komutanlığı tarafından beraat verilir. Yalvaç, çıkan beraat kararından sonra Kars’ta kalan ailesini Uşak’a getirtir. Aynı şirkete ait olan Karabük Kanalizasyon İnşaatı’nın Muhasebesi’nde çalışmaya başlar.

Eylül 1988’de işinden ve Karabük’ten ayrılır. İstanbul’a gelir. İstanbul’a gelince İkinci Boğaz Köprüsünün Kavacık’ta olan şantiyesinde muhasebeci olarak çalışmaya başlar. Kavacık’taki şantiyede çalıştıktan sonra Cevizlibağ’daki Binayap (Kastelli ve Kemal Ilıcak ortaklığı) firmasının da muhasebeciliğini yapar.

⁴⁶ Yalvaç, çeşitli şehirlerde kaçak olarak geçirdiği yıllarını ve yaşadıklarını, olaylar karşısında hissettiklerini “770 Gün Türküleri” adlı kitabındaki şiirlerinde anlatmıştır.

⁴⁷ Bilgilere 30.10.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

Sanatçı, geçimini sağlamak için 1993'te Denizli'ye göç eder. Fakat Denizli'de geçimini sağlayamadığından İzmir'e geçer. İzmir'de hem cezaevinden arkadaşı, hem de uzaktan akrabası olan bir dostunun Ekinci A.Ş. ve Özümsen A.Ş. firmalarının muhasebeciliğini yapar. Bu firmaların: İzmir Ayrancılar'da, Bayraklı Turan'da, Narlıdere'de ve Akbük'te şantiyeleri bulunmaktadır.

Yalvaç, “kişiliğinden ötürü bu işleri sisteme uygun yürütemediğinden” hep ayrılmak zorunda kalmıştır. İzmir'deyken içinde bulunduğu çıkmazlardan kaynaklanan geçim sıkıntısı nedeniyle evindeki kitaplarını sokak kitapçılığı yaparak satmak zorunda kalır. Elinde sermaye olarak çok kitap bulunduğundan ona daha “pratık” bir iş olur. İki yıl kadar İzmir Bornova ve Alsancak'ta sokak kitapçılığı yapar. Ekmek parasını böyle kazanır.⁴⁸ Kitap satıcılığı yaptığı yıllarda birçok arkadaşından manevi destek görür. Arkadaşları, Yalvaç'ı kitap sattığı yerlerde ziyarete gider. Ziyaretlerinde edebiyat ve sanat üzerine de sohbet ederler. Özellikle edebiyat çevresinden birçok dostu yanına uğramaktadır. Sanatçıyı ziyaret eden dostlarından bazı isimler şunlardır: Muzaffer İzgü, Timuçin Özyürekli, Atila Er, Bilsen Başaran, Sezer Odabaşıoğlu, Nilüfer Altunkaya, Ferhat İşlek, Adnan Yücel, Bülent Habora, Altay Ömer Erdoğan, Mehmet Yaşar Bilen'dir.⁴⁹

Bilsen Başaran, “Bizim Sanat” dergisinin 28 Haziran 2007'de yayımlanan 163. sayısında “Günlerin Karasını Ak'la Ören Alçakgönüllü Usta Hasan Hüseyin Yalvaç” başlıklı yazısında Yalvaç'ın kitap satıcılığı yaptığı zamanlardan şöyle bahseder:

“Pos bıyıkları dudaklarını örten, hep derine, uzağa, dostluğa bakan bu adamı ilk gördüğümde koca bir eski kitaplar tezgâhının arkasında ekmeğini bekliyordu. Unuttuğu çayından yudumlar alırken söyleştik ayaküstü. Hoş onu dergilerden tanıyor öncesinden şiir ve yazılarından örülü bir dostluğu paylaşıyordum ne ki yüz yüze gelmemiştik hiç. İşte karşımdaydı. Artık İzmir'de yaşayacaktım ve istersem evime yüz metre uzaklıktaki bu tezgâhın önünden her geçişimde onun dostlukla ve bilgece ışıldayan merhabasından payımı alacaktım.

Tezgâhın dibine itelediği küçük kırık taburede hep birileri otururdu. Ya derin bir sohbetin içinde ya da okuduğu kitabın, gazetenin derinliklerinde yitip gittiğini görür, kimi kez görünmeden süzülür geçiverirdim önünden, Sevgi Sokağı ya da Gümüşçüler Sokağı denilen o daracık çarşı içinden. Kimi zaman

⁴⁸ Tüm bu bilgiler 23.10.2020'de sanatçıyla mail üzerinden gerçekleştirilen röportajda elde edilmiştir.

⁴⁹ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç'tan ulaşılmıştır.

onun, bereketli çığırtkan sesiyle şiirine çağırıldığı dizelerin arkasına takılıp sohbetinin içinde bulurdum kendimi. Yüreğim uzun şiir ve sanat dolu söyleşiler dilese de oranın bir ekmek teknesi olduğunu haykıran usumun uyarılarıyla kalkıp yola düşerdim evime doğru. O da saygı dolu tebessümle çay söyler, dertleşir, uğurlardı ‘bacısı Bilsen’i’ ” (Başaran, 28 Haziran 2007, 6).

Sanatçı, edebiyatla daha yakın olmayı, kendisinin de seveceği bir mesleği olsun ister. Ona bu arzusu İzmir’de Sone Yayınları’nı kurdurur. Sone Yayınevi’ni⁵⁰ 1995’te açar. Fakat ticareti bilmediği için iflas eder, yayınevini kapatmak zorunda kalır.

Yalvaç, 1996-1997 yıllarında İzmir Radyo Boran’da “Sanat ve Siyaset” programı hazırlamıştır. Programda farklı kesimlerden sanatçıları ağırlamıştır. Batı Radyo’da bir program hazırlayıp sunmuştur. Televizyon kanallarında şair ve yazarların anlatıldığı birkaç bölümlük bir programda sunuculuk yapmıştır.⁵¹

17 Ağustos 1999 depremi yaşandığında Yalvaç’ın oğlu Ozan Necati İstanbul’da dayılarının yanındadır. Yalvaç, hemen oğluna ulaşarak sağlığının iyi olduğunu öğrenir. Eşi Faize Hanım huzursuz olur. İstanbul’a oğlunun yanına gitmeyi ister. Eşini kırmak istemediğinden isteğini kabul eder. Yeniden İstanbul’a gelirler. İstanbul’da bir düzen kurarak yaşamaya başlarlar.

Sanatçı, ekonomik özgürlüğü için birçok meslek grubunda çalışmıştır. Özel firmalarda muhasebecilik, personel ve şantiye yöneticiliği, editörlük, sahafılık yapmıştır. Küçük yaşlardan itibaren hayatını çeşitli mesleklerde çalışarak kazanan Yalvaç, elli yaşında Haziran 2001’de işçilikten emekli olmuştur.

Emekli olunca yaşam pahalılığının olduğu İstanbul’da emekli maaşıyla geçinemez. Ailede Yalvaç’tan başka çalışan yoktur. Yalvaç, şartlarını zorlayarak İzmir’de kurduğu Sone Yayınları’nı 2004’te İstanbul’da tekrar açar. Açtığı yayınevinde editörlük ve düzeltmenlik yapar. Yayınevi 2016 yılına kadar aralıksız faaliyette bulunur. Sağlığıyla ilgili sıkıntıları olur. 2017’de kalp krizi geçirir. Yalvaç,

⁵⁰ Hasan Hüseyin Yalvaç, birçok eserini kurduğu yayınevinde bastırmıştır.

⁵¹ 31.10.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde: Yalvaç, birkaç radyoda program hazırlayıp sunduğunu, ancak bu programların adını ve içeriğini hatırlamadığını söyler.

hem sağlığının iyi olmaması hem maddi sıkıntılar yaşaması sebebiyle 2018’de yayınevini kapatır.⁵² Sanatçı, ayrıca Kaynak Yayınları’nda da editörlük yapmıştır.

1.1.8. Tutukluluğu/Hapisliği

Yalvaç’ın ilk tutuklanması Ereğli’de olur. Yalvaç, olayın yaşandığı zaman diliminde lise ikinci sınıftadır. Babası Aslan Necati Bey, bir memur arkadaşıyla kavga eder. Arkadaşı, Aslan Necati Bey’e silah çeker. Yalvaç’ın küçük kardeşi Yalvaç’a babasının kavga ettiğini söyler. Babasının kavga ettiğini öğrenen Yalvaç, kavgayı ayırmaya gider. Babasının yanına gidince adamla bir tartışmaya girer. Adam babasına silah çektiği için onunla kavga etmiştir. Olay daha da büyür. Yalvaç tutuklanır. Tutukluğu uzun sürmez, serbest bırakılır. Fakat babasının arkadaşı şikâyetçi olduğundan hakkında açılan dava devam eder. Mahkeme Yalvaç’ın üniversite yıllarına kadar sürer. Adam, Yalvaç üniversitede okurken vefat eder. Babasının arkadaşı vefat edince mahkeme düşer.⁵³

Yalvaç’ın ikinci tutuklanması üniversite yıllarında olur. Üniversitede okurken etkinlik yönetme, şiir okuma, afişleme gibi sebeplerden dolayı birkaç kez gözaltına alınır. Gözaltına alındığında birkaç gün nezarete yatar, serbest bırakılır. Bir etkinliği yönettiği için tekrar tutuklanır. Tutuklandığında Buca Cezaevi’ne gönderilir. O süreçte Âşık şah Tuna da tutuklanarak Buca Cezaevi’nde yatmıştır.

Sanatçı, 12 Mart Muhtırası döneminde de bir tutukluluk yaşamıştır. Yine komünistlikten hüküm giymiştir. Üç ay mahpus yattıktan sonra serbest bırakılmıştır. 12 Eylül 1980 öncesinde Mart 1980’de Kars’tayken tutuklanır. Erzurum Cezaevi’nde iki ay kadar yattıktan sonra Mayıs 1980’de hapisneden çıkar. Hapisneden çıktıktan birkaç yıl sonra hakkında 6 yıl ağır hapis, iki yıl sürgün verilir. Aldığı cezaları öğrenince hemen Erzincan’dan ayrılır. Ereğli, Adana ve Uşak’ta kaçak olarak yaşar. 2004’te Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu üyesiyken gözaltına alınır. Gayrettepe Cezaevi’nde yatar. Yaşamı boyunca birçok kez gözaltına alınır. Fakat

⁵² Tüm bu bilgilere 17.12.2020’de sanatçıyla mail üzerinden yapılan röportajda ulaşılmıştır.

⁵³ Bu bilgilere 23.12.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

“uzun süren” bir hapisliği söz konusu değildir.⁵⁴ Hapiste kısa süre yatıp çıkmaktadır.⁵⁵

Yalvaç’ın evi darbelerin yaşandığı süreçte ve sıkıyönetimlerin olduğu zamanlarda polisler tarafından birçok kez basılmıştır.⁵⁶ Polis, Yalvaç’ı her kontrole geldiğinde Yalvaç onları kitaplarla karşılamaktadır. Yalvaç’ın evinin her köşesi kitaplarla çevrilidir. Polisler, onun sürekli kitaplarla ilgilenmesini, evde çeşit çeşit kitapların olmasını “tehlikeli” bulur. Emniyet güçleri, kitaplarla “içli dışlı” olmasını “yadırgar”. Tutuklanma nedenlerinden biri de evinde bulunan kitaplarıdır.⁵⁷

1.1.9. Aldığı Ödüller – Jüri Üyelikleri

Yalvaç, yaşamı boyunca birçok kez şiir yarışmalarına katılmıştır. “Petrol- İş”, “Çankaya Belediyesi-Damar Dergisi”, “İbrahim Yıldız Şiir Yarışması”, “Ş. Avni Ölez”, “Gösteri Dergisi”, “Hacı Bektaş”, “Hasan Bayrı”, “Yunus Nadi”, “Ali Rıza Ertan” katıldığı yarışmalardır.

Sanatçı, bu yarışmalardan sadece “Çankaya Belediyesi-Damar Dergisi”, “Petrol- İş”, “İbrahim Yıldız Şiir Yarışması” yarışmalarını kazanmış ve ödül almıştır. Yarışmalara farklı sebeplerle katılır. Bazı yarışmalara kitaplarını bastırmak amacıyla, bazılarında da ekonomik sebeplerden dolayı başvurur. Katıldığı yarışmalarda toplumcu gerçekçi duruşundan ödün vermemeye çalışmıştır. Yalnızca “Gösteri Dergisi”nin düzenlediği yarışmada toplumcu gerçekçi duruşuna dikkat etmemiştir.

“[...] Bu yarışmalara katılırken kimine ekonomik gereksinimler nedeniyle, kimine de ön açması, kitaplarımın yayımlanmasına yardımcı olması nedeniyle katıldım. Tüm hepsinde de toplumcu gerçekçi çizgimi korumaya çalıştım. Bir tek Gösteri Dergisi’ne ‘Yaz’ mevsimini içeren özel bir alanda bu kaygıyı taşımadım” (Yalvaç, 2008, 58).

Yalvaç’ın adı verilen yarışmalar dışında kendisinin katılmadığı ancak ödül verildiği yarışmalar da vardır. “Sabri Akay” ve “Ömer Nida Şiir Ödülleri”

⁵⁴Yukarıdaki bilgiler 29.12.2020 tarihinde sanatçıyla mail üzerinden gerçekleştirilen röportajda elde edilmiştir.

⁵⁵29.12.2020’de sanatçıyla yapılan röportajda Yalvaç, sayısını kendisinin de bilmediği birçok tutukluluk yaşadığını ancak bu tutuklanmaların kısa bir süre sürdüğünü söyler. Hapiste yatma süresinin bir yıldan, altı aydan daha az olduğunu dillendirir.

⁵⁶ Yazdıkları eserler/şiirler yüzünden hapis cezası verilen sanatçılar hakkında bir inceleme için bkz: Çetin Yetkin, **Siyasal İktidar Sanata Karşı**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1970.

⁵⁷ Bu bilgiye 24.10.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

yarışmasına katılmaz. “Sabri Akay”, “Ömer Nida Şiir Ödülleri” yarışmalarına katılmasa da ödüle layık görülür.

Sanatçının aldığı ilk ödül “Sabri Akay Şiir Yarışması’nda Mansiyon” ödülüdür. Yalvaç, “Sabri Akay Şiir Yarışması”nı bilmemektedir. Şiirleri kendisinden habersiz yarışmaya gönderilir. Ödülün verildiği zamanlarda Karabük’te çalışmaktadır. Karabük Kanalizasyon İnşaatı’nın Muhasebe Müdürü’dür. Bir gün kendisine “şiiiriniz mansiyon almıştır” haberi gelir. Aldığı haber karşısında şaşkınlık yaşar. Şiirlerinin kim tarafından yarışmaya gönderildiği öğrenmeye çalışsa da öğrenemez. Tek öğrenebildiği Sabri Akay’ın gazeteci olduğu ve Zonguldak-Yenice’de çalıştığıdır. Yalvaç’a “Sabri Akay Şiir Yarışması’nda Mansiyon” ödülü 1988’de verilmiştir.⁵⁸

Yalvaç’ın ikincili ödülü “Petrol İş Şiir Yarışması’nda Jüri Özel Ödülü”⁵⁹dür. Yarışmaya nasıl katıldığını anımsamamaktadır. Yarışma/ödül onun adına “sıkıntılı” geçmiştir. “Petrol İş Şiir Yarışması’nda Jüri Özel Ödülü” jürisinde Zihni Turgay Anadol, Jülide Gülizar da vardır. Yalvaç, İstanbul’da bir firmada muhasebe müdürlüğü yapmaktadır. Zihni Turgay Anadol, Yalvaç’a yarışmaya kazandığının haberini vermek için İstanbul’a gelir. Yalvaç’ın çalıştığı büroya giderek “yarın ödül almaya gitmiyor muyuz?” der. Sanatçının ödülü kazandığından haberi yoktur. Ödülü kazandığını Zihni Turgay Anadol’dan öğrenir.

Zihni Turgay Anadol, ödülü almak üzere Kırıkkale’ye gider. Fakat ödül başka birisine verilir. Petrol İş’te Salih Kumru adında biri ödülün kazananını değiştirerek, kendi adamlarından birine verir.⁶⁰ Zihni Turgay Anadol, bu duruma tepki gösterir, Ankara’yı arar. Orada hemen Yalvaç’a kalın bir karton bastırılarak “jüri özel ödülü” hazırlanır ve adresine gönderilir.⁶¹

Yalvaç’ın aldığı bir ödül de “Çankaya Belediyesi-Damar Dergisi Yarışması’nda Üçüncülük” ödülüdür. Yarışma 1996’da “Damar Edebiyat Dergisi” ile, Çankaya Belediyesi tarafından ortak yapılır. Yalvaç, yarışmaya bir arkadaşının tavsiyesiyle katılır. Yarışmayı kazanınca Çankaya Belediyesi, şiirleri “Ezgi’nin Söyledikleri” adıyla kitap olarak bastırır.

⁵⁸ Bu bilgilere 24.12.2020 tarihinde sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

⁵⁹ 24.12.2020’deki telefon görüşmesinde: Yalvaç yarışmanın hangi yılda yapıldığını hatırlayamadığını söyler.

⁶⁰ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

⁶¹ 24.12.2020 tarihli telefon görüşmesinden.

Sanatçının ödül kazandığı bir başka şiir yarışması “1997 İbrahim Yıldız Şiir Yarışması Birincilik Ödülü”dür. Yalvaç, sigortasını doldurmak için bir inşaatta çalışmaktadır. Yalvaç’ın çalıştığı inşaatta sanatçı Mehmet Kâzım (Kumpasoğlu)⁶² da inşaat mühendisidir. Yalvaç ve Mehmet Kâzım boş vakitlerinde şiir, edebiyat üzerine sohbet eder. Mehmet Kâzım, bir gün Yalvaç’ın yazdığı şiirleri görür. Şiirleri okur ve beğenir. Mehmet Kâzım, ona yarışmaya katılmasını söyler. Birlikte şiirlerin üzerinde çalışırlar. Yalvaç’ın yazdığı tüm şiirler gözden geçirilir. Seçilen şiirler bir dosya haline getirilerek “İbrahim Yıldız Şiir Yarışması”na gönderilir.

“İbrahim Yıldız adına konan şiir ödülüne katılmaya karar verdiğimde, şiirlerimi yeniden gözden geçirdim. Ama bu eylemi sevgili şair kardeşim Mehmet Kazım’la yapmak ayrı bir tat verdi. Yayınlanan şiirler de dâhil tüm şiirleri, tek tek tartışıp yeniden değerlendirip, değiştirilecek yerleri değiştirip, dosyayı postaladık. Herkes Vazgeçti Ya Sen” adını verdiğim bu dosyada Mehmet Kazım’ın emeği büyüktür” (Yalvaç, 2001f, 5).

Yalvaç’ın yarışmaya gönderdiği “Herkes Vazgeçti Ya Sen” isimli dosyada 27 şiir bulunmaktadır. Yarışmaya gönderilenler: “Ve Hüzün Adım Oldu”, “Yunus Gibi”, “Korkum Yok Ki Adsızlıktan”, “Bu Yara İyileşmeli”, “Yaşanan Bir Olayı Anarken”, “Şiir Kesitleri”, “Evlenmeden Önce Kan Grubunu Öğren”, “Dalgıçın Nefes Ayarı”, “İmzam Kefildir Yaşama”, “Zaman Tüketmesin İnsanı”, “Bir Dostla Yürürken”, “Karcı Dağının Karı Da Erir”, “İnsanların Hayvansal Geleceklerine”, “Şiirdir”, “Kendi Hesabım”, “Gecenin Karası Beyaza Dönmedi Daha”, “Gülen Bebek”, “Açlık Grevi”, “İhanete Hayır”, “Yol Boyu Sen”, “Kedi Dersleri”, “Akrabalık Meselesi”, “Herkes Vazgeçti Ya Sen”, “Bir Marangozhanenin Önü”, “Senin Gelişin”, “Sabahın Er Saati”, “Biz Başkaydık Her Zaman” adlı şiirlerdir.

Mehmet Kâzım, 27 Mart 1997’de Yalvaç’a yarışmayı kazandığının haberini getirir. Yalvaç, o günün akşamına arkadaşlarıyla kutlama yapar. “27 Mart 1997 günü

⁶² Mehmet Kazım Kumpasoğlu’nun öykü, şiir, köşe yazısı, söyleşi gibi farklı türde eserleri vardır. “Asıl odak noktası şiir olan Mehmet Kazım, edebiyatın diğer dallarına da mesafeli durmaz. 1998’de “Tavla” ile Samim Kocagöz Öykü Ödülü’nü kazanan şairin bunun dışında yayımlanmış bir diğer öyküsü de “Arayıcı” dır. Çok sayıda inceleme yazıları ile köşe yazıları da bulunan şairin bir de yayımlanmış söyleşi kitabı mevcuttur. Şairin; Yılkı Teknesi adlı çalışması 1997’de ‘övgüye değer dosya’ olarak ödüle layık görülmüştür. Eser, şairin farklı zamanlarda yazdığı şiirlerinin de bir araya gelmesiyle 1998’de yayımlanmıştır. Aynı dosya farklı bir yarışmada “jüri özel ödülü”nü alırken, bir başka yarışmada ise “övgüye değer dosya” ödülüne layık görülmüştür. Şairin ikinci şiir kitabı “Kule” ise 1998’de “Yunus Nadi Şiir Ödülü”nü kazanmıştır. 2003’te yayımlanan “Kuyu” ise şairin yayımlanmış son şiir kitabıdır” (Okur, Aralık 2020, 385).

Mehmet Kâzım kazandığını bildirdi ilk ve kutladı. Akşam, Mehmet Kâzım, Burak, Semra ve Serap kazanmamı kutladılar çok duygulandığım bir akşam yemeğiyle. Yaşamımda az rastlanan güzel günlerden biridir o gün” (Yalvaç, 2001f, 5).

Yalvaç, Mehmet Kâzım’la birlikte 4 Nisan 1997 gününe bilet alırlar. Ödülü Karabük’te alacaktır. 4 Nisan günü otobüsle yola çıkar. Yalvaç, yaptığı otobüs yolculuğunu şöyle anlatır: “Otobüs, sapaktan vurdu kendini Karabük’e. Hızı azalmış gibi. Yoksa varılmak istenilene yakınlaştıkça, zamanın geçmemesi gibi bir duygu mu? Yolcuların kaçı tanır İbrahim Yıldız’ı? Kıyıda bir İbrahim’i, Doruktaki Koltuk Boş’u ya da Işığın Kanı’nı okuyan var mı? [...]” (Yalvaç, 2001f, 6).

Sanatçı, törenin düzenleneceği yere gidince hoş olmayan bir durumla karşılaşır. Toktamış Ateş, törenden önce konuşma yapacaktır. Toktamış Ateş, konuşması bittikten sonra ödül törenini beklemeyip ayrılacaktır. Yalvaç, Toktamış Ateş’in ödül törenine kalmayışını bir nevi “saygısızlık” olarak görür.

“Halk Eğitim Merkezi’ndeyiz. Çağrılı konuşmacı Toktamış Ateş. İşi varmış, konuşup gidecek. Ödül töreni sonra. Yani emeği savunduğunu söyleyen bir yazar, emekçi bir şairin ödül törenine kalamıyor. İşi aceleymiş. Ödül töreni taş çatlasa bir saat sürer. Arabasının tekeri patlasa, ya da ufak bir arıza daha mı az sürecek? Neyse... Sinirlenip dışarı çıkıyorum... sigara, sigara üstüne. Toktamış Ateş gidiyor öyle giriyorum içeri. Şiire saygı beklemek hakkım bir şair olarak” (Yalvaç, 2001f, 6).

Cahit Külebi, Vedat Günyol, Ahmet Özer, Sami Karaören, Mehmet Yaşar Bilen, yarışmanın jüri üyeleridir. “1997 İbrahim Yıldız Şiir Yarışması Birincilik Ödülü”nü Ayten Mutlu da kazanır. Yalvaç ile Ayten Mutlu birinciliği paylaşacaktır. Ancak Ayten Mutlu yarışmadan çekilir. “Nihat Yıldız’la konuşurken birinciliği Ayten Mutlu’yla paylaştığımı ama Ayten Mutlu’nun yarışmadan çekildiğini söylüyor” (Yalvaç, 2001f, 7).

Ayten Mutlu, ödülü paylaşmak istemediği için yarışmadan çekilmiştir. Yalvaç ise bunu bilmez. Aradan uzun bir süre geçtikten sonra İstanbul’da 19. Kitap Fuarı’nda Ayten Mutlu’yla karşılaşır. Ayten Mutlu’ya yarışmadan çekilmesinin sebebini sorar: “Yıllar sonra 19. Kitap Fuarı’nda, İstanbul’da Ayten Mutlu’yu gördüm, sordum; yanıtı ‘ben baştan söylemiştim ödülü paylaşmak istemediğimi’ oldu. Başka bir şeyde söylemedim” (Yalvaç, 2011f, 7).

Sanatçının ödül aldığı bir diğer yarışma ise “Ömer Nida Şiir Ödülü Yarışması”dır. Yalvaç, “Ömer Nida Şiir Ödülü Yarışması”na katılmamıştır. Jüri, ödülü Yalvaç’a uygun görmüştür. Ödül toplumcu gerçekçi şiir anlayışını sürdürdüğü için verilmiştir.⁶³ Yalvaç, Mehmet Tanju Akermen’la yaptığı röportajında ödülle ilgili: “Birinci Ömer Nida Ödülü’nün toplumcu gerçekçi şiirimiz adına bana verilmesi, o çizgiye ve o ada, uygun görülmem benim için onurdur” (Akerman, 2009, 83-84) demektedir.

Yalvaç’ın aldığı son ödül ise “2015 Mevlüt Kaplan Çocuk Şiirleri Birincilik Ödülü”dür. Yalvaç, yarışmaya “Doğa ve Çocuk”⁶⁴ şiir kitabıyla katılır. Sonuçlar açıklandınca ödül törenine gitmez. Ödülü ona törene gidenlerden biri getirir.

Sanatçı, son yıllarda verilen ödüllere sıcak bakmamaktadır. Çünkü değerlendirmelerin “adil”, “tarafsız”, objektif” bir şekilde yapılmadığını düşünmektedir. Edebiyat dünyasında bir “kesimleşme” yaşanmaktadır. Yarışmayı düzenleyenler “ödülü hak edenden ziyade kendilerine yakın gördükleri kişi/kişilere verir”.⁶⁵ Yalvaç, kurumların adil davranmadığına birçok kez tanık olur. Tanık olduklarını düz yazılarında da anlatır:

“Sevgili dostum Asım Gönen’in öyküsüne ise kendim tanık oldum: Asım Abi, bir günlük, gazetenin düzenlediği şiir yarışmasına katılmıştı ve birinci seçilmişti. Ödül töreni için çağrıldı ve Asım Abi, Kırşehir’den çıkıp tören için İzmir’e geldi. Gazeteye bilgi almak için gittiğinde, yarışmanın süresinin uzatıldığını ve sonuçların daha sonra açıklanacağı yanıtı verildi. Sonuçlar açıklandı, Asım Gönen unutulmuştu ve gazete kendi çizgisine uygun birilerini ödüllendirilmişti” (Yalvaç, 2008, 58-59).

Yalvaç, şiir yarışmalarına karşı değildir. Onun karşı durduğu kişilerin “yansız” olmayışıdır. Yalvaç’a göre yarışmaya katılanlar duruşlarından, kimliklerinden ödün vermemelidir. O sanatçının/edebiyatçının mesuliyet sahibi bir insan olduğunu düşünür. Sorumluluklarının bilincinde olan sanatçılara yarışmalara ürünleriyle katılmalarını, kişilerle yakın ilişkilere girmemelerini öğütler.

⁶³ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

⁶⁴ “Doğa ve Çocuk” kitap olarak basılmamıştır. Kitap, Mevlüt Kaplan’ın Eğitim Yayınları tarafından basılacaktır. Ancak yayınevi kitabın baskısını yapmamıştır. Yalvaç da kitabın basılmasıyla ilgilenmez, basılması için bir çaba göstermez. Daha sonra kitap başka bir yayınevi tarafından basılmak üzere Yalvaç’tan istenir. Fakat kitabın basımı yapılamadan yayınevi kapatılır.

⁶⁵ 22.12.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinden.

“Yarışmalara karşı değilim ama katılırken seçici olmak, yarışmanın bütün unsurlarını değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Politik tavrı önemsemeli ve katıldığı dala iyi ürün gönderebilmeli yarışmacı. Buradan da şuraya varıyoruz, asıl olana: sanatçı aydın insandır, sorumlu insandır. Sanatın üretilmesi için gerekli olan, yaşamı gözleme, algılama ve okuma sürekliliğini korumalı ve iyi ürün vermenin işçiliği yaşama geçirilmelidir. Ürünüyle katılmalı, ahbap çavuş ilişkilerine girmemeli. Sağlıklı yarışmalar gerçekleşmesi için de uğraş vermelidir” (Yalvaç, 2008, 63-64).

Yalvaç’ın jüri üyeliği yaptığı yarışmalar da vardır. “Aykırı Sanat Dergisi”⁶⁶ Şiir Yarışması”, “Beşparmak Dergisi Samim Kocagöz Şiir Yarışması”, “Beşparmak Dergisi Halil Kocagöz Şiir Yarışması”, “Bartın Hasan Bey Şiir Yarışması”, “Ümit Kaptancıoğlu Öykü Ödülleri Yarışması”, “2020 Enver Gökçe Toplumcu Gerçekçi Şiir Ödülü”nde jüri üyesi olarak bulunmuştur.

1.1.10. Geçirdiği Kazalar ve Hastalığı

Yalvaç, beş veya altı yaşlarındayken Simizar Hanım (Yalvaç’ın annesi), memleketi Kars’ın Arpaçay İlçesi İbiş Köyü’nde babasının yanında kalmaktadır. Dedesinin köyünde kaldığı zamanlarda bir kaza geçirir. Simizar Hanım’ın babasının atı vardır. Oğlu atın bakımıyla ilgilenmektedir. Yalvaç, atı tuzladığı sırada at yüzünü tekmeler. Atın ayağındaki nal Yalvaç’ın dudağının üzerini parçalar. Parçalanan yeri hemen suyla yıkarlar. Köy yeri olduğu için yaranın nasıl tedavi edileceğini bilen yoktur. Paslı nalın vurduğu yer suyla yıkandığı için mikrop kapar. Çocuk tetanos olur. Yalvaç, hemen Kars’a hastaneye götürülür. Kars’taki hastane Yalvaç’ı Erzurum’a gönderir.⁶⁷ Hatay’da çalışan Aslan Necati Bey’e hemen haber verilir. Baba Hatay’dan gelerek oğlunu tedavi ettirir. Yalvaç’ın yüzünde yaranın izi kalır.

Yalvaç, çocukken Kars’ın merkezindeki top sahasında su satmaktadır. Elindeki su kabında, su bitince tekrar su doldurmaya gider. Suyu doldurmaya gittiği yerde bir kilise bulunmaktadır. Kilisenin üzerine sürekli kumrular konmaktadır. Soner isminde bir çocuk kilisenin üzerindeki kumruları taşlar. Çocuğun attığı taşlardan biri Yalvaç’ın gözüne gelir. Soner, çocuk olduğu için kimse ona bir şey demez. Aileden kimse durumu önemsemez, gözle ilgilenen olmaz.

⁶⁶ “Aykırı Sanat” dergisi Adana’da çıkmıştır.

⁶⁷ Erzurum’daki hastane daha büyük ve gelişmiş olduğu için gönderilir.

Yalvaç, görmede sıkıntılar yaşar. Üniversitede okuduğu yıllarda öğrenciler için açılan bir hastane vardır. Gözünü göstermeye o hastaneye gider. Hastanede Necmettin Erbakan'ın kardeşi Selahattin Erbakan çalışmaktadır. Selahattin Erbakan, göz doktorudur. Yalvaç'ın gözünü o muayene eder. Selahattin Erbakan, gözdeki yaranın "sabit yaraya çevrildiğini; bu yüzden de bir şey yapılamayacağını" söyler. Gözünü bir de Taksim'de Göz Hastanesi'ndeki bir doktora gösterir. Doktor, göz için bir ilaç yazar. Yazılan ilaç yararlı olmaz. Gözdeki bozukluk daha da ilerler. Sanatçının zaman içerisinde sol gözü tamamen kör olur.

Sanatçı, 2016'de kalp krizi geçirir. 09.05.2017'de ikinci bir kalp krizine yakalanır. Çerkezköy Optimed Hastanesi'nde yoğun bakıma kaldırılır. Kesin olmamakla birlikte yüksek tansiyona bağlı kalp krizi tanısı koyulur. Kalpte ritim bozukluğu olduğu için stent takılır.

1.1.11. Basın Yayın Hayatı

Yalvaç'ın süreli yayınlarla ilk tanışması ortaokul sıralarında "Yeni Asır" gazetesine gönderdiği şiirle olmuştur. Ereğli'ye taşınınca süreli yayınlarla iletişimi daha da büyümüştür. "Şirin Ereğli", "Memleket" gazetelerinde ve "Güney" dergisinde şiirleri yayımlanmıştır.

Yalvaç, birçok kez sürgünü tatmış, hayatını çeşitli illerde idame ettirmiş bir aydındır. "Hayatı parçalanmışlıklar üzerine kurulu" olan sanatçı, süreli yayın dünyasıyla ilişkisini hiç kesmez. Onun için edebiyat her şeyden önce gelir. O, şiir yazmayı, kitap çıkarmayı para kazandıran bir iş gibi görmez. Ailesinin iyi bir yaşam sürmesi ve evini geçindirmek için çeşitli mesleklerde çalışır. Ancak şiir, edebiyat, yazı yaşamında da hep var olur.

Yalvaç için yazı yazmak bir "sevda hali"dir. Yazmayı yaşamının doğal bir parçası gibi görür. Yazma sevdasını Saik Faik Abasıyanık'ın sözleriyle açıklar: "Kimi zaman da yazı yazmayı su içmek, yemek yemek gibi bir doğal eylem olarak düşünürüm. Sait Faik Abasıyanık'ın 'yazmasam deli olacaktım' dediği gibi gerçekten yazmamak bir deli olma halidir" (Yalvaç, 2020r, 6).

Sanatçı, şiir ve yazılarının yayımlandığı süreli yayınların isimlerini şöyle verir:

“Cumhuriyet, Aydınlık, Evrensel, Gazete Ege, Demokrat İzmir, Siyahbeyaz gibi ulusal ve birçok yerel gazetelerle; Mendos, Tını, Anzelha, Mavi, Mavi Ada, Atılım, Minerva, Şiir Okulu, Şafak, Kırmızı Gül, Yazın, Yazınca, Gerçek Sanat, Evrensel Kültür, Aydınca, Yaba, Berfin Bahar, Şehir, Patikalar, Papirüs, Tay, Tını, Küçücük, Can Edebiyat, Varlık, Öteki-Siz, Edebiyat-Koop., Karşı, Şiir Defteri, İnsancıl, Akköy, Beşparmak, Afrodisyas Sanat, Tersakan Toros, Sarıkamış, Çalı, Aykırı Sanat, Teori, Şarköy Sanat, Çağdaş Türk Dili, Dulda, Kar, Kiraz, Olgu, Sanat Yaprığı, Bizim Sanat, Kırk Merdiven, Akdeniz Sanat. Eliz, Şehir, Turunç gibi dergilerle [...]” (Yalvaç, 2011m, 4).

Yalvaç’ın yurt dışında da yayımlanmış ürünleri vardır. Ürünlerinin yayımlandığı ülkeler: “Yunanistan, Bulgaristan, Almanya, Hollanda” (Yalvaç, 2011m, 4) dır.

Yukarıda adı geçen “Minerva” dergisi Yalvaç tarafından çıkarılır. Dergi yayın hayatına Mayıs 1995’te İzmir’de başlar. Aylık Kültür dergisi olan Minerva, beş sayı çıktıktan sonra kapanır.⁶⁸

Yalvaç, “Şiir Okulu” dergisini Ali Narçın’la birlikte çıkarır. Dergi, yayın dünyasında 1989/1990’da⁶⁹ görünür. “Şiir Okulu” dergisinin de yayın hayatı “Minerva” dergisi gibi kısa olur.⁷⁰

Yalvaç’ın günümüzde yazı ve şiirlerinin yayımlandığı dergi “Tek Öyküşiir”⁷¹ dergisidir. Derginin hemen hemen her sayısında Yalvaç’ın bir ürünü çıkmaktadır.

1.1.12. Edebiyata İlgisi

Yalvaç’ın edebiyata ilgisi küçük yaşlarda başlamıştır. Şiire, okumaya ve kitaplara ilgisinin olmasında babası Aslan Necati Bey mühim bir yere sahiptir. Çünkü Aslan Necati Bey şiirle ilgilenen, dönemindeki bütün gazete ve dergileri yakından takip eden bir babadır. “Şiirle edebiyatla evde buluştuk. Babam okuyan, günlük gazete izleyen ve de şiirle ilgisi olan bir insandı”.⁷²

⁶⁸ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

⁶⁹ Yalvaç, “Şiir Okulu” dergisinin çıktığı tarihi tam hatırlayamamaktadır.

⁷⁰ İnceleme sırasında derginin kaç sayısı çıktığı ve ne zaman kapandığı araştırılmıştır. Fakat bir neticeye ulaşılamamıştır.

⁷¹ “Tek Öyküşiir” 1992’de çıkmaya başlamıştır. Dergiyi İbrahim Erdem çıkarmaktadır. Dergi 2005’e kadar 47 sayı çıkar ve kapanır. 2018’de “Özgür Öykü Şiir” adıyla yeniden çıkmaya başlar. İbrahim Erdem Özgür Sanatçılar derneğinden ayrılınca dergiye “Tek Öyküşiir” adı verilir.

⁷² 31.05.2020’de sanatçıyla mail üzerinden yapılan röportajdan.

“Okumaya düşkün” bir baba olan Aslan Necati Bey’in kendisine ait geniş bir kütüphanesi bulunmaktadır. Kütüphanede birçok türde eser vardır. Aslan Necati Bey, sürekli okuyarak çocuklarına örnek olur. Yalvaç, okula başladığında kitaplara ve okumaya karşı “olumlu ve güzel” duygular hissetmesini babasından gördüğü kitap sevgisine bağlar.

Yalvaç, ortaokuldayken Yaşar Kemal’in “İnce Memed” adlı romanını okur. “İnce Memed” romanı onu çok etkiler. Yaşar Kemal’in bulabildiği kadarıyla diğer eserlerini de okumaya çalışır. Kendisini kitap ve okuma hususunda kısıtlamaz. Eline geçen her şeyi okur. Okuduğu eserlerde yazarın düşünce dünyasını anlamaya çalışır. Ders kitaplarında adı geçen yazar ve şairlerin eserlerini inceler. Dönemin bilinen dergilerinden olan “Varlık” dergisini takip eder. Maddi şartları uygun olduğunda “Varlık” dergisi dışında o dönemde çıkan birkaç dergiyi edinir. Yalvaç’ın ortaokul yıllarında okuma (okuduğu eserlerin etkisiyle) ve gözlemleriyle birlikte toplumcu gerçekçi düşünce yapısı oluşmaya başlar.⁷³

Yalvaç’ı öğrenciliğinde edebiyata yönlendiren öğretmenlerinin de olduğu unutulmamalıdır. Lise birdeki edebiyat öğretmeni Yalvaç’a şiir okutur, bazı şiirleri de ezberletir. Lise iki ve üçüncü sınıftaki edebiyat öğretmeni Sabahattin Dünder da Yalvaç’la ilgilenen öğretmenlerindendir.

Yalvaç, hiçbir zaman şair ayırmamıştır. Her şairin eserini/şiirini okumuş, anlamaya çalışmıştır. Okuduğu şiirlerde şairin sesini yakalamaya, yakaladığı sesi anlamak için çaba sarf etmiştir. Somut ve soyut zihin yapısını geliştirmek/beslemek adına farklı anlayışlarda yazılmış tüm şairleri/şiirleri okumuştur.

1.1.13. Türkiye Yazarlar Sendikası Üyeliği

Yalvaç, Türkiye Yazarlar Sendikası’na Aziz Nesin döneminde üye olmuştur. O yıllarda sendikaya tanıklıkla üye olunmaktadır. Yalvaç’ın üyeliğine olur verenler de Zihni Turgay Anadolu ile Öner Yağcı’dır. Sanatçının günümüzde Türkiye Yazarlar Sendikası dışında başka bir üyeliği yoktur.

⁷³ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

1.2. AİLESİ

1.2.1. Aile Kökeni

Yalvaç'ın baba tarafı aslen Türkmen'dir. 11. yüzyılda Orta Asya'dan gelerek Isparta'nın Yalvaç köylerine yerleşmişlerdir. Daha sonra aile Denizli'ye göç etmiştir.⁷⁴ Aile herhangi bir mezhep inancını benimsememiştir. Sadece Alevi mezhebine yakın durmuştur.⁷⁵ Yalvaç'ın anne tarafı ise Azerbaycan kökenlidir. Aile Azerbaycan'dayken Gökçe Gölü'nün bulunduğu çevrede yaşar. Sebebi bilinmemekle birlikte aile göç eder. Azerbaycan'dan ayrılarak Kars'ın Arpaçay ilçesi İbiş Köyü'ne yerleşir.⁷⁶ Simizar Hanım'ın (Yalvaç'ın annesi) ailesi Şii mezhebine bağlıdır.

1.2.2. Babası Aslan Necati Yalvaç

Aslan Necati Bey, 1924'te Denizli'de doğmuştur. İlkokul eğitimini Denizli'de tamamlamıştır. Ortaokulu Denizli'de okurken kaçıp Ankara'ya gelir.⁷⁷ Sanat Okulu'na kaydını yaptırır. Ankara'da okurken geçimini sağlamak için pazarlarda hamallık yapmıştır.⁷⁸

Yalvaç'ın babası, uzun boylu, esmer ve sinirli bir yapıya sahiptir. Haksızlığa tahammül edemeyen, anında tepki gösteren bir kişiliği vardır. İnsanlara yardım etmeyi ve yoksullara destek olmayı sevmiştir.⁷⁹ Gençliğinde şiir denemeleri yapmıştır. Sevdiği şiirleri kendi el yazısıyla bir deftere kayıt etmiştir.⁸⁰ Yalvaç'a babasından iki şey hatıra kalır. Birisi babasının şiir defteri, diğeri ise Akbaba dergisinin üç cildidir.

Aslan Necati Bey, kitap okumayı seven, evinde kütüphanesi bulunan bir birey ve aynı zamanda “bulmaca meraklısıdır”. Memuriyet hayatına 1949'da başlamıştır. Gümrük Muhafaza memuru olarak çalışmıştır. İlk memuriyet yeri Posof'tur. Memuriyet hayatı, Kars (Posof- Arpaçay), Ağrı (Doğubayazıt), Muğla (Bodrum - Yalıkavak), Mersin (Anamur), Hatay (İskenderun - Kırıkhan) İzmir (Kadifekale –

⁷⁴ 31.12.2020'de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde: Hasan Hüseyin Yalvaç, yapılan göçün sebebini bilmediğini dile getirir.

⁷⁵ 31.12.2020 tarihinde sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinden.

⁷⁶ Bu bilgilere Hasan Hüseyin Yalvaç'tan ulaşılmıştır.

⁷⁷ Sanatçı, babasının evden kaçıp Ankara'ya gelişini: Evde bir olayın yaşanabileceğine bağlar. Yalvaç, Aslan Necati Bey'in babasıyla arasında bir anlaşmazlık çıktığını düşünür. Yalvaç'a göre yaşanan anlaşmazlık yüzünden Aslan Necati Bey ailesinden ayrılmıştır.

⁷⁸ Bu bilgiye 27.09.2020'de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

⁷⁹ 12.09.2020 tarihli telefon görüşmesinden.

⁸⁰ Bu bilgi 13.09.2020'de sanatçıyla mail üzerinden yapılan mesajlaşmada elde edilmiştir.

Bayraklı- Eski Foça) ve Ereğli’de geçmiştir. Rusya, İran ve Suriye sınırlarında da çalışmıştır.

Aslan Necati Bey, Doğubayazıt’ta (Ağrı’nın ilçesi) görevdeyken kaçakçılarla bir çatışmaya girer. Kendisine kaçakçılar rüşvet teklif eder. O, teklif edilen rüşveti kabul etmez. Mecbur kaldığından kaçakçılarla çatışır. Çatışma sırasında sırtından vurulur ve hastaneye kaldırılır.⁸¹ Doktorlar mermilerin vücuttan çıkarılması için büyük çaba gösterirler. Fakat mermilerin tamamı vücuttan çıkarılamaz. İki kurşun içeride kalır. Babası sırtında kalan iki mermiyle yaşamını devam ettirir. Zamanla mermiler vücuttaki yağlara kaynar.⁸²

Aslan Necati Bey, Kars-Posof’ta görevdeyken Bülent Ecevit’le birlikte çalışır.⁸³ Bu süreçte aralarında dostluk bağı gelişir. Ancak bu dostluk uzun sürmez. Yalvaç’ın babası, Posof’tan, Arpaçay’a sürülür.⁸⁴ Arpaçay’ın o dönem yolu küçüktür. Aynı zamanda Sovyetler Birliği’ne sınırdır. Bu yüzden orada da bir karakol⁸⁵ vardır. Sürgün edilen Aslan Necati Bey de bu karakolda görevlendirilir. Karakol İbiş köyünün tam üstünde bir tepededir.⁸⁶ Bölge halkı cana yakın, misafirperverdir. Dışarıdan gelmiş olan memura “canı gönül”den yakınlık gösterir. Her şeyiyle ilgilenir, evinde misafir olarak ağırlamaktan hoşnut olur.

Aslan Necati Bey de köye yeni gelen bir memurdur. Aynı zamanda emrinde çalışan on askeri vardır. Köy halkı ona büyük bir ilgi gösterir. Bu köyün ağalarından biri olan Rahim Ağa’nın oğlu Recep, Aslan Necati Bey’in akranıdır. Zaman içerisinde arkadaş olurlar. Köy yerinde bir araya gelir, birlikte vakit geçirirler. Aslan Necati Bey, onunla yarenlik ederken Simizar Hanımı görür. Arkadaşının kız kardeşini beğenir. Simizar Hanımı, komşu köydeki ağalardan birinin oğlu da istemektedir. Aslan Necati Bey, devlet memuru olduğu için belinde silahla gezer. Simizar Hanım’ı başkasının da istediğini öğrenince silahını çeker, onu kaçarır.

⁸¹ Bu olay yaşandığında Aslan Necati Bey yirmi üç, yirmi dört yaşlarındadır.

⁸² Bu bilgiye 27.09.2020’de yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

⁸³ Bülent Ecevit, yedek subaylık yapmaktadır.

⁸⁴ Sanatçıya babasının sürgün edilme sebebi sorulduğunda bilmediğini dile getirir. Babasının yaşamı boyunca birçok kez sürgün edildiğini ifade eder. Babasının Posof’a gönderilmesini de bir sürgün olarak düşünmektedir.

⁸⁵ Metinde geçen karakol ifadesi polisler tarafından kullanılan, polise ait olan karakol değildir. O dönemde gümrük memurlarının vazifelerini yerine getirebileceği ve onların kullanılabileceği şekilde kurulan karakol kast edilmektedir.

⁸⁶ Karakol Rusya sınırındadır.

Olayların yaşandığı zaman aralığında Aslan Necati Bey'in Ağrı-Doğu Beyazıt'a tayini çıkar.

Simizar Hanım beraberinde Doğu Beyazıt'a gider. Doğu Beyazıt'tayken Mehmet Ali adında bir bebekleri olur. Fakat Mehmet Ali yakalandığı hastalık nedeniyle bir yaşındayken vefat eder. Aile, bebek vefat edince onu İbiş köyüne getirir. Köyde büyük dede Hacı Hasan'ın mezarının yanına defnedilir.⁸⁷

Aslan Necati Bey, memuriyeti boyunca sürgün edilmiştir. Sürgün edilmesinde CHP'li olması da bir etken olmuştur. Yalvaç, babasının “iktidarla bir türlü uyum sağlayamadığını, haksızlığa dayanamadığını, dürüstlüğünden ötürü sürgün edildiğini” ifade eder.⁸⁸

Yalvaç'ın babası, eşi Simizar Hanım'ı 9 Mart 1965'te kaybeder. Aslan Necati Bey, Simizar Hanım'ın vefatından sonra üç evlilik yapar. İkinci evliliğinden Mustafa Kemal adında bir oğlu olur. Bir süre sonra ikinci evliliğini yaptığı eşi de vefat eder. Aslan Necati Bey, üçüncü kez evlenir.⁸⁹ Evlendiği kadınla anlaşamayarak ayrılır. Tekrar evlenerek dördüncü evliliğini yapar. Üçüncü eşini de birkaç yıl sonra kaybetmiştir.

Aslan Necati Bey, 1973'te Ereğli'de emekli olur. Emekli olduktan sonra memleketi Denizli'ye yerleşir. Aslan Necati Bey'in düzenli bir ev hayatı olmamıştır. Düzenli bir ev hayatı olmadığı gibi yaşamı boyunca kendisine ait bir evi de olmamıştır. Emekli olduktan sonra yurt dışında çalışan bir çocuğunun Denizli'deki evinde yaşamaya başlamıştır. Aslan Necati Bey'in 15 Aralık 1999'da yaşadığı kalp yetmezliği yaşamının son bulmasına neden olmuştur.

1.2.3. Annesi Simizar Yalvaç

Simizar Hanım, Kars'ın Arpaçay İlçesi'ne bağlı İbiş Köyü'ndendir. Doğum yılı 1927'dir. Durumu iyi olan bir aileden gelmektedir. Babası Rahim Bey, İbiş Köyünün ağalarından biridir. Rahim Bey'in dört kız, dört erkek olmak üzere sekiz

⁸⁷ Tüm bu bilgilere 27.09.2020'de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

⁸⁸ 27.09.2020 tarihli telefon görüşmesinden.

⁸⁹ Sanatçı 27.09.2020'de yapılan telefon görüşmesinde: Babasının kendisine haber vermeden evlendiğini ifade eder. Bir süre sonra da babasının eşinden ayrıldığını söyler. Yalvaç, ayrılma sebebini tam bilmediğini ama anlaşamadıklarını düşündüğünü bu yüzden ayrılmış olabileceklerini dile getirir.

çocuğu olmuştur. Simizar Hanım, ailenin üçüncü çocuğudur. Ailenin ilk çocuğu kız, ikincisi erkektir.

Simizar Hanım, kıvrıcık saçlı, orta boylu ve hamarat bir insandır.⁹⁰ O dönemde erkek egemen bir toplum yapısı hüküm sürdüğünden kızların okutulması uygun görülmemiştir. Simizar Hanım da bu yüzden ilkokul eğitimini tamamlayamamıştır.⁹¹ Alfabenin büyük harflerini kullanarak yazı yazabilmektedir. “Mutfak kültürü ve sofrası konusunda aşırı yeteneklidir”.⁹² Uysal ve barışçıl bir kadındır. Ailesine ve çocuklarına çok düşkündür. Yalvaç, babasının bir memur maaşıyla evi geçindirebilmişse bunun kesinlikle annesi sayesinde olduğunu belirtir.⁹³

Yalvaç, annesini çocuk sayılabilecek bir yaşta on dört yaşındayken kaybeder. Simizar Hanım, 38 yaşında kalp yetmezliğinden 9 Mart 1965 Salı günü İzmir’de⁹⁴ vefat eder. Annesinin ölümünden sonra hissettiklerini, yokluğunu aradan yıllar geçince “Yeniufuk” gazetesinde yayımlanan “Dolu Dolu Bir Gün” başlıklı yazısında dile getirir:

“Saçlarımda gezinen ellerinin sıcaklığı hâlâ duruyor anne. Hani, dönmeyeceğin anlamına gelen, ‘kardeşlerin sana emanet’ deyişin ve hastaneye doğru yolculuğun Eski Foça’dan İzmir’e. An an aklımda. Günler sonra babam döndüğünde sen yoktun. Kiralık üç katlı Rum yapısı evimizin orta katından gözlerimi Büyük Deniz’e çivilemişim, gözlerim oradadır yine. Sen ölmüştün ve kardeşlerim daha küçüktüler. Ölüm tarihin 9 Mart 1965 Salı günüydü. Sonradan mezarın kaybolacaktı gömüldüğün Karabağlarda”.⁹⁵

Simizar Hanım, birlik ve beraberliğe, dayanışmaya önem vermiştir. Nefes aldığı müddetçe komşularıyla ve etrafındaki insanlarla dayanışma içerisinde bir yaşam sürdürmüştür.⁹⁶

1.2.4. Kardeşleri

Yalvaç’ın üçü erkek, biri kız dört kardeşi vardır. Yalvaç’tan sonra gelen ikinci çocuğun adı: Mehmet Ali’dir. Mehmet Ali’den sonra Ömer Faruk gelmektedir.

⁹⁰ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

⁹¹ Bu bilgiye 07.10.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

⁹² 01.10.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinden.

⁹³ 06.10.2020’de mail üzerinden gerçekleştirilen görüşmede sanatçının kendisi dile getirmiştir.

⁹⁴ Bu bilgi 13.09.2020’de sanatçıyla mail üzerinden yapılan mesajlaşmada elde edilmiştir.

⁹⁵ [<https://www.yeniufuk.com.tr/m7739/dolu-dolu-bir-gun-10-mayis-2020> Erişim Tarihi: 18.09.2020].

⁹⁶ 06.10.2020’de sanatçıyla gerçekleştirilen telefon görüşmesinden.

Ömer Faruk’un peşinden ailenin tek kızı olan Emine Fehamet gelir. Ömer Faruk Bey, sanat okulu mezunudur. Emine Fehamet Hanım, Gazi Üniversitesi mezunudur. Bursa’da bulunan Milli Eğitim’e bağlı olan Türkiye’nin en büyük anaokulunun müdiresidir. Diğer kardeşlerse serbest meslekte çalışmaktadır. Hepsi evli ve hayattadırlar. Yalvaç’ın babasının ikinci evliliğinden de Mustafa Kemal adında bir erkek kardeşi daha olmuştur. Mustafa Kemal, 1966 doğumludur. Babasının üçüncü ve dördüncü evliliğinden ise kardeşi yoktur.

1.2.5. Çocukları ve Torunları

Yalvaç’ın üç kız, bir erkek olmak üzere dört çocuğu olur.⁹⁷ İlk çocuğu Eylem’dir. Eylem Hanım, 27 Ekim 1977’de gözlerini hayata açar. Lise mezunudur. Eylem Hanım, 2006’da annesi şeker hastalığına yakalanınca anne ve babasını yalnız bırakmak istemez. Annesine yakın olmak, onunla ilgilenebilmek adına evlenmemeyi tercih eder.

Yalvaç ve Faize Hanım’ın ikinci çocuğu Ozan Necati, 22 Mart 1981’de doğmuştur. Ailenin tek erkek çocuğudur. Yalvaç, oğlu Ozan Necati’nin dünyaya geldiği günü “Doğumuna Merhaba” adlı şiirde şöyle anlatmıştır:

“yirmi iki mart tan ağartısında
 çığlığın yankılandı boyasız doğumevinin
 alışkın duvarlarında
 komşu kadın müjdeyi koştı
 ((oğlun oldu)) diye
 [...]
 ve ben adını haftalar önce koymuştum
 ozan necati diyerek” (Yalvaç, 2001e, 75).

Ozan Necati Bey de ablası gibi lise mezunudur. Evli ve iki çocuğu vardır. İlk çocuğuna İzlem adını verir. Kızı İzlem 23.10.2007’de doğar. Oğlu Sıraç Mihri’yi 15.8.2018’de kucağına alır.

⁹⁷ Yalvaç’ın dört çocuğu dışında yaşına gelmeden vefat etmiş bir çocuğu daha vardır. Bkz: Hasan Hüseyin Yalvaç, **770 Gün Türküleri**, Gerçek Sanat Yayınları, 1991, s. 14.

Yalvaç'ın üçüncü çocuğu annesinin adını verdiği kızı Simizar'dır. Simizar Hanım, 02.05.1983'te dünyaya gelir. Yalvaç, kızının doğumuyla yaşadığı duyguları “Sen Geldin” adlı şiirinde anlatır:

“mayısın iki bahar demektir

öğle sularında sen geldin

gelişin bir büyük gülmektir

acılar ortasından sen geldin

[...]

anamı yaşatan umuttun

çiçekler arasından sen geldin” (Yalvaç, 1990, 37).

Simizar Hanım, evlenince Aydın soyadını almıştır. 21.8.2017’de doğan kızına Sahra Su ismini vermiştir. Simizar Hanım’ın tek çocuğu vardır.

Yalvaç'ın son çocuğu 25.4.1991’de doğan Ezgi’dir. Ezgi Hanım, üniversite mezunudur. Kız annesi olan Ezgi Hanım, kızına Derin Su adını koymuştur. Kızı Derin, 23 Eylül 2015 doğumludur.⁹⁸

1.3. ÇEVRESİ

1.3.1. Ustaları

Yalvaç'ın toplumcu gerçekçi sanat⁹⁹ anlayışını benimsemesinde birçok sanatçı ismin etkisi vardır. Yalvaç, yaşamı boyunca ekmek parası için mücadele verir, aynı zamanda da edebiyat dünyasının içinde olmaya çalışır. Vakit buldukça ustası olarak gördüğü isimleri ziyarete gider, onlarla söyleyişi yapar. Onların edebiyat birikiminden, görüşlerinden yararlanmak ister. Edebiyat dünyasından

⁹⁸ Yukarıdaki tüm bilgilere Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

⁹⁹ Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi sanatın kuramsal ilk örnekleri Nâzım Hikmet tarafından verilir. Nâzım Hikmet’ten önceki sanatçılar, bu sanat kuramıyla ilgilenmemiştir. “1940’lara kadar Nâzım Hikmet dışında, yeni yazın’ı Marksist bağlamda algılayan hiçbir önemli yazar görülmemiş, dahası: Dergilerde yazın kuramına aynı bağlam içinde katkı getirmeye çalışan çözümleyici kayda değer sayıda inceleme de yer almamıştır” (Oktay, 2000, 361). Nâzım Hikmet, toplumcu gerçekçi anlayışı Sovyet Rusya’da kaldığı yıllarda öğrenir. Bu anlayış Rusya’da Plehanov, Marks ve Engels’in görüşleriyle ortaya çıkar. Marksist ideoloji üzerinde temellenir. Nâzım Hikmet, öğrendiklerini kendi şiirinin içeriği ve biçiminde uygular. Nâzım Hikmet’in yaptığı yenilikler, kendisinden sonraki sanatçıları da etkiler. Türk şiirinde artık sevgilinin güzelliği ve aşkın yüceliğini anlatan şiirlerin yerini üretim, işçi ve emekçi, Anadolu insanı alır. Toplumcu gerçekçi sanat hakkında daha detaylı bir bilgi için bkz: Ahmet Oktay, **Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları**, Tüzmazanlar Yayıncılık, İstanbul, 2000.

görüştüğü isimler de onu yazın alanında yönlendirir. Bu isimler her zaman sanatın bir amacı/ işlevi olduğunu vurgulamıştır. Gerçek sanatın toplumdan beslendiğini ifade etmişlerdir. Böylece Yalvaç'ın toplumcu gerçekçi sanat anlayışının şekillenmesine katkıda bulunmuşlardır.

1.3.1.1. Attilâ İlhan

Attilâ İlhan, Yalvaç'ın üniversitede okuduğu yıllarda Demokrat İzmir gazetesini çıkarmaktadır. Aynı zamanda Demokrat İzmir Gazetesi'nin genel yayın yönetmenidir. Sanatçı, hafta sonları Pazar günü gazetede sanat ve edebiyat eki çıkarır. Gazeteye birçok genç sanatçı, şiir ve yazı göndermektedir. Yalvaç da gazeteye şiir gönderen isimlerden biridir. Ayrıca vakit buldukça Pazar günleri Attilâ İlhan'ın da yanına gitmektedir. Yalvaç, gazeteye gittiğinde Attilâ İlhan'a yazı ve şiirlerini gösterir. Attilâ İlhan, onun ürünlerini eleştirir.

Attilâ İlhan, Yalvaç'a ezan makamlarını öğretmiştir. Yalvaç'a her ezanın ayrı makamları olduğunu, bunlara dikkat etmesi gerektiğini öğütlemiştir.¹⁰⁰

1.3.1.2. Hasan Hüseyin Korkmazgil

Yalvaç'ın Hasan Hüseyin Korkmazgil¹⁰¹ ile tanışması bir yanlış anlaşılma olmuştur. Yalvaç, 1970'te "Goca Goca Daşlar"¹⁰² kitabını çıkarır. 1971'in Mart ayında "Varlık" dergisinin 762. sayısında kitabın tanıtımı yapılır. Fakat bir yanlış anlaşılma yaşanır. Varlık dergisinde yayımlanan tanıtım yazısından sonra eser, Hasan

¹⁰⁰ Bu bilgilere 04.12.2020'de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

¹⁰¹ Hasan Hüseyin Korkmazgil, 1927'de Gürün'de doğar. İlkokulu Sivas'ta okur. Eğitim hayatını sırasıyla Niğde Ortaokulu, Adana Erkek Lisesi, Çapa Eğitim Enstitüsü ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde tamamlar. Kahramanmaraş'a Türkçe öğretmeni olarak atanır. 20 Ağustos 1950'de Göksun Ortaokulu'na sürgün edilir. Fakat hakkında çıkan hapis cezası sebebiyle mesleğinden uzaklaştırılır. Sanatçı geçimini arzuhalcilik, dava vekilliği, ressamlık yaparak sağlar. Ankara'ya gelerek gazetecilik yapar. "Ağustos Şiiri", şairin yayımlanan ilk şiiri olup 1959'da "Dost" dergisinde okuyucuyla buluşur. İlk şiir kitabı "Kavel" ise 1963'te çıkar. Sanatçının hayatı, sanatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi için bkz: Hatem Türk, **Hasan Hüseyin Korkmazgil Başkaldıran Dizeler**, Asitan Kitap, Sivas, 2014.

¹⁰² Yalvaç, "Goca Goca Daşlar"ı yayımlayarak edebiyat dünyasında tanınmayı ister. Onun gençlik yıllarında ün kazanmış birçok sanatçı bulunmaktadır. Yalvaç da onlar gibi olmayı arzu eder. Kadir İncesu, "Bir Gün" adlı gazetede yayımlanan röportajda: Yalvaç'a "Goca Goca Daşlar"ı yayımladığınızda hayalleriniz neydi?" (İncesu, 23 Ağustos 2018, 14) sorusunu yöneltir. Yalvaç bu soruyu şöyle cevaplar: "İlk kitabımı yayımlarken birçok yazarı, şairi tanıyordum ayrıca da çoklarını okumuştum. Onlar gibi olmak istediğim kesin. Bir şair olarak bilinmek ve tanınmak. Olabilecek miydin? Bu soruya yanıt vermek için de kitabının olması gerekiyor. Bu tür düşüncelerle yayımlandı 'Goca Goca Daşlar'. Elbette ilk hedef yaptığın, yapmak istediğin sanatın yetkin bir adı olmak [...]" (İncesu, 23 Ağustos 2018, 14). Yalvaç, edebiyatı-sanatı duygu ve düşünceleri dile getirmede bir araç olarak görür. Kitabına verdiği isimle tarafını seçtiğini ifade eder. "[...] Kötülerin kafasına atmak istediğim 'Goca Goca Daşları' ilk kitabıma isim yaptım. İyi ki de yapmışım, daha ilk kitaptan başlayarak tarafımı belirlemişim. Sanat bir ifade biçimidir. İfade biçimimi adlandırmışım [...]" (İncesu, 23 Ağustos 2018, 14).

Hüseyin Korkmazgil'in sanılır.¹⁰³ Hasan Hüseyin Korkmazgil, Yalvaç' a bir mektup yazar. Hasan Hüseyin Korkmazgil, mektubunda kitabı toplatmasını, yeniden bastırmasını ister. Aksi hâlde mahkemeye başvuracağını dile getirir. 31.3.1971 tarihini taşıyan mektupta şunlar yazmaktadır:

“Bay Hasan Hüseyin Yalvaç,

“Goca Goca Daşlar” adlı kitabınızın üzerine “Hasan Hüseyin” adını koymuşsunuz. Varlık Dergisine yolladığınız nüshayı, Sayın Yaşar Nabi Nayır bana gönderdi. Kendisinin haberi olmadan, kitabınız, Varlık Dergisinin Mart sayısında, “Bize Gönderilen Kitaplar” kısmında duyurulmuş. Şu anda kitap, elimin altında. 10.2.1971 tarihinde Varlık Dergisine imzalamışsınız.

Hareketiniz, hakkınızda hem ceza, hem de hukuk davası açılması gerektiriyor. Size yazık olacağını düşündüm ve bu mektubu, ağabeyce yazmağa karar verdim.

1951 doğumlusunuz. Gençsiniz. Fakat kitabınızı Varlık Dergisine yollayacak kadar, yayın hayatından habersiniz. Üstelik Cahit Sıtkı'ları filan da tanıyorsunuz. O halde, “Hasan Hüseyin” adıyla kitap çıkarmanın suç teşkil ettiğini nasıl olur da bilmezsiniz? Kitabın içine Hasan Hüseyin Yalvaç, kapağına Hasan Hüseyin adını koymak, yapılan işin bilincinde olmak demektir. Yani, bile bile suç işliyorsunuz. Bunun cezası ağırdır. İzmir'de hangi kitapçıya girseniz, benim, yani Hasan Hüseyin'in bir iki kitabını görürsünüz. O halde, niçin yaptınız bunu? Bu şartlar altında, benim ne yapmamı istiyorsunuz? Size acımamış olsaydım, bu mektubu yazmaz, Yaşar Nabi Nayır'ın mektubuyla birlikte kitabınızı avukatıma verirdim. Fakat size kıymak istemedim; önce bu mektupla sizi uyarmayı uygun gördüm. Genç bir insan, bu yaşta bu yollara giderse, çabuk harcanır ve çok yazık olur.

Yapacağınız iş şudur; kitabı kaç adet bastırdınızsa, nerelere verdinizse, derhal toplamak ve iptal etmek. Veya kapağı yeniden yaparak, üzerine “Hasan Hüseyin Yalvaç” adını koymaktır. Sayın Yaşar Nabi Nayır, Varlık'ın bu sayısında açıklama yapacak. Aksi takdirde, o da sorumlu oluyor. Çünkü hareketiniz, ceza kanununda “sahtekârlık” bölümüne girer. Ayrıca, yapılan iş basın-yayın alanında olduğu için; cezası daha da ağırdır. Dediğim gibi, yazık olacak size. Ben, hakkımda bir genci mahkûm ettirmiş, ondan tazminat almış, demelerini istemem. Eğer öğüdümü dinlemezseniz, yapacağım iş, dava açmaktır. Cevabınızı acele bekliyorum” (Yalvaç, 1995, 17).

Yalvaç, kendisine gelen mektubun sahibini tanımamaktadır. Dönemin bütün süreli yayın organlarını takip etmesine rağmen Hasan Hüseyin Korkmazgil'in adını

¹⁰³ Eser, Hasan Hüseyin adıyla çıktığı için Hasan Hüseyin Korkmazgil'in sanılır.

hiç duymamıştır.¹⁰⁴ Aldığı mektup karşısında büyük bir şaşkınlık yaşar. Basın-yayın dünyasına yeni girdiğinden kurallarını da pek bilmemektedir. Gençliğin verdiği heyecanla hemen Hasan Hüseyin Korkmazgil’e mektup yazar. Yazdığı mektupta istediği adı kullanabileceğini ifade eder. Kimliğinin arkalı önlü fotokopisini çektirir. Fotokopiyle birlikte yazdığı mektubu Hasan Hüseyin Korkmazgil’e gönderir. Hasan Hüseyin Korkmazgil’den ise bir yanıt alamaz.

“[...] “Forum” başlıklı bir kâğıda yazılmış, 31.3.1971 tarihli Hasan Hüseyin (Korkmazgil) imzalı mektup (***) elime ulaştığında şaşırılmışım. Suçlanıyordum. Suçum sahtekârlıktı. Kitabımı toplatmamı, kapağını yeniden yaptırmamı istiyordu Hasan Hüseyin.

Kızgınlık, basın yayın yasasını bilmemek, 19 yaşın cahilliği, heyecanı yan yana gelmişti. Nüfus cüzdanımın önlü arkalı fotokopisini çektirip ve öz olarak “benim adım Hasan Hüseyin Yalvaç, kitabımın kapağını ister Hasan yazarım, ister Hüseyin; istersem Hasan Hüseyin ya da Hasan Hüseyin Yalvaç bu kimseyi ilgilendirmez” anlamında bir yanıt yazıp gönderdim Hasan Hüseyin’in adresine. Ses seda kesildi.

[...]” (Yalvaç, 1995, 14).

Yaşar Nabi Nayır da meydana gelen yanlış anlaşılmayı düzeltmek için “Varlık”¹⁰⁵ dergisinin sütunlarında şu duyuru yazısına yer verir:

“Geçen sayımızın bize gelen kitaplar sütununda Hasan Hüseyin imzalı “Goca Goca Daşlar” adlı bir kitabın notu vardır. Tanınmış şair ve yazar Hasan Hüseyin, bize gönderdiği mektupta, bu kitapla hiçbir ilgisi olmadığını bildirerek adının böyle kötüye kullanılmış olmasından duydu üzüntüyü belirtmiştir” (Yalvaç, 1995, 17).

Yalvaç’ın “Demokrat İzmir” gazetesi sayesinde Attilâ İlhan’la bir yakınlığı vardır. Bir gün gazeteye uğrayarak Attilâ İlhan’ı ziyarete gider. Sohbet sırasında Hasan Hüseyin Korkmazgil’le yaşadığı olayı ve yazdığı mektuptan bahseder. Attilâ İlhan, Yalvaç’a “hatalı olduğunu”, basın yasasına göre yaptığının “suç olduğunu” belirtir. Yalvaç, Attilâ İlhan’ı dinleyince fevri davrandığını anlar. Yaptıklarından

¹⁰⁴ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır. Sanatçı 20.12.2020 tarihinde yapılan telefon görüşmesinde Hasan Hüseyin Korkmazgil adını hiç duymadığını ifade eder.

¹⁰⁵ Bahsedilen duyuru derginin Nisan 1971 sayısında yayımlanmıştır.

pişmanlık duyar. Hasan Hüseyin Korkmazgil'den gelecek cevabı bekler. Beklediği cevap ise hiçbir zaman gelmez.¹⁰⁶

Yalvaç, Attilâ İlhan'ın yanından ayrılınca İzmir'in Kemeraltı Çarşısı'na iner. Kemeraltı Çarşısı'nda sahaflarda Hasan Hüseyin Korkmazgil'in kitaplarını arar. Sahafların birinde Hasan Hüseyin Korkmazgil'in sarı kalın kapaklı bir kitabını bulur. Bulduğu kitabı satın alır. Hasan Hüseyin Korkmazgil'i artık isim olarak tanır. Yüz yüze tanışmaları 1973'te olur.

Yalvaç'ın 1973'te yolu Ankara'ya düşer. Ankara'ya gittiğinde her zaman Toplum Kitapevi'ne uğrar. Toplum Kitapevi'ne gittiğinde Remzi İnanç'la oturup sohbet eder. 1973'te Ankara'ya gidince ilk önce Remzi İnanç'ın yanına gider. Kapıdan içeri girince yayınevinin kalabalık olduğunu görür. Yalvaç, geri dönüp çıkmak üzereyken gözü bir insan simasına takılır. Yalvaç'ın gözünün takıldığı kişi Hasan Hüseyin Korkmazgil'dir. Hasan Hüseyin Korkmazgil, Vechi Timuroğlu, birkaç kişi daha oturmuş sohbet etmektedir.¹⁰⁷ Yalvaç, emin olmak için Remzi İnanç'a sorar. Remzi İnanç, ona gördüğü kişinin Hasan Hüseyin Korkmazgil olduğunu söyler.

Yalvaç, tanışmak için yanına gider. Hasan Hüseyin Korkmazgil, sırtı dönük bir şekilde oturmaktadır. Sırtına dokunarak kendisini tanıtır. Hasan Hüseyin Korkmazgil, Yalvaç'ı "sıcak ve cana yakın" bir şekilde karşılar:

"1973 yılında ikinci kitabımın hazırlıklarına başlamıştım. Yolum Ankara'ya düştü. Ankara'ya vardığımda ilk uğrak yerim Toplum Kitapevidir. Remzi İnanç, 1969 yılından bu yana "yazın" konusunda en büyük desteğim olmuş, saygıdeğer bir ağabeyimdir. Yine uğradım Remzi Ağabeye. Hal hatır sordum. İçerisi her zamanki gibi kalabalıktı. Ozanlar, yazarlar, söyleşideydiler, yer küçüktü, kalabalığı artırmamak için ayrılıyordum ki, onu gördüm. Fotoğrafından benzettim. Remzi Ağabeyin kulağına eğilerek sordum: Hasan Hüseyin mi? Yanıtı evetti. İlerledim. Sırtı dönüktü. Omsuna dokundum. Döndü ve elimi uzattım.

-Abi, Hasan Hüseyin Yalvaç, tanıdın mı?

Şu satırları yazarken bile gözlerim doluyor. O ne sevgiydi. Kalktı boynuma sarıldı. Halimi hatırlımı sordu" (Yalvaç, 1995, 15).

¹⁰⁶ Bu bilgilere 06.11.2020 tarihinde sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır. Yalvaç, bir süre sonra yazdığı mektubun Hasan Hüseyin Korkmazgil'e ulaşmadığını, öğrendiğini söyler.

¹⁰⁷ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç'tan ulaşılmıştır.

Yalvaç ve Hasan Hüseyin Korkmazgil, ayaküstü sohbet ederler. Yalvaç, ona ikinci kitabı “Merhaba Yaşamak”ı baskıya verdiğini dile getirir. “İkinci kitabım “Merhaba Yaşamak”ı baskıya verdiğimi söylediğimde ‘acele etmişsin, görseydim’ dedi” (Yalvaç, 1995, 15).

Hasan Hüseyin Korkmazgil, kitabı “Kavel”i imzalayarak Yalvaç’a hediye eder. “Onu dostlarıyla söyleşisinden ayırmıştım. Bu dostluk beni eziyordu. Remzi Ağabeyden “Kavel” istedi, ‘adaşım ozan Hasan Hüseyin Yalvaç’a Sevgiyle’ diye imzaladı” (Yalvaç, 1995, 15-16). Yalvaç, kısaca sohbet ettikten sonra yayınevinden ayrılır.

Yalvaç’ın “Merhaba Yaşamak” kitabı Şubat 1973’te çıkar. Yalvaç, bir kitapta Hasan Hüseyin Korkmazgil’e gönderir. Ozandan bir cevap bekler. Ama geri dönüt alamaz. “Merhaba Yaşamak” kitabını Hasan Hüseyin Korkmazgil’in çalıştığı Forum’a gönderir. Ancak adresle ilgili bir sorun yaşanmıştır. Kitap, Hasan Hüseyin Korkmazgil’e ulaşamamıştır.

Yalvaç, 1975’te Zafer Pasajı’nda Hasan Hüseyin Korkmazgil’e karşılaşır. Bir yere oturup konuşurlar. Yalvaç, laf arasında “Merhaba Yaşamak”ı gönderdiğini dile getirir. Hasan Hüseyin Korkmazgil, kitabın kendisine ulaşmadığını ifade eder. Hasan Hüseyin Korkmazgil, o gün Yalvaç’a iyi bir şair olabilmesi için sürekli yazmasını tembihler.¹⁰⁸

Hasan Hüseyin Korkmazgil, Yalvaç’a her zaman çok yazmasını ve bir şiir üzerinde defalarca çalışmasını tavsiye etmiştir. “Ayrıca ‘çok yazmamı, tekrar tekrar bir şiir üzerinde çalışmamı, gerekirse yırtıp atmamı’ öneriyordu” (Yalvaç, 1995, 15).

Hasan Hüseyin Korkmazgil’in Yalvaç’a bir eleştirisi de olmuştur. Yalvaç, gençliğinde yazdığı şiirlerini fotokopi yaparak çoğaltmaktadır. Fotokopi yaptığı şiirlerini Siirt, Kars, Bursa gibi illerdeki yerel gazetelere gönderir. Yalvaç’ın gazetelere gönderdiği şiirler de yayımlanır. Yalvaç, Hasan Hüseyin Korkmazgil’e yerel gazetelere şiir gönderdiğinden bahseder. Hasan Hüseyin Korkmazgil, onun gazetelere şiir göndermesine kızar. Yerel gazetelerin ona “bir yararı olmayacağını, aksine körelteceğini” söylemiştir. Gazete yayın kurulunun şiirleri okumayacağını,

¹⁰⁸ Tüm bu bilgilere sanatçıyla 20.12.2020’de yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

okumadıkları için de bir eleştiride bulunmayacaklarını ifade etmiştir. Genç şaire yazdığı şiirleri dergilere göndermesini salık verir. Dergilerin duygu ve düşünce dünyasını için daha yararlı olacağını ifade etmiştir.

Yalvaç; devrimci olmayı, direnmeyi, baş eğmemeyi Hasan Hüseyin Korkmazgil'den öğrendiğini ifade eder.¹⁰⁹

1.3.1.3. Hasan İzzettin Dinamo

Yalvaç, Hasan İzzettin Dinamo¹¹⁰ ile Zihni T. Anadol'un¹¹¹ aracılığıyla tanışmıştır. Hasan İzzettin Dinamo'yu eserlerinden isim olarak bilmektedir. Ancak yüz yüze tanışmaları Zihni T. Anadol'un sayesinde olmuştur. Yalvaç, Zihni T. Anadol'la ise Karabük, Cumhuriyet Kitap Kulübü'nde tanışmıştır.

Yalvaç, bir gün Karabük'te Cumhuriyet Kitap Kulübünde arkadaşlarıyla "Truva Atında İlk Akşam" adlı yapıt hakkında sohbet etmektedir. Sohbet sırasında dikkatini yaşlı bir çift çeker:

"Zihni Amca ile tanışmamız 1988 yılında Karabük'te. 'Truva Atında İlk Akşam'ı okumuştum; o yöreyi anlattığı için özel ilgi duymuşum. Cumhuriyet Kitap Kulübünde kitap üzerine tartışıyoruz arkadaşlarla... Yaşlı bir adamla bir bayan, kitaplara bakıyorlar... Seçiyor ve aldıkları kitapları sardırırken fatura istiyor. Fatura kestirirken "Anadol" soyadı dikkatimi çekiyor, soruyorum... Evet, işte "Truva Atında İlk Akşam"ın yazarı ve yaşayanı" (Yalvaç, 1994ö, 6).

Yalvaç'ın bir anlık dikkatini çeken hareketle hayatında yeni bir perde aralanır. Yalvaç ile Zihni Anadol, kitap kulübünde tanışmalarından sonra sık sık görüşür. Görüşmeleri İstanbul'a kadar uzanır.¹¹² Yalvaç, 1988'de Karabük'ten İstanbul'a taşınır.¹¹³ İstanbul'da yoğun iş temposundan fırsat buldukça edebiyat dünyasıyla ilişkilerini ilerletmeye çalışır.

¹⁰⁹ 20.12.2020 tarihli telefon görüşmesinden.

¹¹⁰ Hasan İzzettin Dinamo 1940 kuşağı sanatçılarından. 1909'da Trabzon'un ilçesi Akçaabat'a bağlı Ahanda Köyü'nde dünyaya gelir. Babası I. Dünya Savaşı'nda şehit düşer. Babası şehit düştüğünde küçük olan Hasan İzzettin Dinamo, kız kardeşleriyle birlikte Darüleytam'a yerleştirilir. Kendi ayakları üzerinde duruncaya kadar Darüleytam'da kalır. Edebiyata ilgisi de Darüleytam'da kaldığı yıllarda başlar. Sanatçının şiirleri ve romanları mevcuttur. Birçok romanında yaşamını farklı yönleriyle anlatır. Hasan İzzettin Dinamo'nun romanları ve biyografisi üzerine bir inceleme için bkz: E. Bilgehan Türk, **Kurmacadan Gerçeğe Hasan İzzettin Dinamo (Roman-Otobiyografi)**, Serander Yayınları, Trabzon, 2016.

¹¹¹ CHP eski milletvekili Kemal Anadol'un babasıdır. "Gerçek Sanat", "Türk Solu", "İnsancıl", "Toplumsal Kurtuluş", "Emekçi" isimli dergilerde yazıları çıkmıştır. Farklı yazın alanlarında yapıtları bulunmaktadır.

¹¹² Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç'tan ulaşılmıştır.

¹¹³ 12.12.2020 tarihli telefon görüşmesinden.

Zihni Anadol, bir gün sohbet esnasında Yalvaç’a “Karabük’te imza günü yapalım, sen de gel” (Yalvaç, 1994ö, 6) der. O ise yapılan teklifi memnuniyetle kabul eder. İmza gününe gelecek sanatçılar arasında Hasan İzzettin Dinamo da vardır. Yalvaç ve Zihni Anadol, Karabük’e gidecekleri sabah Hasan İzzettin Dinamo’yu ayağındaki rahatsızlık yüzünden evinden alacaktır. Hasan İzzettin Dinamo’yla tanıştığı günü şöyle anlatır:

“Evet, ilk kez yüz yüze geliyoruz. Tanıştırıldım. O, giyinmiş; hazır. ‘Oturun, nefeslenin biraz’ dedi. İlk gözlemim: Bembeyaz saçları ve bilge yüzü oldu. O nehir yapıtların (“Kutsal İsyan” ve “Kutsal Barış”) yazarı karşımdaydı. Halimi, hatırımı soruyor Hasan Amca. Masanın arkasında heykel gibi duruyor. Beyaz saçlı, acıları umuda döndüren bir heykel... Okuduklarım kafamda dörtnala koşuyor, binlerce soruyu birden sormak istiyorum” (Yalvaç, 1994ö, 6).

Hasan İzzettin Dinamo, kız kardeşiyle Bakırköy’de bir dairede yaşamaktadır. Yalvaç da II. Boğaz Köprüsünün İnşaatı’nda çalışmaktadır. İnşaata gidip gelirken vakit buldukça Hasan İzzettin Dinamo’nun da yanına uğrar. Hasan İzzettin Dinamo, yazılarını eski Türkçeyle yazmaktadır. Yalvaç, yanına uğradığında Hasan İzzettin Dinamo, yazdıklarını ona okur. O da onun okuduklarını daktilo etmektedir.¹¹⁴

Yalvaç, Hasan İzzettin Dinamo’nun evine gittiğinde yaşadığı bir anısını “Mavi” dergisinde şu şekilde anlatır:

“80 yaşındaki Hasan İzzettin Dinamo yazılarını eski Türkçe ile yazar sonra okur, ben daktilo ederdim. Bir gün yağmura yakalandım evine ıslak gittim. Dinamo, iyice yaşlanmıştı. Çay yapamazdı. Buzdolabında meşrubat, bira olurdu. Konuklarına onları ikram ederdi. İçeriye ıslak ıslak girince, beni oturttu. Bir baktım ki başımda bir el. Havluyla başımı kuruluyor. Bunu anlatırken, şimdi de o gün olduğu gibi gözlerim doluyor. Sonra küçük adımlarla yanımdan ayrıldı ve tabir yerindeyse imamın abdest suyu gibi bir çay getirdi” (Ağcabay, Bahar 2008, 16).

Yalvaç’ı etkileyen farklı bir olay da yaşanmıştır. Bir gün Hasan İzzettin Dinamo’yu ziyarete gider. Hasan İzzettin Dinamo, Yalvaç’ı oturma odasında ağırlar. Otururlarken dışarıda çocuklar oyun oynamaktadır. Hasan İzzettin Dinamo, sohbet esnasında Yalvaç’a “bak takip ediyorlar, evi gözetliyorlar görüyor musun?” der. Yalvaç, Hasan İzzettin Dinamo’ya “çocukların kendi halinde oynadıklarını, evi gözetlemediklerini” söyler. Hasan İzzettin Dinamo, siyasi baskınların olduğu

¹¹⁴ Tüm bu bilgilere 12.12.2020’de sanatçıyla telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

dönemde polis tarafından birçok kez takip edilmiştir. Takip edilmesi onun bilinçaltında şüpheyile, kuşkuyla yaşamasına neden olmuştur. Hasan İzzettin Dinamo, Yalvaç’la sohbet ederken hep “tedirgin olmuş”, takip edildiğine dair “evhamlanmıştır”.¹¹⁵

Yalvaç, Hasan İzzettin Dinamo’yu görmeye gidince ona şiirlerini gösterir. Şiirlerle ilgili fikir alışverişinde bulunmuşlardır. Hasan İzzettin Dinamo, Yalvaç’ın üzerinde “emeği çok fazla olan sanatçılardan biridir”.

1.3.1.4. Muzaffer İzgü

Yalvaç, Muzaffer İzgü ile 1971’de Aydın’da tanışır. Yalvaç, Aydın’a Fransızca öğretmeni Mehmet Bey’i ziyarete gider. Muzaffer İzgü de Aydın’da öğretmenlik yapmaktadır. Öğretmeni Mehmet Bey’den, Muzaffer İzgü’nün Aydın’da çalıştığını ve yerel bir gazetede yazdığını öğrenir. Aydın’da öğretmenlerin gittiği yerel bir lokal vardır. Yalvaç, lokale Muzaffer İzgü’nün de gittiğini düşünür. Muzaffer İzgü’yle tanışmak için lokale uğrar. Muzaffer İzgü, düşündüğü gibi lokaledir. Yanına giderek kendisini tanıtır, aralarında bir sohbet başlar.

Yalvaç, Muzaffer İzgü ile sık görüşmüştür. Muzaffer İzgü, Yalvaç’ın Alsancak- Sevgi Yolu’nda kitap sattığı dönemde yanına uğrar. Birlikte tezgâhın arkasına oturur, edebiyat üzerine sohbet etmektedirler. Muzaffer İzgü, sohbetlerinde Yalvaç’a “unvan/tanınma peşinde koşmamasını”, “şöhrete kapılmaması” nasihatinde bulunmuştur. Muzaffer İzgü, Yalvaç’a “Anadolu’ya, taşraya gitmesini, insanlara toplumsal anlamda faydalı olması gerektiğini” öğütlemiştir. Muzaffer İzgü’ye göre sanatın bir işlevi olmalıdır. Muzaffer İzgü, Yalvaç’a sık sık gerçek sanatçının şöhret peşinde koşmadığını hatırlatmıştır.

Yalvaç, sıklıkla taşraya gidip konferans vermiştir. Kitap imzalama, söyleşi günleri de düzenlemiştir.¹¹⁶ Yalvaç’ın taşraya yönelmesinde Muzaffer İzgü’nün önemli bir etkisi olmuştur. Muzaffer İzgü’nün Yalvaç’a taşra sevgisi aşıladığı söylenebilir.

¹¹⁵24.12.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinden. Yalvaç, telefon görüşmesinde Hasan İzzettin Dinamo’yu her ziyarete gittiğinde onun hep tedirgin bir halde olduğunu ifade eder. Hasan İzzettin Dinamo’ nun yaşadığı “tedirginliği” ve “evhamlı” halinin dikkatini çok çektiğini söyler.

¹¹⁶ Tüm bu bilgilere 24.12.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

Yalvaç'ın tanıdığı sanatçılar, ustası olarak gördüğü isimler bahsedilenlerle sınırlı değildir. Ayrıca Ahmed Arif, Rıfat Ilgaz, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Ömer Nida, Enver Gökçe, Arif Damar, Aziz Nesin, Öner Yağcı, Nusret Kemal Otyam, Remzi İnanç da vardır.

1.3.2. Saray (Tekirdağ)

Yalvaç, 2008'de Tekirdağ'ın Saray İlçesi'ne bir konferansa davet edilir. Görevliler, konferans bittikten sonra Yalvaç'a¹¹⁷ Saray'ı gezdirir. Saray'ı çok beğenir. Tekirdağ'ın küçük oluşu, insanların cana yakın ve misafirperver oluşu hoşuna gider. Bir an Saray'da yaşamayı düşünür. Fakat İstanbul'da kurulu bir düzeninin olması düşüncesinin kaybolmasına sebep olur. Konferans bittikten sonra İstanbul'a döner. İstanbul'un kalabalığı, kargaşası, yaşam pahalılığı Yalvaç'ı bunaltmaktadır. Yalvaç için zamanla İstanbul'da yaşam/geçim koşulları sıkıntılı olmaya başlar. Bir emekli maaşıyla geçinmekte zorlanır. Küçük bir şehre yerleşirlerse maddi sıkıntılarının düzeleceğini düşünür. İstanbul'dan taşınmaya karar verir. Taşınma kararını eşi Faize Hanım'a da söyler. Eşine Tekirdağ'ın Saray ilçesini anlatır. Küçük ve sakin bir ilçe olduğundan bahseder. Kendisi de kabul ederse Saray'da yaşayabileceklerini dile getirir. Faize Hanım, Saray'a taşınmayı kabul eder.

Yalvaç, Saray'da 300 TL'ye bir ev kiralar. Eşi ve kendisi 2009'da ilçeye yerleşir. Faize Hanım ve Yalvaç'ın 2012 senesine kadar Saray'da kurulu bir düzeni olur. Yalvaç'ın çocukları ise İstanbul'da yaşamaktadır. Çocuklar, anne ve babasına İstanbul'a gelmeleri için ısrar eder. Eşi Faize Hanım da İstanbul'a gitmeyi ister. Hem Faize Hanım, hem çocuklar ailenin bir arada olmasını arzular. Yalvaç, eşi ve çocuklarını üzmemek adına İstanbul'a döner.

Sanatçı, çocuklarıyla beraber yaşayabileceği geniş bir ev kiralamak ister. İsteddiği evi İstanbul- Boğazköy'de bulur. İstanbul- Boğazköy'deki ev dubleks bir konuttur. Konutu aylık 1000 TL'ye kiralar. Yalvaç ve ailesi evde altı ay yaşayabilir. Altı ay sonra maddi sıkıntı yaşamaya başlarlar. Çocuklarının desteği de yeterli olmaz.

¹¹⁷Sanatçı 01.01.2021'de yapılan telefon görüşmesinde Tekirdağ'ın bütün köylerinin kendisine gezdirildiğini söyler.

Yalvaç, çareyi başka bir eve taşınmakta görür. Ailesiyle beraber küçük bir eve taşınır. Fakat evi değiştirmesi maddi yükünü hafifletmez. Daha küçük bir ev tutup ona yerleşir. Ama bu da etkili olmaz, sıkıntıları devam eder. Yalvaç'ı maddi sıkıntılarının yanı sıra, İstanbul'un büyük karmaşık kalabalık yapısı, yaşam kavgası da yorar. Tüm sıkıntılarından kurtuluşunu tekrar Saray'a gitmekte görür.

Yalvaç, eşi Faize Hanım 2016'da Tekirdağ-Saray'a geri döner. Eşiyle Saray'ın Büyükyoncalı Köyü'nde yaşamaya başlar. Yalvaç, halen yaşamını Saray'da sürdürmektedir. Tekirdağ'ın Saray İlçesi'nin Küçükyoncalı adında bir köyü vardır. Yalvaç, Küçükyoncalı köyünü beğenmekte ve sevmektedir. Sağlığı izin verdiği müddetçe köye giderek vakit geçirir. Küçükyoncalı Köyü'nde bahçeli küçük bir kahve bulunmaktadır. Yalvaç, kalemelerini, kitaplarını, defterlerini yanına alarak kahveye gider. Kahvenin sessiz bir köşesinde oturup gazete okur, şiir yazar. Bazen kahveye gelen sanatçı dostlarıyla edebiyat, sanat, şiir üzerine de sohbet eder.

Sanatçı, kendini dinleyebilmek, yaşamın gürültüsünden uzaklaşmak için Küçükyoncalı'da yürüyüş yapar. Günlük 5-6 km yürür. Yürüyüş yaptığı yerler genellikle orman ve dere kenarlarıdır. Sessizliği, sakinliği, dinliği sevdiğinden yürümektedir. Yalvaç, yürüyüş yapmanın kendisine iyi geldiğini ruhunu dinlendirdiğini vücudunu zinde tuttuğunu ifade eder.¹¹⁸

¹¹⁸ Tüm bu bilgilere 01.01.2021'de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

SANATI

2.1. ŞİİRLERİ

2.1.1. Şiir Anlayışı ve Şairliği

Yalvaç, şiir üzerine kaleme aldığı yazılarında,¹¹⁹ kendisiyle yapılan röportajlarda şiirle ilgili görüşlerinden de bahseder. Sanatçı, şiirin yaşamla iç içe olduğunu düşünür. “Şair ve Şiir” adını verdiği kitabındaki bir yazısında¹²⁰ şiir anlayışıyla ilgili şunları söyler:

“Şiir işçiliğini salt masa başına indirgemek yanlış bence. İşçilik, şiire nereden baktığına bağlı. Yaşamla iç içe olan şiirin işçiliği yine yaşamla şekillenir. Soyut bir şiirin işçiliği ‘masa başı’ söylemine daha yatkın. Kapalı odalarda üretilen şiirlerin işçiliği, gün yüzüne çıkınca genetik bozukluklar yansıtan bir ucube gibidir, dikkat ettin mi hiç? Oysa yaşam doğasıyla, toplumsal ilişkileriyle işçiliğine o kadar çok seçenekler tanıyor ki. Sanat soluk alıp veren bir soyutlama değil mi?” (Yalvaç, 2004a, 5).

Yalvaç, yazılarında şiirin hayatla ilişkisi olduğunu¹²¹, hayattan beslendiğini ifade eder. Bir şiir tümüyle soyut kelimelerden oluşsa bile kökeninde yaşam vardır. Ona göre şiir, insan yaşamından ayrı düşünülemez:

“Yaşamla koştuktan ayrı düşünebilir miyiz şiirle koşmayı? Ne kadar soyut, kapalı olursa olsun, çağrışımları yaşamın ipuçlarıdır hep. Soyutlama bir somuttan yola çıkmaz mı? Sözcükler gökten zembille inmedi ya! Şiirle koşmak isteyen herkes, yaşamla nefes alıp vermek zorundadır. Ancak oradan beslenir sanat. Ne kadar farklı şeyler söylenirse söylensin, asıl kaynağını, yaşamı yadsıyamaz insan” (Yalvaç, 2004a, 44).

Sanatçı, şiir hakkındaki düşüncelerini ifade ettiği yazılarında hep şiirin kaynağının yaşam olduğunu vurgular. Yalvaç’a göre şair sanatını icra ederken yaşamdan beslenir. Bir sanatçının yazdığı şiir tamamıyla hayatı yansıtmayabilir.

¹¹⁹ Hasan Hüseyin Yalvaç, süreli yayınlarda yayımlanan şiirle ilgili yazılarını daha sonra bir araya getirerek; “Şiir Jimnastiği”, “Şair ve Şiir” adlı kitaplarında toplamıştır.

¹²⁰ Kitaptaki yazılara 1’den 41’e kadar numaralandırılarak başlıklar verilmiştir. Söz konusu yazı ise 1 başlığını taşımaktadır.

¹²¹ Şiir ve hayat meselesi Türk edebiyatında birçok şair tarafından tartışla gelmiştir. Özellikle ilk poetik metinlerden itibaren bu mesele sık sık gündeme gelir. “Şiirin hayatla münasebeti, poetika yazılarının temel meselelerinden biridir. Bu meseleye yer vermeyen metinler poetik bütünlükten mahrumdur. [...] Şiir ve hayatın münasebeti meselesinde poetika yazarlarını en fazla meşgul eden konular; tabiat, birey ve cemiyet üçgeni etrafında şekillenmiştir. Şiir ve birey, şiir ve cemiyet, şiir ve devlet, şiir ve tabiat gibi konular ilk poetikalardan beri mevcuttur. Bunlar, Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde de önemli bir mesele olarak karşılanmış ve kimi yazarlar bu başlıkları poetikalarında müstakil bir bölüm olarak ele almıştır” (Can, 2012, 388).

Ancak yine de şair hayattan beslenerek şiirini meydana getirir. Şair, ürününü soyut olanla yoğurarak yeni bir biçim kazandırabilir. Yalvaç’a göre sanatçı sanatını soyutlama yaparak var etse de hayattan izler taşır.

“Yaşamın yeniden üretilmesinin önemli sonuçlarından biridir şiir. Bu nedenle kaynağı ortadadır, yaşamdır. [...] Evren denen, bilmediğimiz kadar sonsuzluk içinde var olan canlı ve cansız varlıklar ve devinimleri, yaşamak eyleminin ve bu eylemin sanatsal üretilerinin kaynağıdır. Bu kaynağın iyi algılanması ve de bilgi birikimiyle sanatsal yansıması elle tutulur ürünleri verir. Soluduğu oksijeni reddetmek, oksijen gerçeğini yok edemez. Bu gerçekten hareketle, sanatın soyut olarak yeni kimliklendirmesi yaşamı yadsımayacağı gibi yine de ondan izler taşır. Şiir kaynağına dönmek zorundadır” (Yalvaç, 2004a, 43).

Yalvaç, her şeyin şiir olabileceğini, yeryüzündeki bütün devinimlerin şiire kapı aralayacağını söyler. Sanatçı bu görüşünü:

“Güneşin doğuşunda yakaladığımız yaşam-ölüm, batışında duyumsadığımız ölüm-yaşam da, dünyanın evrendeki devinimi adına şiirden başka nedir ki? Boynunu büken bir çiçeğin, patlamaya hazır tomurcuğun, denizden koparılmış balığın, köprü altındaki şarapçının, uzun yürüyüşüne başlamış emekçinin ve bir cama yapışmış kadın yüzünün, yaşamı algılamaya çalışan minicik bir çocuğun gözlerinin hali de şiirdir” (Yalvaç, 2004a, 39) vb. örnekler sıralayarak söyler.

Yalvaç’a göre şiir somuttur. Şiirin somut olması bir “zorunluluktur”. Şiirin soyut olmasını kabul etmez. Şiirin kökleri, insan yaşamından beslenerek vücut bulur. Bu yüzden de somut olmalıdır. Şiir somut ise insana “yakın” olur. “Soyut, insana uzak; somut ise, yakındır. Bu nedenle şiirin somut olması, yaşamımızdan olması zorunluluktur. Somut şiir; içerik olarak anlaşılır ve şiirsel olarak kurgusu yerinde olan şiirdir” (Yalvaç, 1990, 5).

Türk edebiyatı sahasındaki eserler incelendiğinde insanoğlunun sosyal, ekonomik, siyasî alandaki tavırlarının edebiyatı etkilediği görülmektedir. Yalvaç, sanatın insan hayatıyla ilişkisi olduğuna inanan bir sanatçıdır. Yaşamdaki olayların, sanat eserine sirayet edeceğini belirtmiştir. Bu yüzden de edebiyatı/sanatı siyasetin dışında düşünmemiştir. Sanatla siyaseti birbirinden ayırtmamıştır: “Sonuç olarak; sanatın, edebiyatın siyaset dışı olmadığını ve de dünyada görülen bütün ekonomik, toplumsal çarpıklıkların aynen sanatta, edebiyatta da olduğunu unutmamız gerekir” (Yalvaç, 2008, 70).

Mehmet Kara, Yalvaç’la gerçekleştirdiği röportajda ona “Yaşam, şiir, siyaset sizin söyleşilerinizdeki ana başlıklardan birisi. Şiir, siyasetle ne zaman yan yana olmalı, ne zaman sırt sırta? Bunun bir sabiti var mı, yoksa günün şartlarına göre, değişken midir? Ben bu konuda zaman zaman birbirinin içine girme zorunluluğu gözlemliyorum da” (Kara, Bahar 2008, 20) sorularını yöneltir. Yalvaç bu sorulara şu cevabı verir:

“Sanatçı insandır. Sanatı siyasetten ayrı hiç düşünmedim. Dikkat edersen, kitaplarımdan ikisi *Amerika Katil Katil* ve *Emperyalizm İşbirlikçileri* adını taşıyor. Aslında bunlar şiir kitaplarına isim olamazlar. Fakat koşullar öyle dayatıyor ki koymak zorunda kalıyorsunuz. Fakat belli bir görüşe yalakaşlık olsun diye kaleme alınanlar başka... Zaten öyle şiir olmaz. O şiir olmaz [...]” (Kara, Bahar 2008, 20).

Yalvaç, 12 Eylül 1980 darbesi sonrası edebiyatta bazı değişikliklerin yaşandığını dile getirir. Bu değişimi öykü ve şiirin ‘ben’ içerisine hapsedildiğini söyleyerek ifade eder. Bireyin kendi iç dünyasına yönelmesiyle ‘ben’in öne çıktığını düşünür. Bir röportajında günümüz Türk şiirini şu sözlerle değerlendirir:

“12 Eylül’den sonra şiir, öykü, odalara hapsedildi. Öykü ve şiirde insan, doğa yok artık. İnsanı karartan, iç sıkıntılarını dışarı kusan sanatçı topluluğu yaratılıyor [...]” (Ağcabay, Bahar 2008, 16).

Türk Edebiyatında şiirin birbirinden farklı tanımları mevcuttur. Şairlerin şiire kendince bir tanım yapmaları göreceliği artırmıştır. Yalvaç da şiiri tanımlayan şairlerden sadece biridir. Sanatçı, kendi sanat anlayışı doğrultusunda şiiri yaşam/evren olarak tanımlamıştır. Yalvaç’ın evren ile aslında şiiri yaşam üzerinden tanımladığı söylenebilir. Nitekim şair “Şiir Nedir” isimli şiirinde yaptığı tanımını dile getirmiştir:

“şiir nedir diyorsun sevgili
anlatayım dinle beni
evreni ince bir elekten süzeceksin
eğilip baktığında
tüm görkemiyle şiiri göreceksin” (Yalvaç, 2019, 16).

Yalvaç'ın şiirle ilgili yazılarının yanı sıra şair üzerine de yazıları vardır. Şairi dur durak bilmeden sürekli arayan bir avcı gibi tanımlar:

“Işıktaki, karanlıkta, denizde, derede, ağıtlarda, sevinçte, mitingte, mahpusta, sevinirken, ya da yolculukta; dövüşte, barışta, masa başında, aşk yolunda; köprü altında, dağ başlarında; barda, meyhanede, şehir içinde, şehir dışında; kısaca, her yerde ve her zaman diliminde şiirini oluşturacak sözcükleri arayan yaman bir avcıdır” (Yalvaç, 2004a, 40).

Yalvaç'ın ilhamı yaşamdır. Mısralarını kurarken yaşamdan kopmadan yazar. Yazma arzusunun yanında insana faydalı olma gayesi de baş gösterir. Etkilendiği sanatçılara öykünmekten çekinmez. Şiiri iyi bir noktaya taşıyacaksa bu eylemi zararlı görmez. Şiirleri hakkında şöyle söyler:

“Şiirimi oluştururken yaşamdan kopmamak, yaşamı anlamak ve yeniye yararlı olacak şekilde yorumlamak gayreti içerisindeyim hep. Bu eylemimi ortaya koyarken okuduğum beni etkileyen diğer ozanlardan ve yazarlardan yararlanmaktan çekinmem, ayrıca şiirimi istediğim şekilde kurabilmem için öyküye yanaşmam gerekiyorsa bunu da severek yaparım. Bu davranış biçimini şiire, sanata ve sonuçta insana kötülük olsun diye yapmıyorum. Aksine bu tür yararlanmalarla insanlara mesajımı daha iyi ileteceğime inanıyorum” (Yalvaç, 1990, 6).

Sanatçı, okuma ve gözlem olmadan şiir yazmayı olanaksız görür. O, “gözlem”, “okuma” ve “iyi bir kütüphane” sahibi olmayı şiir yazmanın koşullarından sayar. “Hemen başta belirtmekte yarar var: okumadan ve gözlemlemeden şiir yazmak olanaksız. Bunu özellikle notlayalım. Bir de neyi notlayalım; iyi bir kütüphane sahibi olmamız gerektiğini” (Yalvaç, 2013, 13).

Yalvaç, şiirlerini doğaçlama yazar. İsteddiği zaman zorlanmadan doğaçlama şiir yazabilmektedir. Masa başına oturup şiir yazmaya çalışmaz. Doğaçlama şiir yazışını “Sevda Ki Hüznü Kalır Bana” adlı şiirinde dile getirir:

“doğaçlama söylerim tüm şiirlerimi ve
ustasıyım bu işlerin sevda adına
sen kız ya da bağır bana
ama şiir yaşanırken anlam kazanır
söylenirken susar kendine” (Yalvaç, 2004c, 5).

Sanatçı, doğaçlama şiir yazması hakkında “Bizim Sanat” dergisine verdiği röportajda kendisine sorulan “Senin bir doğaçlama ustası olduğunu biliyorum. Bu konuda neler diyeceksin? Örneğin; her istediğin an, istediğin boyutta ve istediğin şeyleri doğaçlama olarak şiirleştirebilir misin?” sorusuna şu cevabı verir:

“Yaşamla bağım çok sıkı. Yaşamın çok çeşitli alanlarında soluk alıp veriyorum. İdeolojik bir yapıyla yaşamda dolaşırken birikimin de dizgeli geliyor. Bu gelişme dizgeleri sınıfsal bir bakışla oluşurken yandaş ve yandaş olmayanlarını da belirliyor. Birebir iç içi çelik ve okuyarak oluşturulan bu yaşam birikimi aşırı bir şiir sevgisiyle buluşunca her an dışarı dökülmek istiyor bende. Bu dışarı dökülüş zaman ve sınır tanımıyor. Bu nedenle her istediğim an, istediğim boyutta ve istediğim şeyleri doğaçlama söylerim. 37 yıldır şiirle böylesine sevdalı yaşamaktan bana en güzel armağan doğaçlama” (Gençay, 28 Haziran 2007, 8).

Yalvaç, şiirde anlama önem veren bir sanatçıdır. Anlam, defaatle üzerinde durduğu bir konudur. Anlamı şiiri oluşturan unsurlardan biri olarak kabul eder. Şiirde anlamın gerekli olduğuna inanır. “Şair ve Şiir” kitabında “32” başlıklı yazısında anlam hakkında şu sözleri dile getirir:

“Tüm öğelerini dizgesiz bir araya getirirseniz, oluşana şiir diyebilir misiniz? Tabii, ‘ben yaptım oldu’ mantığını hesaba bile katmıyorum. Şiirin omurgasını ses, ritim ve anlam oluşturur; imge bu omurgayı iskelete ve canlılığa dönüştüren bir unsurdur. İşte bu oluşturucular, ‘anlam’ etrafında toplanınca görsel ve düşünsel estetiği aktarır okuruna. Güzellikte, beğeniye ve de teorik tanımıyla estetiğe varan nokta da, dışsal olarak görüntü de, ses de anlamlı olduğunda estetiksel değer kazanır. Alışkanlıklarla söyleyen de, altında anlam gerçeği vardır. Anlamsızlık, yaşam karşısındaki duruşsuzlukla aynıdır. İçi boşluktur ve de sorumsuzluk içerir. [...] Anlamı tüm boyutlarıyla kavradığımızda ‘şiirde anlam’da anlaşılır ve gerekliliği bilinir olacaktır” (Yalvaç, 2004a, 42).

Yalvaç, şiirlerinde sözcükler arasında anlam bağı olmasına özen göstermiştir. Şiirlerini okurun rahatlıkla anlayacağı, anlaşılır bir üslupla yazmıştır. Onun şiirlerinde anlam esastır. Anlam gizliliğine yer vermez, anlamı her şeyden önde tutar. “Beşparmak” dergisinin Mayıs-Haziran 2016 tarihli 193. sayısında “Şiir Manifestosu Taslağı” başlıklı yazıda anlamla ilgili şunları söyler:

“Temel/esas verilmek istenilendir, somut tahlildir, soyutlanmanın hareket üssü olan elle tutulustur. Anlamsızlığın anlamı kime/nereye hizmet eder/yarar. Evrenin çözümü ve insanlaştırılması anlamlı eylemlikten geçmek zorundadır. Burada sanatın açılımı/estetiği, bu anlamlı eylemi yatay ve dikey olarak genişletir. Yani sanatın işlevsel olması, insanlar üzerinde daha nitelikli bir

kalıcılığa yol açar. [...] Soyutlama somutundan iz taşırısa, bu izin sürülmesi, toplum tarafından daha çekici, gerekli bulunur. Bu nedenle, anlamı öne/esas alan bir izleğin sanat manifestosunda ilk sırayı alması gerekir düşüncesindeyim” (Yalvaç, Mayıs-Haziran 2016, 22-23).

Osman Bozkurt, “Bizim Sanat” dergisinin 163. sayısında Yalvaç’ın sanat anlayışını irdeler. Yalvaç’ın “Zaman Silgisi” adlı şiiri üzerinden “anlam” ögesini inceleyerek şu değerlendirmeyi yapar:

“Güneşin akşamlaşmış ışıklarını
Saklarken avuçlarımda
Daralan bir yüreğin
Sesi vurur Haliç’in
Yaşlı sularına
Sen direnmenin en görkemli an’ında
Anımsarsın yüzünü sevdiğinin
Ben bilirim o halleri
Ve köprüden ekmek atışım balıklara
Seni düşündüğüm dendir.

Şair, öze, anlama önem verdiğini belirtmişti. Aynı inancı paylaştığımdan şiirin anlam bütününe içerecek ölçüde bir bölümünü aktarma gereği duydum. İmgelerin gücü öze dair anlamı zenginleştiriyor. Böylelikle biçim bazılarının sandığı gibi öze bağlılıkla güdükleşmiyor, tam tersine özü zenginleştirirken kendisi de özden beslenerek daha etkin daha iz bırakır yetkinlik kazanıyor. Güneşin akşamlaşmış ışıkları, yüreğin daralışı ve de Haliç’in sularının yaşlılığı arasındaki iz düşümü, eskiyen yanı imgelemesine karşın, direnme koşullarında (ki bu direniş köhnemişliğe karşıtlığı temsil eder) sevdiğinin yüzünü anımsama ise yaşama sevincini, yeniyi geleceği imgelemektedir. Karşıtların birliği üzerinden kurulan biçimin şiirsel tamlığa ulaştığını görmekteyiz. Şair, kuru sıkı atan değil her dizeyi düşünerek kuran bir yaklaşım sergilemektedir. Köprüden balıklara ekmek atışı ile düşündüğü şeyler arasındaki ilişki tam da bunu vurgulamaktadır” (Bozkurt, 28 Haziran 2007, 13).

Yalvaç, şairin bilgi birikimi ve yeteneğinin sözcüklere anlam yüklemede büyük bir pay sahibi olduğunu düşünür. Okurun yaşam tecrübesi, duygu-düşünce dünyası, bilgi birikimiyle hayal dünyasında şekillenen çağrışımlarla da şiir anlam kazanacaktır. Şiiri anlamlandırmada hem yazara hem okura sorumluluk yükler:

“[...] Burada şairin yüklemesinin dışında, sözcüklerin bağımsız olarak ya da imge içinde yakaladıkları anlamla, okur üzerindeki, okurun birikimine, yaşama bakışına bağlı olarak çağrışım boyutu yatay ve dikey olarak büyür. Ama yine de başta söylediğim gibi anlam dışı böyle bir eylem, sanat soyutlaması değil uyduruk bir soyutlama olarak notlanabilir. Anlamın çağrışımı da anlamlı olmak zorundadır. Bu da kullanılan sözcüklerin akraba kılınması, şair ve okurun bilgi birikimi ve yeteneğiyle orantılıdır” (Yalvaç, 2013b, 32).

O, sanatçının eserinde anlamı umursamayıp, okura yüklemesini veya sanatçının eseri karşısındaki “bundan ne anlıyorsanız odur” tavrını “kolaycılık” olarak nitelendirir. Yalvaç’a göre sanatçı ve okur şiirde “anlam” konusunda ortak bir payda ve olumlu netice elde ediyorsa bu durum eserin başarılı olduğunun göstergesidir:

“[...] Sonuç olarak verilen ve alınan anlam bağlamında sağlıklı bir noktaya ulaşabiliyorsak şair ve okur olarak, yaptığımız işte başarılıyız diyebiliriz. Bu benim şair anlayışım da diyebilirim. Anlamsızlığa anlam yüklemek, ya da ‘bundan ne anlıyorsanız odur’ kolaycılığı, sanatçıyı zenginleştirmez aksine kolaycı ve sorumsuz bir kimliğe taşır. Sanatın ilk ve ana yansıması sanatçıya aittir. Sonrasındaki çoğalmalar ise sanatın üretim aşamasındaki emeğine ve örgüsüne aittir” (Yalvaç, 2013b, 32-33).

Yalvaç, sürekli yazan bir sanatçıdır. Farklı türde çalışmaları olmakla birlikte yakın durduğu tür şiirdir. Ona göre yaşamın içindeki olaylar, durumlar şiir aracılığıyla anlatılabilir. Bu yüzden yaşanılanları şiirle anlatır. Şiirlerinde hayattaki kötü olayları, bozulmaya başlayan değer yargılarını, değerlerinden uzaklaşarak değişmeye başlayan insanı işler. Aynı zamanda bütün bu olumsuz durumların düzeleceğini de inanır. Şiirlerinde sanatlı söyleyişlerden, anlaşılması zor imgelerden uzak durur. Sade ve açık bir dil kullanarak şiir yazar. Mehmet Kazım, Yalvaç’ın şairliği ve yazdığı şiirler hakkında şunları söyler:

“Her şeyden önce bir şairdir Yalvaç. Hayata, tabiata, insana ve aşka bir şairin gözüyle bakar. Dünyanın olumsuz gidişinin bilincindedir ama umudunu yitirmez. Yazdığı her dizede açık ya da örtülü bir biçimde çağırır umut kuşunu. Kan Çiçeği Hayat kitabında, Düş ile Gerçek şiirindeki dizeler bunun somut göstergesidir adeta: ‘İşte tam o sırada yeniden kilitte anahtar/ Temiz bir sayfasını açmak için insanlığın/ Yürüyüşe geçen binlerce dizinin/ Şiir düşünüyor yüreğine sizler için’ Karmaşık imge ve söyleyişlerden uzak, anlatımcı bir şiir anlayışıyla yazılan şiirlerin sanırım en başat özelliği, içtenliğidir. Okuyunca hemen anlarız ki şair, retorik yapmadan, samimi bir dille söylemektedir söyleyeceğini. Hep böyle bir biçimle yazmıştır ve kuşkusuz böyle yazmaya da devam edecektir. Akımlara, moda söyleyişlere kapılmadan, bu kadar tutarlı bir

şiiir anlayışını sürdüren şairi, günümüzün Anka Kuşu gibi görsek yanlış olmaz sanırım” (Kazım, Kasım 2019, 18-19).

Yalvaç’ın şiirlerinde farklı temalar bulunmaktadır. Şiirlerinde üzerinde durduğu konulardan biri de aşktır. Aşk iki insan arasında yaşanan duygudan ibaret görmez. Aşk pasif bir duruma indirgemez. Sanatçı, aşk kendi gözünden gördüğü gibi anlatır. Onun aşktan anladığı, mücadelede bulunmak, direnmektir. Mehmet Kazım, Yalvaç’ın şiirlerindeki “aşk” ı değerlendirirken şu sözleri sarf eder:

“Yalvaç’ın şiirlerindeki en önemli temalardan biri aşktır. Ancak aşk da kendi dünya görüşünün, kavgasının penceresinden bakarak yazar. Ağlayıp sızlanan, edilgen bir aşk değildir şairin aşktan anladığı. Hayata bakışı gibi sağlam, mücadeleden çekinmeyen, rüzgârın savurduğu bir aşkın izleğini takip eder. ‘Sana’ adını verdiği şiiri bunun en iyi örneklerinden biridir: ‘uzun yolculukların fırtınalı düşlerini/ hep seninle geçirdim soluk soluğa/ en akıl almaz kavgalarda umudumu çoğalttım/ gülen gözleriyle bir daha/ nice zaman sonrasında/ dipdiri bir sevda taşıyorsam yine seninle dolu’ Aslında aşk da, çağımızın kavramların içinin boşaltılması hastalığından payını almıştır. Giderek soyutlaştırılan, hayatın, kaygılarımızın dışında bir şeymiş gibi betimlenmektedir çoğu kez. Aşk, neredeyse öznesini yitirmiş, kendini bile temsil edemediği biçimde kavramsallaştırılmaktadır. Hasan Hüseyin Yalvaç, bu durumun bir anti tezi gibi anlatır aşk duygusunu. Hayatla iç içe geçmiş, gürül gürül bir söylemdir bu” (Kazım, Kasım 2019, 19-20).

Yalvaç, şiirlerinde ezileni, hakkı gasp edileni, işçi ve emekçiyi de anlatmıştır. Bir sanatçı olarak yaşadığı topluma karşı sorumluluklarının bilincindedir. Toplumdan kendini tecrit etmemiştir. Aksine topluma ve sorunlarına, insana şiirlerinde yer vermiştir. Ferhat İşlek, Yalvaç’ın şiiri hakkında şöyle demektedir:

“O’nun safını, yerini bilmeyenimiz yoktur. Aydın sorumluluğu ile toplum olarak, insanlık olarak yaşananları doğru algılamanın ötesinde, üretimiyle, taraf olduğu emekten, işçiden, namuslu insandan yanadır hep... Bu yönüyle müdahale ediyor daha yaşanılır bir dünya için[...] ‘aletler, dönüyor, dökülüyor talaş yere/ eriyor demir, kaynıyor demir bir yerlere/ yoktan değil ama, bir şeyler/ bir şeyler doğuyor bizlere...’ dizelerinde olduğu gibi sınıfsal tavrını bulandırmadan, üstünü örtmeden, açıkça ortaya koyuyor [...] İşte H. Hüseyin’in bugün insanlığın değerini ölçecek düzeyde üretiyor olması, O’nun birikimlerinin yanında yaşantısına şiirlerine katarak ya da şiirlerinde yaşantısını şiirlerine katarak ya da şiirlerinde yaşantısını sinayarak sürdürdüğü bir mücadelenin sonucudur. Şiirdeki 1940 toplumcu çıkışın günümüzdeki gelişimine çaba harcıyor, emek veriyor. Toplumsal duyarlılığını ödünsüz işliyor. Örgütlü yaşam anlayışı ile dost arkadaş çevresiyle tam bir toplum adamı olduğunu kanıtıyor” (İşlek, 28 Haziran 2007, 11).

Yalvaç, edebiyatın, şiirin, öykünün okura bir şeyler öğretmekle yükümlü olduğunu düşünür. Aksinin mümkün olmadığına kanaat getirir. Bu bahisle ilgili “Mavi” dergisine verdiği röportajda şu açıklamaları yapar:

“Bir şey öğretmeyen edebiyatın, şiirin, öykünün olmasını mümkün görmüyorum. Çünkü şiiri yazan şairse bir tarafı, bir bakışı olmalı. Bunu da şiirine aktarmalı. Ben sosyalist olmaya çalışan bir insanım. Kapitalizmi yazmaya kalkışmam saçmalık olur. Bu halde olsam, birkaç maske takan adama benzerim. Şurada bu maskeni tak, orada bu maskeni tak, öbür mahalleye git öbür maskeni tak... Olmaz böyle. Şairin çizgisinde ne varsa, çırlıçıplak onu yazmalı...” (Kara, Bahar 2008, 21).

Sanatçı, edebiyatın bir sorumluluğu olduğunu düşüncesini şiirlerinde de dile getirir. Sanatçıya göre şiirin görevi insanlığa yararlı olmaktır. İnsan ve nesline zarar verecek olguları topluma göstererek yapıcı olmalıdır. Sanatçının bu düşüncesi “Sevdadan Yana Yaşamak” yapıtındaki “7” başlıklı şiirde görülebilir:

“her yazılan şiirdir demiyorum
salt bir görevi vardır şiirin
insanların yarınlarına dair
sorumlu, yapıcı ve derin” (Yalvaç, 2001e, 121).

Yalvaç yazılarında, söyleşilerinde sıkça Toplumcu Gerçekçi Şiir¹²² anlayışını benimsediğini dile getirir. Toplumcu Gerçekçi bir sanatçı olan Yalvaç’ın şiirlerinde toplum, insan, üretim vardır. Sanatçı, ideolojik içerikli şiirler de yazar. Politik şiir yazma hususunda herhangi bir tereddüt yaşamaz. Güngör Gençay, Yalvaç’la yaptığı röportajda ondan şiirlerinin hangi özelliklere sahip olduğunu, işlevini açıklamasını ister:

“[...]”

- Yazının çeşitli türlerinde çalışmaların var. Ama sanat dünyası seni şair olarak tanıyor. Türkiye şiiri içinde kendi şiirinin nitel konumuna açıklık getirebilir misin?

(Yalvaç’ın cevabı) Yazılması gerekenleri, yazmak istediklerimi doğal olarak akması gereken yatağa akıtıyorum. Bu şiir, öykü, deneme dalında olabiliyor ama illa da şiir demek zorundayım. Çünkü yaşamın iç içeliğinin, derinlik ve

¹²² Toplumcu Gerçekçi şiir hakkında bir inceleme için bkz: Metin Cengiz, **Toplumcu Gerçekçi Şiir 1923-1953**, Şiirden Yayıncılık,(2. Baskı), İstanbul, 2015.

devingenliğinin tek yoldaşı şiir gibi geliyor bana. Kendi şiirimi, toplumcu gerçekçi şiirin safında görüyorum. Tüm sanat dallarında olduğu gibi şiirde bireysel bir yaratmadır. Bu nedenle bu süreç “ben”ce bir süreçtir, doğal olarak amaçtır. Yaratımından sonra kitleyle buluşacağı içinde “biz”cidir yani araçtır. Diğer bir noktayı da belirtmeliyim burada. Sınıflı toplumlar var oldukça, emperyalizm yoksulların kanını emdikçe, siyaset şiirimi terk etmeyecektir, politiktir yani” (Gençay, 28 Haziran 2007, 9).

1970 kuşağı sanatçılarından biri olan Yalvaç, 1940 kuşağı toplumcu gerçekçi¹²³ sanat anlayışını devam ettirmeye çalışır. “[...] Örneğin kendimi düşündüm 40 Kuşağı’nın sürdürücüsü olmaya çalışırken [...]” (Yalvaç, 2008, 69). Yalvaç’ın 40 Kuşağı şiir anlayışını devam ettirme gayesi dizelerinde de görülür.

Yalvaç, 1940 kuşağı toplumcu gerçekçi sanatçılarının¹²⁴ birçoğuyla görüşmüştür. Görüştüğü sanatçılardan yazar olmanın, aydın olmanın sorumluluğunu öğrenmiştir. Onlarla olan yakınlığını “usta-çırak ilişkisi” olarak tanımlar.

2.1.2. Dil ve Üslup

Yalvaç, şiirlerinde açık, anlaşılır ve akıcı bir dil kullanır. Samimi ve içten bir üslubu vardır. Dizelerinde söz oyunlarına yer vermez. Anlam karmaşasına sebep olacak sözcüklerden imtina eder. O, Türk edebiyatında bir dönem akım haline gelen sanatlı söyleyişlerden de uzak durur. Sanatçı, hep çizgisini korur. Benimsediği anlaşılabilirlik ilkesinden dışarı çıkmaz. Herkesin kolayca anlayabileceği şiirler kaleme alır.

Yalvaç, yetenekli bir şairdir. Yeryüzündeki gördüğü, işittiği durumları şiir haline getirir. Sanatçının bu yeteneği çocukluğundan itibaren sürekli okuması, birçok şehri dolaşmış olması ve farklı geleneklerde yetişen insanları tanimasından gelir. O,

¹²³ Rıfat Ilgaz, 1940 Kuşağı’nın oluşmasında toplumsal olayların etkisi olduğunu ifade eder. Kuşağın oluşumu ve kaleme aldığı şiirler hakkında şunları söyler: “1940 Kuşağı’nın oluşmasında İkinci Dünya Savaşı etkindir dedim. Çünkü kuşak öyle kendiliğinden oluşmaz, bir toplumsal konum gerekir. Hem bu, yaşa göre de belirlenmez ki; 1950, 60, 70 diye sürüp gitsin. 1940 Kuşağı’nı toplumcu şairler oluşturmuştur. 1940 yılında şiir yazan başka şairler de olabilir. Ama kapatın imzalarını, hangi çağın şiiri olduğunu kestiremezsiniz. Nabız atan, çağına tanık şiir toplumcu şiirdir. 1940’larda şiir yazmak başka şey, 1940’ların özünü kavramak başka şeydir. [...] Bazılarının dediği gibi 1940 Toplumcu Kuşağı ‘gerçeği yaz da nasıl yazarsan yaz’ mantığında değildi hiçbir zaman. Bugün diğer arkadaşların da şiirleri irdelendiğinde, konularımızın yaşamdan alınmış olduğu görülür, ama bunu şiire dönüştürmek için verilen özgün çaba da görülür... Şiir sadece güzel yazmak değildir. Bir de sanatçının sorumluluğu var. Yaşadığımız dönem İkinci Dünya Savaşı, bundan soyutlayamazdık kendimizi. Biçim önemlidir şiirde, ama içeriği hapsedmediği, sınırlandırmadığı, oyuna dönüştürmediği ölçüde. İçeriğe yeni olanaklar kazandırabilirdi ölçüde. Yani özü kavrayacak bir biçim...” (Öner, 1994, 55-56-57).

¹²⁴ 1940 kuşağı sanatçıları Hasan İzzettin Dinamo, M. Niyazi Akıncıoğlu, A. Kadir, Cahit Irgat, Rıfat Ilgaz, Enver Gökçe, Mehmed Kemal, Şükran Kurdal, Arif Damar, Ömer Faruk Toprak, Ahmed Arif, Atilla İlhan’dır. 1940 kuşağı verilen bu isimlerle sınırlı değildir. 1940 kuşağı ve sanatçıları hakkında ayrıntı için bkz: Öner Yağcı, **40 Kuşağı Şairleri**, Telgrafhane Yayınları, Ankara, 2020.

masa başında saatlerce oturarak ilham gelmesini beklemez. Birikimin verdiği coşkuyla doğaçlama şiir yazar. Sanatçının sözcük sıkıntısı çekmeden şiir yazdığı dizelerinde de fark edilir. Kelime hazinesinin oldukça güçlü olduğu nehir şiir kaleme almadaki yetkinliğiyle görülür. Bu tür şiirleri sayıca fazla olup herhangi bir anlam karmaşasına ve sözcük kısırlığına rastlanılmaz.

Şairin dizelerindeki ses uyumlu bir bütünlük içerisindedir. Yalvaç, şiir sesini yakalamış bir sanatçıdır. Sanatçının şiirindeki sesin en açık görüleceği şiirlerinden biri “Erek Torna Atölyesi”dir:

“Aletler dönüyor, dökülüyor talaş yere

Eriyor demir, kaynıyor demir, bir yerlere

Yoktan değil ama, bir şeyler

Bir şeyler doğuyor bizlere” (Yalvaç, 1990, 18).

Şair, dizelerde ahengi sağlamak için “-r”yi kullanarak aliterasyondan yararlanmıştı. Aynı zamanda “-o” ünlüsüyle de asonans yapar. Şiirde redif (“-ü”), tam uyak (“-er”), aliterasyon ve asonansı kullanılarak sesi elde etmiştir.

Yalvaç’ın “Erek Torna Atölyesi” şiirinde şairin, Nâzım Hikmet’in etkisinde kaldığı görülür. Nâzım Hikmet, öncüsü olduğu toplumcu gerçekçi sanat anlayışıyla Türk şiirine yeni konular getirir. İnsanı, üretimi, makineyi şiire konu edinir. “Makinalaşmak”¹²⁵ şiirinde bir makinenin işleyişinden¹²⁶ bahseder. Şiirde ilk kez Nâzım Hikmet tarafından işlenen makine ve makine gücüne dayalı üretim Nâzım Hikmet’ten sonra birçok şair tarafından işlenir. Nâzım Hikmet’in ardından giden toplumcu sanatçılardan olan Yalvaç da üretim ve makineye mısralarında yer verir.

¹²⁵ Söz konusu şiir için bkz: Nâzım Hikmet, **Bütün Şiirleri**, YKY Yayınları, (4. Baskı), İstanbul, 2008.

¹²⁶ “Makinalaşmak” şiirinde dikkat çekenlerden biri de Nâzım Hikmet’in makinenin çalışırken çıkardığı sesi vermiş olmasıdır. Şiirde bir makinenin çalışma esnasındaki sesi duyulmaktadır. Nâzım Hikmet, bu sesi dizelerde geçen “r”, “k”, “t” harfleriyle sağlar. “[...] burada bir insan sesi değil, makine sesi bahis konusudur. Şiire havasını veren, şairin duygu ve düşüncesini tayin eden, bu gayri beşerî mekanik sestir. Diğer mısralarda kelimelerden çoğu aynı sese uydurulmak için seçilmiştir. Başlarında, sonlarında veya içlerinde r,k,t konsonlarını ihtiva eden kelimeler şiirin dokusunu vücuda getiriyor [...] mısralarında k,r,t konsonları büyük bir kesafet teşkil ediyor. Yalnız şiirde bu sesler gelişi güzel sıralanmamıştır. Kendilerine has ritm şemaları vardır” (Kaplan, 2007, 332).

“Erek Torna Atölyesi”¹²⁷ isimli şiirde şairin içerik olarak Nâzım Hikmet’ten etkilendiği görülmektedir.

Yalvaç, şiirlerinde imla ve noktalamaya dikkat etmez. Sözcükleri konuşma dilindeki haliyle kullandığı da olur. İmla ve noktalamayı umursamadan şiir yazışı doğaçlama yazmasıyla bağdaştırılabilir.

Şair, biçim kaygısı olmaksızın ve serbest ölçüyle şiirler yazar. Şairi, şiire olan tutkusu ve yaşanmışlıkları şiir yazmaya iter.

2.1.3. Muhtevalarına Göre Şiirlerinin Değerlendirilmesi

2.1.3.1. Bireysel Şiirleri

Toplumcu gerçekçi şiir anlayışını benimseyen Yalvaç, şiirlerinde çalışan insanı, üreten sınıfı, emeği, sömürüyü, hakkı ve toplumda ses getiren olayları kaleme alır. Bu konuların dışında kendi yaşamını yazıya döktüğü şiirleri de vardır. Yalvaç, 1985’te hakkında verilen altı yıl hapis ve iki yıl sürgün cezasını çekmemek için farklı illerde saklanarak yaşar. Suçsuzluğunu, “770 Gün Türküleri” kitabında “Size” şiirinde dile getirir. Şiirde şairin başına gelenlere içten içe üzüldüğü, çocukları için kaygı duyduğu görülür:

“Oysa uyumadı daha babanız
köhne bir evde yapayalnız
sigarayı sigarayla yakar
yüreğinde bitmeyecek sevginiz.
Olmayan suçunu düşünür kimi
kimi sizlerin mutsuz halini
ne akşamlar biter ne gündüzler
yer bitirir kendi kendini” (Yalvaç, 1991, 10).

Şair, “Güneş ve Deniz” adını taşıyan şiirin giriş kısmında deniz ile güneşin tasvirini yapar. Sanatçı, sandalların sefer hazırlığında, çocukların ekmek

¹²⁷ Yalvaç, “Erek Torna Atölyesi” adlı şiiri Mustafa Gemici’ye ithaf etmiştir. Şiirde Mihrali Usta’nın üretimine duyduğu hayranlığı dile getirir.

beklediğinden bahseder. İlerleyen dizelerde karısının yüzüne gülemediğinden, çocuklarına ekmek götüremediğinden dem vurur. Batmakta olan güneşe seslenerek ışıklarını yüzüne düşürmesini yaşamı görmeyi engellemesini, denizin şiddetle dalgalanarak duyma işlevini engellemesini ister:

“ey batan güneş
düşür ışıklarını yüzüme
kamaşsın gözlerim
görmesin devingen yaşamı
çırpın, kudur deniz
duymayayım aç çocukların
baba diyen feryadını” (Yalvaç, 1991, 16).

Şiirin devamında ise ilahların kurban olarak kendini seçtiğini, yaşadığı çaresizliğin hoş görülmesini diler:

“ilahlar kurban arıyorlar
beni buldular bu kış günü
O nedenle hoş görün
bir insanın bu çaresizliğini” (Yalvaç, 1991, 16).

“770 Gün Türküleri” yapıtındaki “Bir Gece” nehir şiir türünde yazılmış bir şiirdir. Şair, şiirin ilk kısmında sanki eşi karşısındaymış gibi bir kenti geceleyin izleyip izlemediğini sorar. Eşinin kendisiyle birlikte birçok acı yaşadığından etrafını gözlemleyecek durumda olmadığını ifade eder. İkinci kısımda çevresindeki fabrika ve çalışan balıkçılardan, yeşil, kırmızı ışıkları yanan deniz fenerinden bahseder. Deniz fenerinin kırmızı yanan ışığının belki de ayrılığı, yeşil ışığın ise kavuşmayı simgelediğini dillendirir:

“bir kırmızı bir yeşil yanar
emektar fener,
el eder balıkçılara

Artık yeter, gelin der.

Aldırmaz balıkçılar

[...]

boşuna değil

bir kırmızı bir yeşil

kırmızılar ayrılığı, hasreti

yeşiller kavuşmayı anlatır belki.

varıp soran oldumu hiç

fenlerin neler anlattığını” (Yalvaç, 1991, 22).

Son kısımda kırmızı ışığın boşuna yanmadığını evde çocukların beklediğini belirtir. Yazdıkları yüzünden eşinden af diler. “Bir Gece”de şair, içini dökmektedir. Çevresinde konuşabileceği kimsesi yoktur. Yalnızlığını, dertlerini, üzüntülerini sıkıntılarını, anlatabileceği kimsesi olmadığından kalemine sarılır. Etrafındaki insanlardan, durumlardan bahsetmesi de bu çıkarımı destekler niteliktedir.

Yalvaç, “Neden” başlığını verdiği şiirde yaşadıklarını ve mutlu olamayışını sorgular:

“Doğruysa dediklerim

Acıysa çektiklerim

Suçum yokken benim

Suçlamak neden?” (Yalvaç, 1991, 29).

Şair, “Gurbet Ellerde” başlığını taşıyan şiirde gurbetteki hali ve yalnızlığını dile getirir. Gurbette anılarıyla yaşamaktadır. Umudunu kaybetmese de en küçük devinim karşısında duygulanır. Üzüntüsünü baskılamak için sigaraya sığınır:

“Hasreti katık edip gariban sofrasına

Dönüp anılara bağlanıyor gurbet ellerde

Umudu bir yürek gibi taşısada içinde

En ufak şeyden duygulanıyor gurbet ellerde

Acıları sigara dumanına bağlasada

Yürek yine dağlanıyor gurbet ellerde” (Yalvaç, 1991, 32).

Sanatçının yaşadıkları yüzünden bazen bunalıma girdiği de olur. Yaşama sevincinin söndüğü, hayattan tat alamadığı görülür. Yaşadığı bunalım onu intihar etmeye sürüklese de bu düşüncesini eyleme dönüştürmez. Hayata karşı istekli olmasa da kendini yaşamaya mecbur görür:

“çöken tortu ömür cenderemde

çekiversem ayaklarımdan tabureyi.

ipler çürür çekemez.

[...]

acıyla yoğrulsada yaşam hamuru

zorunluyuz ekmeğini yemeğe” (Yalvaç, 1991, 53).

“Anı Gibi” şiirinde sanatçı, yalnızlığını, uykusuzluğunu, yaptığı işlerine dikkatini veremediğinden bahseder. Hayatındaki devinimi anlatmak için her gün işe gitmek üzere dolmuşa bindiğini, akan yaşama yetişmeye çalıştığını ifade eder. Fakat duygularını bastıramadığından yaptıklarının da anlamsız olduğunun bilincindedir:

“uykusuzluğum düşünmelerin sonucu

ve işte hergün ki halim, yoldayım

gelecek geceye kadar çalışacağım

duygularımı atamadan kafamdan

birçok anlamsız işler yapacağım

kimi oturup şiir olmayan şiir yazacağım

sonrada yırtıp çöpe atacağım” (Yalvaç, 1991, 67).

“Neyi Yazayım” da şair acısını, ailesinden uzakta oluşunu bir nebze unutmak için içkiye sığınır. İçtiği içki sonrası sarhoşluktan ayılınca kendinden utanır. Bağırıp çağırmak, karşı koymak yerine susmayı tercih eder. Pes edişini, verdiği mücadeleyi bırakışını, içkiye sığınışını unutmaya çalışır:

“anlık kurtuluş uğruna sarhoşluk
 ayılmak sonra
 ve utanç duymak kendinden
 işte geçen günlerim böyle
 suskunluğu yeğledim şimdilerde
 unutmayı deneyeceğim yıkılışımı” (Yalvaç, 1991, 91-92).

Sanatçı, başına gelenleri hep sorgulamıştır. Ailesiyle ayrı düşmelerini, kendisinin suçlanmasını bir türlü anlayamaz. İçinden çıkamadığı olaylar karşısında hissettikleri “580.Gün” şiirinde görülebilir. Olaylar karşısında bir çözüm bulamayışını şiirde “boşa koyuyorum dolmuyor, doluya koyuyorum almıyor” deyiimiyle anlatır. Her ne kadar çıkmazda olsa da acılarına yenilmezse güzel günlerin olacağına inanır. Bu inanç şiirin devamında da dile getirilir:

“acıları dokuyorum bekliyorum
 sökülüpte yeniden
 güzelliğin örüleceği günleri
 dayanabilirsem
 elbet olacak bunlar” (Yalvaç, 1991, 124).

“Sevgi”de sanatçı gönlünce özgürlüğünü yaşayamadığını dillendirir. Özgürlüğünü yaşamadığını, dağlardaki çiçeklere gidemeyişiyi ifade eder. İsteddiği gibi yaşayamasa da bazı zorluklarla karşı karşıya kalsa da sevmekten vazgeçmez:

“düşüyor aklıma dağ yamaçlarındaki çiçekler
 çıldırıyorum
 herşeye inat
 sevmek ne güzel” (Yalvaç, 1991, 111).

Sanatçı, bir arkadaşından aldığı telefon haberiyle evini, eşini, çocuklarını ve ailesini bırakıp gitmiştir. İki yıl boyunca ailesinden ayrı yaşamış, ayrılıkla, özlemle, yalnızlıkla baş başa kalmıştır. Suçsuz olduğu anlaşıldığında ise hakkındaki arama

emri kaldırılmıştır. Tüm bu yaşadıkları karşısındaki duygularını “Ve Son Ve Yeniden” şiirinde dile getirir:

“yine de acının dozu düştü
kavuştuk hasretliğin sonuna
bundan böyle ayrılıklarla değil
elele yürüyeceğiz mutluluklara” (Yalvaç, 1991, 137).

Yalvaç, gurbeti tatmış uzun süre farklı illerde kalmış bir insandır. Çeşitli illerde gurbetin zorluğunu, yabancılığını yaşamıştır. Sürekli gurbete gitmek zorunda kalan sanatçının gurbet üzerine yazılmış dizeleri de vardır. “Sevdadan Yana Yaşamak” isimli eserinde “Gurbet” başlığını verdiği şiirinde yaşadığı zorluğu dile getirir:

“gurbette yaşamak oldukça zor
gün günden daha çok kor
yediğimiz öğün, ekmek ve lor
gün gelir, can biftek ister” (Yalvaç, 2001e, 20).

Her insan gibi Yalvaç da özel yaşamında keder, üzüntü, acı yaşar. Sanatçı, yaşadığı üzüntüyü, kederi “Hüznün Hesabı” şiirinde matematiksel terimler üzerinden anlatır. Şiirde matematiksel terimleri kullanarak kederinin boyutunu hesaplar. Matematiğin dört işleminden biri olan çarpma işlemiyle hüznünü çarpar. Çarpmadan sonra hüznü böler. Hüznü yorgun düşürünceye kadar işlemlere devam eder. Şiire göre aslında yorulan Yalvaç’tır. Hayatını hüznün olarak tanımlar. Ve bir ömür boyu hüznün sürdüğünü ifade eder:

“yorulan bendim
elimdeki faturada
benim adım yazılıydı
malın cinsi hüznün
tutarı bir ömürdü” (Yalvaç, 1991, 123).

Sanatçı, “Rüzgâr Sesi Aşk” adlı eserde “İkilikler” şiirinde de bir kez daha ömrünü hüznün olarak tanımlar. Dizelerde şairin yaşamına dair izler görülür. Sanatçı, sıkıntıya düştüğünde, zor günlerinde en yakınındakilerden bir destek göremediğini ifade eder:

“gittikçe daralıyor yaşamımın zor çemberi,
ömrüm ki hüznün, doğduğumdan beri.

[...]

akan zamanın penceresi olmadı hiç,
ne de kapımı araladı birileri.

düştükçe vurulan bir sırt oldum kaldım,
ellerimden uzak düştü dost elleri” (Yalvaç, 2007o, 20).

“Dünya Hali I” isimli şiir sanatçının “sıkıntılı” yaşamından izler barındırır. Sanatçı, şiirde çocukluk ve gençlik çağlarını yâd eder. Çocukluğu acı ve yalnızlıkla geçmiştir. Gençliğinde hürriyeti elinden alınmış, hapis yatmıştır:

“ne zaman aklıma gelse çocukluğum, ağlarım.

dün gibi dikilir karşıma acılar.

yalnızlığıma, garipliğime tasma olur.

[...]

ne zaman aklıma gelse gençliğim ağlarım.

mahpus günlerle örülür gider” (Yalvaç, 1991, 48).

Sanatçı, şiirlerinde manevi sıkıntılarının yanı sıra maddi sıkıntılarını da dile getirmiştir. Bütün hayatı boyunca “kıt kanaat” geçinen bir insan olmuştur. Bu yüzden de bazen parasal sıkıntılar yaşamıştır. Yaşadığı bir sıkıntısını “Rüzgârla Söyleştim Gibi” şiirinin dize aralarında dile getirmiştir:

“düşüncü evde odun yoktur

gelir azdır gider çoktur

esişine bakılırsa karnın toktur

günbegün açlarsın beni” (Yalvaç, 1991, 130).

Yalvaç’ın parasal kaygılarını dile getirdiği bir diğer şiiri de “Ev”dir. Şiirde şairin bir komşusu arsasını satmaktadır. Komşu, arsayı biraz peşin paraya biraz da taksitlendirerek satacaktır. Arsa sahibi, satışa çıkardığı arsasından sanatçıya da bahseder. Sanatçı, düşüneceğini söylemekle birlikte onun tek derdi evine yiyecek bir şeyler götürebilmektir:

“kapının ardından duyuluyor,

açlığın sesi avaz avaz

düşündüğüm arsa ev değil

o günün açlık derdi” (Yalvaç, 2001e, 135).

Yalvaç, şiirlerinde hayatta var olan olayları, anıları, yaşanmışlıkları işlemiştir. Sevincini, mutluluğunu, hüznünü, acısını, unutulmasını istemediği anıları/hatıra kalmasını istediği olayları şiirlerinin dizelerinden okuyucusuna sunmuştur. Örneğin, “Yeni Yıl” şiirinde yeni bir yıla girerken arkadaşlarından gelen iyi dileklerin bulunduğu kart postallardan bahseder:

“o denli yeni yıl kartı

çaldı kapımı

hepsi barış, mutluluk dilekli

yanıt veremedim

belki de yanıtlamak için

bir yıl sonrasını beklemek

gerekli” (Yalvaç, 2001e, 28).

Yalvaç, kendi yaşam olanakları sebebiyle gönlünce doğum gününü kutlayamamıştır. Yoksul bir aileden geldiği için sürekli çalışmıştır. Hayatın olağan akışına ayak uydurmaya çalıştığından ömrünün nasıl geçtiğinin farkına varamamıştır. 32. yaşına girerken ilk kez kutladığı doğum günüyle ilgili duygularını “Yaş Günü” şiirinde dillendirir:

“şimdi, şu anda

anıları doldurup kadehe
acıyla yudumluyorum
hiç kutlamadığım yaşgünümü
kutluyorum
yorgun ve ağrıyan başımla
daha nice yıllara” (Yalvaç, 2001e, 82).

İnsanoğlunun yaşlanması biyolojik bir gerçektir. Yaşlanma; bebeklik, çocukluk, gençlik gibi insan yaşamının bir evresidir. Her insan yaşlandığında bazı fiziksel özelliklerini kaybeder. (Saçların beyazlaşması, yüzde kırışıklık ve lekelerin artması vs’dir.) Yalvaç da bir insandır. İnsanın doğası gereği olan yaşlanma eylemi artık onda da başlar. Yaşlanmaya başlayışını “Yaşlılık” adını verdiği şiirde saçına düşen aklardan anlar:

“El dese
İnanmazdım
Gördüm ki
Şimdi
Beyaz
Baştadır” (Yalvaç, 1994d, 40).

Yalvaç, annesini 9 Mart 1965’te geçirdiği kalp krizi sebebiyle kaybetmiştir. Annesi vefat ettiğinde 14 yaşındadır. Annesinin ani ölümü onu derinden üzer. Onun eksikliğini hep hisseder. Şiirlerinde de annesinin yokluğunu dile getirir. “Erek Torna Atölyesi”nde “Ana” başlığını taşıyan ve alt başlıklara ayırarak “II” ismini verdiği şiirde annesinin ölümünü bir sancıya benzetir:

“ölümün dinmez bir ağrı, sancır durur
martlar ne bahardır, ne umut
düşüncelerim varır karanlığa, boğulur
ha bende us, ha havada bulut” (Yalvaç, 1990, 25).

Mart ayı doğanın uykusundan uyandığı, yeniden canlandığı bir mevsimdir. Yalvaç içirse annesinin ölümü demektir. “IV” başlıklı şiirde baharın geldiğini, annesinin gözünün önünden gitmediğini söyler:

“erik çiçekte, bahar dört nal
sen gözlerimden gitmeyen görüntü
yaşamın şimdiden masal
sonu acı, keder ve üzüntü” (Yalvaç, 1990, 25).

Sanatçı, karanlıkların aydınlığa çıkacağı inancını, bir olay karşısında yaşanan güçlüklerle mücadele etmeyi, sabrı annesinden öğrenmiştir. Annesi Simizar Hanım’dan öğrendiklerini “VII” şiirinde şu şekilde dillendirmiştir:

“sen öğrettin karanlıkların yenileceğini
yeter ki sabrı besle büyüt
bekliyorum yarınların güleceğini
sevgin yüreğimde görkemli bir umut” (Yalvaç, 1990, 26).

Sanatçı, “zor bir yaşam” sürse de her başlayan yeni güne karşı güzel hisler beslemeye çalışır. Kötü bir ruh hali içinde olsa bile hemen o ruh halinden sıyrılıp, yaşamı olgunlukla karşıladığı söylenebilir. “Merhaba” şiirinde yorgun ve bitik bir durumda olmasına rağmen yine de yeni başlayan günü selamlamaktan geri kalmaz.

“yorgun bir sabaha merhaba
kemiklerim etim
yeni yenileri gören gözüm merhaba
sigaram çayım yerdeki kar
havada esen rüzgâr merhaba” (Yalvaç, 2001e, 34).

Sanatçı, şiirlerinde yaşamı hakkında otobiyografik izler sunar. Sıklıkla şiirlerine yaşamını yerleştirir. “Sabahın Er Saati” bu şiirlerden sadece biridir. Şiirde Kemer altında olduğunu ve çalışmak üzere işine gittiğini dillendirir:

“kemer altı

yürüyorum

ekmek paramın beklediği yere

işte yorgun bir kahve ikiçeşmelik'te" (Yalvaç, 2001f, 69).

Sanatçının şiirlerinde çocukluğuna dair yansımalar bulmak mümkündür. Yalvaç, şiirlerinde kendi çocukluğunu anlatmaktan çekinmemiştir. "770 Gün Türküleri"ndeki "Çocuklar" şiirinin alt başlıklarından biri olan "5" otobiyografik bir şiirdir. Bir çocuk için oyun her şeydir. Ama sanatçı, yaşadığı yoksulluk yüzünden çocukken gönlünce oyun oynayamamış, harçlığını çıkarmak için çalışmıştır. O, çocukluğunu oyun oynayarak değil, çalışarak geçirmiştir. Yaşayamadığı, özlemini duyduğu çocukluğunun hayalleri oyun oynamakken gerçeği simitçilik, çıraklık, bulaşıkçılıktır:

"çelikçomak, birdirbir

saklambaç, körebe

çocukluğumun düşü,

simitçilik çıraklık

garsonluk, bulaşıkçılık

çocukluğumun gerçeği

gerçekle düş ne zaman

yanyana görülmüş?" (Yalvaç, 1991, 58).

"Şiir" adlı manzume Yalvaç'ın hayatından izler taşıyan bir diğer şiirdir. Yalvaç, şiirde çocuğunun ağzından konuşur. Çocuk, babasının farklı mesleklerde neden çalıştığını ve niçin şair olduğunu anlayamaz:

"babam öğretmen

babam muhasebeci

bir de şairim demiyor mu

anlıyorum

şiiri neden anlamadığımı" (Yalvaç, 2007g, 25).

“Faşizm ve Çocuk” sanatçının otobiyografisine dair izlerin olduğu şiirlerdendir. Şiirde sanatçı, babasının ansızın alınıp götürülmesini anlatır:

“Babam kendi halinde

bir adamdı

Kitap okumayı

İnsanlarla konuşmayı

acayip severdi

Karanlık çökmemişti daha

Yaka paça

alıp götürdüklerinde

silahlı adamlar” (Ayakyay, Yalvaç, 1979, 57).

Sanatçı, “II” başlığını verdiği, “Faşizm ve Çocuk”un devamı olan şiirde babasının hapisten çıkınca dostlarının eski gibi olmadıklarını, babasından uzaklaştıklarını dile getirir.

Sanatçının bazen kendi ruh halini yazdığı da olmuştur. “Sevda Ki Hüznü Kalır Bana” yapıtında “Ruh Halim-I”deki dizelerde bunalmış bir ruh hali gözlemlenir:

“çember daralıyor boğuluyorum ihanetten

intihar etmeyeceğim kesin

açıyorum gözlerimi apansız

tırpanlarını alıyorum şeytanların

aklım başımda benim

soru işaretleri kellesinde onların” (Yalvaç, 2004c, 63).

Yalvaç, içkiye düşkün bir kişidir. Şiirlerinde de içki üzerine söylemlerine rastlanılır. Yine “Sevda Ki Hüznü Kalır Bana”da “Dörtlükler” adı verdiği ve alt başlık olarak “III” adını verdiği şiirinde sanatçı, rakıyla olan yakınlığını anlatır:

“şu rakıyı içtiğim zaman bir hoş olurum

kendime gelir nedense sarhoş olurum

marifet onda mı bende mi bilemem

yanyana geldiğimde gardaş olurum” (Yalvaç, 2004c, 78).

Sanatçı, eserine de adını veren “Arpaçay’da Beyaz Üşür” şiirinin dizelerinde aile kökeninin ait olduğu toprakları dile getirir. Yalvaç, anne tarafından Kars’ın ilçesi Arpaçaylı, baba tarafından Isparta’nın Yalvaç köyündendir. Şair, ikisi arasında ayrım yapmayarak Türkiye’nin bir vatandaşı olduğunu belirtir. Zaten sanatçı, Türkiye’nin birçok ilini görmüş ve illerinde yaşamıştır. Sürekli dolaştığı için kendisini bir yere ait gibi hissetmez:

“Biraz Arpaçay’lıyım

biraz Yalvaç

yani Türkiye’li

dünyalıyım sonuçta

yorganım sırtımda dürülüdür” (Yalvaç, 2004ğ, 6).

“Beşer Destanı” adını verdiği şiirinde şair, inandığı değerler için savaşını, mücadelesini dillendirmiştir. Uğruna direniş gösterdiği yolda canı hırpalanmış, yorgun düşmüştür. Her ne kadar yorgun düşse de yıkılmamıştır:

“bir kavga uğruna eridi canım

yine de can bu ha bire seker

yoruldum yorulmadım dedim

kendi kendimi yeniden eğittim

kimi zavallı kimi yığittim

mutlaka dönmeliydi teker” (Yalvaç, 2007o, 52).

“Bir Eski Yolculuk” şiirinde sanatçı bir özlemini dillendirir. Şırnak’ta bulunan “Cehennem Deresi”ni hasretle anar. Kader izin verirse bir gün, “Cehennem Deresi”ne varıp, ona kavuşacağı anı düşler:

“şimdi durur yerinde bilirim

görmemişliğim otuz yılı aştı
 yollar yine kıvrılır mı yamacında
 sesi yine öylesine uzak ve derin mi
 merak ederim
 ömür yeterse
 birgün varır merhaba derim” (Yalvaç, 2007o, 65).

Yalvaç’ın darbe ve sıkıyönetim zamanlarında tutuklandığı olmuştur. “Saray Şiirleri” yapıtındaki “12 Eylül” şiirinde sanatçı, 12 Eylül’ün kendisinde çağrıştırdığı anlamı ve duygularını dile getirir. Türkiye’nin kaotik zamanlarından bahseder:

“Kapı çalışmalarında on iki eylüllerin,
 Türkiye’nin tüm hapishanelerinde,
 Parmaklıklar biraz daha kalınlaşır.
 Takvim yaprakları on iki eylüllere düştüğünde,
 Körpe bedenim birden büyüyüp,
 Boynunu yağlı urgana uzatıverir” (Yalvaç, 2011n, 61).

Yine “Saray Şiirleri”ndeki “Ömrüm” başlığını taşıyan şiirde şair, ömrünü istediği gibi yaşayamadığını dillendirir. Hayatının çalındığını ifade eder. Sanatçı, ömrüyle ilgili şu sözleri dile getirir:

“Ömrüm, çalınan yanımda benim.
 Akıp gidişin, uzak kent ışıkları,
 Yalnızlığın, ücretsiz bekçisi ederim,
 Yüreğimin dilim dilim edilişi,
 Şimdi ne hallerdesin?” (Yalvaç, 2011n, 85).

Sanatçının şiirleri yaşamına ışık tutar. Sanatçı, kendisiyle ilgili her şeyi dizelerinde öne çıkarmaktan kaçınmaz. Sevincini, üzüntüsünü, kaçaklığını, bütün yaşadıklarını mısralarında ortaya koyar. Yalvaç’ın şiirleri yaşadıklarının tanığıdır.

2.1.3.2. Eşi Faize Hanım- Ayrılık- Hasret Şiirleri

Yalvaç, hayat arkadaşı Faize Hanım'la “zorlu bir yaşamı” beraber yürütür. 1980 sonrası Türkiye’de siyasi ve sosyal alanda yaşananlar Yalvaç’ın da hayatına etki eder. Tutuklanmamak, ailesinin geçimini sağlamak için bir süre kaçak olarak yaşar. Siyasi ve maddi sebeplerden sürekli yer değiştirmek zorunda kalır. Yaşadığı mecburiyet sebebiyle eşi ve çocuklarını da yanında götüremediğinden onlardan ayrı yaşar. Eşine olan sevgisini, ondan uzak oluşunu, onun yokluğunda hissettiklerini ise şiirlerinde anlatır.

Yalvaç’ın “Erek Torna Atölyesi”nde “Bir Akşam Şiiri”nde eşiyle ayrı oldukları görülür. Şair, şiirde eşinin kendisinden mektup beklediğini, eşine mektup yazacağından bahseder:

“kaatil ruhlu bir akşam
şimdi erzincan.
sen uzak kentlerin
mektup bekleyenlerinden biri
tedirgin
ve gittikçe umutsuzlaşan” (Yalvaç, 1990, 58).

Sanatçının “Erek Torna Atölyesi” kitabındaki “Dönüş”ün dizelerinde ailesinin yanına gittiği ve ailesiyle özlem giderdiği izlenimi vardır. Fakat ayrılık yeniden başlayacaktır. Sanatçı, yine yaşanacak olan ayrılığı şöyle nakleder:

“yanık yanık
acı acı çal siren
çal korna
yine başladı ayrılık
yine yaban gurbet
ve büyüyecek hasret
ulaşmak umuduyla” (Yalvaç, 1990, 43).

Faize Hanım, Yalvaç gurbette kaldığında hep gelmesini, özlemlerinin son bulmasını istemiştir. Eşini ilk karşılayan olmayı istediğinden onu istasyonda beklemiştir. Eşinin gelmediğini gördüğünde ise boynunu bükmemiş güçlü bir şekilde ayakta durmuştur. Yalvaç, kendisi gurbet ellerdeyken eşinin sürekli yolunu gözlediğini bilir. Eşinin ayrı olmalarına, “yaşamlarındaki zorluklara direneceğini” ama yüzünün de gülmeyeceğinin farkındadır. Şair, sezgisini “Bir Günün Düşündürdükleri” şiirinde dile getirir:

“son istasyonda boşuna bekleyeceksin
gelmemi
tüm yolcular giderken evlerine
sen, çöken akşamlarla bileceksin gelmediğimi
ağlamıyacaksın
ama tadını hiç görmeyeceksin gülmenin” (Yalvaç, 2001e, 79).

Faize Hanım’ın her gün istasyonda bekleyişi, özlemlerini başladıkları yerde sonlandırmayı istemesi olarak da yorumlanabilir.

Yalvaç’ın zihninde eşi Faize Hanım mesken tutmuştur. Sanatçı, Van’da çalışırken eşi yine kendisinden uzaklardadır. Van’dayken de hep eşini düşünür. Onu düşünüşünü “Sevdadan Yana Yaşamak” eserinde “Van’da Seni Düşünüyorum” şiirinde de dile getirir. Eşiyle aralarındaki uzun mesafeleri aşmak istese de elinde olmayan nedenlerden ötürü eşinin yanına gidemez. Ona gidemeyişini ölüm gibi görür:

“aramızdaki o uzun, aşılmaz yolları düşündüm
senin ordaki yalnızlığını rüzgârda sallanan
gelmek bir aşılmaz engeldir senli yollarda
gelmemek dersene koca bir intihar” (Yalvaç, 2001e, 91).

“Hasret Notları” adı verilen nehir şiirde sanatçı, eşine ve çocuklarına yanına gelmeleri için seslenir. Şair, eşini ve beşikteki çocuğunu bırakıp gidişinin

mecburiyetten olduğunu dillendirir. Artık o mecburiyetin ortadan kalktığını ve eşine yanına gelmesini söyler:

“oysa, zoraki ayrılıkları da yaşadık sevgili
kundaakta çocuk bıraktım sana
ve bir yığın acı
şimdiki ayrılık zoraki değil
gel, solmasın bahçede çiçek
gökte güneş
bende yürek solmasın” (Yalvaç, 2001e, 95).

Sanatçının eşine yazdığı şiirlerden biri de “Dağ Başları Sensiz”dir. Dizelerde yine eşini düşündüğünü söyler. Sanatçı, yaşama gücünü, hayata tutunma umudunu eşinde bulur:

“o kentte sen varsın
yarınımın dinamosu, varlığım
dağlarda çiçek, dağlarda kuş
özgürlük alabildiğine” (Yalvaç, 2001e, 103).

Sanatçı, 1985 yılını da eşinden ayrı geçirir. 1985’in Ocak ayında eşi ve çocuklarını bırakarak silyaya gider. Başına gelen ayrılık sebebiyle yaşadığı acıyı bastıramaz. “770 Gün Türküleri”nde “Ayrılık Zor Veriyor” şiirinde ayrılığın yaşattığı dayanılmazlığı anlatır:

“Vursalar öldürseler be gülüm
İnan zor gelmez adama
Böyle yaşarken yarım yamalak
Ayrılık birden çıkmıyormu karşına
Donuyor kanın” (Yalvaç, 1991, 9).

“Unutma” isimli şiirde sanatçı eşine seslenir. Eşiyle ayrı olsalar da yaşadıkları güzel günleri, sevgiyi, acıları, kendisini unutmamasını söyler:

“bir kış günü nişanlanıp bir kış günü evlendiğimizi
mutluluğu aramak uğruna acılar çektiğimizi
yaşına varmadan oğul kaybettiğimizi
UNUTMA” (Yalvaç, 1991, 14).

Yalvaç için eşi ve ailesinden ayrı kalması çok zordur. Ayrılıklarının daha birkaç ayında olmalarına rağmen sanki uzun yıllardır ayrı kaldıklarını duyumsar:

“Ellerimi ellerinden alalı sanki yıllar
tortulaşmış acıları sallamakta beşikler
[...]
gurbetlerde böylesine çetinmi olur faize” (Yalvaç, 1991, 46).

“Mektup” şiirinde sanatçı suçunu kitap okumasına bağlar. Başına gelenler kitapları yüzünden olmuştur. “benim suçum kitap okumak” (Yalvaç, 1991, 62). Şiirin devamında eşi ve çocuklarına seslenir. Büyük kızına babasını unutmamasını, oğluna evin erkeği olmasını, küçük kızına üzülüp hüznlenmemesini tembihler. Eşine sevgiden başka bir şey veremese de çocuklarına sahip çıkmasını söyler:

“sen ki yük olarak taşıdın beni,
ne verebildimki sana
içimde yoğunlaşan sevgiden başka
topla çocuklarımızı başına
bir masal anlat bensiz olsun” (Yalvaç, 1991, 63).

Yalvaç, bazen eşinden ve çocuklarından ayrı oluşunu sonlandırmayı arzular. Bir anda ailesinin hiç onu beklemediği zamanda yanlarına giderek onları sevdirmeyi düşünür. Bu düşüncesini “Düşünmüyor Değilim” şiirinde:

“Hani, düşünmüyor değilim
her şeyi göze alıp
apansızın çıkıp gelmeyi” (Yalvaç, 1991, 66) sözleriyle dillendirmiştir.

“Oluruna Varmak” şiirinde sanatçı, eşine hayatına devam etmesini söyler. Hiç ayrılmamışlar gibi mutlu olmasını ister. Yeri geldiğinde üzülmelerini, ama karalar da bağlamamasını dünyanın güzelliklerine sırt çevirmemesini dile getirir:

“mutlaka bir şeyler çalsın radyoda
türkülerini ara bul, karıştır istasyonları
hiçbir şey olmamışçasına aç perdeleri
gül, sevin güzelliklerde, ağla yerine göre
doğallık tüm biçimleriyle sürsün evimizde” (Yalvaç, 1991, 75).

“Anlat Bana I ve II” şiirinde sanatçı, eşinden çevrelerinde olup biten hakkında her şeyi ve ailesinin kendisine duyduğu özlemi anlatmasını ister:

“uzun bir ayrılık bu
çok şeylere hasretim
sizdeki yokluğumu
ve nasılsa suretim
anlat bana” (Yalvaç, 1991, 85).

“Sesini Duyabilmek” başlığını taşıyan şiirde sanatçı, uzun bir aradan sonra eşiyle yaptığı telefon görüşmesinden bahseder. Eşinin sesini duyması ona iyi gelir. Başına ne gelirse gelsin eşi sayesinde her şeyi atlatacağına inanır. Eşi, sanatçının hayatında önemli moral kaynaklarından biridir:

“sesim sesine karışınca
aşılmayacak dağ yokmuş
gibi geliyor bana
bu nedenle bu konuşmayı
saklayacağım yüreğimde” (Yalvaç, 1991, 87).

“.....” başlığını verdiği şiirde sanatçı, bir kez daha eşinden ve çocuklarından ayrı kalışından bahseder. Ayrılık onu çok yormuştur. Bastıramadığı duygularını bir erozyona benzetir. Duygusalılığı arttığı için onları zapt edememektir:

“yürek gittikçe ihtiyarlıyor
artıyor yükü,
erozyon coştı bedenimde” (Yalvaç, 1991, 102).

Sanatçının ayrılığını vurguladığı bir başka şiiri ise “308. Gün”dür. Şiirde şairin dize aralarında suçunun ne olduğu üzerine düşündüğü görülür. Sanatçı, çocuk sesi duyduğunda kendi çocukları aklına geldiği için ağlar. Ailesine duyduğu özlemi dizginleyememektedir:

“ağlamışım her çocuk sesinde
yorulmuşum
sevgiliyi aramışım her seste
hasret kalmışım dizlerinde uyumaya” (Yalvaç, 1991, 105).

“Seni Anlatmak” şiirinde sanatçı, sözcüklerin eşinin güzelliğini ve ona duyduğu sevgiyi anlatamayacağını dile getirir. Bütün kitapları “didik didik” arasa, bulduğu kelimelerle bir şiir yazsa da eşinin kendi gözündeki değerini ifade edemeyeceğinden endişelenir:

“didik didik ederdim dünyayı
sonra ağlardım, biliyorum
çok güzel bir şiir çıksa da ortaya
bende ki seni anlatamazdı
ol nedenle sevgili
seni anlatmaya kalkmıyorum
yüreğimde yaşa” (Yalvaç, 1991, 106).

“Biraz Daha Sabır”da sanatçı, eşiyle ayrı düşmelerine karşı sabretmesini ister. Kendisi de yaşadıkları ayrılığa zorlukla göğüs germektedir. Ayrılık ve keder yüzünden saçları beyazlar. Eşinin çaresizliğini, çocukların da kendisini özlediğini bilir. Eşine sabırlı olmasını ve birbirlerinden uzak oluşlarının biteceğini söyler:

“biraz daha sabır gülüm çiçeğim

biraz daha sabır tek gerçeğim

er geç varıp geleceğim

kalmayacağım şu gurbet ellerde” (Yalvaç, 1991, 115).

“Herkes Vazgeçti Ya Sen” eserindeki “Senin Gelişin” adlı şiirde Yalvaç ile eşinin başka bir ayrılığı daha yaşamış olduğu görülür. Yalvaç’ı bulunduğu yerde eşi ziyarete gitmiştir. Şair, eşinin gelişiyile duyduğu sevinci ve heyecanı şiirde şöyle ifade etmiştir:

“dün sen geldin

deliye döndü kitaplar

güldü insanların yüzleri

dumanı değişti sigaramın

biramın tadı

kaç zamandır susan yalnızlığıma

yaşam veren sen geldin

sen geldin yorgun saatlerime

gözlerime ışık geldi” (Yalvaç, 2001f, 67).

Yalvaç, âşık oluncaya kadar hiçbir şeye tutkuyla bağlı değildir. Faize Hanım’ı tanıyınca bağlılığı, sadakati öğrenir. Ereğli’de kaldığı zamanlarda şehirde eşine ait tanımlayamadığı bazı duygular hisseder. Bu duygularını “Erek Torna Atölyesi” kitabındaki “Mıknatıs Kent” şiirinde şöyle ifade eder:

“Senden bir şeyler var bu kentte inkâr edemediğim

ve gittikçe tutkun kılan beni

[...]

yoktu tutkunluğum

gökkuşağına yakamoza

ve en kiralına mehtabın

seni sevmeden önce” (Yalvaç, 1990, 11-12).

“Sevda Ki Hüznü Kalır Bana”da “Yenilenmek” isimli şiirde şair, eşini yaşamının merkezine koyar. Eşinden de aynı şeyi yapmasını ister. Eşinde kendisinden bir parça bulunmasını arzu eder:

“Bende ki sen

Yaşamımın tam kendisi

Yaşamı bilenim

Ne olursan ol

Ne yaparsan yap

Her ses

Her görüntü bana dönsün” (Yalvaç, 2004c, 12).

“Yol Ortası” şiirinde sanatçı eşine olan sevdasını bir sele benzetir. Sel gibi, sevdası da coşkun ve akıcıdır. Şair, eşine duyduğu sevgiyle, sosyalizme duyduğu sevgiyi özdeşleştirir:

“Sevdamsın seller gibi

Çağlayıp çağlayıp yüreğime dökülen

Devrimimsin

Sosyalizmim

Her dudakta gülümseyen

Yol ortasında kavuşmamsın

fotoğraflara düşmeyen” (Yalvaç, 2004c, 13).

Yalvaç, birçok kez eşinden ve çocuklarından ayrı kalmıştır. Ayrılığı ve ayrılığın verdiği acıyı yaşamış bir insan olan Yalvaç, dizelerinde ayrılık ve hasreti birlikte işlediği de olur. “Sevdadan Yana Yaşamak” adlı eserde “Adını Ayrılık ve Hasret Koydum”¹²⁸ şiirinde şairin günlük alışkanlıklarını yerine getirdiği görülür. Her ne kadar kendini salmayıp, her zamanki işlerini yapmaya devam etse de eşinin yanında değildir. Eşinden uzak kalışının adını ayrılık ve hasret olarak nitelendirir:

¹²⁸ Sanatçı, şiiri eşine ithaf etmiştir.

“tüm şiir kitaplarını
tüm romanları okudum
[...]

adını ayrılık
adını hasret koydum
[...]

eğer duyarsan beni
anla ki beklemekten yoruldum
beklemenin adını
ayrılık ve hasret koydum” (Yalvaç, 2001e, 86-87).

Sanatçı, “56. Gün” şiirinde de ayrılık ve hasreti birlikte işler. Şair, ayrılığı ve hasreti bitirmek istese de bitiremez. Tek yapabildiği hasreti ve ayrıklıklarını yazıya dökmektir:

“Bitirebilmek bunca karamsarlığı
sonlandırabilmek ayrılığı
Anlatabilmek sevgiyi saygıyı
[...]

Çocuklar çoktan uyudular biliyorum
Bir film gibi hallerini görüyorum
Yalansız, sevgili fena özlüyorum
Ne çareki hasretim kalemimde” (Yalvaç, 1991, 41).

“653. Gün” adını verdiği şiirde sanatçı, altı yüz elli üç sayısının kendisi için ayrılık ve hasret anlamına geldiğini ifade eder:

“Altıyüzelliüç
kimi bir rakamdır
milyonları, milyarları anlatır

kimi bir şifredir
 gizlere ayna
 oysa bana gülüm bana
 ayrılığı, acıyı
 ve bitesi hasreti anlatır” (Yalvaç, 1991, 133).

“Arpaçay’da Beyaz Üşür” adlı yapıtta “Bu Şiirin İmgesi Eylül Değil” başlıklı şiir, “25. Evlilik Yıldönümümde Eşime” ifadesini taşır. Yalvaç, şiirde eşiyle birlikte çetin ve güç bir ömrü geçirdiklerini vurgular. Sanatçı, çok zor ve sıkıntılı bir hayat yaşamalarına rağmen yirmi beş yıl boyunca dimdik durduklarını dillendirir. Sevgilerinin, zorlukların üstesinden gelişini dizelerde dile getirir:

“Merhaba sevgili acıların ortasında
 Dimdik duran bize merhaba
 Bugün yirmi beşinci yılı
 Fırtınalar ortasında
 Yaprak dökmeyen sevdanın
 Tüm sevdalara merhaba” (Yalvaç, 2004ğ, 35).

Yalvaç’ın eşi 10 Kasım 2017’de vefat eder. Sanatçı, eşinin ölümüyle büyük bir üzüntü yaşar. Günümüzde şiirlerini sanal ortam üzerinden okuyucularına ulaştırdığı “Yeniufuk” gazetesinde yayımlanan “Gidişinin Birinci Yılıdır Yarın” başlıklı şiirde vefatının birinci yıl dönümünde eşini yâd eder:

“Bir bıçak dönmesidir akla her düşmelerin
 Şimdi kaç salalıktır yaşamak
 Kurumuş göz yaşlarını yaksak yeniden ağlasak
 Dönüş yolculuklara çare mi olacak
 Daha dün gibi ‘hayatımı yaz’ demelerin
 Yarın gidişinin bir yılı dolacak”¹²⁹

¹²⁹ [<https://www.yeniufuk.com.tr/m7289/gidisinin-birinci-yilidir-yarin/> Erişim Tarihi: 27.02.2021].

“Yolum Facebook’a Düştü” adlı eserdeki “Şimdi İkimiz Öldük” şiirinde ise eşinin ikinci yıl dönümünü doldurduğundan bahseder. Eşinin yerinde kendisinin olmasını istemesi dikkate değerdir. Bu istek, onun eşini özlediğinin göstergesidir:

“Az sonra saat on ikiyi geçecek
 Sen toprak altı ömrünün ikinci yılını bitireceksin
 Ben yeryüzünde binlerce yıllık yalnızlığımı sürdüreceğim
 Sevgili sen yatıyorsun
 Ben yatmaya gideceğim
 Sen uyansan
 Ben ölsem
 Ne dersin?” (Yalvaç, 2020p, 46).

Sanatçı, “Tek Öyküşiir” dergisinin 65. sayısında “Yağmur Çiseliyor”un mısralarında eşinin mezarının yanı başında olduğunu dillendirir. Çiseleyen yağmurun altında düşüncelere dalar. Düşüncelerinin en derinliğinde ise eşi vardır:

“Çiseliyor yağmur
 Kış gitmemek için sürüyor ayaklarını
 Sessizliğinde daldalanmışım mezarlığın
 Dalıp gitmek istiyorum uzaklara
 En uzağa, yüreğime
 Sen orada değil misin” (Yalvaç, Nisan 2020, 8).

Yalvaç’ın “Ben Bir Yalnızlığım”da “Balkondaki Kiracı” şiirinde vefat eden eşini sürekli düşündüğü görülür. Eşine duyduğu özlem her geçen gün büyür:

“Şimdi duran saatlerin acısıyım
 Çünkü zaman hep seni anımsatıyor
 Anımsayanlar ölebilir” (Yalvaç, 2021k, 48).

Yalvaç ve eşi başlarına gelen sıkıntılara, güçlüklerle karşı birlikte göğüs germişlerdir. Faize Hanım, Yalvaç’ın hayatında mühim bir insandır. O, her zaman

eşinin yanında olmuştur. Eşine destek çıkmıştır. Engebelerle dolu olan bir yolu birlikte aşmışlardır. Yalvaç da her zaman eşine kıymet vermiştir. Sanatçının şiir dünyasında eşine de yer vermesi ona verdiği değeri gün yüzüne çıkarır.

2.1.3.3. Umut Şiirleri

Yalvaç, yaşadığı zorluklara, sıkıntılara karşı umudunu korumaya çalışmıştır. Bazen ümidini yitirdiği olsa da umut etmekten vazgeçmemiştir. Kötüye giden durumların düzeleceğine dair bir umut beslemiştir. İçinde bulunduğu durum veya olaylar ne kadar kötü olursa olsun o kendisini karamsarlığa kaptırmamıştır. Geleceğin güzel olacağına inanmış, geleceğe umutla bakmıştır. Sanatçının kalbinde yaşattığı umudu şiirlerinde görmek mümkündür. “Erek Torna Atölyesi”ndeki “Yaşama Tutkusu” şiirinde bu inancı açık ve nettir:

“Yitirmedim umudumu yarından yana hiç

Besledim acılarımı yoğurdum durmaksızın” (Yalvaç, 1990, 20).

Yalvaç, eşi ve çocuklarıyla sürekli yaşadığı ayrılığın biteceğine inanır. Bu inancını dile getirirken de hem kendisine hem eşine umudunu yitirmemesini söyler. Bu söylemini “770 Gün Türküleri” eserinde bulunan “Gurbet Yolcusu” şiirinde dillendirir:

“Birgün bitecek elbet bu gurbet

Üzülmek fayda etmez biraz sabret

Sevgini yaşadığını hep belli et

Umut ver, direnç ver seni bekleyenlere” (Yalvaç, 1991, 33).

Sanatçı, yaşayacağı her yeni günü umutla bekler. Bekleyişini “770 Gün Türküleri”nde “Sevgi” şiirinde de ifade eder:

“Yaşamın dudaklarına sarılıp

gebe bırakmak sabahlara.

sabahları bekleyip umutla.

uğurlayabilmek yarınlara” (Yalvaç, 1991, 44).

Şair, eşinden ayrı kalışını dile getirdiği “Dokunma Yüreğime” şiirinde yaşadıklarının ve gelecek günlerin bilinmez olsa bile ümidini kaybetmediğini dillendirir. İçindeki umut sönmek yerine alevlenmeye başlar:

“yüreğim yine bende kalsın
çözumsuz gibiyse de günler
yüreğimde
alevlenir eski umutlar
belki bir gün diye” (Yalvaç, 1991, 81).

Sanatçı, ayrılıklarının bitip, kavuşacaklarını inandığı, umudunu kaybetmediği bir diğer şiiri “163. Gün”de ise şöyle demektedir:

“bitecek gebeliğin bu denli uzun
doğacak elbet can
dünyanın en güzel çocuğu
insanların aramaktan bıkmadığı
o insan mutluluğu” (Yalvaç, 1991, 98).

Şair, ailesinden ayrı geçirdiği her gece için gözyaşı döker. Çocuklarının mutlu anlarına eşlik edememektedir. Eşiyle oturup vakit geçirememektedir. Kavuşacakları anı beklemek onun için işkencedir. Ayrılık yüreğini dağlar. Acı ve özlemin boyutu ne kadar büyük olursa olsun ikisine de yenilmez. Umudunun ölmesine izin vermez:

“karlar arasından baharı buluyorum
yeşil kalmış bir dalda
yorgunda olsam uzanıyorum
umut ölmemiş daha” (Yalvaç, 1991, 134).

Yalvaç, insanın umudu olmadan yaşamasını vakitsiz yaşamaya benzetir. Şüphesiz zaman insan yaşamında büyük bir önem arz eder. Bir an zaman kavramının kaybolduğu varsayılsa insan yaşamı alt üst olabilir. İnsanoğlu zaman olmadan

yaşayamaz. Sanatçı da zaman ile umudu eş değer görür. Umutsuz yaşanılmayacağını ifade eder:

“iki nokta üst üste
umutsuz yaşam
akrepsiz yelkovansız saattir
anlayana” (Yalvaç, 1994d, 8).

Yalvaç, en sıkıntılı anlarında bile ümidini kaybetmemiştir. O hep umuduna sığınmıştır. Umudu sayesinde karşılaştığı sıkıntılara direnmiştir. “Rüzgâr Sesi Aşk” yapıtında “Türkü” şiirinde umudunu kaybetmeyişiyle ilgili şunları söyler:

“yalvaç’ım bu türküyü ben uydurdum
gün geldi baraj olup sel durdurdum
en zor anlarda bile yitmedi umudum
onun için defterimden sildim yası” (Yalvaç, 2007o, 45).

Yalvaç, kaçak günleri bittikten sonra da umut üzerine dizeler yazmaya devam etmiştir. Sanatçı bu seferde insanlara umut aşılar. Yalvaç’ın “Herkes Vazgeçti Ya Sen” isimli eserinde “Hüzün Sevgiden Korkmalı” başlıklı şiirde sevgi ve umudu birlikte işlediği görülür. İnsanın umudunu diri tuttuğu sürece birlik olacağını ve sevgiye ulaşacağını ifade eder:

“hüznü öldürüp
umudu yeşertmek adlı kavga
boyverdikçe insan yüreğinde
alazlanır gözbebekleri sevgiye
sonra
hüzün yorgunu insanlar
umut tutkunu olur
omuz verirler
omuzdaş olurlar” (Yalvaç, 2001f, 75).

“Umutsuzluk Tutuklu” adı verilen şiirde şair, dizelerde umutsuzluğun etkisiz hale getirildiğini dile getirir. Umudun ise bilinmesi gerektiğini ifade eder:

“umutsuzluk tutuklanmış
körlük işkencededir.
[...]
duymalı kulaklar
baharda yeşil
yazda sarı
kışta beyaz
sözde umut
bilinmeli” (Yalvaç, 2001f, 81).

“Arpaçay’da Beyaz Üşür” adlı eserde “Günlüğümdeki Umut” başlıklı şiirde hüznün insan yaşamını ele geçirir. Şair, insanlara hüznü hayatlarından çıkarmasalar da “kör kuyulara” hapsetmelerini söyler. Sanatçının bir gün hüznün alt edilerek insanın doğasını oluşturan özelliklere ulaşılacağına umut ettiği görülür:

“Dalları umut olacak ağaçların
Suyunu veriyorum şimdi
Tüm mahpushane bahçelerinde
Gel ey türkü yıkıl yüreğime
Bir gün daha yaklaştık insanlığa
Diye yazayım günlüğüme” (Yalvaç, 2004ğ, 52).

Şair, “Merhaba Yaşamak”ta “Bilmelisin” şiirinde yaşamda her şeyin kökeninin umut olduğuna vurgu yapar:

“Lambanın fitiline daha umutla bakın
Her şeyin verisi mutluluksa kökeni umuttur
Bilmelisin” (Yalvaç, 1973, 30).

Sanatçı, “Her Güne Bir Şiir”de “9 Temmuz” başlığını taşıyan mısralarda yaşlandığını ifade eder. Vücudunun yaşlanması yaşadığı güçlüklerden kaynaklanır. Bedeni, tüm sıkıntılarına rağmen ona umudu hatırdan çıkarmamasını söyler:

“İki beyaz vardır renklerde
Biri dert beyazı biri umut
Sakallarım diyor ki kulağıma
Dertli de olsan umudu unutma” (Yalvaç, 2017, 133).

Yalvaç, umudun insanı ayakta tutan bir güç olduğuna inanmıştır. Şair, istemediği bir durum karşısında umudun verdiği dirençle sabretmiştir. Sanatçı, hem kendi özel yaşamında, hem de toplumsal yaşamda güzel günlerin yaşanacağına dair geleceğe umutla bakmıştır.

2.1.3.4. Politik Şiirleri

Yalvaç, sosyalist bir sanatçıdır. Sosyalist sanat anlayışı gereği kapitalizm ve emperyalizme karşıdır. O, kapitalizmin ve emperyalizmin kendi menfaati gereğince hareket ettiğini, işçi ve yoksul kesimin ezilmesinin amaçlandığına inanır. Bu yüzden de sanatçı, yazılarında olduğu gibi şiirlerinde de emperyalizm ve kapitalizmi ele alır.

Sanatçının “Amerika Katil Katil” adlı yapıtı, sadece politik şiirlerinin bulunduğu bir eserdir. Yapıtın da ilk şiiri olan “Amerika Katil Katil”de¹³⁰ beyaz adamların kan akıtmaya başladığı, Amerika’nın kan dökmekten çekinmediği, gözünün döndüğü dile getirilir. İlerleyen zaman içerisinde Amerika’nın amacı anlaşılır. Amacına ulaşmaması için karşı durmalar başlar. Şair, insanlara Amerika’nın birçok maskesinin olduğunu, bu maskelere kanmamalarını, emperyalizmin mücadeleden ve umuttan korktuğunu söyler. İnsanların bir araya gelerek birlik olması için çağrıda bulunur, ona karşı koymalarını öğütler:

“anlattık halimizi insanlığa
avazımız çıktığında lanetledik
insanlığın baş belasını tanıyın

¹³⁰ Sanatçı, şiiri “Aşık Mahsuni Şerif’in Anısına” ithaf etmiştir.

o kadar çok maskesi var ki, aldanmayın

dirençten korkar o, umuttan korkar

o heybetine karşın koftur, unutmayın

haydi birlikte, hep birlikte

kıralım bu vahşinin kolunu kanadını” (Yalvaç, 2004h, 6).

Sanatçı, şiirin son bölümünde ise emperyalizmin yaptıklarının unutulmaması, gelecek kuşakların temeli olan çocuklar tarafından bilinmesi için haykırır:

“ama bilsin diye çocuklarımız

öğrensın diye bugüne nasıl geldiklerini

hep bir ağızdan haykıralım yine

emperyalizm katil katil

“AMERİKA KATİL KATİL”

diye” (Yalvaç, 2004h, 10).

Yalvaç, “Bildiğiniz Gibi” şiirinde tanınan/bilinen solculardan olmadığını ifade eder. Kendisinin sürekli okuduğunu, yazdıklarını halkın diliyle kaleme aldığını dile getirir. Çıkarları için hareket eden sanatçılardan değildir. Sanatçı, insanı ve emeği, bir olayda şahit olduğu haksızlığı veya gördüğü yanlışlığı çekinmeden, tarafsızca dillendirebilecek bir solcu olduğunu söyler:

“okuduklarımı o yörece anlatırım

anlattıklarımı önce kendim dinlerim

bildiğiniz solculardan değilim, haklısınız

fabrikada somun sıkarken

tarlada mahzun koymam ekini

alaşehir’e bağbozumuna giderken

unutmam akhisar tütün mitingini

bilim kadar severim insanın şiirini

bildiğiniz solculardan değilim, haklısınız” (Yalvaç, 2004h, 17).

Sanatçı, “Hangi Yolun Yolcusuyuz” şiirinin satır aralarında topraklarımızı kanla kazandığımızı dillendirir. Türk bayrağının toplumun değerlerinden biri olduğunu hatırlatır. Şiire göre emperyalizm, insanların içine rahatlıkla karışmış, insanoğlu emperyalizmden rahatsızlık duymadan, yaptıklarını sorgulamadan kabullenmiştir. Şair, toplumun emperyalizmin gerçek yüzünü görünce ondan kurtulmak için çırpınışı karanlık bir kuyu içerisine düşmeye benzetir:

“o bayraktır yüreğimizi kabartan,
bize biz olduğumuzu hatırlatan
kapısız penceresiz evlere girer gibi
bir hırsızın pervasızlığında giren
adına emperyalizm denen düşman kim?
hiç mi rahatsız olmadın sen, ey insan?
sıkılmış başında aklında mı sıkıldı?
şimdi, karanlık bir kuyunun dibinde
salt çaresiz çılgındır duyulan” (Yalvaç, 2004h, 19).

Sanatçı, “Sonsuz Özgürlük Harekatı” şiirinde insanın özgürlüğe ulaşmasını emperyalizme direnmekle olacağını ifade etmektedir. Sanatçıya göre emperyalizmden kurtuluş mücadele etmekle, ona karşı koymakla olacaktır. İnsan, özgürlük adına mukavemet göstermelidir. Direniş var olduğu müddetçe özgürlük bütün insanlara ulaşacaktır:

“sana bana değil
‘sonsuz özgürlük’ onlara
emperyalizmin gülüşü
gözyaşıdır halklara
aç gözünü... uyan
diren...diren
asıl özgürlük

böyle ulaşacak insanlığa” (Yalvaç, 2004h, 23).

Aynı yapıtta “Ders Notları” başlığını taşıyan ve alt başlıklara ayrılan “2” isimli şiirde anlatılandan hareketle ‘ben’ci tavır bırakılmalı ‘biz’ci bir tutum güdülmelidir. Emperyalizme karşı yurdun toprakları korunmalıdır.

“işte burada ‘ben’ ‘biz’le boylanmalı
dostları düşmanları yakından tanımalı
bu toprağı har vurup harman savurmamalı
emperyalizme karşı sahip olunmalı
onun istediğı her şeye” (Yalvaç, 2004h, 63).

Şair, “İnsan Düşmanı İnsan”da şahısların kapitalist düzene ayak uydurarak, bulundukları ortama göre hareket ettiklerini ifade eder. Söz konusu şahıslar, ikiyüzlü davranmaktadır:

“kimi ağzı laf yapan solcu kimi müslüman
bir taraftan kabırırken banka hesabı
ne derlerse desinler bence o bir yılan
bir ayağı kırdı biri kentte aklı başka yerde
her ortamda dili konuşur o ortamca
hani derler ya ‘her devrin iti’
kısaca görüldüğü gibi olmayan biri” (Yalvaç, 2004h, 66-67).

Yalvaç, emperyalizmin insanlığa zarar verdiğini, “insanlığın kökünü kazıyacak” faaliyetlerde bulunduğunu ifade eder. Emperyalizmin toplumda meydana getirdiğı yıkıntıları göstermek için şiiri araç olarak kullanır. Sanatçıya göre şiir sadece aşkı, sevdayı, tabiatı vs. anlatmakla yükümlü değildir. Şiir, insana doğru ve iyi olanı, topluma zarar veren davranışları/durumları göstermekle de yükümlüdür. Sanatçı, kalemini kullanarak emperyalizmi hedef alır. “Kahrolsun Emperyalizm ve İşbirlikçileri” kitabındaki şiirlerde emperyalizmi ve emperyalizmin yaptıklarını işler. “Kum Ölümü Boğar Aslında” adlı şiirde Amerika’nın bir dost gibi görünse de birçok canı katlettiğini dillendirir:

“bedenlerimizi parça parça eden
gözlerimizin çukurlarına kum serpen
cenazelerimize bile mermi sıkan
o dost sandığımız değil mi
doymayan vampir dişlerine
kanımızı isteyen” (Yalvaç, 2006i, 16).

Şair, “Fotoğraflar Susmaz”da emperyalizme karşı direnmek için insanlara çağrıda bulunur. Emperyalizmin alt edileceğine, onun yenileceğine inanır. Emperyalizmin oyununu bozmaya yemin etmiş gibidir:

“haykır kahrolsun emperyalizm diye
haykırayım kahrolsun işbirlikçiler diye
kalkacak bu acılı enkazdan tüm toz bulutu
ortaya çıkacak gerçek kimliğimiz
ateşe atacağız teksasın kovboyunu
ve dünya adına bozacağız bu kanlı oyunu” (Yalvaç, 2006i, 27).

“Çocuk Katilleri” adlı şiirde, gazete sütunlarının çocuk ölümleriyle dolup taşıdığı dile getirilir. Emperyalizm, istediğini elde etmek için yıkımlarda bulunur. Emperyalizmin yıkımlarından en çok etkilenen ise çocuklardır. Sanatçı, çocukların ölmesi karşısında bireyin vicdanını susturmasına hayret eder:

“gazete başlıklarına sığmıyor çocuk ölümleri
nasıl sığar insanım diyenlerin vicdanına
otuzyedinci körpecik geleceği ülkelerinin
ancak katil girebilir böylesine çocuk kanına” (Yalvaç, 2006i, 33).

Şair, şiirin devamında çocukların öldürülmesine isyan eder. Çocukların öldürülmesine tepki göstermeyenlere öfkelenir, sessiz kalmaya devam etmelerini söyler:

“çocuk bu be başka bir şey değil

yani insan soyu yok edilmektedir ha bire
 susun bakalım hanımlar beyler susun
 bu akan kan bulaşacaktır size de” (Yalvaç, 2006i, 35).

Sanatçı, yine aynı şiirde emperyalizmin yaptıklarına susanları, emperyalizmle işbirliği yapanlarla aynı tarafta görür. Bir gün emperyalizmin kaybedeceğini dile getirir:

“susmak işbirliğidir katil emperyalizmle
 yani insanlığın düşmanlarıyla birlik demektir
 eninde sonunda yenilecek bu zulüm elbette” (Yalvaç, 2006i, 36).

Yalvaç, “Sıra Sıra Tabutlar” şiirinde sanatçıları-aydınları eleştirir. Bazı sanatçıların, emperyalizmin oluşumuna öncülük ettiği olaylara duyarsız kaldığını ve köşesine çekilerek birkaç şiir yazmakla yetindiğini dillendirir. Emperyalizmi ve emperyalizmin neden olduğu yaşananlara sanatçıların kayıtsız kalmasını/görmezden gelmesine akıl erdiremez:

“romantizm öldü başı sağolsun kimi şairlerin
 hiçbir şey yokmuşcasına kör etsinler gözlerini
 öykücüler roman yazarları da sussunlar
 zaten konuşmuyor çocuk ölümleri
 alıştık kimi şairlerin birkaç şiirle yaşayıp gitmesine
 nasıl bir duyarlılıktır bu böyle anlamak mümkün değil
 kan gövdeyi götürürken dünya denen arenada
 yazmadan susabilmek kolay bir iş değil” (Yalvaç, 2006i, 37).

“Çağrı” başlıklı şiirde şair, sanatçılara seslenerek emperyalizmin oyunlarına sessiz kalmamalarını yineler. Sanatçıların emperyalizmi ele alan yazılar/şiirler vücuda getirmesini söyler. Aydın bir sanatçı, garibanın, yoksulun ezilmesine/ölmesine tepkisiz kalmamalıdır. Romanın, öykü, şiir insan içindir. Roman da öykü de şiir de insan dışında başka bir varlığa yazılamaz:

“ey şairler romancılar öykücüler insansız
 neyi kime yazacaksınız
 hangi dizeniz kimde derin izler bırakacak
 [...]
 her dizede her satırda haykırılım diyorum
 ve örnek olalım tüm dünyaya
 kahrolsun emperyalizm
 kahrolsun işbirlikçileri diye” (Yalvaç, 2006i, 45-46).

“Kızgın ve Yorgunum” başlığını verdiği şiirde sanatçının artan çocuk ölümleri ve özel hayatı içinde yaşadığı maddi sıkıntıları onu bir bilinmezliğe itmiştir. Bir yanda İsrail’in yaptıkları diğer yanda Amerika’nın yaptıkları karşısında ne yapacağını bilemez. Tek başına çabalamaktan bitap düşse de vicdanen kendini huzurlu hissettiği görülür:

“kızgınlım bu sağırlığa bu körlüğe hele de dilsizlik
 yorgunum duymaktan görmekten bağırmaktan
 ve akıl almaz bir mutluluk duyuyorum
 böylesine delice yorgun olmaktan” (Yalvaç, 2006i, 69).

“Uzayıp Giden Bir Sisin İçinden” adlı şiirde emperyalizmin bir gün bedel ödeyeceğine değinilir. Şiirde sanatçının sömürgeye duyduğu öfke, şaşkınlık ve sömürgecinin biteceğine dair umudu yani farklı duyguları bir aradadır. Ayrıca sanatçı, peygamberlerin emperyalizmin aldığı canları görse onların bile hayrete düşeceğini, Allah’ın yarattığını öldürmeye nasıl cesaret ettiklerini onların da anlamayacağını dile getirir:

“çağırın gelsin davut’u, musa’yı, isa’yı ve muhammed’i
 onlar bile şaşıp kalır bu dinlerarası diyaloga
 hangi yetkiyle öldürüyorsunuz allah’ın yarattığını?
 diye haykırarak sorarlar tüm sömürgecilere

ama emperyalistler inanmadıklarından hiçbir dine

buranın cenneti kendilerine, öbür tarafınki size” (Yalvaç, 2006i, 75).

Şair, “Rüzgâr Sesi Aşk” adlı yapıtındaki “Sevgiliye Mektup” şiirinde sevgiden/aşktan bahsetmekle birlikte emperyalizm üzerinde de durur. Sanatçı sevgilisine aşkı anlatmak istese de emperyalizmin insanlar arasında yaptığı ayrıştırmayı dillendiremeden duramaz:

“dedim ya zarfların pulu ölüm damgalı

yaşamı bölmüşler ırk ırk din din

gün gelecek yetmeyecek mezhepler mahalleler

kan görmüş gibi birbirlerine girecekler

o kimliklerini çalan emperyalizmi bilmeden

bilenler de var elbet gizlemişler fiyatlarını

şimdilik maskeler kurtarıyor suratlarını” (Yalvaç, 2007o, 13).

Sanatçı, “Taksim... Taksim...” isimli şiirinde Gezi Olayları eylemlerine katılan insanların birlik olduğundan bahseder. Emperyalizm, birleşen insanları ayırmaya çalışır. Fakat emperyalizm bütün olan insanları parçalamaya çalışsa da başarılı olamaz:

“Emperyalizm çıldırıyor taksim etmek için insanları,

Yutmak ne kolay lokmadır doymak bilmeyenlere,

Ve bir sözcük kendini inkâr ediyor en güzel şekliyle,

Birleşiyor... birleşiyor... birleşiyor... ve birleşiyor

Taksim’in gövdesinde, köklerinde, dallarında,

Yer gök vatan, sömürenler düşman,

Herkes omuz omuza için bir yanında” (Yalvaç, 2014, 27).

Şair, aynı şiirde Türkiye’nin faşizme karşı “omuz omuza” olduğunu ifade eder. Taksim’de bağımsızlık bayrağının dalgalanacağını belirtir:

“Herkes kardeş, herkes akrabadır artık,

Çünkü bu hayasızlık yıkılacaktır.

Faşizme karşı omuz omuza derken Türkiye,

Bağımsızlık bayrağı Taksim’de dalgalanacaktır” (Yalvaç, 2014, 28).

Sanatçı, “Taksim Taksim” yapıtında “9” başlığını verdiği şiirinde yaşamın/ömrün en büyük siyaset olduğunu ifade eder. Bu yüzden de bireye/insana siyasetten korkmamasını söyler.

“Oysa en büyük siyasetken ömrümüz

Siyasetten böylesine korkulmamalı

O bizim tek var olma sanatımız” (Yalvaç, 2014, 49).

Yalvaç, siyaseti hiçbir zaman şiirden ayrı düşünmemiştir. Sanatçı, şiirlerinde siyasi konuları da yer verir. Siyasi olaylara tepkisiz kalmaz. “Her Güne Bir Şiir”de “28 Ocak” başlıklı şiirde sanata siyaseti dâhil etmesini bir şeyler adına geç kalınmaması için yaptığını ifade eder. Sanatçı, bir nevi toplumu vakit geçmeden uyarmaya çalışır:

“ yani iş işten

atı alan da üsküdar’ı geçmektedir

diyesi geliyor şiirin

işte bu noktaya varmamak için

sesime ses verirse birileri

kaburgaların tek tek sayılmasını

atların üsküdar’a atlamasını

durdurabilirim

ve şiirin siyasete bulaşmasını da

‘sanat sanat içinmiş’ ya” (Yalvaç, 2017, 21).

Şair, “Ben Bir Yalnızlığım” adlı eserde “Ömrüme Söz” şiirinde insanlarda gözlemlediği davranışlardan bahseder. Dizelerde bireyin toplumda yaşananlara karşı kayıtsız olduğu sezilir. Şiirde insanın maddi güç için taraf değiştirdiğine de vurgu

yapılır. İnsanoğlunun tek düşündüğü kendisidir. “Ben”ci tutumundan vazgeçemez. Şaire göre insanların böyle davranmasına sebep olan ise kapitalizmdir. O, kapitalizmin insanları kandırarak istediğini yaptırdığını ifade eder.

“Soluğunu kesen düzene soluk aldırıyor,

İrk diyor ırkını, din diyor dinini kandırıyor,

Herkesin cebi kendine,

Yürek desen hiç ağlar mı başka birine?

En büyük sefaletleri, en büyük rütbeleri,

Hiçbir zaman utanmadan sırtıyor:

Ben...Ben... Ben...Ben...Ben...Ben...” (Yalvaç, 2021k, 41).

Yalvaç, şiir aracılığıyla emperyalizmin insanlığa ve dünyaya verdiği zararı gösterir. Sanatçı, beşer yararına olmadığını düşündüğü tutumları şiirlerine-yazılarına taşıyarak topluma ayna olur.

2.1.3.5. İşçi Şiirleri

Toplumcu gerçekçi bir sanatçı olan Yalvaç’ın işçi ve hakkını, emeğini himaye eden ürünleri de bulunur. Sanatçının, “İşçi Destanı” adlı şiir kitabındaki “Rüzgar Utanır Kar Utanır Direnen İşçilerden Kimi İnsan Utanmaz”¹³¹ şiiri tekel işçilerini¹³² konu edinmektedir. Birçok işçi, tekelin özelleştirilmesine karar verilmesiyle birlikte Ankara’nın soğuk havasına rağmen eylemlerde bulunur. Hakları için direniş gösterir. Sanatçı, soğuğa ve tekelin özelleştirilmesine karşı işçilerin direnişlerini ve kavgasını bütün gerçekliğiyle ortaya koyar:

“Sıcak odalarında,

Pijamalarıyla seyreliyor,

birçok aklı başında,

ekranlardaki soğuğu.

¹³¹ “Rüzgar Utanır Kar Utanır Direnen İşçilerden Kimi İnsan Utanmaz” nehir şiir türünde yazılmıştır. Yapıt, tek bir şiirden oluşmaktadır.

¹³² Sanatçı, bu şiiri tekelin özelleştirilmesine karşı çıkan işçiler ve işçilerin hakları için gösterdikleri mücadele adına kaleme alır. Tekel Sigara Fabrikası’nda çalışanların direnişi 2009’da Ankara’da başlar. Direnişin sebebi çalışanların kadrolu, güvenli bir iş ortamı ve emeklerinin karşılığını almak istemeleridir. Özelleştirmeye karşı verilen mücadele bütün yurdu sarar ve büyük bir yankı uyandırır. Eylemler 78 gün sürer.

Bir işçi suyu dövüyor,
 bir işçi elinde ekmek.
 Konuşuyor, pijamalı adamlar,
 ve kadınlar:
 “Ay! Zavallılar,
 çok üşüyorlar
 Titriyor ellerinde
 Sıcak çayın dumanı” (Yalvaç, 2010, 21).

Özelleştirmeye karşı çıkan işçiler, her vatandaş gibi insani haklarını yaşamak ister. İşçilerin arzusu bir işlerinin olması, karınlarının doyması, çocuklarının eğitim alması, geleceğe güvenle bakabilmesi, gelecek adına endişe duymak istememesidir.

“Zor mu ekmeğimizin olması,
 yani işimiz?
 Çalışsak, doysak,
 çocuklarımız okusa
 devlet okullarında,
 sağlığımız ücretsiz olsa,
 evimiz sıcak,
 düşünmesek yarınımızı.

Ah kardeşler ah!

Yani insanca yaşasak” (Yalvaç, 2010, 33).

Şiirin ilerleyen dizelerinde binlerce insan için tekelin ekmek kapısı ve geçim kaynağı olduğu vurgulanarak tekelin önemi üzerinde durulur:

“Tekel, sanmayın yanan bir sigara,
 Dumanı havada, külü yerde,
 Anlık bir zevktir dudaklarda.

Tekel ekmektir, sudur,

Kardeşliğidir emeğin” (Yalvaç, 2010, 38).

Sanatçı, “Erek Torna Atölyesi” şiirini “emekçi” Mustafa Gemici’ye ithaf etmiştir. Mustafa Gemici’nin Kars’ta bir atölyesi bulunur. Yalvaç, onu atölyede çalışırken gördüğünde çalışmasına hayran kalır. Mustafa Gemici’yi işinden alı koymamak için atölyeden dışarı çıkmak istese de üretiminden etkilendiği için ayakları gidemez. Onu ve işini şiirde şöyle tasvir eder:

“Kondum, torna döner sesini anlamam

Kaynak bir acayıptır, bakamam

Yekinirim, yekinirim de gideyim diye

Yaratmak çok güzel, kalkamam.

Saçlarında kır, üstünde, çalışmak olan

İnce uzun, alnı açık bir adam

Ellerinde tüm yeteneği, gücü aklında

Aldı aklımı bir an, başımdan” (Yalvaç, 1990, 17).

Yalvaç’ın şiirlerinde değindiği bir diğer konu da göçük altında kalan maden işçileridir. Maden ocağında kazı yapılırken meydana gelebilecek bir grizu patlaması maden işçileri için hayati bir tehlike arz eder. Patlama, yaşandığında birçok işçinin ömrünün son bulmasına neden olur. “Göçük”¹³³ başlıklı şiir de grizu patlamasında ölen işçilere ithaf edilir:

“Mart geldi, dert geldi

Grizu belâsı onları buldu

Kimi parçalandı, kimi boğuldu

Cesetler bölük, bölük

Yürekleri sanki demir

Çalıştıkları iş kömür

¹³³ Sanatçı, “Göçük” adlı şiirini 7 Mart 1983’te Zonguldak’a bağlı olan Armutçuk Köyü’nde meydana gelen grizu patlamasında hayatını kaybeden 102 işçi için yazmıştır.

Kararmış gencecik ömür

Gözler donuk, donuk” (Yalvaç, 1990, 35).

“Madencinin Mektubu” şiirinde herhangi bir zaman aralığında ansızın bir patlama sesi duyulursa bu sesin grizu patlaması olacağı dile getirilir. Patlama sonucunda da ölümler yaşanacaktır:

“ve bir gün

ve bir ay

ve bir yıl

apansız duyulursa grizu

anla ki öldük

bir-beş ya da yüz” (Yalvaç, 1990, 38).

“Giden ve Gelecek Bayramlar” şiirinde de sanatçı, patlamada vefat maden işçilerinden bahseder. Yaşanan patlama ve ölümler sebebiyle bayram sessizce ve mahzun geçer. Şair, patlamada ölen işçilerin gazetelere düşen irtihal haberlerini bir ilan gibi görür:

“bir bayram daha silindi ömür defterinden

sessiz ve gariban

bir bayram daha

çeltik kömür ocaklarında dört kişilik grizu

brükselde bir kişilik terör

gazete sayfalarında sekiz puntoluk

ölüm ilanları” (Yalvaç, 1990, 40).

Sanatçı, “Adı Barış” yapıtındaki “Çığ-Grizu-Deprem Söylemesi” başlıklı şiirin ikinci kısmında madenci işçilerinin aşlarını taştan çıkardığına değinir. Parasını toprak kazıyarak kazanan maden işçileri, ölümle de burun burunadır:

“Kazmamın ucundadır ekmeğim

vururum, vururum, kömüre

düşer ucundan gıdım gıdım
 bugünüm, yarınım umudum
 Kazmanın ucundadır şimdi ölüm
 gülüm, ben grizalandım
 mor bir ışık noktalar yaşamım” (Yalvaç, 1994d, 44).

“Goca Goca Daşlar” kitabındaki “İşçilere” adı verilen şiirde yağmur, çamur demeden boğaz tokluğuna çalışan işçilerden bahsedilir. İşçiler, hava koşullarının kötü olduğu bir açık ortamda çalışmasına rağmen 15 lira ücret alır. Şair, işçilerin çalışmasını şiirde şu şekilde anlatır:

“Yağmur altında, ıslaklık geçerken canına
 Kürek sallamasına devam ediyor hâla
 On beş lira için bunlar
 Bir elbiseyi temizlemiyorlar o paraya
 Yağmur yağıyor şakır, şakır.
 Şapkadan sular sızıp göz altına kadar
 Devam ediyor yollarına” (Yalvaç, 1970, 13).

Sanatçı, “Her Güne Bir Şiir”de “1 Mayıs” şiirinde işçilerin bayramını zikreder. Şaire göre toplumun yapı taşı işçilerdir. İşçiler, her gün çalışarak aslında toplumun geleceğine yön verir. Ama yine de hak ettikleri değeri göremez. İşçilere yılın bir günü önem verilirken diğerleri her zaman el üstünde tutulur:

“Bu gün senin günün
 Oysa her günü sen adam edersin
 Kimseler bilmeden yaratırsın geleceği
 Yine de şükretmelisin
 Bir günü vermişler sana
 Ee böyledir bu dünya
 Üç yüz altmış dört gün onlara

Bir gün sana” (Yalvaç, 2017, 91).

Yalvaç, verilen şiirlerde de görüldüğü üzere emekten, işçiden, hakkı gasp edilen insandan yana taraf olduğunu gösterir. O, emeği görmezden gelinen insanların sesi olma gayreti içerisindedir.

2.1.3.6. Toplumsal Şiirleri

Yalvaç’ın bu tür şiirlerinde, insanlar arasında ekonomik dengesizlik yani sosyal ve toplumsal tabakalaşma, toplumsal aksaklıklar üzerinde durduğu da görülür. Örneğin, “Goca Goca Daşlar” adlı yapıtındaki “Çilemiz” şiirinde iki ailenin sosyal yaşamlarını karşılaştırarak maddi eşitsizliğe dikkat çeker. Ailelerden biri yoksulken diğeri zengindir. Yoksul aile, bir tabak yemeği bölüşür, tek odada yedi kişi kalır. Zengin aile sürekli çeşitli elbise giyer. Evin hanımı diskoya, beyefendisi kumarhaneye gider. Yoksul aileyle zengin ailenin yaşamını karşılaştıran şair, zengin ailenin yaşamına özenir:

“Ortada, ekmek aşı dolu bir çanak,

Ve, Dalmaya hazır yedi kaşık,

Mosmor olmuş eller, ayaklar,

Tandırda, ısınmak için yer arar.

[...]

Beyefendi kumarhaneye

Taksilerle gider, gelir

Sel gibi para, para, para...

[...]

Yarının derdi yok, düşüncede

ALLAH’ım bu da yaşamak” (Yalvaç, 1970, 4).

“Saksı Çiçeğim” maddi ayrımın işlendiği bir diğer şiirdir. Şair, bir kızı sevmiştir. Fakat sevdiği kadın varlıklı bir ailenin kızıdır. Oğlanın babası, kızın babasının yardımcısıdır. İkisinin arasındaki ayrım şiirde şöyle anlatılır:

“Zaten biz ayırdık doğuştan

Nökerdi babam kapınızda

Sen kuş tüyü yataktayken, sıcacık

Ben ciğerlerime soğuk dolduruyorum” (Yalvaç, 1970, 12).

“Merhaba Yaşamak” isimli yapıtta “Neden”¹³⁴ şiirinde zengin ile fakir arasındaki müsavatsızlığın sebebi sorgulanır. Şair göre zengin de fakir de dokuz ay sonunda dünyaya gelir. İkisi de insandır. Ancak neye göre zengin-fakir ayrımı yapıldığını kavrayamaz:

“Fakir demişler bana

Yediğim içtiğim haram

Zengin diyorlar sana

Her şeyin buram buram

Bende dokuz aylık

Sende dokuz aylık” (Yalvaç, 1973, 11).

“Ezgi’nin Söyledikleri”nde “Kandırıcı Televizyon” şiiri bir ailenin maddi koşullarına dikkat çeken bir başka şiirdir. Çocuk, televizyonda reklamda gördüklerini almak ister. Fakat anne ve baba işçidir. Çocuğun almak istediklerine yetecek kadar varlıklı değildir. “Kandırıcı Televizyon”da her ailenin maddi olarak eşit olmadığı gözler önüne serilir:

“televizyonlarda reklamlar

nedense bizlere dönük

canım hepsini almak istiyor ama

annem işçi babam işçi

canım televizyon seyretmek

istemiyor” (Yalvaç, 2007g, 16).

“Umudun Şafağı” adlı yapıtta “Öğretmen ve Çocuk” şiirinde her ailenin sosyal ve ekonomik açıdan eşit olmadığı iki çocuk üzerinden anlatılır. Maddi durumu

¹³⁴ “Neden” şiiri “Memleket” ve “İlkses” gazetesinde yayımlanmıştır.

iyi olmayan bir ailede yetişen Umut, ödevlerini yapamaz. Ekonomik gücü iyi olan bir ailede büyüyen diğer çocuk ise ödevini eksiksiz yapar. Umut okula yürüyerek, diğer çocuk babasının arabasıyla gider, gelir. Şiirde, toplumdaki refah seviye farkı ifade edilir:

“Yokluktan ödevini yapamayan Umut’u

Öğretmen azarladı.

Aferin dedi, öndeki iyi giyimli

çocuğa

Ödevini yaptığından ötürü.

Paydos zili çaldığında

İyi giyimli çocuk binip

taksisine babasının uzaklaştı

Öğretmen utanarak,

Kendisiyle aynı yöne yaya giden

Umut’a baktı” (Ayakyay, Yalvaç, 1979, 18).

“Sevdadan Yana Yaşamak”taki “Orospu” isimli şiirde şair, toplumun olağan gördüğü bir sömürü düzenini işler. Şiirde toplumun bireyleri tarafından kullanılan ve hor görülen bir kadın vardır. Kadın işinden hoşnut olmasa da mecburdur. Yaşadığı mecburiyet yüzünden artık yaptığı işe karşı duyarsızlaşmıştır:

“sürüp sürüp gidiyordu bu sürümceme yaşam

mutluluk nasıldı, neye göreydi

her üstüne yatana

her laf atana

aynıydı bakışları

bir monotonluk

bir unutulmuş şarkıydı

yatışları, kalkışları” (Yalvaç, 2001e, 8).

Sanatçı, “Erek Torna Atölyesi”ndeki “Yaşanmış Acı” başlığını verdiği şiirde insanın önemli ihtiyaçlarından biri olan sağlık alanındaki eksikliğe dikkat çeker. Karnında bebeği vefat eden bir kadın vardır. Ölü bebeyi annenin karnından alacak Doktor Van’da yoktur. Erzurum’a gitmek üzere yola çıkılır. Fakat kar ve tipi gidecek onlara engel olur. Şair, anneyi kurtarabileceklerine olan inancını kaybeder:

“Gece ulaşılacak Erzurum’a

Nice zorluklarla doktor bulunacak

Ölü bebek, karından alınacak

kadın kurtulacak

Aklım kesmiyor, tipinin dineceği

Tahir geçidinin yol vereceği yok

Ölü bebek anayı da götürecekt yanına

bitecek gençlik” (Yalvaç, 1990, 21).

“Herkes Vazgeçti Ya Sen” isimli eserde “Evlenmeden Önce Kan Gurubunu Öğren”de sanatçı, aşktan bahsederek konuyu evliliğe getirir. Şair, toplumun çocukların engelli doğma sebebini düşünmeden Allah’a bağladığını dillendirir. Oysaki çocukların sağlıklarından yoksun doğma sebebi Allah değildir. Çiftlerin arasında kan uyuşmazlığı olduğunda bu durum yaşanır. Şiirde insanlara evlenmeden önce kan grubunu öğrenmesi tavsiye edilir:

“cinselliği elele tutuşmalarda aradığımızdan

kaybettik

beynimizi bir kez olsun koymadık

yüreğine bu toprağın

ve çocukların sakatlığını

allaha bağladık

sevgilini bul oğul otur konuş bıkmadan

aldırma parmak uçlarından çıkan kana

çocuklar sakat doğmasın diye

çekilmeli bunca kahır çile” (Yalvaç, 2001f, 32-33).

Sanata realist bir gözle bakan Yalvaç, şiirlerinde insanı işlemiştir. Onun kendinden bahsettiği durumlarda bile topluma, insana değinen bir yanı vardır. “Bir Marangozhanenin Önü” isimli şiirde hem sevdiğini hem de insanı düşündüğünü söyler:

“seni düşünüyorum aşksızlığını

ipini koparmış devleti

emeksiz kazancı

insanı düşünüyorum kısaca

uzayda cirit atan çaresizliği

yağmur düşüyor düşüncelerime” (Yalvaç, 2001f, 65).

Sanatçı, “Rüzgâr Sesi Aşk” yapıtındaki “Yüze Söylemek”te insanların çaresiz olduğunu dile getirir. Ülkede karışık olaylar yaşanmaktadır. Yaşanan kargaşalar karşısında toplum/birey çaresiz ve mutsuzdur:

“ülkem yanıyor insanım çaresiz

yine siz çalışın diyorlar bize

kısılmış çıkmıyor bizim sesimiz

[...]

halkım susmuş yüzü bir türlü gülmez

ölmek ister de nedense ölemez” (Yalvaç, 2007o, 109).

Yalvaç, hiçbir zaman kendisini düşünen biri olmamıştır. O, toplumu düşünmüş, topluma yararlı olmak adına çaba sarf etmiştir. Şiirin devamında sanatçı, çıkar ve şöhret peşinde koşmadığını dillendirir. Bazı olaylar karşısında verilmesi gereken tepkiyi gösterdiğini ifade eder:

“Yalvaç, barış dedin asla susmadın

kendin için çıkarını kusmadın

şöhret peşine düşüp koşmadın

söyleyeceğini söyledin yüze” (Yalvaç, 2007o, 109).

Sanatçı, “770 Gün Türküleri”ndeki “Yara Kanıyor” şiirinde insanların savaş açarak birbirini öldürdüğü üzerinde durur. Savaşla birlikte silahlar çoğalmıştır. Silahların çoğalmasıyla insan azalmaya başlamıştır. Şair, şiirde insanın aslında kendini yok ettiğini dile getirir. İnsanın kendisine verdiği zararın farkına varamadığından dert yanar:

“büyüyor silahlar, küçülürken insan,

kendi kendinin, katili oluyor,

yıldızlara varmak isterken,

yaşadığı dünyası kayboluyor,

bu ne uyanılmaz uykuymuş

yılanlar kış uykusunu terkederken” (Yalvaç, 1991, 76).

“Yuh Yuh Olsun” şiirinde şairin işçinin “alın terini” yiyenlerden hesap sorduğu görülür. Sanatçı, aynı zamanda korkusuzca toplumun geri kalmasının sebeplerini sorar. Şiirde şair, öfke duyduğu kişileri pervasızca yuhlar:

“Bizde insandık hakkımıza ne oldu

İstikbal denen gülümüz sarardı soldu

Bu millet neden neden geri kaldı

Geri koyanlara yuh yuh olsun” (Yalvaç, 1973, 16).

“Adı Barış” yapıtındaki “Alışkanlık” şiirinde şair, grizu patlamalarında¹³⁵ vefat eden işçilerden ve emekçinin haklarının yendiğinden bahseder. Sanatçı, toplumun yaşananları hemen unuttuğunu ve sineye çektiğini dile getirir:

“unutkanlık

¹³⁵ Grizu patlaması maden ocaklarında kazı sırasında meydana gelen patlamadır. Patlama metan gazının havayla karışması sonucunda oluşur. “Grizu patlaması tahrip gücüne ve yıkım etkisine sahip bir patlamadır. Kömür madenlerinin kabusu olan grizu, ülkemizde de sık sık görülmektedir. Özellikle yaşlı kömür damarlarında grizu yüksektir. Yasalar doğrultusunda, metan’ın havada bulunma oranı, hacimce %1’dir. Bu seviyeye ulaşıldığında acilen önlem alınması gerekmektedir. Eğer %1 üzerine çıkarsa bu karışım, maden ocağı acilen boşaltılmalıdır” [<https://www.dunya.com/gundem/grizu-patlamasi-nedir-nasil-olusur-haberi-115623> Erişim Tarihi: 25.05.2021].

işimize geliyor

haydi şerefe beyler

ölen ölüyor

ölen ölüyor

işimize geliyor

işimize geliyor

unutkanlık yakalarımızda” (Yalvaç, 1994d, 61).

Sanatçı, kimi şiirlerinde de toplumcu sanata bağlı olduğunu dillendirir. “Sevda Ki Hüznü Kalır Bana”da “Tekli Sevdalara Yorgun Yüreğim” şiirinde aşktan söz etmekle beraber toplumcu gerçekçi bir sanatçı olduğunu da dile getirdiği bir şiirdir:

“anladım

yıldızların ve balıkların

sayılamayacağını

ve çokluktan yana kavganın

şairi olduğumu

anladım

devrime adanmış yüreğimin

tekli sevdalarda durduğunu” (Yalvaç, 2004c, 6).

Yalvaç’ın sosyalizmi benimseyişi çocukluk yıllarına dayanır. Sosyalist bir insan olmakla beraber kavgadan korkmayan bir devrimcidir. Onun direnişini, mücadeleden çekinmeyen devrimci yanını dizelerinde de görülebilir:

“sevmenin şiirine bağdaş kurmuşum

çocukluk günlerimden

sosyalizmin yoldaşlığına

[...]

eskiterek birbirimizi zamanla

bir ömre ad bulmuşuz
yaşamının insaniliği adına
durmamış yola revan olmuşum
bir yanım sevda
bir yanım kavga
derken ellibeşi geride koymuşum” (Yalvaç, 2007o, 103-104).

“Herkes Vazgeçti Ya Sen” şiirinde de sanatçı, bazı kimselerin inandığı ideolojiden/savunduğu görüşten döndüğü üzerinde durur. Kendisinin ise asla sosyalizmden vazgeçmeyeceğini söyler:

“seviyorum
‘dönen dönsün ben dönmezem yolumdan’ı
sorunun çengeline bile takılmıyor sevdam
herkes vazgeçti, ya sen?
deme bana
olanaksız çünkü
vazgeçmem
senden ve sosyalizmden” (Yalvaç, 2001f, 64).

“Erek Torna Atölyesi”nde “Biz Aydınlıkların Ozanıyız” şiirinde şair, kendisi ve sanatçı arkadaşlarının toplumu, gelişen medeniyete uyum sağlamalarını istediklerini dillendirir. Hüzünlü insanlar için umut olmaya çalışırlar. Bu sanatçıların eserlerinin/ürünlerinin temelinde insan vardır:

“biz zamanı topluma değil
toplumu zamana uydurmak isteyenleriz.
biz
zonguldak maden ocaklarında/ bir nefeslik hava
unutulmuş insanlarda umuduz aranan
ve toprağız kokan burcu burcu

[...]

emperyalizme dolu dizgin giderken

biz/onların dölü

biz geleceklerin ozanınız insancıl kaynaklı” (Yalvaç, 1990, 7-8).

“Saray Şiirleri” eserinde “Yaşamın Akışı” şiirinde şair, sanatını menfaati için kullanmadığını belirtir. Eğer menfaatleri için kullansaydı ikiyüzlü davrananlardan bir farkı kalmayacağını vurgular:

“Aşâğılık duygumu dev aynasına taşısam.

Olmadık zaman. olmadık kapıları çalsam.

Her an. kimselerin yadsımadığı maskeler taksam.

İşime geldikçe Türk. Kürt. Çerkez ve hatta.

Alevi. Sünni. Şafi. Yezidi. Ateist olabilsem.

Ve hatta mülkiyetimi gizleyip gözyaşlarımla,

Salkım saçak fakirlik edebiyatı yapabilsem.

Ne farkım kalırdı sizden ey üç kağıtçılar?

Yaşayıp giderdim sizler gibi rezilce...” (Yalvaç, 2011n, 81).

Sanatçı, aynı eserde yer alan “Ey Şair!” başlıklı şiirde insanın değer yargılarından uzaklaştığını ve değiştiğini dillendirir. Şair, sanatçılara seslenerek olumsuz ve hoş olmayan durumları yazmalarını ister. Bir olayı olduğu gibi, tarafsızca anlatmalarını söyler:

“Yalancı, günaydın diyor yalancıya,

Alıyor selamını öbür yalancı,

İçlerinden birbirine yalancı diyerek.

Ey insan! Kimliğini nerede düşürdün?

[...]

Ey şair! Aklını topla başına, düşün,

Yaz bu pislikler üstünü de,

Sen bari ayrı ol, insan gibi yaşa,

Yalancıya yalancı, puştta puşt de” (Yalvaç, 2011n, 90).

Yalvaç, bireyin kendini düşünerek ‘ben’ci ve çıkarıcı bir tavır gütmesi üzerinde önemle durur. İnsanların bütün olumsuz davranışları çekinmeden eyleme dönüştürmesini “çürüme” olarak nitelendirir. “İnsan çürümesi”ni dillendirdiği şiirlerinden biri de “Her Güne Bir Şiir”deki “16 Mart” başlıklı şiirdir. Şiirde olumsuz tavırlar sergileyen insanlar karşısında “çıldırmadan” kalmayı bir “marifet” olarak görür. Değişmeye başlayan insanlar arasında yaşamamanın kolay olmadığını dile getirir:

“Şu dünyada çıldırmadan yaşamak

Kolay değil

Gittikçe çürüyen insanlık

Yalancılık

Dolandırıcılık

Bayrak olmuş dolaşıyor ortalıkta” (Yalvaç, 2017, 55).

Şair, aynı yapıtında “24 Nisan” başlıklı şiirinde “ben”ci tavrın arttığını vurgular. Bazı kişiler, insanları “ben”ci tutum içerisine itekleyerek kargaşa yaşatmayı hedefler. Sanatçı, insanlara “ben”cilik yerine sürekli, “biz” tutumu içerisinde olmalarını öğütler:

“ben’ ‘ben’ diye çıkıyor çılgınlıklar

insanı dönüştürüyorlar kaosa

izin veren kim biz miyiz yoksa

susarak nereye varacak bu devran

yüreğimizde azıcık insan varsa

‘biz’ ‘biz’ demeliyiz durmadan” (Yalvaç, 2017, 84).

Şair, “Ben Bir Yalnızlığım”da “Karar” şiirinde insanın vurdumduymaz tavrı üzerinde durur. Mısralarda insanların birbirine sağır oluşu gözler önüne serilir. Birey, artık bir başkasını önemsemez. Tek düşündüğü kendisidir:

“Herkesi dingin aldırırsız görüyorum

İşinde gücünde

Kızgınlıkla gülüyorum bu kez

Anlamışlar öteye bile geçmişler

Yanlış nerede

İnsanın şeytanını gizlediği yerde içinde

Bundan öte

‘Kimse beni anlamıyor’ demek yok

Herkes fazlasıyla anladığından birbirini

Kolaylarına geliyor anlamaz görünmeleri” (Yalvaç, 2021k, 21).

Yalvaç, toplumsal şiirlerinde maddi eşitsizlik, insanın değişen ve olumsuz davranışları, sağlık alanında eksiklik, savaş ve kendisinin toplumcu sanatı benimsemesi gibi çeşitli konular üzerinde durmuştur.

2.1.3.7. Aşk/Sevda Şiirleri

Yalvaç, okuduğu her şeyi veya herhangi bir yazıyı, şiir haline getirebilecek bir yeteneğe sahiptir. “Aşk Rengi Zarflar” adlı nehir şiirini tanıştığı bir hurdacıdan aldığı mektuplardan hareketle yazmıştır. Hurdacıdan aldığı kitap ve dergiler arasında bir mektup tomarı bulur. Mektupları okuyunca birbirine kavuşamayan iki aşığa ait olduğunu anlar. Mektuplardan “esinlenerek” “Aşk Rengi Zarflar” şiirini yazar.

“Aşk Rengi Zarflar” şiirine göre âşıklardan biri olan kadın evlenmiştir. Aradan yıllar geçse de kadın, hâlâ adamın geleceğini umar, onu bekler:

“aşk rengi mektupların

öbür yanında

evli bir kadının

yaşlandığı görülüyordu

eski bir kentin

sıradan bir evinde

dalıp dalıp giden gözleri
 o bitmez yüzü görüyordu
 ne derdini anlatabildi
 ne kavuşabildi
 ama sonsuz bir sabırla
 onun geleceği günü
 bekliyordu” (Yalvaç, 2006j, 71).

Şiirin sonuna göre kadın, erkeğin evine gelerek yazdığı mektubu bırakır. Adam ve kadının görüşüp görüşmedikleri ise bir muammadır:

“o eski bir kentte
 yalnızlığının evinde yaşayan
 kadın
 son bir umutla
 gelmiş ve bırakmıştı mektubu
 o perdeleri kapalı eve
 ama görüşmüşler miydi
 görüşmemişler mi
 hiçbir zaman
 bilinmedi” (Yalvaç, 2006j, 80).

Sanatçı, “Rüzgâr Sesi Aşk” isimli yapıtında “Rüzgâr Sesi Aşk Yoktur” başlıklı şiirde sevdanın vazgeçilmez olduğunu dillendirir. Divan edebiyatındaki sevgilinin güzelliği ve hoşluğunu hatırlatan unsurları kullanarak sevdasının ardına düşer:

“gider oldum bir serabın peşinden, gelmeyin,
 yanar yakılır yüreğim, dilleri lâl,
 her gece gündüz, her gündüz gecedir aşka,

susmuş, dilimi gömmüş çöl kumlarına.

ne saçının kokusunu getiren yel vardır,

ne de gören çarığı اساسız bir gezgin,

giderim peşinden serap olsa da aldırmam,

leyla uzaktır, çöl yakar, sevda vazgeçilmezdir” (Yalvaç, 2007o, 5).

Sanatçı, “Aşkın Sesi” şiirinde aşkı ve aşkın verdiği coşkuyu doğadaki canlılar ve deniz üzerinden anlatır:

“aşk budur diyor tüm ağaçlar ve konuğu kuşlar,

deniz çıldırıyor, sevinçle alıp alıp vuruyor kendini,

sahilin kayalıkları hazzın doruğuna ulaşıyor,

rüzgâr görev bilinciyle savuruyor kızın saçlarını,

erkeğin yüzüne bir dokunup bir ayrılarak akıyor,

suskun sevdanın denizini bulan ırmakları,

gökyüzünü gözleri kapanıyor yeryüzünün dudakları” (Yalvaç, 2007o, 19).

“Sorma” adını verdiği şiirde sanatçı, aşkı bir kelebeğe benzetir. Sevenlere sevdayı sahiplenmelerini ve aşkı bütün coşkusuyla yaşamalarını söyler:

“Aşk işte uçuyor bir kelebek gibi

Kanatlarında sevdanın rengi

Sevenler ki birbirinin dengi

Sevdayı sahiplen dengini sorma

Uç kanatlarının büyük coşkusuyla

Sarıl sevgiline onun tutkusuyla” (Yalvaç, 2007o, 30).

Şair, “Sevda Yolcusu”nda sevdiğine giden yolda ayaklarının yara bere içinde kaldığını dile getirir. Yaşadığı olaylar kendi aşkının yansımasıdır:

“sana gelen yollar taş mı döşeli

ayaklarım bir kan deryasıdır

taşlar zulüm olmuş hepsi köşeli

yaşadıklarım aşkın aynasıdır” (Yalvaç, 2007o, 32).

Şair, şiirin devamında kendisine engel olmak için önüne taşlar döşense de taşları aşacağını dillendirir. Onun tek gayesi sevdasına ulaşmaktır:

“taş döşensin basıp geçerim

bir sevda değil mi yaşam

acıları sevdam için seçerim

yeter ki sevdama ulaşam” (Yalvaç, 2007o, 32).

Sanatçının “Sana” adını verdiği şiirde karşılaştığı zorlukları eşinin desteğiyle atlattığı görülür. Gördüğü onca güçlük karşısında sevdası hâlâ canlıdır. Eşinden aldığı destek ve ondan gördüğü mücadele sayesinde sevdasını yitirmemiştir.

“uzun yolculukların fırtınalı düşlerini

hep seninle geçirdim soluk soluğa

en akılalmaz kavgalarda umudumu çoğalttın

gülen gözlerinle bir daha

nice zaman sonrasında

dipdiri sevda taşıyorsam yine seninle dolu

bu hayatı tüm meşakkatiyle yaşamak isterim

içinde sen olduktan sonra” (Yalvaç, 2007o, 41).

“Merhaba Yaşamak” adlı eserde “Kara Sevda” isimli şiir, manzum hikâye özelliği taşır. Şiirde birbirine kavuşamayan iki gencin aşk öyküsü anlatılır. Yoksul bir genç, ağanın kızı Senem’e âşık olur. Senem’in de yoksul gençte gönlü vardır. İki âşık görüşmeye başlar. Onları ağanın adamı görür, hemen ağaya haber verir. Ağa duydukları karşısında öfkelenir, kızını döver:

“Ağanın adamlarından biri görmüştü onları

Buda olmuştu bulaşmalarının sonları

Ağa kızı senemi bir dövdü bir dövdü

Vurdukçada sövdü ha sövdü
 Kızgındı köpükler saçılıyordu ağzından
 Köy meydana dökülmüştü avazından
 Diyordu geberteceğim o uğursuz iti
 O namus düşmanı hayasız piçi
 Adamlarına emir saldı- Tutun öldürün
 O itin cesedini ortadan kaldırın” (Yalvaç, 1973, 9).

Ağanın adamları, âşığı bulup öldürür. Sevdiğinin ölüm haberini alan Senem de uçurumdan aşağı kendini atar. Ağa da köyden gider. Bir süre sonra köylü ağanın ölüm haberini alır.

“Deli Miyim?” şiirinde sevgilinin aşkından yanıp tükenen bir âşık bulunur. Ancak, âşık sevgilisi için deli divane olsa da kendi canına daha çok kıymet verir:

“Sana bittiğim
 Su katılmamışcasına doğru
 Yalnız ona buna dermişsin ki
 Bakmasam öldürecek kendini
 Kız, ben deli miyim..?” (Yalvaç, 1973, 27).

“Hürriyet” şiirinde de âşığın sevdiğine beddua ettiği görülür. Klasik âşıklar gibi sevgiliye yalvarmaz. Sevgili için gözyaşı dökmez:

“Gözlerinin tutsağıyım ben
 Kör ol
 İnşallah” (Yalvaç, 1973, 27)

“Sevdadan Yana Yaşamak”ta “Yeni Sevda Şiiri”nde sanatçı, Ferhat-Kazma-Dağ sözcüklerini kullanarak Ferhat ile Şiirin aşkına telmih yapar:

“tut ki sevdalanmışım ferhatlar örneği
 kazmayla dağlar delmişim durmaksızın

dağların başına adını kazımışım” (Yalvaç, 2001e, 88).

Şair, şiirin devamında Ferhat ile Şirin’in aşkının yalan olduğunu dile getirir. Sevdanın basit bir duygu olmadığını ifade eder. Şaire göre sevda “yüce bir duygudur”. Sevdaya ise insanı severek ulaşılır. Sanatçı, kendisini tek bir kişiye adayamayacağını evrendeki bütün insanları sevdiğini dillendirir:

“anlatacağım sana
ferhat’ın yalan kazmasını
mecnun’un çöllerdeki leyla’sını
boş bunlar bala can, inan ki boş
sevdalar o kadar basit değil
kazmayla kazanıla, çöller aşıla
sevda yüce bir duygudur
insanlığı sevebilmek
ona varabilmenin yoludur
tut ki sevdalandım, yandım sana
kendimi nasıl adarım tek insana
ben insanlığı sevmişim” (Yalvaç, 2001e, 88-89).

Şair, “Sevdadan Yana Yaşamak” şiirinde “abartılmış” sevdalar yaşamadığından bahseder. Büyük ve abartılmış sevdalar yaşamamış olsa da yaşadığı sevdaları yazmaya kalksa ortaya büyük bir külliyat çıkacağını ifade eder:

“abartılmış sevdalar yaşamadım ama
bin boyutlu sevdalar geçirdim
oysa, ne atımın terkinde kız kaçırdım
ne de bulak başlarında gözgözelğim var
abartılmış sevdalar yaşamadım ama
anlatsam sevdamı, ciltler tutar” (Yalvaç, 2001e, 98).

Aynı şiirde şair, gülemediğinden konu açar. Sevdikleri tarafından acılar yaşamak zorunda kalmıştır. Ama yine de sevdayı yaşayabildiğini ifade eder:

“güldüğüm görülmemiştir belki
oysa sevdiklerim
acı bıraktılar hep
insan olarak şu evrende
yine de güzel, sevdadan yana
yaşadım diyebilmek” (Yalvaç, 2001e, 99).

“Sevda Ki Hüznü Kalır”da “Bir Telefon Sonrası Notları” şiirinde şairin aşkı üzerinde yaptığı sorgulamalar göze çarpar. Sanatçı, yaşadığı aşktaki çıkmazları çözümü olmayan problemlere benzetir:

“aşkımı bencilliğe mi bulaştırdım
kendimi sana kötü mü alıştırdım
yalnızlığında sardın beni
ulaşılmazlıksın

[...]

anlaşıldı çözümü bu sevdanın
düğümler düğüm kalmalı
çözülmemeli gizi yaşamın
sen ki o düğümlerde yaşadığım
çözülmezliksin” (Yalvaç, 2004c, 17-18).

“Sevdaya Yürek İster” başlıklı şiirde sevdanın cesaret istediği vurgulanmıştır. Sevdayı yaşayan âşık, inanması güç olan zorlukları aşarak sevdasını yaşamıştır. Sevdığı kişi ise kendisinin duygularını anlamamaktadır. Sevilen kişide sevda vücut bulmamıştır:

“sevda
demek ki doğmamış sende

umutsuzluk dolu son mektubunu

gönderme

çiz tüm satırların üstünü

düşün son defa

sevdanın boy vermeyişini sende” (Yalvaç, 2004c, 54).

Şair, “Arpaçay’da Beyaz Üşür” kitabındaki “Sevdanın Yol Hikâyesi” şiirinde bir şiir sevdalı olduğunu dillendirir. Yaşam, şairi sürekli hırpalamasına rağmen insanları sever. Hep yüreği yaralansa da şiire sevdalı olduğundan acıyı her zaman hissetmez:

“penceremin köşesine sıkışıp kalan gün ışığı

yine de yetiyor sevmeme insanları

ki bıçakları yüreğime dalar ha dalar

uslanmaz bir şiir sevdalı olarak yaşarken

hangi bıçak acıdır ki sürekli duyulsun

şiirin ve sevdanın durmadan kabaaran yüreğinde” (Yalvaç, 2004ğ, 68).

“Her Güne Bir Şiir”de “6 Ocak” başlığını taşıyan şiirde âşık, aşkı için köle olur. Sevgilisi tarafından köle gibi de kullanılmaya razıdır. Tek arzusu sevdiğinin ona karşılık vermesidir:

“al beni sar yüreğinin derinliklerine

ara sıra çıkar da kokla, sevineyim

bir sevda kölesi olsam bile

kölen olduğumu hissedeyim

aşk kölelik değil mi sevdalara

ben sevdalara âşık değil miyim” (Yalvaç, 2017, 11).

Sanatçı, bir başka şiiri “31 Ocak”ta da aşkın basitleştirilmesine sitem eder. Aşk gazete haberlerine benzetererek günübirlik yaşandığını ifade eder. Şaire göre aşk, eskisi gibi değerli değildir. Önemsizleştirilmiştir:

“gazete haberlerine döndü artık aşklar
 unutulur ve sabaha yenisi başlar
 ne kadar da kolaymış şimdilerin
 leyla’sı mencun’u ferhat’ı şirin’i
 çöllere gerek yok dağlara da
 aşklar gözlerden gideli çok oldu” (Yalvaç, 2017, 23).

Şair, “13” Haziran” şiirinde sevdiğine hayatı ve hayatın devinimlerini sevmesini söyler. Sevdayı hayatın içinde bulunca acı, sevinç, dünyadaki her şey güzelleşecektir:

“Yaşamaya sevdalan
 Bir dalın yeşilinde
 Bir kuşun sesinde
 Ve emeğin görkemli terinde
 Yakala o sevdayı
 Göreceksin gerçeğini acının sevincin” (Yalvaç, 2017, 118).

Sanatçı, “16 Temmuz”un mısralarında aşkın her şeye üstün geldiğini saptar. Aşkı yücelterek yenilmez olduğunu vurgular. Aşılması zor olan güçlükler bile aşka yenik düşer. Gerçek aşk ebediyen var olacak bir duygudur:

“Kapımı çalan her zaman sevdayı
 Yaşamasam bile sırtımı dönmedim
 Çünkü aşkın gerekliliğine inandım
 Bir ağaçta da gördüm bir kuşta da
 En vahşi durumlar bile yenik düştü aşka
 Çünkü gerçek aşk yenilmezdir” (Yalvaç, 2017, 136).

Şair, “Ben Bir Yalnızlığım”da “Sakla Beni” şiirinde sevdiğine kendisini kalbinin en derin köşesinde saklamasını söyler. Şairin bu isteğini, sevdiğinin

kendisini unutmamasını istemesi olarak yorumlanabilir. Dizelerde dileğini şöyle dillendirir:

“Gözlerinin en eski uçurumlarında sakla beni

Yalnızlıklarının kalabalıklarında

Binlerce yıldır bekliyormuş gibi

Sakla beni sevinçlerinde” (Yalvaç, 2021k, 49).

Yalvaç’ın aşkı tek bir yönüyle ele almadığı söylenebilir. Sanatçının bazı şiirlerinde insana, yaptığı işleri duyduğu sevgiyi de aşk olarak tanımladığı görülür. Kimi şiirlerinde de iki insan arasında yaşanan aşkı ele alır. Bazen şiirlerinde aşkı uğruna direnen, mücadele eden bir âşık bulunur.

2.1.3.8. Doğa Şiirleri

Yalvaç, bu tür şiirlerinde tabiatın güzelliklerinden, mevsimlerin hoş yanları ve zorluklarından, insanoğlunun doğaya verdiği zararlardan söz eder. “Sevdadan Yana Yaşamak” adlı yapıtında “Kış ve Bebelers” şiirinde kar yağışından bahseder. Karın insanların yaşamını zora soktuğunu dillendirir. Kar, yağdığı yerde yaşayan insanlar için soğuk ve sıkıntıdan başka bir anlam ifade etmemektedir:

“kar yağıyor

kar kürüyor damlarda insanlar

[...]

kar yağıyor

aylardan mart

rüzgâr ve kar

acıdır, titremedir” (Yalvaç, 2001e, 100-101).

Şair, dizelerinde her zaman doğanın güzelliklerini, insana verdiği huzuru anlatmaz. Tabiatın insana yaşattığı güçlüklerden, sıkıntılardan da bahseder. “Kış” şiirinde doğada ansızın yaşanan değişimler insanları sıkıntıya düşürür:

“karşıda dağlar bembeyaz

tarih on altı ekim
 nerden çıktı bu ara mevsim
 apansız sonbahar ihaneti
 perişan etti
 binlerce fakir evi”(Yalvaç, 2001e, 134).

Sanatçı, doğayı işlediği bir başka şiiri “İzmir’in Gözyaşları”nda yağın yağmurun meydana getirdiği yıkımı anlatır. Aşırı yağın yağmur beraberinde sele neden olmuştur. Selle birlikte kent çamur içinde kalmıştır:

“Çıldırılmış doğanın elleri ayakları
 Tutulmaz olmuş tansiyonu
 Ağlıyor yağmur dolu kar olarak
 Ağlıyor İzmir kenti

Sapsarı çamur olarak” (Yalvaç, 2004ğ, 53).

Yalvaç, “Sevdadan Yana Yaşamak”ta bulunan “Doğada Ölmek” şiirinde doğadaki devinimi ve doğaya olan sevgisini dillendirir. Şair, doğayla iç içe büyür. Bu yüzden de tabiattaki canlılara ve tabiatın güzelliklerine düşkündür. Onun doğaya olan tutkusu “Doğada Ölmek” isimli şiirin mısralarında görülebilir:

“kuşlar, karıncalar, arılar, selâm sizlere
 sizin türkülerinizle doğdum
 otlarınızla büyüdüm
 ciğerlerimi besledi o temiz havanız
 senden doğdum, sendedir yokoluşum
 bir köy akşamı, dalmışken
 bulut bürümüş dağların yorgun saçlarına
 baktım ki
 katıksız bir doğa olmuşum” (Yalvaç, 2001e, 108).

Şair, “Saray Şiirleri” eserinde “Susan Gökyüzü” şiirinde doğadaki canlılarla bir bağ kurar. Kurduğu bağ sayesinde diğer insanlara göre hayvanlarla daha yakındır. Sanatçı, insanlardan uzak oluşunu, doğayla iç içe olmasını bir başka güzellik olarak görür:

“Köprünün altındaki sularla konuşuyor biri,
Balıklar, yılanlar, kaplumbağalar söyleşide,
Ağaçlar da, çiçekler de katılmıyor dersek yalan,
İnsandan uzak, doğayla koyun koyuna

Başka bir güzelliktir ortada dolanan” (Yalvaç, 2011n, 36).

Zengin bir birikime sahip olan Yalvaç, gördüğü her şeyi ve yaşadıklarını bir süzgeçten geçirerek dizeleştirir. Kimi şiirlerinde gezdiği yerleri ve kırsal alanları, dostlarıyla yaptığı buluşmaları da dizelere taşıdığı olur. “Bir Köye Yolculuk” nehir şiirinde dostlarıyla gittiği köyü ve duygularını anlatır. Sanatçı, kaldığı köyün güzelliğini şu sözlerle ifade eder:

“güneşin doğuşu dinime imanıma
bin kat güzel kartpostallardan
ve bin kat cana yakın
aramızda kimseler yok
başlarını eğiyor ağaçlar
merhaba diyor doğan güne” (Yalvaç, 1991, 122).

Yalvaç, doğanın günlük rutinine bile şiir yazar. Doğanın her gün gerçekleştirdiği eylemlerden biri olan gün doğumunu şiir haline getirir. “Bursa’da Sabah Oluyor” şiirinde güneşin doğuşunu işler:

“Bursa’da sabah olacak biliyorum
karanlığın elleri çözüldü çözülecek
bir kuş sürüsünün kanat sesleri
karişip uzaklaşırken ayak seslerime

sabah ezanı yabancı şaşkınlığıma düşüyor

ilk insanı görüyorum uzaktan

damarlarıma ışıyan günün kanı doluyor

anladım ki

Bursa’da sabah oluyor” (Yalvaç, 2004c, 61).

Sanatçı, tabiata önem ve değer veren bir insandır. Ona göre doğa ve doğadaki canlılar, beşer için huzur kaynağıdır. İnsanın dinçliğini, neşesini doğa besler. “Bunalım” şiirinde de doğa, insana yaşama gücü ve isteği verir:

“Yüzünü yıkayan her sabahın günaydını gül,

Merhabası sıcak tomurcuğa durmuş ağacın,

Cana can katar çiçekten çiçeğe kelebek” (Yalvaç, 2011n, 66).

Şair, şiirin devamında insanoğlunun doğayı anlamadığından şikâyet eder. Ölüler, bile insanlara doğanın güzelliğini anlatmaya çalışır. Fakat insan, doğanın nimetlerini göremez. Doğayı anlamamakta ısrarcıdır:

“Ne kötüdür anlamamak doğayı,

Kalkar mezarından yeniden anlatırsın,

Anlar kuş, çiçek, taş ve gökyüzü,

Anlamaz insan büzülürsün mezarında biraz daha” (Yalvaç, 2011n, 67).

“Her Güne Bir Şiir” adlı yapıtta “2 Şubat” şiirinde karlı bir yeryüzü tasvir edilir. Beyaz örtüye serçelerin cıvıltıları eşlik eder. Şair, karın üzerine serpiştirdiği ekmek tanelerinden kıvanç duyar. Karın hâkim olduğu beyaz örtüden memnundur:

“karda kamaşıyor gözlerim tüm görüntülere

kulaklarıma doluyor serçe cıvıltıları

yeni bir günün mutluluğuna serpilmiş gibi

duruyor bembeyaz karın üstünde

savurduğum ekmek kırıntıları” (Yalvaç, 2017, 27).

Şair, “22 Mart” şiirinde baharın gelişini ve verdiği coşkuyu anlatır. Baharın gelişiyile tabiat göz alıcı bir biçimde canlanmaya başlar. Bahar, şair için aynı zamanda aşk mevsimidir. Şaire göre bahar o kadar güzeldir ki onun güzelliğini ölüm bile bozamaz:

“Bahar gelmiş bak sevgili

Dalların coşkusu gör

Sevdasını börtü böceğin

Daha iyi anlaşılır görkemi

Mevsiminde âşık olmanın

Bahar sevme mevsimidir

Ölürse insan baharda ölmelidir” (Yalvaç, 2017, 61).

Sanatçı, yazı doğanın yeniden canlanması olarak görür. Bu görüşünü “Sevdadan Yana Yaşamak”ta “9” başlıklı şiirde şu sözlerle dile getirir:

“yaz, denizdir, kumdur, rakıdır

salt ölü mevsim değildir

bazı aydınlar ölü diyorlarsa

kendileri öldüklerindendir” (Yalvaç, 2001e, 123).

Yalvaç, şiirlerinde sonbahara da yer verir. “4 Eylül” şiirinde sonbaharın bir hüznün mevsimi olduğunu ifade eder. Dizelere göre şair de sonbahar da hüznüldür:

“Sarının yapraklığı

Rüzgârın şarkısı

Derin bir yalnızlığın dünyasında

Takılıp kalıyoruz nedense

Hüznüldür aslında hasan da sonbahar da” (Yalvaç, 2017, 170).

Şair, “Tek Öyküşiir” dergisinin 64. sayısında yayımlanan “Yağmuru Ara” şiirinde tabiatın yağmuru çağırdığını ifade eder. Tabiatın bu çağırışını yağmur

karşılıksız bırakmayıp gelecektir. O da bir canlıdır. Dizelerde bireye yağmurun da bir canlı olduğu gösterilir:

“Toprak çağırıyor
Kuş börtü böcek
Sen de çağır yağmuru
Gelir mutlaka
Hiçbir şeyin kuruyup ölmesini istemez
Çünkü kendi de bir canlıdır
İstersen bak içine” (Yalvaç, Mart 2020, 33).

Sanatçı, beşerin tabiata verdiği zararları da mısralarında dile getirir. İnsanoğlunun bilinçsiz davranışları yüzünden bazı canlılar yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Şair, toplumu gelecek olan tehlikeye karşı uyarır. Nesilleri tükenmek üzere olan canlılar “Her Güne Bir Şiir”de “30 Ocak” şiirine şöyle yansır:

“kar beyazını arayacak dünyayı kirletenler
balık çeşitleri kitaplarda anı
tüm ağaçlar donmuş bir fotoğraf olacak” (Yalvaç, 2017, 22).

Yalvaç, “3 Ağustos” şiirinde yaz mevsiminin yakıcı sıcaklarından söz eder. Aşırı sıcak sebebiyle bunalır. Sıcaktan kaçmak için bir ağacın gölgesine sığınmak istese de etrafında ağaç yoktur. Şair, insanın doğa verdiği zararı ortaya koyarak mısralarında şunları söyler:

“Yapış yapışlığın iğrençliğinde yürümek
Görev oldu sanki bu günlerde
Terliyor ve buharlaşıyor her şey
Bir gölge aranıyor gözlerim
Kesilen ağaçlar intikam alıyor
Tüm sesimi kilitleyip
Razılık gösteriyorum halime” (Yalvaç, 2017, 148).

Sanatçı, “28 Eylül” başlığını verdiği şiirde insanın olmazı başardığını söyleyerek doğada neden olduğu yıkım üzerinde durmuştur. Beşer, doğayı parçalayarak var olan düzenin bozulmasına sebep olmuştur. Beşerin sebep oldukları yüzünden tabiatın dengesinin bozulması dizelerde şu sözlerle anlatılmıştır:

“Ortada değil mi doğanın hali
Didik didik edip öldürmedik mi
Doğalı
Kuşsuz ağaç topraksız çimen olur mu
Oldu başardın kutlarım seni
Yağmur yağmayacak unut
Kar zaten çoktan gitti unut” (Yalvaç, 2017, 185).

“17 Aralık” şiirinde doğal dengenin bozulduğuna işaret edilir. Mevsimler vaktinde yaşanmamaktadır. Şair, insanlar tarafından doğanın hırpalanarak, özensizce kullanıldığını belirtir. Eskisi gibi olmayan mevsimleri ve değişmeye başlayan tabiatı şiirde şu sözlerle aktarır:

“Mevsimler de şaşırdı tarihini coğrafyasını
Ağaçlar yeni yeni döküyor yaprağını
Beyazıt Meydanı’nda fotoğraf çekiyor yabancılar
Yerlerde sürüklenen yapraklara bakarak
Ne anlatmalı onlara
Eskiden yağan karları mı
Yoksa tünel açıp komşuluk ettiğimiz
Kış günlerini mi
Ya da hepimiz suçluyuz bu durumdan
Hor kullandık doğamızı
Kendimizden başka dünya tanımadık mı demeli” (Yalvaç, 2017, 237).

Yalvaç, mısralarında doğayı çeşitli yönlerden ele almıştır. Ona göre doğa insan vücuduna enerji ve mutluluk verir. Doğa, beşere kucak açar ve ihtiyacı olan her şeyi sunar. Ancak, insanoğlu doğanın önemi bilmemektedir. Doğayı korumak yerine ona zarar verir. Sanatçı, insanların doğaya zarar vermeye devam etmesiyle onun yok olacağına dair uyarılarda bulunur.

2.1.3.9. İthaf Şiirleri

Yalvaç, birçok şiirini ithaf etmiştir. Sanatçının ithaf şiirleri, tek bir konudan oluşmaz. Bu tür şiirlerinde çeşitli konuları ele almıştır.

Şair, “Merhaba Yaşamak” adlı yapıtta “Gökçe Ağıl’ın Öyküsü” şiirini Nurettin Özen’in ismine sunar. Şiirde Gökçe ağıl köyü ve insanları betimlenir. Köyün insanlarının yardımseverliği vurgulanır:

“Gökçe ağıl köyü karanlığın koynunda uyur

Köpekler mutluluğunu söyler yaşantılarının

Gülümseyen aya sevgilerini duyurur

Hıştırtısı seslere karışır çam dallarının

Bir mutluluk nehri akar insanlarından

Yabancıysan kendinden öte bilir seni, sever” (Yalvaç, 1973, 31).

“Sevdadan Yana Yaşamak” isimli eserde “Notlar” başlığı verilen şiir “Oğlum Mihri Devrim’in anasına” ithafıyla çıkar:

“oğlum, gözlerim yaşsız da ağlar

ıslanmasın toprağın, aldırma

özgürlük bu değilmiş meğer

işte dağlar, mavi gök ve oksijen

oğlu alınmış bir baba” (Yalvaç, 2001e, 17).

Yalvaç, “Erek Torna Atölyesi”ndeki “Kardeşim” başlıklı şiirini kardeşi “Ö. Faruk Yalvaç’a” ithaf eder. Faruk’un sağlığı iyi değildir. Böbrekleri rahatsızlanarak ağrı yapar. Faruk, rahatsızlığı geçmemesine rağmen çalışır. Çalışmasının sebebi askere gidecek olmasıdır. Askere gidebilmek için para biriktirmesi gereklidir:

“Böbreklerinde ağrı azalmadan
 Bindi bir otobüsüne VAN-TUR’un
 Balık zamanı, çalışmalıyım
 Askere para biriktirmeliyim
 Dedi, durdu
 Aldı ağzına bir adet

spozmal kompoze

Vurdu başını sekiz nolu koltuğa” (Yalvaç, 1990, 19).

Sanatçının “Adı Barış” yapıtındaki “Dost” şiiri “Gürgin Kayar’a” ifadesini taşır. Şiire göre Gürgin Kayar kanser hastalığına yakalanmıştır. Hastalıkla savaşır, iyileşeceğine dair umudunu kaybetmez, kanseri yeneceğine inanır. Gürgin Kayar, aynı zamanda uzun süre mahpus yatmıştır. Yalvaç, onun azmini şiirde şöyle anlatır:

“bir ayağını verip kansere
 yine de umutla sarıldın
 güzel günlere
 mahpusluğu yadırgamadan yattın
 çıktığında alnın beyazdı
 sarıldın yeniden türkülere
 [...]
 sende bu bitmemişlik
 neler anlatmıyor ki
 anlayana” (Yalvaç, 1994d, 14-15).

“Herkes Vazgeçti Ya Sen” kitabındaki “Gecenin Karası Beyaza Dönmedi Daha” şiirinde “Uğur Mumcu’nun anısına” tabiri bulunur. Şiirde vurdumduymazlığın üzerinde durulduğu söylenebilir. Yalvaç, Uğur Mumcu’ya “insanın sessizliği”nin devam ettiğini söyler:

“sen dostum unutmaya

adam sendeciliğe batırdın kalemini
 dünyanın güneşine dönük yüreğin
 çarpıyor yine
 gece yalnız ve korkak
 üretir sinsiliği
 rahat uyu diyemiyorum
 sürüyor insanın sessizliği” (Yalvaç, 2001f, 50).

“Sevda Ki Hüznü Kalır Bana”da “Yolculuk Şiiri”¹³⁶ “Hasan Sayar, Akif İnce ve Diğerlerine” ifadesini barındırır. Yalvaç, İzmir’den ayrılacaktır. Yaptığı otobüs yolculuğundan bahsetmekle birlikte sevdiğinden ayrı bir yolculuk yaptığını dile getirir:

“hızla akıyor gemlik izmit sapağı
 ‘Gemlik’i geçince deniz şaşırtmıyor beni’
 sonra yine sensiz seninle dolu
 Düzce Bolu ve Karabük
 yani özelleştirmenin demirçelik hançeri
 ve güzel dostlar sofrası
 şimdi uykudalar
 [...]
 sevgili ey sevgili
 sensiz seninle bir yolculuk bu
 umuda sevgiye
 yürekten yüreğe yolculuk bu
 unutsan bile çok şeyleri
 unutma bu yolculuğu” (Yalvaç, 2004c, 23-25).

¹³⁶ Nehir şiir türünde yazılmıştır.

“Arpaçay’da Beyaz Üşür”de “Sevginin Yolculuğu” başlıklı şiir, “E.Bülent Yardımcı ve Veysel Gultaş’a” ithaf edilmiştir. Şiirde şair, Mardin ve Bitlis’e yüklediği anlamlardan ve şairlerin yaşama insanlar gibi bakmadığını ifade eder:

“Gurbetçi bir süryanidir Mardin

Bitlis anadolulu minare

Ne kadar dostluk kokarsa Mardin

Bitlis o kadar yalnızlık

Şair hep başka bakar

Yaşamın süren sıradışılığına” (Yalvaç, 2004ğ, 7).

Aynı yapıttaki “Bir Acıya Kiracı” şiiri de “Öldürülüşünün 10. yılında Metin Altıok’a” başlığıyla sunulmuştur:

“Çivit mavisi akşam sana ayrıldı

Atın eğerli bekliyor dışarda seni

Yemi suyu rüzgârı tamam

Gideceğin yerlerin durağı yok

Bingöl dağlarından Bergama’ya

Hepsi aynı türküye dokunmuş” (Yalvaç, 2004ğ, 60).

Yine aynı eserin içinde “Ferhat’ın Evinde Sabah” şiiri ise “Ferhat İşlek’e” ifadesiyle yer bulur. Şiire göre Yalvaç, bir gecesini Ferhat İşlek’in evinde geçirir. Ferhat İşlek’in evinde geçirdiği anları dizeleriyle ölümsüzleştirir:

“dolunaylı gökyüzünün mavisi

yeşili Balçova’nın

tan ağartısının tuvaline düşerken

öten horoz sesleriyle

uyandığım ev

Şirin’siz Ferhat’ın eviydi” (Yalvaç, 2004ğ, 73).

“Amerika Katil Katil” adı verilen eserde de ithaf şiirine rastlanılır. İlk şiir, “Bağımsızlığın Sesi” başlığını taşımakta olup “Adnan Yücel’e” ithafıyla çıkmıştır. Yalvaç, Adnan Yücel’in şiirlerinde öfkeyle ağzına geleni söylediğini dillendirir:

“Şimdi sen kızgınlıklarını ateşe atıp

Ver yansın ediyorsun şiirlerinde

Soğumayan bir yüreğin atıyor biliyorum

O uzun koşuların göğüs kafesinde” (Yalvaç, 2004h, 42).

Şiirin son dizelerinde Yalvaç’ın Adnan Yücel’in kızmasını haklı bulduğu görülür. Kendisi de aynı duyguları hissetmektedir:

“Son şiirinde kızgınsın

Haklısın yerden göğe kadar

Aynı duygulardayım ben de” (Yalvaç, 2004h, 43).

“Rüzgâr Sesi Aşk” adlı kitapta “Önemli Not” şiiri “Orhan Kemal’in Anısına” ifadesini taşır. Yalvaç’ın ustası Orhan Kemal ve diğer ustalardan öğrendiklerinden birisi de insanın önemli olduğudur. Yalvaç bu önemi şiirde şöyle anlatır:

“en önemli not insandır

akıp giden bu sonsuz karmaşada

yılgınlık diz çöker öykülerimizde

romanlarımız kahramanlar yaratır

kalk borusu öter şiirlerimizde

tutar elinden alırsın insanı” (Yalvaç, 2007o, 7).

Yapıtın bir diğer ithaf şiiri de “Gök Mavisi Bir Türkü-1”¹³⁷dir. Şair, bu şiiri “Azime ve Hasan Hüseyin Korkmazgil’e” ifadesiyle ithaf etmiştir. Yalvaç, şiirde Azime Hanımla, Hasan Hüseyin Korkmazgil’in sevgisinden söz eder:

¹³⁷ Hasan Hüseyin Korkmazgil’in edebiyat öğretmeni olan eşi Azime Korkmazgil, eşiyle olan anılarını mektuplaşmalarından hareketle bu kitaplarda yazmıştır. Bkz: Azime Korkmazgil, **Gökmavisi Bir Türkü 1, Ozan Hasan Hüseyin’in Yaşamöyküsüne Bir Yaklaşım Denemesi**, Ceylan Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2000. Bkz: Azime Korkmazgil, **Gökmavisi Bir Türkü 2, Ozan Hasan Hüseyin**, Ceylan Yayınları, İstanbul, 2003.

“şimdi havalandı sevdanın beyaz kanatlı kuşları
dağıldılar kekik kokan anadolunun aşk bekleyen dağlarına
anlatmaktı aşkbiçiminizi sevdabiçiminizi dostbiçiminizi
çocuktan yaşlıya her insana
biriniz leylaydınız biriniz kerem biriniz aslıydınız biriniz
mecnun
ve ikiniz hep bir fazlaydınız o eski aşk öykülerinin
kahramanlarından” (Yalvaç, 2007o, 37).

Yalvaç, şiir kitaplarından biri olan “Saray Şiirleri” adını verdiği eserinde de ithaf şiirlerine yer ayırır. Eserin ilk ithaf şiiri “Çok Şey Yaşanır Bir Günde”¹³⁸dir. Şiir, “Osman Mutlu ve Bülent Alp’e” ifadesiyle yapıtta yerini bulmuştur. Şair, arkadaşıyla birlikte bir gün içerisinde yaşadıklarını dizelerde dillendirmiştir:

“Son otobüs gideli epey olmuş.
Anlaşıldı, ey karı yenen yağmur!
Bu gecede burada kaldık.
Gidelim diyor dostum, bir başka dosta,
Telefon kısaltırken mesafeleri,
Yollar sarıp sarmalıyor bizi,
Çorlu saatlerini yirmi ikiye kuruyor.
Osman abinin yüzünde bir gülücük,
Hoş geldiniz, ne kadar güzel” (Yalvaç, 2011n, 24-25).

Eserde bir diğer ithaf şiiri “Geç Kalmak”tır. Şiir, “Hakan Sürsal’a” ithaf edilmiştir. Şair, yalnızlığını, hüznünü paylaşmak için arkadaşı Hakan Sürsal’ı aramıştır. Ancak Yalvaç, arkadaşına ulaşsa da onunla konuşmaz:

“Bir şair arkadaşını arıyorsun,
Paylaşmak bu dehşetli yalnızlığı,

¹³⁸ Nehir şiirdir.

Onun telefonu senin ne sılan, ne gurbetin,

Onun da yalnızlığının zorunlu, belli.

[...]

Alo..alo

Ses veremem şair arkadaş,

Sen hep ölümüne geç kalıyorsun” (Yalvaç, 2011n, 43).

Aynı yapıtın içinde yer bulan “Gelecek Güzel Günler Mi? başlıklı şiir ise “Fahrettin Demir’in anısına” ithafıyla görülür. Yalvaç, şiirde Fahrettin Demir’in vefatından bahseder:

“Seni zorunlu toprağa verdik Fahrettin abi.

Habersiz ölmek kolay, haber vermeyen utansın.

Kızgınlığım çok daha başka şeyler,

Ruşen abi de hasta, omuz verememiş tabutuna

[...]

Ölmemeliydin öldün, sözü bitmiş say,

Karlı gecelerin uluyan kurtları da sustu” (Yalvaç, 2011n, 99-100).

“Taksim Taksim” yapıtındaki ithaf şiirlerinden biri “17” başlıklı şiirdir. Şiir, “Alpaslan Işıklı’nın Güzel Anısına” deyişiyle okuyucu karşısına çıkar. Şair, Alpaslan Işıklı’yı da toprağa verdiklerini söyler. Yalvaç, Alpaslan Işıklı’nın önüne çıkan zorluklara teslim olmadığını, direniş gösterdiğinden de bahseder:

“Bir yiğit evladı daha verdik toprağa

Işık saça saça yaşadı tüm ömrünü

Sevdası insan kokardı sevdası vatan

Başını eğmedi hiçbir zorbalığa

İnsana dik durmak yaraşırsa eğer

O öyle durdu tüm karanlıklara

Bir yiğit evladı daha verdik toprağa” (Yalvaç, 2014, 68).

Aynı eserde “25” başlığını taşıyan manzumede ithaf şiirlerinden biridir. Şiir, “Tuncel Kurtiz’in Anısına” ifadesiyle öne çıkar. Yalvaç, dizelerde Tuncel Kurtiz’in Gezi Parkı olaylarında direniş gösterenlere destek olduğunu dile getirir. Şaire göre Tuncel Kurtiz, “gericiliğin” karşısında durmuş bir isimdir:

“Şiir şiir örülen güzel günlerin solisti oldu
İhaneti hep gördü ve karşısında durdu
Yürüdü kavgaların en önünde
İşte bak orada görüyor musunuz
Elinde umut, kolunda dostlarıyla
Gericiliğe dur demeye yürüyor
Gülüyor ak pak olmuş sakallarıyla” (Yalvaç, 2014, 89).

“Yolum Facebook’a Düştü” eserinde de ithaf şiirleri bulunur. Yapıtın ithaf şiirlerinden “Sırasız Tüm Ölümler” şiiri “güzel insanlara” ifadesini barındırır. Şiir içerisinde adı verilmeyen bir takım insanların vefat ettiği söylenir. Vefat eden bu kişiler yaşayan insanlara güzel işler yapması için tavsiyelerde bulunur. İnsanlar kendisini düşünmemelidir. Topluma yararlı olabilecek üretimde bulunmalılardır:

“İşte sevgili güzel insanlar öykümüz böyle
Sizin de öykünüz böyle olsun
Herkes aldığından fazlasını bıraksın dünyaya
Ne olabilir ki bu fazlalık
Bir şiir bir öykü belki de bir roman
Zaten mülkiyetten kurtulmak değil mi önemli olan
Bakın ne kadar hafifledi dünya” (Yalvaç, 2020p, 43).

Aynı yapıttaki bir diğer ithaf şiiri de “Atıla Er Aradı Beni”dir. Şiir “Atıla Er ve Oğuz Tümbaş’a” ithaf edilmiştir. Yalvaç, şiirde Atıla Er’in kendisini aradığını ve görüşmelerini anlatır:

“Dergilerin arasında boğulurken aradı beni

Çok yıllar öncesinden tanıdık ses

3 G'deyiz dedi Oğuz Tümbaş'la andık seni

Sesini duyalım istedik

Nice anıların üst üste bindiği yerdeydi Atila

Sesinden anlıyordum coşkusu” (Yalvaç, 2020p, 102).

Sanatçının “Ben Bir Yalnızlığım” yapıtındaki “Dostlara Yolculuk” şiiri “Ayhan Aydın ve Mustafa Karaçiftçi’ye” ifadesini taşır. Şair, şiiri dostlarının yanına giderken yaptığı yolculuk sırasında kâğıda döker:

“Yoldayım yolculuk dostlara

Bir otobüs molasında düşüyor bu dizeler

Seni düşünen yere

Çerkezköy’e yolun düşmemiştir” (Yalvaç, 2021k, 25).

Yukarıdaki şiirlerden hareketle sanatçının ithaf şiirlerini genellikle yakın çevresindeki kişilere armağan ettiği söylenebilir.

2.1.3.10. Ölüm Şiirleri

Türk edebiyatında ölümü şiirlerine konu edinen birçok şair vardır. Yalvaç da ölümü şiirlerinde işleyen şairlerdendir. “770 Gün Türküleri”nde “Oturup Ölümü Düşündüm” başlıklı şiirde şair, ölümü düşündüğünü dillendirir. Şair, ölüm yüzünden ister istemez bir korku yaşar:

“oturup kendi halime ölümü düşündüğümde

elim ayağım ter, yüreğim deprem oluyor

öylesine dengesiz ki ölüm denen serseri

yaşlıyla arkadaşken, gence düşman oluyor” (Yalvaç, 1991, 70).

Şair, “Rüzgâr Sesi Aşk”ta “Ölmek ve Ölmek” şiirinde ölümden bahseder. Şiire göre yaşam ölmek üzeredir. Yaşam, şairin sevdasıdır. Yaşamın ölmesi karşısında ne yapacağını bilemez bir hale gelir:

“son soluğunu veren yaşam

girdi yaradan içeri
 başka ölümlerin ağıtı duyuldu
 uzak bir dua çaresiz
 dağbaşında ağaç gibiydim ben
 ağlamadım gülmedim dondum kaldım
 o giden sevdamdı ben de öldüm” (Yalvaç, 2007o, 42).

Sanatçının son yıllarda ölüm üzerine yazdığı şiirlerin sayısında bir artış olduğu ifade edilebilir. Ölüm konulu şiirlerin görülebileceği eserlerden biri “Her Güne Bir Şiir” adlı yapıttır. Sanatçı, eserinde “3 Nisan” başlığını verdiği şiirde ölümün insana acı verdiğini ifade eder:

“ne dersek diyelim acıdır ölümün sesi
 ölenin olmamalı bence hiç kimsesi” (Yalvaç, 2017, 72).

Şair, “13 Mayıs” başlıklı şiirinde ölüme seslenerek ona sitem eder. Ölümü kendisinin çağırmadığını dillendirir. Ölümün ansızın gelişine kızgınlık duyar:

“ey karanlığın kralı ölüm, sana gel mi dedim
 dudağıma yakışmış gülümsememi al mı dedim
 bahar kapıdaydı sevdalar çocuklar kapıda
 olmadık zamanda gel de kapımı çal mı dedim” (Yalvaç, 2017, 97).

Sanatçı, “6 Temmuz” başlıklı şiirinde “doğru gitmeyen” bir dünyada ölmek üzere olduğunu söyler. Olaylar hakkında düşünmenin bir yararı olmadığını dile getirir. Ve onu beklemekte olan ölümü selamlar:

“Düşünmek neyi çözüyor
 Yanlış yanlış üstüne
 Koskocaman doğrular dururken
 Nasıl gidilir tersine
 Yüreğim sıkışıyor
 Selam olsun kapıdaki ölüme” (Yalvaç, 2017, 131).

“18 Temmuz” başlığı verilen şiirde bir insanın ölümü düşünmeden menfaati için birçok kişiyi kandırdığından bahsedilir. Şiirde adı verilmeyen kişi, ölümü bir an bile düşünmez. Olumsuz davranışlarına devam eder. Fakat hiç beklemediği bir anda ölümle karşılaşır:

“Kazık ata ata yaşadı bu hayatı

Bir gün doğru düşünmedi

Sevmedi hiçbir zaman içten

Gözlerindeki ışık insani değildi

Hep böyle sürecekti sandı

Yalanlarla dolu yaşamının

Köşe başında bekleyen Azrail

Ona her şeyi bir bir anlattı” (Yalvaç, 2017, 137).

Sanatçı, “23 Kasım” başlıklı şiirde ömrün “bilinmezliklerle dolu yol” olduğunu dile getirir. Yaşamının güzel olduğunu ve ölümün anlaşılamadığını ifade eder:

“Kavgalar ve gürültüler doluyor içimize

Sıkıntılar salkım saçak

Yine de güzelmiş yaşamak

Ölümü bir türlü çözemedik” (Yalvaç, 2017, 220).

“2 Aralık” başlıklı şiirde ölümün Yalvaç’ın aklının bir köşesinde olduğu görülür. Sanatçı, yaşlanmaya başlayan bedeninin ölümün habercisi olup olmadığını düşünür. Ölümü aklından uzaklaştırmaya çalışır:

“Yorulan bedenimin

Zayıflayan gözlerimin

Yani yaklaşan ölümün sesi miydi

Bir süre dolaştılar kafamda

Sonra attım onları

Hiçbir şey yokmuşçasına

Adımlamaya başladım yolları” (Yalvaç, 2017, 228).

Yalvaç, bir başka eseri “Yolum Facebook’a Düştü”de “Bir Çocuk Ölüyor Ölmeyecek Yaşta” isimli şiirde bir çocuğun vefatından bahseder. Şair, dizelerde çocuğun vefatı dolayısıyla duyduğu üzüntüyü dillendirir:

“Bir çocuk ölüyor ölmeyecek yaşta

Yağmur yağıp yağmamak ikileminde

Sela kesik kesik ulaşıyor kulaklara

[...]

Ağlasam çözülüyor düğümlerim

Bir çocuk ölüyor ölmeyecek yaşta

Kalkacak kalabalığı öğle namazında” (Yalvaç, 2020p, 37-38).

Sanatçı, “Ben Bir Yalnızlığım” adlı eserde “Ben Ölünce” başlığını verdiği şiirde ölümü üzerinde durur. Şairin şimdiden mezarını hazırladığı görülür. Kendisi için hazırladığı mezar, eşinin mezarının yanındır. Eşinin mezarının yanında yer bulması konusunda kendisini talihli sayar:

“Işıklar içinde uyuyup

Yıldızlarla yoldaş olacağım

Ama şanslı olduğumu inkâr edemem

Çünkü mezarım hazır

Bitişik eşimin mezarına” (Yalvaç, 2021k, 16).

Şair, “Ölüm” başlıklı şiirin dizelerinde ölümün insanları gözlediğini öne sürer. Ölüm kurnazca davranarak insanları takip eder:

“Ölüm

Yine de gizleniyor köşe başlarında

Sinsi

İzliyor ayak seslerimizi” (Yalvaç, 2021k, 61).

Aynı yapıtta “Ölüm Kapı Komşumuz” şiirinde ölümle insanın burun buruna olduğu ifade edilir. Artan ölümler karşısında şair, şaşkınlığını dile getirmekten kendini alıkoyamaz:

“Ölmek mi çoğaldı, ben mi yaşılanıyorum yoksa

Her kapı arkası,

Ecel saklar oldu.

Hüzün insanlığa sebil oldu” (Yalvaç, 2021k, 78).

Yalvaç’ın sanatının ilk yıllarında ölüm konulu şiirler yazmadığı söylenebilir. Yaş almaya başlayınca ve sanatında bir yol kat edince ölüm üzerine şiir yazmaya yönelir.

2.1.3.11. Saray Şiirleri

Yalvaç, günümüzde Saray’da (Tekirdağ) ikamet etmektedir. Şehri, küçük ve sakin olması gibi özelliklerinden dolayı sever. Mısralarında Saray’dan bahsettiği de olur. “Kentimin Sembolü” şiirinde yaşadığı şehirdeki kargaları anlatır. Şiire göre insanlar, kaçak yapılar inşa ederek kargaların yaşam alanlarına zarar vermiştir:

“Tüm çatı katları kaçak kentimin,

Sembolüdür kargalar.

Kapkara tüylerinde,

Güneşin ışıklarını saklar” (Yalvaç, 2011n, 44).

Sanatçı, “Saray’da Bir Akşamüstü” şiirinde birkaç arkadaşıyla birlikte Saray’ı her konuda öncü yapmaya çalıştıklarını dile getirir. Bu eylemi gerçekleştirmek adına ant içerler:

“Kıbrıs gazisi muhtar

Araştırmacı bir dost

Öğretmen bir kardeş

Gazeteci bir yoldaş

Ellerimizi üst üste koyup

Ant içiyoruz

Saray

Başkent olacak

Sanata

İnsana” (Yalvaç, 2011n, 58).

Sanatçı, “Saray-İnsan” şiirinde Saray’ın güzelliklerini ve insanlarını anlatır. Saray’daki insanların birçoğu sevecen ve sıcakkanlıdır. İlçe, doğa örtüsüyle insana huzur verir:

“Sabahı kuş sesleriyle karşıyorsın

Sonrası derin bir sessizlik

Yediğin her şeyin tadı başka

Sevdana yeni bir boyut katarsın

Yaşamak böyledir burada

Yani Saray’da.

Günaydın merhaba ilk selamdır

Dostluk sıcak bir çay tadı” (Yalvaç, 2011n, 74).

Sanatçı, kargaları yaşadığı ilçenin bir parçası gibi görür. Yazılarında ve şiirlerinde Saray’ın kargalarından bahsettiği de olur. “Ben Bir Yalnızlığım” yapıtında “Bizim Saray’ın Kargaları” şiirinde ilçedeki kargalardan şöyle bahseder:

“Dışarı çıkabilmişsem

Karanlık düşmemişse

Sürekli izlerim onları

[...]

Sürekli dalga dalga uçuşları

Kendi aralarında konuşuşları

Türlü düşüncelere salar beni” (Yalvaç, 2021k, 5).

Sanatçı, sevdiği ve benimsediği Tekirdağ'ın ilçesi olan Saray'ı da okuyucusuyla buluşturmuştur.

2.1.3.12. Poetik Şiirleri

Yalvaç'ın poetik görüşlerini içeren dizeleri de vardır. O, anlamı önemseyen bir şairdir. Ona göre anlam şiirin olmazsa olmazlarından. Ciddiyetle üzerinde durduğu anlam hakkındaki görüşlerini yazılarında olduğu gibi dizelerinde de dile getirir. “770 Gün Türküleri”nde “Ozan” başlığını taşıyan ve alt başlıklara ayırarak “IV” başlığını verdiği dizelerde şiirin sözcükleri yan yana/alt alta getirmeden ibaret olmadığı vurgular. Şaire göre yazılanın şiir olması için sözcükler arasında anlam ilişkisi gereklidir:

“dizeler alt alta geldiğinde
şiir olsaydı eğer
dünyada ki insan sayısı
eşittir ozan denirdi” (Yalvaç, 1991, 47).

Sanatçı, “Arpaçay'da Beyaz Üşür”de “Şairim” adını verdiği nehir şiirde şairliğini ve şiirlerini anlatır. Onun şiirlerinin kaynağı insan ve insan yaşamındaki her şeydir. Yaşamı ve insanlar arasında gözlemlediği durumları şiirine konu edinir. O bir şair olarak tanınma, ün peşinde değildir. Şair, ayrıca dize aralarında ustalarını da zikreder:

“şairim
sokaktan toplarım şiirlerimi
yağmurlu aşklardan
greve durmuş fabrikalardan
fırtınalardan
umutlardan
doğmamış gelecekte
dememiş mi şair
‘sokaktan gelmeyin

sokaktan alacağı yoktur’
 ıslak saçlarımda seksenlik bir else **dinamo**
 sansaryan tabutluğunda iki yıl dirençse **gökçe**
 [...]
 ne sakalla saçımın arasında
 medyaya meraklı başım var
 ne de sanat adına insanları kullanan işim
 şairim

Rıfat Ilgaz’dır tanığım

Niyazi Akıncıoğlu” (Yalvaç, 2004ğ, 10).

Şair, aynı yapıttaki “Esmerdir Şiirin Adı”nı verdiği şiirin mısralarında yine anlam üzerinde durur. Dizelere göre kendisinin gayesi anlam kargaşası yaratmadan anlaşılır şiir yazmaktır:

“anlamsızlığı bayrak yapmak
 olmadık sözcükleri altalta yazıp
 postmodern bir şiir yaratmak
 benim işim değil” (Yalvaç, 2004ğ, 63).

Sanatının temeline insanı koyan Yalvaç’ın postmodern şiir anlayışına hoş gözle bakmadığı görülür. Sanatçı, “Şiirin Dile Gelişi”nde postmodern şiiri tahrir etmek ister. Çünkü ona göre postmodern şiir anlamı hiçe sayar ve insana uzaktır:

“başıbozuk sözcüklerden kurulu postmodern şiiri yıkmak
 insana ulaşmak yeniden yeniden insana ulaşmak
 ince bir sızı gibi kanar durur gerçek şairlerin yüreğinde” (Yalvaç, 2004ğ, 65).

Yalvaç, “Tek Öyküşiiir” dergisinin 74. sayısında çıkan “Devam” başlığını taşıyan şiirde sanat anlayışını dillendirir. Kendisi ve etrafındakilerin amacı “karanlıkları aydınlatmak”tır. Düşünceleriyle, bilgileriyle kılavuzluk yapmaya çalışmaktadır:

“Derdimiz karanlığı aydınlatmaktı

Düşünün bir düşünün ki

Bir ömür

Gündüzü geceye kaptırmamak

Geceyi gündüz yapmak sevdasında

Çırpınıp durur”(Yalvaç, Ocak 2021, 4).

Şiirde anlama dikkat eden sanatçı, mısralarında da bu titizliğini gösterir. Şairin anlam konusunda taviz vermediği aşikârdır.

2.3.4. Kitaplarında Olmayan Şiirleri

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Ayvansaray’da Akşamüstü, **Beşparmak**, S. 189, (Eylül-Ekim 2015), s. 3.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Bugün Bayram, **Beşparmak**, S. 190, (Kasım-Aralık 2015), s. 21.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Çapsız Hayat, **Tek Öyküşiir**, S. 62, (Ocak 2020), s. 19.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Yağmuru Ara, **Tek Öyküşiir**, S. 64, (Mart 2020), s. 33.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Yağmur Çiseliyor, **Tek Öyküşiir**, S. 65, (Nisan 2020), s. 8.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Hayati Özcan Kardeşime, **Tek Öyküşiir**, S. 69, (Ağustos 2020), s. 5.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Timuçin Özyürekli, **Tek Öyküşiir**, S. 69, (Ağustos 2020), s. 48.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Enver Gökçe’ye, **Tek Öyküşiir**, S. 72, (Kasım 2020), s. 12.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Devam, **Tek Öyküşiir**, S. 74, (Ocak 2021), s. 4.

Yalvaç, Hasan Hüseyin, Aşk Anla, **Tek Öyküşiir**, S. 77, (Nisan 2021), s. 27).

2.2. ÖYKÜLERİ

Yalvaç'ın farklı yazın alanlarında da eserleri mevcuttur. Sanatçının eserlerinin bulunduğu türlerden biri de öyküdür. Yalvaç'ın "Saray Öyküleri" adlı bir yapıtı vardır. Yapıtta 9 adet ürün bulunmaktadır. "Saray Öyküleri" adlı kitaptaki "Uzaklardayım" ve "Uzaylı" adlı yazılar öykü yazın türünün niteliklerine uymamaktadır. Bu yüzden incelemeye dâhil edilmemiştir.

2.2.1. Materyal Unsurlar Açısından İnceleme

2.2.1.1. Vaka (Olay Örgüsü)

Yalvaç'ın "Saray Öyküleri" adlı kitabındaki ilk öykü "Berna Geldi Mi?" adını taşır.

"Berna Geldi Mi?" öyküsü Fatih ile eşinin kararan hava üzerine konuşmasıyla başlar. Fatih yaşadığı Erzurum'un köyünde geçimini sağlayamadığından Trakya'ya göç etmiştir. Trakya'ya askerlik arkadaşı Aydın'ın davetiyle gelir. Fatih dere yatağı kenarındaki bir çiftlikte çoban olarak çalışır. Havanın kararmasıyla mal sahibine haber vermek için çiftlikten ayrılır. Geri döndüğünde çiftliğin sular altında kaldığını görür. Hemen eşiyle çocuklarını aramaya koyulur. Fakat Fatih'te sele kapılarak vefat eder. Öykünün sonuç kısmında Fatih, eşi ve üç kızının naaşları Erzurum'da toprağa verilmek üzere otobüse yüklenerek yola çıkar.

"İnsan" adlı öyküde bir aile kurgulanmıştır. Kurgu, baba Yusuf'un karın üzerinde donmakta olan bir serçeyi eve almasıyla başlar. Serçeyi sobanın yanında ısıtarak ölmekten kurtarır. Yusuf'un Nergis ve Gül adında iki kızı vardır. Küçük kız Gül, serçe iyi olduktan sonra onu doğaya bırakmak istemez. Nergis, kardeşi Gül'e serçeyi doğaya bırakmaları gerektiğini söylese de Gül her seferinde ağlayarak huysuzlanır. Bir gün Nergis ile Gül, eve öğlen yemeğine gelirken yolda serçe sürüsüne rastlar. Nergis, Gül'e serçelerin arasında baktıkları serçenin annesi, babası ve kardeşi olabileceğini, belki de onu aradıklarını söyler. Gül, ablasının haklı olduğunu düşünür, serçeyi serbest bırakır. Serçeyi serbest bıraktığını ablası ve ailesine de anlatır. Son kısımda aile güzel zaman geçirmek için hafta sonu pikniğe gider. Yusuf ve eşi Ayşe dönüşte insan üzerine sohbet ederken öykü son bulur.

“Emperyalist Martılar ve İşbirlikçi Kargalar” öyküsünün giriş bölümünde Hamdi Bey ve ailesinin çok çalışmasından ve ailenin yaptıkları sebebiyle şehre kargaların yerleşmesinden bahsedilir. Birden havada karga sesleri işitilir. Hamdi Bey ve etrafında bulunanlar kargalara odaklanır. Kargaların sayıca fazla olması, sürekli gürültü etmeleri insanları rahatsız eder. İnsanlar, kargaları uzaklaştırmak için yaşadıkları alanları yok eder. Kargalar, gitmemekle beraber eskisinden de gürültücü olur. Hamdi Bey ve etrafındakiler bulundukları ortamdan ayrılır. Bir süre sonra gökyüzündeki karga kalabalığının yerini martılar alır. Martıların sayıca kalabalık oluşu, kargaların bir anda ortadan kaybolması kahraman anlatıcının dikkatini çeker. Kahraman anlatıcı belediyede çalışan bir görevliden, kargaların şehrin çöplüğünde yaşadığını öğrenir. Çöplüğe kargaları bakmaya gider. Çöplükte kargaların etrafta yiyecek aradıklarını, martıların, kargaların çöplükten çıkardıklarını yediğini görür. Kahraman anlatıcı gördüklerini Hamdi Bey’e anlatır. Kahraman anlatıcı martılarla, kargaların bir derdi olduğunu, bu derdin ne olabileceğini sorar. Hamdi Bey, “özgürlük” cevabını verir. Öykü burada sonlanır.

“Devrimci”nin başkahramanı Mehmet adında bir gençtir. Mehmet çevresindeki arkadaşlarından farklı düşünce yapısına sahiptir. Mahalle arkadaşı Kenan’la devrim üzerine fikir alışverişinde bulunur. Mehmet’in okulu bittikten sonra uzak bir kentin ilçesine öğretmen olarak atanır. Evlenir, çocukları olur, zaman geçer. Siyasal olaylara karışmamakla birlikte Mehmet tutuklanarak cezaevine koyulur. Cezaevinde yattıktan sonra çıkar, mesleğine devam eder. Aradan yıllar geçer. Emekli olunca babasının köyüne yerleşir. Dere kenarında kendi kendine düşünürken “iyi ki devrimci olmuşum, iyi ki devrimci kalmışım” (Yalvaç, 2012, 53) der. Öykü burada son bulur.

“Saray’da Bir Yalnız Adam” öyküsünde Yusuf, eşi öldükten sonra Saray’a gelir. Saray’da Kenan isminde bir kişiyle tanışır. Kenan, Yusuf’a Saray’da bir ev kiralamasında yardımcı olur. Yusuf, Saray’a yerleşerek orada yaşamaya başlar. Bir kitap okuma grubuna katılır. Grupta Ayla adında bir bayan vardır. Ayla, Yusuf’u beğenir. Yusuf, kadının kendisini beğendiğinin farkındadır. Ölen eşine ihanet etmemek için kadına yüz vermez. Kadın ise Yusuf’a yakın olmaya çalışır. Yusuf, Ayla’yla açık bir şekilde konuşur. Ayla’ya ölen eşinin anısını yaşatmak istediğini

evlenmeyi düşünmediğini söyler. Aradan biraz süre geçince Ayla başka biriyle evlenir. Yusuf ise eşinin anısıyla yaşama devam eder.

“Haliç Zindan Gibiydi”¹³⁹’de kahraman anlatıcı Haliç’te sahil kenarında otururken dikkatini bir kadın çeker. Kahraman anlatıcı, kadını sürekli görür. Kadın her gün sahil kenarına gelir. Remzi Kaptan’ın motoruyla tayfalarını izler. Kadın, her geldiğinde kimseyle konuşmayıp tayfaları soğuk bakışlarla izler, geri dönüp gider. Kadının her gün gelmesi, sahil kenarında bekleyip, kimseyle muhatap olmadan gitmesi kahraman anlatıcıda merak uyandırır. Kadının neden böyle davrandığını öğrenmek için ertesi gün tekrar sahil kenarına gelir. Remzi Kaptan’ın motorunun kıyıda olduğunu ancak kendisinin etrafta olmadığını görür. Anlatıcı, çevredekilerden Remzi Kaptan’ın “Çakır’ın Yerinde” olduğunu öğrenir. Çakır’ın Yerine giderek Remzi Kaptan’ı orada bulur. Remzi Kaptan, anlatıcıyı masasına davet eder. Anlatıcı, sahilde gördüğü kadından bahseder. Kaptan gözyaşlarıyla Nimet kadının tayfasında çalışan Cemil adında bir delikanlıyla nişanlı olduğunu, Cemil’in bir deniz kazasında vefat ettiğini anlatır. Nimet’in her gün gelerek aslında Cemil’i beklediğini söyler. Anlatıcı, Remzi Kaptan’ı üzdüğünün farkına varıp, özür dileyerek masadan kalkar. Remzi Kaptan, Nimet’in kendi kızı olduğunu itiraf eder. Anlatıcı ve tayfalar, bu itiraf karşısında şaşırır, öykü de böylece biter.

“Hurdacı”¹⁴⁰ adlı öykü, Yalvaç’ın yaşamından izler taşıması yönüyle otobiyografik bir metindir. Öykü, kahraman anlatıcı tarafından aktarılır. Kahraman anlatıcı, Alsancak Bitpazarı’nda kitap satıcılığı yapar. Satacak kitap toplamak için pazardaki esnaflar arasında dolaşırken uzun boylu bir adamın tezgâhıyla karşılaşır. Adamın tezgâhında satın alınacak çok ürün bulunmakla birlikte kitap yoktur. Anlatıcı, adama aradığının kitap veya dergi olduğundan bahseder. İhsan, tezgâhın arkasında bulunan kitap dolu üç çuvalı gösterir. Anlatıcı, işine yaracak olanları ayırarak alır. Aralarında bir dostluk başlar. Anlatıcı, İhsan’a satabileceği ürün getirir. İhsan da ona karşılığında kitap verir. Bir gün, İhsan’ın getirdikleri arasında bir tomar kâğıt çıkar. Anlatıcı bunları okuduğunda aşk mektupları olduğunu anlar. Anlatıcı, mektupları “Mektuplar Aşktır” adıyla kitaplaştırır. Kitap çıktığında birini

¹³⁹ “Haliç Zindan Gibiydi” adlı öykü, “Öykü Şiir” dergisinin 2000’de Ekim sayısında yayımlanmıştır.

¹⁴⁰ “Hurdacı” öyküsü “Berfin Bahar” dergisinin Aralık 2001 sayısında çıkmıştır.

imzalayarak İhsan’a verir. İhsan, kitabı inceledikten sonra anlatıcıya mektupların sevgilisiyle kendisinin olduğunu söyler.

Sanatçı, “Ortaya Karışık” adlı eserinde öykülerine de yer ayırmıştır. İlk öykü “Aşk: Yanlış Anlama Yanlış Anlaşılma”¹⁴¹ başlığını taşır. Olay, kahraman anlatıcı tarafından anlatılır. Kahraman anlatıcının bir dergi bürosu vardır. Büroya bir gün, kadının biri gelerek şiir ve öykü yazdığından bahseder. Yazdıklarını dergiye bırakır. Kadının öykülerinden biri derginin sayısında çıkar. Kadın ara ara dergiye uğrar. Bir süre sonra ortadan kaybolur. Derginin sahibine uzun bir zaman sonra kadın tarafından gönderilmiş bir mektup gelir. Mektupta ‘Çocuklarımla babası sensin’ ifadesi yazılıdır. Anlatıcı, aldığı mektup karşısında bir şaşkınlık yaşasa da kadına bir yanıt vermez. Kadını kalbinden çıkararak onu unutmaya çalışır.

2.2.1.2. Anlatıcı ve Bakış Açısı

“Berna Geldi Mi?”nin anlatıcısı yazar anlatıcıdır. Anlatıcı, hâkim bakış açısına sahiptir. Kahramanların geçmişini ve duygularını bilir:

“Erzurum’un bir köyünden gelmişti buralara. Köyünde kalabalık nüfuslarına toprak yetmiyordu, hayvanları yetmiyordu. Askerlik sonrası gurbetlere savrulmuş, inşaatlarda çalışmış, bir yerlere varamayacağını anlayıp, naçarlıkla tekrar köyüne dönmüştü. Annesinin ısrarına rağmen evlenmemiş, aç boğazlarına bir aç boğaz daha eklemek istememişti” (Yalvaç, 2012, 10).

“İnsan” öyküsünde yazar anlatıcı hâkim bakış açısıyla olayları anlatır. “Serçecik, evin bir parçası olmuştu olmasına ama Nergis, onun kendi doğasına gitmesini istiyordu. Gül ise, ablasının söylediklerini anlamıyor ve ‘serçecik gitmesin’ diye her konu açılışında ağlamaya başlıyordu” (Yalvaç, 2012, 32) öyküde son kısımda diyaloglara yer verilmiştir.

“Emperyalist Martılar ve İşbirlikçi Kargalar” öyküsünde ilk kısımda yazar anlatıcının sesi duyulur: “Alnına konan sineğe, eliyle güle güle dercesine bir hareket yaptıktan sonra sözlerini sürdürdü” (Yalvaç, 2012, 35).

Öykünün ilerleyen akışında ise olaylar kahraman anlatıcı tarafından aktarılır:

¹⁴¹ Yazar, öyküyü yakın arkadaşı Cevahir’den dinlemiştir. Arkadaşının anlattıklarından hareketle öyküyü kaleme almıştır.

“Çöplüğe yaklaşmışım ki, onların gak gakları kulağıma ulaşmaya başladı. Gerçekten de, biraz daha gidince, çöp yığınlarının üstünde bir kara örtü gibiydiler. Belediyedeki arkadaşım haklıydı. Tüm kargalar buradaydı” (Yalvaç, 2012, 39).

“Devrimci” isimli öyküde yazar anlatıcı ve hâkim bakış açısı kullanılmıştır:

“Mehmet yine okuyarak, öğrendiklerini anlatarak yaşamını sürdürdü. Emekli olmuştu, eşinin emekliliğini bekledi bir yıl kadar ve sonrasında baba ocağına dönme kararı aldılar. Akıp giden yıllar film gibi gözlerinin önündeydi. İkraniyeleriyle kendilerine yetecek bir ev alıp taşındılar” (Yalvaç, 2012, 52-53).

“Saray’da Yalnız Bir Adam”da anlatıcı üçüncü şahıstır.¹⁴² Kahramanların hislerini ve düşüncelerine hâkimdir:

“Ayla şaşkın şaşkın Yusuf’un yüzüne baktı. Tüm düşleri paramparça olmuştu. ‘Açık sözlülüğünüz için size teşekkür ederim, iyi günler’ diyerek, dönüp gitti. Ne ‘bunu nerden çıkardınız’ ne ‘nasıl böyle bir fikre vardınız’ gibi hiçbir şey söylemeden uzaklaşması Yusuf’u haklı çıkarmıştı” (Yalvaç, 2012, 60).

“Haliç Zindan Gibiydi”de kahraman anlatıcı vardır. Kahraman anlatıcı, Nimet’in sürekli sahil kenarına gelmesini, orada hiçbir şey yapmadan seferden dönenleri izlemesini sorgular.

“Hurdacı”da olay kahraman anlatıcı tarafından anlatılır. Kahraman anlatıcı, Bitpazarı’nda tanıştığı İhsan’dan aldığı kitaplar arasında çıkan mektupları kitaplaştırmak bastırır.

“Aşk: Yanlış Anlama Yanlış Anlaşılma”da kahraman anlatıcı yer alır. Anlatıcı, dergisinde yazıları yayımlanan kadınla aralarında herhangi bir şey yaşanmamasına rağmen kadından aldığı mektubu anlatır.

¹⁴² “[...]Üçüncü şahıs anlatımında (tanrısal anlatım) ise her şeyi bilen ve gören bir anlatıcı söz konusudur. Anlatıcı, öyküye giren her şeye hâkim bir pozisyonadadır. Kahramanın duygularını, düşüncelerini, bilinçaltı gelgitlerini bilir ve bu üst bakışla olayları bize aktarır. Kısaca üçüncü şahıs anlatım “o”lu dışarıdan anlatımdır. Tanrısal anlatımın en belirgin özelliklerinden biri, anlatıcı/yazarın her şeyi bilmesidir. Yazar/ anlatıcı tüm anlatımın içindedir. Herkesin ne düşündüğünü, ne hissettiğini, neyi niye yaptığını en ince ayrıntısına kadar bilir, olan ve olacak olan hiçbir şey onun için meçhul değildir” (Tosun, 2018, 171).

2.2.1.3. Şahıs Kadrosu

“Berna Geldi Mi?” şahıs kadrosu Fatih, eşi Handan, kızları Berna, Aydın Usta ve esnaf arkadaşlardır. Fatih’in kızı Berna öyküde annesinin babasına çağırdığını haber vermek için görünür. Yazar sonra onu olaylara müdahil etmez. Nasıl öldüğü kurgu içerisinde işlenmez. Öykünün son bölümünde Aydın Usta tarafından adı zikredilir. Aydın Usta, Fatih’in askerlik arkadaşıdır. Öyküde esnaf arkadaşların adı verilmemiştir. Esnaf arkadaşlar, Aydın Usta’yı teselli eder.

“İnsan”ın kişileri baba Yusuf, eşi Ayşe, büyük kızı Nergis, küçük kızı Gül’den oluşur. Nergis ilkokul beşinci sınıfa, Gül ise üçüncü sınıfa gitmektedir. Yusuf ve eşi aynı fabrikada işçi olarak çalışmaktadır. Yusuf, geçirdiği bir kaza yüzünden bacağı alçıya alınır, bir süre çalışamaz. Bacağı iyileşince fabrikadaki işine geri döner.

“Emperyalist Martılar ve İşbirlikçi Kargalar”ın Hamdi Bey ve kahraman anlatıcı olmak üzere iki kahramanı vardır. Öykünün akışı içinde ikinci karaktere bir isim verilmemiştir. Kahraman anlatıcı, Hamdi Bey’i: “Hamdi Bey, tek tek sayılabilecek derecede seyrelmiş beyaz saçlarını hafiften rüzgâra bırakmış, ara sıra elleriyle okşar gibi düzeltmek çabasını, konuşmasına arkadaşlık yaptırırken, gözlerini çivilediği uzak noktadan anlatır gibiydi ilçenin sevdasını” (Yalvaç, 2012, 35) sözleriyle tanıtır.

“Devrimci” nin başkarakteri Mehmet, öğretmen okulunda okumaktadır. Çok okuyan ve araştıran bir öğrencidir. Kenan, ailesinin yoksul olması sebebiyle ortaokulu tamamladıktan sonra eğitimine devam edememiştir. Satı Kadın, Mehmet’in annesidir. Oğlunun sürekli okumasından hoşnut olmayan bir anne olarak öne çıkar: “Satı Kadın gelip, ‘oğlum kendi gözlerine acı mıyorsan, bari elektrik parasına acı’ diye alay edercesine aynı sonucu alacaktı” (Yalvaç, 2012, 46). Mehmet, annesinin bu davranışı babasının hoşgörüsüyle karşılaştırır. Baba, annenin aksine oğlunun okumasından hoşnuttur. Mehmet, babasının hoşgörülü tavrından dolayı ona sevgi ve saygı duyar:

“Babasının deneyimine ve zekâsına çok önem verirdi ve bu değerlendirmesi öğretmen okuluna gittikten sonra daha derin bir anlam

kazandı. Hatta bir keresinde annesine, ‘çocuğun okumasına karışıp durma ikide bir’ diye seslendiğini anımsadı. Babasına saygısı gittikçe büyüyordu” (Yalvaç, 2012, 48).

“Saray’da Yalnız Bir Adam”ın başkahramanı Yusuf’tur. Yusuf, eşi ölünce Saray’a yerleşir. Ayla, kitap okuma grubuna katılanlardandır. Öyküde “güzel”, “çekici”, “hoş” bir kadın olarak tanıtılır. Öyküde Yusuf’tan hoşlanmasıyla öne çıkar. Yusuf, ona ilgi duymayınca hayal kırıklığına uğrar. Uzun bir süre kitap okuma grubuna gelmez. Öykünün sonunda da başkasıyla evlenir. Kenan ise Yusuf’a ev bulmasında yardım eden biri olarak yer alır.

“Haliç Zindan Gibiydi” iki kişi vardır. Kahraman anlatıcı ve Remzi Kaptan’dır. Nimet’i yazar olaylara dâhil etmemiştir. Öykü boyunca Nimet’in hiç sesi duyulmaz. Sadece isim olarak varlığı vardır. Remzi Kaptan, Nimet’in babasıdır.

“Hurdacı”da kahraman anlatıcı Alsancak-Bitpazarı’nda kitap satıcılığı yapar. Kahraman anlatıcı aynı zamanda şairdir. Çıkmış birkaç şiir kitabı vardır. İhsan, üniversite eğitimini tamamlayamamıştır. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra pazarcılık yapan bir kişidir.

“Aşk: Yanlış Anlama Yanlış Anlaşılma” öyküsünde kahraman anlatıcı ve bir kadın bulunur. Öykünün kurgusunda kadına bir ad verilmemiştir. Kadın, öyküde fiziksel ve kişisel özellikleriyle ön plana çıkar: “zayıf bacakları ve zayıf yüzünde, sanki siyah cam bilyalar vardı ve o gözlerle bakıyordu bana. Donuktu, hareketsizliği korkutuyordu insanı” (Yalvaç, 2021, 27).

2.2.1.4. Zaman

“Berna Geldi Mi?”de isimli öyküde vaka zamanının sonbahar mevsiminin yaşandığı süreçte geçtiği hissedilir. Yağan yağmur da sonbaharın yaşandığını gösterir. Yazar da vaka zamanını doğa üzerinden betimleme yaparak verir: “Eylül başı. Yaprak döken hüznünü anlatmak için sonbahar, doğayla el ele verip, yeryüzünde, gökyüzünde oyunlar ürettiyordu sanki” (Yalvaç, 2012, 9).

“İnsan”da “Cam, kendisini bir kanser gibi saran buzlanmaya teslim oluyordu. Dışarının görünen yerleri yiterken Yusuf, koltuk değneklerine yüklendi ve dışarı attı

kendini. Serçe yavrusu, kanat çırpma gücünü de yitirmiş ölü gibiydi sokağı örten karın üzerinde” (Yalvaç, 2012, 30) cümleleriyle zaman unsurunun başlangıçta kış mevsiminde geçtiği görülür.

Öykünün ilerleyen kısımlarında ise ailenin pikniğe gitmesinden hareketle bahar mevsiminin geldiği hissedilir:

“O gün, iki üç ayda bir denk gelen Pazar günü birlikteliğini piknik yaparak geçireceklerdi. Akşamdan, bütçelerine göre hazırlık yapmışlar ve Pazar arabasına doldurdukları eşyalarla, küçük piknik tüpü ve çaydanlıkları da yanlarına alarak [...]” (Yalvaç, 2012, 33).

“Emperyalist Martılar ve İşbirlikçi Kargalar”da yapılan tasvirden hareketle vaka zamanının öğle saatleri arasında geçtiği ifade edilebilir: “Güneş, başını iyice çıkarmış, sıcaklığını hissettiriyordu. Rüzgârsız bir günün türküsü gibiydi yolculuğum” (Yalvaç, 2012, 39).

“Devrimci”de başlangıçta vaka zamanının yaz mevsiminin bitişi sonbaharın başlangıcı olan eylül ayında geçtiği söylenebilir. “Camdan kendine yol bularak süzülen yağmur damlalarını seyretti bir süre. Yaz bitti bitecek ve yatılı okulun yolu gözükmekteydi” (Yalvaç, 2012, 47) öykünün ilerleyen kısımlarında ise zamana dair bir bilgi verilmez.

“Saray’da Yalnız Bir Adam”da vaka zamanına dair bir zaman unsuruna yer verilmemiştir.

“Haliç Zindan Gibiydi”de vaka zamanı hakkında net bir zaman bilgisi yoktur.

“Hurdacı” öyküsünde olayların yaşandığı zaman dilimi belirsizdir.

“Aşk: Yanlış Anlama Yanlış Anlaşılma”da vaka zamanı belirsizdir.

2.2.1.5. Mekân

“Berna Geldi Mi?” iki mekânda geçmektedir. İlk mekân Fatih ve ailesinin yaşadığı çiftliktir. “Çiftliğin karşısına gelmişti ki, dondu kaldı. Yer, yurt suyu, çiftlik yoktu. Tufan bu muydu? Yanlış mı gelmişti? [...]” (Yalvaç, 2012, 11).

İkinci mekân cami avlusudur: “Cami avlusu kalabalıktı. Tanıyan, tanımayan yüzlerce insan, insani görevle, acının rüzgârıyla toplanmıştı [...]” (Yalvaç, 2012, 12).

“İnsan” öyküsünde kapalı ve açık mekân olmak üzere iki mekân bulunur. Kapalı mekân evin salonudur. “Eşinin sesine salona gelen Ayşe, kocasının elleri arasında titreyen yavru serçeyi görünce [...]” (Yalvaç, 2012, 30) öyküdeki açık mekânsa ailenin pikniğe gittiği yerdir. Açık mekân “[...] kasabalarının hemen çıkışındaki yeşillığe doğru yürümeye başlamışlardı. Havanın güzelliğini de anlatılır gibi değildi: dingin ve ‘gel’ diyen bir hava” (Yalvaç, 2012, 33) cümleleriyle tasvir edilir.

“Emperyalist Martılar ve İşbirlikçi Kargalar”da Hamdi Bey’in geçmişini anlattığı kısımda mekâna dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Akış ilerleyince bir adet açık mekân unsuru bulunur. Açık mekânsa şehrin çöplüğüdür. “O gün havanın insanı çıldırtan güzelliğinden yararlanarak, kent merkezinin epeyce uzağında olan çöplüğe doğru yürüdüm” (Yalvaç, 2012, 38).

“Devrimci”de bir açık, üç kapalı olmak üzere dört mekân vardır. Birinci kapalı mekân Mehmet’in evidir. Öyküde yoksul bir ev tasviri yapılır: “Tavanda sinek pislikleriyle kirlenmiş ampul, köy yerinde olduğunu anlamışçasına ışığını gittikçe azaltıp, Mehmet’in okumasına izin vermedi” (Yalvaç, 2012, 46). Işığı azalan ampul, kahramanın yaşamının yolunda gitmeyeceğinin, olumsuz olaylarla karşılaşacağının göstergesidir.

İkinci kapalı mekân halkevidir. “Halkevinin köhne merdivenlerini çıkarken karşılaştı Kenan’la (Yalvaç, 2012, 48). Son kapalı mekânsa Mehmet’in tutuklu kaldığı cezaevidir: “[...] şimdi demir parmaklıklar arasındaydı. Kimi alnını parmaklıklara dayayarak, karşı yoldan geçen insanları izlerken [...]” (Yalvaç, 2012, 52).

Öykünün açık mekânı ise Mehmet’in köyünde dolaşırken farkında olmadan geldiği eski köprüdür. “[...] Vize yolundan ilçenin dışına doğru yürümeye başladı. İlçenin çıkışındaki eski köprünün korkuluğuna dayanıp, pırıl pırıl akan dereyi seyretmeye koyuldu” (Yalvaç, 2012, 53).

“Saray’ da Yalnız Bir Adam” öyküsünde mekân Saray (Tekirdağ)’dır. Öykü içerisinde mekân unsuru tasvir edilerek aktarılır:

“Vize’ye giden yolu gözüne kestirip yürümeye başladı. Kent yeni yeni hareketleniyordu. Geçmiş günlerin sessiz anılarıyla zamanın nasıl geçtiğinin ayırımına varmadan Saray’ın çıkışına gelmişti. Eski köprünün parmaklıklarına yaslanıp pırıl pırıl akan derenin sesini dinledi. Balıklar, kaplumbağalar ve yılanlar birbirini üzmeden paylaştıkları ortamda yaşayıp gidiyorlardı” (Yalvaç, 2012, 55).

Öyküde bir diğer mekânsa Yusuf ile Kenan’ın tanıştıkları parktır. Yusuf vaktinin büyük bir bölümünü bu parkta geçirir:

“Gazetesini alıp, kalabalıklaşmaya başlayan parkta kendisine yer bulup çayını söyledi. Orta yaşlarda yani elli, elli beş yaşlarında biri masasına gelip ‘merhaba, oturabilir miyim’ diye seslendiğinde, okuduğu gazeteden kafasını kaldırarak ve hafifçe doğrularak ‘merhaba, rica ederim, buyurun oturun’ diye yanıtladı konuğunu” (Yalvaç, 2012, 56).

“Saray’ da Yalnız Bir Adam” da bir adet de kapalı mekân unsuru vardır. Kapalı mekân evdir. Ev, Yusuf tarafından oturulmak üzere kiralanır. “Hemen kentin merkezinde dükkan üstündeydi tuttuğu ev. İki oda bir salon, şirinceydi. Eve içi ısınmıştı” (Yalvaç, 2012, 57).

“Haliç Zindan Gibiydi”de mekân unsuru olarak Haliç sahil kenarı ve Çakır’ın Yerinde (meyhane) geçer.

“Hurdacı” adlı öyküde mekân unsuru hakkında bilgi verilmemiştir.

“Aşk: Yanlış Anlama Yanlış Anlaşılma”da bir mekân unsuruna yer verilmemiştir.

2.2.2. Hikâyelerin Tematik Açıdan İncelenmesi

2.2.2.1. Aşk Konulu Hikâyeler

“Saray’da Yalnız Bir Adam”da vefalı bir âşık üzerinde durulur. Öyküde Yusuf’un ölen eşini unutamayışı ve hatıralarını yaşatmak için Saray’a yerleşmesi anlatılır.

“Haliç Zindan Gibiydi”de Nimet, tayfada çalışan bir işçiyle aşk yaşamıştır. Birbirlerine kavuşmadan sevdiği bir deniz kazasında vefat etmiştir. Öyküde Nimet’in işçiyi unutamayışından bahsedilmiştir. Öyküde vefalı bir aşk ile birbirine kavuşamayan âşıklar söz konusudur.

“Hurdacı”da üzerinde durulan konu aşktır. Vuslatı olmayan bir aşk anlatılır. İhsan’ın yaşadığı üzüntü, acı hal ve hareketlerinden belli olur. Kahraman anlatıcı, onun bitmemiş bir sevdanın acısını çektiği sezer.

“Aşk: Yanlış Anlama Yanlış Anlaşılma”da karşılık görmeyen bir aşk üzerinde durulduğu söylenebilir.

2.2.2.1. Sosyal Konulu Hikâyeler

“Berna Geldi Mi?” ekonomik sıkıntı çeken bir babanın daha iyi bir iş olanağı umuduyla taşındığı çiftlikte yaşamı son bulur. Öykü, insanların yaşantısına ve maddi sıkıntılarına dikkat çeker.

“İnsan”da bireyin/insanın kendini tanımadığı üzerinde durulur. Hikâyede her insanın kendisini tanımanın zamanla olacağı ifade edilir.

“Emperyalist Martılar ve İşbirlikçi Kargalar”da özgürlüğe vurgu yapılır. İnsanoğlu, kendini düşündüğü için kargaların yaşam alanları olan ağaçları keser. Ağaçlar kesilince kargalar evlerin çatısına yuva yapar. Sürekli gürültü yaparak insanları rahatsız eder. Martılar yiyecek bulamadığı için şehre inerek kargaların çöplükten çıkardıklarını yer. İnsanoğlunun düşünmeden yaptığı eylemler canlıların yaşam alanına zarar verir.

“Devrimci”de okuyan, araştıran, sorgulayan bir insan tipi çizilir. Mehmet okuduğu eserler ve düşünceleri yüzünden tutuklansa de yine okumaktan ve araştırmaktan vazgeçmez.

2.2.3. Durum Hikâyesi Tarzı Hikâyeler

Durum hikâyesi olarak adlandırılan hikâyelerde bir olayı aktarmak yerine yaşamdan bir kesit veya durum aktarılır. Yazar, okurun merakını uyandırma ve ilgisini çekme maksadı gütmmez. “Durum öyküsü, konusunu günlük yaşamın içinden gelişigüzel çıkaran, sıradan insanları kendi ortamları içinde veren, serim, düğüm ve

çözüm bölümü kesin çizgilerle ayrılamayan ve gerilimsiz bir öykü biçimidir” (Öztoprak, 2006, 16).

Durum hikâyesinde bir durum üzerinde durulur. Hikâye bir olay üzerine kurgulanmaz. Olay hikâyesinde kurgunun girişinde tasvirlerle yer verilirken, durum hikâyesinin bünyesinde tasvir yok denecek kadar azdır. Olay hikâyeleri üç unsur (serim, düğüm, sonuç) etrafında şekillenmektedir. Fakat durum hikâyelerinde yazar serim, düğüm, sonuç kısımları olmadan da öyküyü kurgular.

“Olay öyküsünde olaylar yoluyla anlatılan öykü kişisi, durum öyküsünde yaşamının belli bir kesiti ya da içinde bulunduğu bir durum ile anlatılır. Bu tür öyküde olay, merak ve gerilimin yerini, herhangi bir durum ya da günlük hayattaki bir kesitten kaynaklanan izlenimler ve çağrışımlar almıştır. Bu nedenle durum ve kesit öykülerinde uzun uzun sergilemeye, öykünün gelişimini hazırlayacak tanıtıcı izlere yer verilmez ve bu tür öykülerin ne giriş, ne gelişme, ne de sonuç bölümü okuru sarsacak bir özellik taşır. Öykü nasıl bir tonla başlarsa aynı tonla sona ermekte, öyküde okurun merakını kamçılayıcı bir özellik görülmemektedir” (Öztoprak, 2006, 16).

Durum Hikâyesinde, karakterler sıradan, idealize edilmeyen kişilerden seçilir. Karakterler ve mekân okuyucuya bütün teferruatıyla anlatılmak yerine sezdirilmeye çalışılır. “Yazarın günlük hayattan aldığı bir kesiti abartmadan, değiştirmeden ve gözlemci bir gerçekçilikle yazıya dökmesi, bunu yaparken de küçük ayrıntılardan yararlanması durum öyküsünün bir başka belirleyici özelliğidir. Kişilerin yaşam koşulları, zaman ve yer anlatılmaktan çok sezdirilir” (Öztoprak, 2006, 16).

“Balkon ve Duvar”¹⁴³ adlı öyküde ek olan bir duvarın balkon olarak kullanılması anlatılır. Öykünün başkahramanı olan duvar, sigara yasaklarıyla birlikte insanlar tarafından sıkça kullanılmaya başlar. O da bu durumdan hoşnuttur. Fakat mutluluğu uzun sürmeyecektir. Bir gün yanındaki arazi kazılır. Yanı başında bir duvar yükselmeye başlar. Yükselen duvar, insanlar tarafından balkon gibi kullanılır. Fakat ikisi de insan eliyle birbirinin sonunu getirecektir. Duvarla balkon öykünün sonunda yok olur.

“Sabri’nin Ölümü” isimli öyküde Sabri, Bülent ve kahraman anlatıcı olmak üzere üç arkadaş vardır. Bu üç kişiden Sabri, biraz daha ön plandadır. Hikâyede

¹⁴³ Öykü daha önce “Beşparmak” dergisinin 156. sayısında da yayımlanmıştır.

Sabri'nin kişiliği ve karakteri üzerinde durulur. Sabri, yaşamı boyunca kendini düşünen biri olmuş, kendi menfaati gereğince hareket etmiştir. Sabri, ölünce cenazesine her kesimden insan gelir. Cenazeye katılan insanlar birbirleriyle karşılaşınca, Sabri'nin kimsenin tarafında olmadığı kendi çıkarları gereğince hareket ettiği anlaşılır. Sabri'nin defin işlemleri sırasında mezarlıkta sadece imam, şoför, mezar kazıcılar bulunur. Diğer insanlar cenazeyi terk eder. Öykü böylece son bulur.

“Şirince'deki Bulut, Kozak Yaylası'nda Aşk Olur”da¹⁴⁴ Aydın, bir deniz kaptanına bir kadın ile bir erkeğin aralarındaki aşkı ve yaşamlarından bir kesiti anlatır. Kahramanlara kurgu içerisinde bir ad verilmez. Kahramanların duygu ve düşünceleri, davranışları yazar anlatıcı tarafından anlatılır. Yazar anlatıcı her şeyi bilen bir konumdadır. Öykünün akışı diyaloglarla sağlanmıştır.

“Aşk Narin”¹⁴⁵deki kahramanlara bir isim verilmemiştir. Öyküde ilk kısım kahraman anlatıcı, akış ilerledikçe üçüncü tekil anlatıcı tarafından anlatılır. Kahraman anlatıcının ev sahibi bir üst katta kızı ve oğluyla oturur. Anlatıcı ve kızın birbirlerine karşı bir ilgileri olur. Zamanla aralarında yakınlık başlar. Aşkları anlatıcının üniversite okumak için başka şehre gitmesiyle son bulacaktır. Kahraman anlatıcı gitmeden önce kızla buluşur. Kız, buluştuklarında bir fotoğraf çekirmek ister, anlatıcı ise kabul etmez. Kız bu duruma bozulur, hiçbir şey söylemeden uzaklaşır. Anlatıcı, üniversiteye başlamadan önce son kez şansını deneyerek kızla barışmaya çalışsa da kız barışmayı istemez. Erkek yaşamı boyunca yaşadıkları aşkı yâd eder.

“Taksim Taksim” isimli eserde “Ana Beni Merak Etme” öyküsünün başkahramanı Deniz bir atölyede işçidir. Öykünün girişinde arkadaşı Yusuf'la memleketteki annesine para göndermesi, onun geçimini sağlamak üzere İstanbul'a geldiğinin göstergesidir. Deniz, patronu Halil Usta'dan izin alarak Gezi Parkı eylemine katılır. Eyleme katılmakla birlikte Deniz, yıllardır yaşanan sorunların, sıkıntıların çözüme kavuşup kavuşmayacağını da sorgulamasını yapar. Bu arada Halil Usta, dükkânda işlerin yoğunlaştığını, dükkâna gelmesi gerektiğini söyleyen bir mektup gönderir. Deniz, hemen ustasının çağırısına uyarak işine geri döner.

¹⁴⁴“Şirince'deki Bulut, Kozak Yaylası'nda Aşk Olur” isimli öykü “Berfin Bahar” dergisinde yayımlanmıştır.

¹⁴⁵ Öykü “Beşparmak” dergisinin 180. sayısında yayımlanmıştır.

Dükkânda ustasıyla Gezi Parkı Olayları üzerine konuştuktan sonra partiye üye olmaya karar verir.

“Ortaya Karışık” adlı yapıtta “Dün” isimli öykü bir durum hikâyesi özelliği taşır. Öyküde yarım kalan bir aşk anlatılır. Anlatıcı, İstiranca Kalesi’nden çevresini seyrederek. Çevresini seyretmekle birlikte yüreği geçmişte gezindiği yerlerde takılıdır. Dolaştığı yerleri hayal dünyasında canlandırır. Aynı zamanda sevdiğini de zihninde canlandırmaya çalışır. Fakat başaramaz. Anlatıcı, sevdiğinin gerçekte de hayal âleminde de gelmeyeceğinin bilincindedir.

Aynı eserde “Sevdayı Çoğaltmak” başlığını taşıyan öyküde yazar, Sinan isminde bir kişinin, iki insanı tanıştırmakla dost olmalarına vesile olmasını anlatır. Yazar, Sinan’ın ön ayak olduğu dostluğun hikâyesini arkadaşı Hikmet ağabeyinden dinler. Sinan, eserlerinden tanıdığı ve edebiyatla ilgilenen iki kadının ortak yanları olduğunu düşünerek birbirleriyle tanıştırmak için Sinan’ın öncülük ettiği tanıştırma yeni bir dostluğun, sevginin başlangıcı olur. Öyküde Sinan’ın sevgi ve dostluk için gösterdiği yapıcı kişiliği üzerinde durulur.

Eserin bir diğer öyküsü “Yağmur Çağırıyor”da bir aşk anlatılır. Anlatıcı, sevdiğini ilk gördüğü yere gitmek üzere yola koyulur. Yazar, hoşlandığı kişiyi bir kez görmüş ve adını bile bilmemektedir. Öykü içerisinde havanın yağıp yağmayacağına dair bir ikilem vardır. Anlatıcı ise yağmuru umursamaz. Sevdiğini ilk gördüğü yerde kıvrılıp kalır. Yağan yağmur yüzünden ıslanır. Komşuları tarafından hastaneye getirilir. Öykünün sonunda hastaneye getirilen kişinin hep düşleri olduğu vurgulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESERLERİ

3.1. ŞİİR KİTAPLARI

3.1.1. Goca Goca Daşlar

Yalvaç'ın ilk şiir kitabıdır. “Goca Goca Daşlar”ın baskı sayısı 500 adet olarak belirlenir. Kitap, Atlas Matbaası'nda Kasım 1970'te basılır. Yalvaç, kitabın adını kendi koyar. Kitabın dış kapağı; siyah renk kalın kartondur. İç kapakta bir saz resmi vardır. Saz, Salih Demir tarafından çizilmiştir. Sazın hemen karşısında “Yerde taş idim alan olmadı-Alıpta haksıza çalan olmadı” cümlesine yer verilmiştir. Bu cümlelerin hemen altında kırmızı renk büyük harflerle kitabın adı bulunur.

Kitap 24 sayfadan oluşur. Kitapta 19 şiir vardır. Sanatçının ilk şiirleri toplumsal konular ve aşk üzerinde şekillenir. “Goca Goca Daşlar”daki şiirlerde kronolojik bir sıra gözetilmemiştir. Kitaptaki şiirlerin hepsi 1970'te kaleme alınmıştır. Şiirlerin yazıldığı tarihle birlikte hangi aylarda yazıldığı da belirtilmiştir. Fakat aylara göre bir sıralama yapılmamıştır. Bu yüzden de eserde kronoloji açısından bir bütünlük bulunmamaktadır.

3.1.2. Merhaba Yaşamak

Yalvaç'ın yayımlanan ikinci kitabı “Merhaba Yaşamak”tır. Eserin adını Yalvaç verir. Eser Atlas Matbaası'nda 1973'te çıkar. Yapıt 1000 bin adet basılır. İkinci baskısı yapılmaz. Kitap yayınevinin belirlediği 3 liradan satışa sunulur. Dış kapak mavi-beyazdır. Kapak kompozisyonu sanatçı tarafından yapılmıştır. Dış ön kapakta yazarının adı, eserin adı, Konfüçyüs'ün bir sözü bulunmaktadır. Dış arka kapakta Yalvaç'ın gençlik fotoğrafı yer almaktadır. Eser 55 sayfadır. “Merhaba Yaşamak” adlı yapıtta 37 şiir vardır. Eserde kronoloji göz ardı edilmiştir. Kitabın sonunda şiirlerde geçen kelimeleri açıklamak için sözlük verilmiştir.

3.1.3. Umudun Şafağı

Yalvaç'ın, Seyfettin Ayakyay ile ortak çıkardığı çocuk şiirleri kitabıdır. Kitap 1979'da basılır. Dizgi ve Baskı Kardeşler Basımevi'nde çıkan eser için sade bir dış kapak kullanılmıştır. Kapak rengi beyaz ve kırmızıdır. Kitap 76 sayfadan oluşur.

“Umudun Şafağı” bünyesinde toplam 63 şiir bulundurmaktadır. Yapıtta Seyfettin Ayakyay’ın 31, Yalvaç’ın ise 32 şiiri vardır. Kitaptaki şiirlerin sıralanışı bir Yalvaç’tan, bir Seyfettin Ayakyay’dandır.

3.1.4. Sevdadan Yana Yaşamak

“Sevdadan Yana Yaşamak”, Yalvaç’ın dördüncü şiir kitabıdır. Kitap 1987’de Özal Matbaası tarafından basılır. Sade bir dış kapak kullanılmıştır. Kapağa renk olarak açık mavi seçilmiştir. Bu eserde de dış arka kapağa Yalvaç’ın bir fotoğrafı koyulmuştur. Fotoğrafın altında “Açıp ilk sayfasını kitabın başlıyor okumağa insanlığı satır satır” ifadesi yer alır.

“Sevdadan Yana Yaşamak¹⁴⁶” adlı şiir kitabı dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm kitabın içerisinde de yer alan “Şükrü Usta¹⁴⁷” isimli şiirden adını almıştır. “Şükrü Usta” adlı bölümde 18 şiir bulunmaktadır. Bu bölümde yer alan şiirler 1973-1984 yılları arasında kaleme alınmıştır. Şiirler kronolojik bir sırayla verilmiştir.

İkinci bölümün adı: “Uzun Uzun Yollar Gibi”dir. Bu bölümde bir şiir vardır. “Uzun Uzun Yollar Gibi” şiiri manzum hikâye şeklinde yazılmıştır.¹⁴⁸ Üçüncü bölüm

¹⁴⁶Hasan Hüseyin Yalvaç, 16.11.2020’de yapılan telefon görüşmesinde: “Sevdadan Yana Yaşamak” isimli yapıtının kendisi için önemli olduğunu dile getirir. Toplumda yer edinmiş, alışlagelmiş bir alışkanlığı kırabilmek için kitabına bu adı verdiğini belirtir. Yalvaç’a göre seveda deyince akla sadece bir kadın ile bir erkeğin arasında yaşanan aşk gelmemelidir. Bir insanın herhangi bir hayvana duyduğu sevgi, bir çiçeğe gösterilen ilgi, bir insanın bir insana gülümsemesi, yardıma muhtaç birine yardım edilmesi, insani olan her şey sevdadır. Yalvaç, sevdanın çok geniş düşünülmesi gerektiğini dillendirir. Fakat toplumda bir türlü kırlamayan bir olgunun olduğunu ifade eder. İnsanlar seveda kelimesini duyduklarında zihinlerine bir erkekle bir kadın arasında yaşanan aşk gelmektedir. Yalvaç, sevdanın sadece iki insan arasında yaşanan aşk olmadığını anlatabilmek adına kitaba bu ismi verdiğini söyler. Eserinde iki insan arasındaki aşkı anlatmadığını tam tersine yaşadığı yerlerde gördüğü sevgiyi ve insanları anlattığını belirtir.

¹⁴⁷14.11.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinde Yalvaç, Şükrü Usta’nın Van’da Merkez Bankasının önünde bulunan büyük parkın işletmecisi olduğunu belirtir. Aynı zamanda orada Şükrü Usta’nın bir kahve dükkânı vardır. Dükkânında çalışırken, beş vakit namazını aksatmaz. Orucunu tutar. İbadetlerini eksiksiz olarak yerine getirmeye çalışır. Şükrü Usta, çay demlemeyi iyi bilen biridir. Yörede birçok insan tarafından çayı sevmekte ve lezzetli bulunmaktadır. Dükkânında çay demler, gelenlere çay verir. Çay demleyeceği zaman, bir demliğin içine cin koyar. Cin koyduğu demliğe çay da ekler. İkisini birlikte içer. Milli piyango çeker. Şükrü Usta, insanlara yardım etmeyi çok sevmektedir. Yardıma muhtaç biri olduğunda elinden gelen her şeyi yapar. Dost canlısıdır. Şükrü Usta, insanlarla sohbet etmekten hoşlanır. Kin tutmayan bir yapıya sahiptir. Yalvaç, Şükrü Usta’nın kişiliğini sevdiğini, beğendiğini ifade eder. Bu yüzden kitabın ilk bölümüne “Şükrü Usta” adını verdiğini dile getirir.

¹⁴⁸Yalvaç, 1980’de cezaevinden çıktıktan sonra kayınpederinin köyüne gider. Bu arada kayınpederi de emekli olmuştur. Rahim Bey, aldığı emekli parasıyla hayvan almayı düşünmektedir. Kars’ın merkezine iner, satılık hayvan bakar. Rahim Bey; 30 adet inek, öküz, koyun alır. Hayvanlar Kars’tan köye götürülecektir. Rahim Bey’in kaldığı köyle Kars’ın arası 150 km.dir. Yollar bozuk olduğu için hayvanları araçla götürme şansı yoktur. Hayvanları köye götürülmesi oğluya damadına kalır. Yalvaç, kayınpederiyle birlikte bellerinde tabanca, ellerinde soba ve azıkları yanlarında bir köpekle yola koyulur. 90 adet hayvanı alıp 150 km köye kadar sürürler. “Uzun Uzun Yollar Gibi” adlı şiirde hayvanlarla yaptığı bu yolculuğunu anlatmaktadır.

kitaba da adını veren “Sevdadan Yana Yaşamak”tır. Bu kısımda 26 şiire yer verilmiştir. Şiirlerin yazılış tarihleri belirtilmemiştir. Bu nedenle kronoloji hakkında bir bilgi vermek zordur. Eserde en fazla şiir bu bölümdedir. Son bölüm ise “Dörtlükler” adını taşımaktadır. Dörtlükler adlı bölümde 20 şiir bulunmaktadır. İlk on dört şiir rakamlandırılarak (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14) başlıklandırılmıştır.

“Sevdadan Yana Yaşamak” adlı eserin 2001’de Toplumsal Dönüşüm Yayınları’nda ikinci baskısı yapılır. İkinci baskıda eser genişletilmiştir. “Şükrü Usta” bölümüne “İstanbul’u Senin Yüzünden Dövdüm Bu Gece”, “Merhaba”, “Mahalle Dükkânında Akşam” başlıklı üç yeni şiir eklenmiştir. Ayrıca birinci baskıdaki “Bir Yolculuk Ardından” şiiri ikinci baskıya alınmamıştır. Yeni baskıda ilk bölümde toplam 21 şiir vardır.

Kitabın üçüncü bölümü “Sevdadan Yana Yaşamak” kısmına “Acılar Söylesin” isimli yeni bir şiir koyulmuştur. Bu bölümde toplam 27 adet şiir bulunur. Son bölüm “Dörtlükler”e 9 yeni şiir eklenmiştir. Eklenenler “Hasret”, “Çiçek”, “Kış”, “Ev”, “Sevgi”, “Bir Adam”, “Mektup”, “Şiir”, “Ekmek” adlı şiirlerdir. “Dörtlükler” bölümü toplam 29 şiir içerir.

Sanatçı, eserini ikinci baskıya hazırlarken bazı şiirlerin başlıklarında değişiklikler yapar. Şiirlerin başlıklarında yapılan değişiklikler kitabın içindekiler kısmında mevcuttur. Fakat yayınevi şiirleri sayfalara yerleştirilirken birinci baskıdaki başlıklarıyla vermiştir.

3.1.5. Erek Torna Atölyesi

Yalvaç’ın beşinci kitabıdır. Kitap, ilk olarak Gerçek Sanat Yayınları’nda Ağustos 1990’da yayımlanmıştır. Kitabın kapağı İrfan Ertel tarafından hazırlanmıştır. Kapağa bir makine, makinenin başında çalışan işçinin fotoğrafı koyulmuştur. Yapıtın içerisinde 37 şiir bulunmaktadır. Yapıttaki şiirler kronolojik (birinci baskıda) bir şekilde verilmemiştir. Eserin ilk sayfasında “Şiiri Düşünürken” başlıklı yazı bulunmaktadır. Kitabın içindekiler bölümü en sonda verilmiştir. İçindekiler kısmından önceki sayfalarda Yalvaç’ın kısaca öz yaşam öyküsüne ve

edebiyat çevresinden gelen değerlendirme yazılarına¹⁴⁹ yer verilmiştir. Eser, adını içinde de bulunan “Erek Torna Atölyesi” isimli şiirden alır.

“Erek Torna Atölyesi”nin ikinci baskısı Toplumsal Dönüşüm Yayınları’nda 2001’de çıkar. İkinci baskıda kitabın kapağında bazı değişiklikler yapılır. Dış kapağa Yalvaç’ın fotoğrafı koyulur. Sanatçı, eserinde H. Hüseyin Yalvaç adını kullanır. “Erek Torna Atölyesi” adlı yapıtın ikinci baskısında eklemeler bulunmaktadır. İkinci baskı, ilk baskıya göre daha hacimlidir. İkinci baskıda “Kars Mektupları”, “Beyaz Üşüme” isimli 2 bölüm eklenmiştir. “Kars Mektupları” adlı bölümde 28 şiir, “Beyaz Üşüme” adlı kısımda 24 şiir vardır. Kitap genişletilmiş ikinci baskıda 144 sayfadır. Eserin birinci baskısında 44. sayfadaki “Ozan Ölür mü?” ve 54-55’teki “Ve Ölüm Sen Yenildin” adlı iki şiir, ikinci baskıya alınmamıştır.¹⁵⁰ “Erek Torna Atölyesi”nin ikinci baskısında “Bir Akşam Şiiri”ne “Sabri Akay Şiir Yarışması’nda Mansiyon” ifadesi dipnotlanarak eklenmiştir. İlk baskıdaki “Dost mektupları” ve öz yaşam öyküsü ikinci baskıda yoktur.¹⁵¹

3.1.6. 770 Gün Türküleri

Yalvaç’ın altıncı şiir kitabı “770 Gün Türküleri”dir. Eser 1991’de Gerçek Sanat Yayınları’nda 157 sayfa olarak çıkar. Kitabın kapağını Ömer Nida hazırlar. Kapağa rengi olarak beyaz kullanılmıştır. Arka kapakta Yalvaç’ın ozanlığı hakkında bir yazıya yer verilmiştir. Kitabın giriş kısmında ön söz sayılabilecek “Yaşayıp Yazdığım 770 Günün Şiirleri Üstüne” başlıklı bir yazı yer almaktadır.

“770 Gün Türküleri” adlı eser tek baskıdır. “770 Gün Türküleri”nde 121 şiir bulunmaktadır. Eserdeki şiirlerde kronoloji açısından bir bütünlük yoktur.

3.1.7. Adı Barış

Yalvaç’ın yedinci şiir kitabı “Adı Barış”dır. Eser, 1994’te Prospero Yayınları’nda çıkar. Kitabın tek baskısı bulunmaktadır. Nusret Kemal Otyam, yapıta “Adı Barış” ismini önerir. Yalvaç, önerilen “Adı Barış”¹⁵² ismi beğenir ve kitabına

¹⁴⁹ Bu yazılar “Dost Mektupları” başlığıyla verilmiştir.

¹⁵⁰ “Ozan Ölür Mü?”, “Ve Ölüm Sen Yenildin” isimli şiirler: “Bu Bir Hasan Hüseyin Korkmazgil Kitabıdır” adlı esere alınmıştır.

¹⁵¹ Tüm bu bilgilere 31.12.2020’de sanatçıyla mail üzerinden yapılan röportajda ulaşılmıştır.

¹⁵² Yalvaç, esere “Adı Barış” ismini vermekle inandığı, tarafı olduğu düşüncelerin mücadelesini verir. Bir takım yer etmiş düşünceleri kırmaya çalışır. “[...] Bu kavga; kaşlardaki, gözlerdeki karaya; gecedeki, mağaradaki karaya değil. Bu kavga; beyinlerdeki kara düşünceye karşı verilmektedir. Sivas yangınlarında yanan canlar bizim

ad olarak verir.¹⁵³ Dış kapağa barışı simgelemesi adına uçan güvercin fotoğrafı koyulmuştur. Bu kitaba da kapak rengi olarak beyaz seçilmiştir.

Eser 64 sayfadan oluşur. Eserde “Birkaç Söz” başlıklı ön söz ve 40 şiir vardır. Eserdeki şiirlerin diziliminde kronolojik sıraya dikkat edilmemiştir.

3.1.8. Gerze Notları

“Gerze Notları” isimli eser 1996’da Sone Yayınları’ndan çıkmıştır. Yalvaç, eserini bastırırken kendi ismini Hasan Hüseyin Yalvaç olarak kullanmayı tercih eder. Eser 32 sayfadan oluşur. Esere sade bir dış kapak yapılmıştır. Dış kapağa renk olarak siyah-beyaz kullanılır. Yapıt, farklı kaynaklarda mektup, anı, gezi yazısı gibi üç farklı türde değerlendirilmektedir. Fakat yapıt her üç türün de özelliklerini taşımamaktadır. Eserin daha çok şiir türüne yakın olduğu söylenebilir. Eser, şiir kategorisinde değerlendirilebilir. Kitaptaki şiirlere başlık yerine birkaç satır açıklama yazısı koyulmuştur. Yapıttaki 8 manzumeden bazıları nehir şiir türünde yazılmıştır. Sekiz şiirin dışında eserde “Bağır” ve “Unuttum Mu Sanıyorsunuz” başlıklı iki adet şiir bulunmaktadır. Yapıtın son sayfalarında bir adet mektuba yer verilmiştir. Mektuptaki yazının bir kısmı dış arka kapağa tanıtım yazısı olarak koyulmuştur.

3.1.9. Ezgi’nin Söyledikleri

Yalvaç’ın çocuk şiirleri kitabıdır. Kitabın ilk baskısı Çankaya Belediyesi tarafından 1997’de yapılmıştır. İlk baskıda kitap 56 sayfadır. Eserin ikinci baskısı Sone Yayınları’nda 2007’de çıkar. İkinci baskıda kitabın arka ve ön kapağındaki fotoğraftaki çocuk Yalvaç’ın küçük kızı Ezgi’dir.¹⁵⁴ Yapıt 63 sayfadan meydana gelmektedir. Kitapta (ikinci baskı) toplam 47 şiir bulunmaktadır. Kitabın ikinci baskısına karakalemle yapılmış resimler eklenmiştir. Eserde 10 adet resim bulunmaktadır. Eser: “Ev Şiirlerim”, “Bizim Mahalle”, “Diğer İnsanlar” olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır.

canlarımızdır. Bu yangını çıkaranlar kara düşüncelidir. Bu kara düşünceye karşı aydınlığı başat kılmanın adıdır barış” (Yalvaç, 1994d, 6).

¹⁵³ “Adı Barış, bir kavganın görkemli adıdır. Sevgili ağabey, Nusret Kemal Otyam, bu adı önermekle ne iyi etti, sağ olsun” (Yalvaç, 1994d, 6).

¹⁵⁴ Bu bilgiye Hasan Hüseyin Yalvaç’tan ulaşılmıştır.

3.1.10. Herkes Vazgeçti Ya Sen

Yalvaç'ın onuncu şiir kitabı “Herkes Vazgeçti Ya Sen”¹⁵⁵ Toplumsal Dönüşüm Yayınları tarafından basılır. Kitap Mayıs 2001’de çıkar. Esere tek baskı yapılmıştır. Yalvaç, kitabı bastırırken kendi ismini Hasan Hüseyin Yalvaç yerine: H. Hüseyin Yalvaç olarak kullanmayı tercih etmiştir. Kitabın dış kapağında Yalvaç'ın fotoğrafı vardır. Arka dış kapakta Yalvaç'ın şiiri hakkında bir görüşe yer verilmiştir.

“Herkes Vazgeçti Ya Sen” adlı kitap 144 sayfadır. Yapıtın girişinde “Önsöz” başlıklı yazıya yer verilir. Eserin ilk bölümünde Yalvaç'ın “İbrahim Yıldız Şiir Yarışması”na gönderdiği şiirleri bulunmaktadır. Bu bölümdeki şiir sayısı yirmi altıdır. İkinci bölüm “Yarışma Dışı Şiirler” adını taşımaktadır. Son bölümün adı ise “Deprem Ağrıtları”dır. Kitaptaki toplam şiir sayısı elli dördtür. “İçindekiler”¹⁵⁶ kısmı yapıtın sonundadır.

3.1.11. Sevda Ki Hüznü Kalır Bana

“Sevda Ki Hüznü Kalır Bana” Yalvaç'ın on birinci şiir kitabıdır. Kitap Ekim 2004’te Sone Yayınları’nda çıkar. Yalvaç bu eserinde de kendi ismini H. Hüseyin Yalvaç olarak kullanmıştır.¹⁵⁷ Dış ön kapağa rengârenk çiçekler koyulmuştur. Arka plan rengi olarak siyah tercih edilmiştir. Dış arka kapağa Yalvaç'ın yüzü çizilmiştir. Dış arka kapak çizimini yapan M. Akif Şenoğlu’dur. Arka planda renk olarak mor kullanılmıştır.

Eser 80 sayfadan oluşmaktadır. Eserde 40 şiir vardır. Bu eserde de “İçindekiler” bölümü en sondadır. Şiirler kronolojik bir bütünlük taşımamaktadır. Kitaba ikinci bir baskı yapılmamıştır.

¹⁵⁵Yalvaç, kitabına neden “Herkes Vazgeçti Ya Sen” adını verdiğini “Bizim Sanat” dergisine verdiği röportajda şöyle anlatır: “Döneliğin alışkanlığa dönüştüğü, şiire anlamsızlığın yerleştirildiği günümüzde insana yakışan şeylere sahiplenmek alay(!) konusu yapılıyor. Bu eylemin sahiplerini tanıyor ve biliyoruz. Ne acıdır ki, kitabın adı olan soruyu, o eylemin sahip ve ideologları değil bizi terk edenler soruyor. Sorunun yanıtını da içindeki şiirler veriyor” (Gençay, 28 Haziran 2007, 8).

¹⁵⁶ “İçindekiler” bölümünden sonra Yalvaç'ın eserleri yer alır. “Sözcüklerin Efendisi” “Mektuplar Aşktır”, “Şiir Haklıdır”, “Esmer Yazılar/Esmer Şiirler”, “Çocuklarıma Notlar”, “Küçük Harfli İnsandan/ Büyük Harfli İnsana”, “Tünelin Ucundaki Işık”, “Uzun Siyah Saçlı Aşk”, “Yuvanızı Yapar A.Ş.”, “Güzel İnsanlar Merhaba” adlı eser isimleri verilmiştir. Fakat bu eserlerin baskısı yapılmamıştır.

¹⁵⁷ Sanatçı, “Sone Yayınları”nda çıkardığı tüm kitaplarında adını H. Hüseyin Yalvaç olarak kullanmayı tercih etmiştir.

3.1.12. Arpaçay'da Beyaz Üşür

Yalvaç'ın on ikinci şiir kitabı “Arpaçay'da Beyaz Üşür” adlı yapıttır. Kitap Ekim 2004'te Sone Yayınları tarafından basılmıştır. Dış arka kapağa yine Yalvaç'ın yüzü koyulmuştur. Çizim M. Akif Şenoğlu, tarafından yapılmıştır. Kapağa renk olarak lacivert kullanılmıştır.

“Arpaçay'da Beyaz Üşür” isimli esere tek baskı yapılmıştır. Yapıt 80 sayfadır. Yapıtta 39 şiir bulunmaktadır. Eserde şiirlerin sıralanmasında yazıldıkları tarihlere dikkat edilmemiştir. Bu yüzden bu yapıtta da kronoloji bütünlüğü bulunmamaktadır. Esere “İçindekiler” bölümü eklenmemiştir.

3.1.13. Amerika Katil Katil

Kitap, politik şiirlerin bulunduğu bir eserdir. “Amerika Katil Katil” 2004'te Sone Yayınları'nda çıkmıştır. Kitabın dış ön kapak rengi bordo renktir. Dış ön kapağa eziyet gören bir insanın fotoğrafı koyulmuştur. Arka kapağa renk olarak gri kullanılmıştır. Arka kapağa Yalvaç'ın karikatürü çizilmiştir. Yalvaç, karikatürde ağzında sigarası, elinde kalemi, masa başında şiir yazmaktadır. Eser 78 sayfadan oluşmaktadır. Yapıt içinde 35 şiir bulunmaktadır. Şiirler arasında kronolojik bütünlük yoktur.

3.1.14. Aşk Rengi Zarflar

Yalvaç'ın on dördüncü şiir kitabı “Aşk Rengi Zarflar”dır. “Aşk Rengi Zarflar” adlı yapıt da Sone Yayınları'nda çıkmıştır. Kitap Kasım 2006'da basılmıştır. Eser için sade bir dış kapak kullanılmıştır. Kapağa renk olarak sarı seçilmiştir. Kitabın sayfa sayısı seksendir. Yapıtta esere de adını veren nehir şiir “Aşk Rengi Zarflar” isimli şiir bulunmaktadır. Yalvaç, eserin sayfalarına kısa düz yazılar ekleyerek açıklamalarda bulunmuştur.

3.1.15. Kahrolsun Emperyalizm ve İşbirlikçileri

İlk baskısı 2006'da yapılan “Kahrolsun Emperyalizm ve İşbirlikçileri”¹⁵⁸, Yalvaç'ın on beşinci şiir kitabıdır. Kitap Sone Yayınları'nda bastırılmıştır. Kitabın

¹⁵⁸ Yalvaç, kitapta “Son Söz” alt başlığını verdiği yazısında eserine “Kahrolsun Emperyalizm ve İşbirlikçileri” adını isteyerek verdiğini ifade eder. Şiirin yaşamın tüm alanlarından beslenen bir tür olduğunu dile getirir. Sanatçı, şiirin yaşamın içinde ve yaşama müdahale edebilecek güçte olduğunu anlatabilmek için “Kahrolsun Emperyalizm ve İşbirlikçileri”ndeki şiirleri yazdığını belirtir. “Kahrolsun Emperyalizm ve İşbirlikçileri, belki içinizi karartan bir şiir kitabı oldu ama bunu bilinçli olarak yaptım. Şiirin salt aşk, sevi, dökülen yaprak, batan

kapak rengi laciverttir. Kapakta kucağında çocuğu olan bir işçinin fotoğrafı bulunmaktadır. Kitap 80 sayfadan meydana gelmektedir. Eserin giriş kısmında “Sunu” başlıklı bir yazıya yer verilmiştir. Yazı kendi içinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Eserde toplam 21 şiir vardır. Şiirler kronolojik bir şekilde sıralanmıştır. Tek baskıdır.

3.1.16. Rüzgâr Sesi Aşk

“Rüzgâr Sesi Aşk” adlı eser Yalvaç’ın on altıncı şiir kitabıdır. Kitap Sone Yayınları’nda Eylül 2007’de çıkar. Kitabın dış ön ve arka kapağında dalgalı deniz, denizin üzerinde uçan bir kuş tasarımı yapılmıştır. Yapıt 160 sayfadan teşekkül etmektedir. Eserde 74 şiir¹⁵⁹ bulunmaktadır. Şiirler yazıldıkları tarihlere göre dikkat edilmeden sıralanmıştır. Bu yönüyle yapıtta kronoloji göz ardı edilmiştir. Eserin son sayfalarında Aziz Kemal Hızıroğlu’nun “Damar” dergisinde Yalvaç’ın sanatı ve eserleri hakkında çıkan yazısına yer verilmiştir. Ardından “İçindekiler” kısmı mevcuttur. Eserin tek baskısı vardır.

3.1.17. Atatürk Saray’da

“Atatürk Saray’da”¹⁶⁰ isimli eserin ilk baskısı Mart 2009’da çıkmıştır. Yapıt 1000 adet basılır. Yapıtın ikinci baskısı Haziran 2011’de Sone Yayınları’nda yapılmıştır. Kitabın kapak rengi beyazdır. Kapak tasarımı Önder Karciga tarafından yapılır. Ön kapağa Mustafa Kemal Atatürk’ün fotoğrafı koyulmuştur. Arka kapakta etkinlikte konuşma yapan Yalvaç’ın fotoğrafı bulunmaktadır. “Atatürk Saray’da”nın satış fiyatı 12 TL’dir.

“Atatürk Saray’da” epope türünde yazılmış bir şiir vardır. Yalvaç, sayfaların arasına 3 adet de düz yazı koymuştur. Yapıtta şiirden sonra Mustafa Kemal Atatürk’ün fotoğraflarına yer verilmiştir. Kitabın son sayfaları ise: “Atatürk Saray’da” adlı eser hakkında basında çıkan yazılara ayrılmıştır.

güneş ya da cinsellik temalarını işleyen bir yazın dalı olmadığını; aksine, yaşamın tüm alanlarına girebilen, oradan beslenebilen ve yaşama müdahale eden bir güce sahip olduğunun da bilinmesini istediğimden yazdım bu şiirleri” (Yalvaç, 2006i, 10).

¹⁵⁹ Eserde yer alan bazı şiirler farklı süreli yayınlarda çıkmıştır.

¹⁶⁰ Sanatçı, 18 Ağustos 2008’de Tekirdağ’ın ilçesi Saray’a “Mustafa Kemal’in Trakya Manevraları için Saray’a gelişinin 71. Yıldönümü” etkinliğine davet edilir. Yalvaç, daveti kabul eder. Tekirdağ, Saray’da iki gün kalır. Yalvaç, bu iki günlük süre zarfında Saray’ı gezer, dolaşır, bilgi toplar. Atatürk’ün Tekirdağ-Saray’a gelişinin unutulmaması, gelecek nesillerce de bilinmesi için “Atatürk Saray’da” adlı yapıtı kaleme alır.

3.1.18. İşçi Destanı

Yalvaç'ın on sekizinci şiir kitabıdır. “İşçi Destanı” adlı eserin tek baskısı vardır. Altmış dört sayfalık eser, 2010 Martta Sone Yayınları'nda çıkar. Yayınevi kitabı 5 TL'den satışa çıkarır. Eserin kapak tasarımı Hakan Sürsal tarafından yapılır. Dış kapağa renk olarak kırmızı seçilir. Dış ön kapağa grev yapan işçilerin fotoğrafı koyulmuştur. Arka kapakta gül tutan bir el vardır. Elin altına yapıtın içindeki şiirin dizelerinden bir kısmı yazılmıştır. Yapıtta nehir şiir özelliği taşıyan “Rüzgar Utanır Kar Utanır Direnen İşçilerden Kimi İnsan Utanmaz” isimli şiir yer alır. Eserin sayfalarına 15 adet karakalem resim çalışması koyulmuştur. Resimleri Bülent Balta çizmiştir. Eserde dizeler arasında 3 adet de kısa düz yazılara yer verilmiştir.

3.1.19. Saray Şiirleri

“Saray Şiirleri” isimli eser Yalvaç'ın on dokuzuncu şiir kitabıdır. Yapıt Haziran 2011'de Sone Yayınları'nda çıkar. Eserin satış fiyatı 12 TL'dir. Esere sade bir dış kapak yapılmıştır. Dış kapağa renk olarak beyaz tercih edilmiştir. Kitap 102 sayfadan oluşur. Eserde “Sunu” başlıklı bir ön yazı ve 38 adet şiir vardır. Yalvaç'ın bu eserinde de kronolojik bir sıralama söz konusu değildir. Eser tek baskıdır.

3.1.20. 3 Yedilik Şiir Yolculuğu

Yalvaç'ın yirminci şiir kitabı olup şiir denemeleri yaptığı kitabıdır. Yapıtın girişinde “Sunu” adını taşıyan şiir üzerine bir yazı vardır. Sanatçı, yazının ardından yazdığı şiirlere yer vermiştir. Şiirler 1'den 25'e kadar numaralandırma sistemiyle başlıklandırılmıştır.

“3 Yedilik Şiir Yolculuğu” 57 sayfadır. Kitap, Haziran 2013'te Çıngı Yayıncılık tarafından basılır. Kitap 7 TL'den satışa çıkarılır. Kitabın editörlüğünü Hakan Sürsal yapar. Kapak çalışması da Hakan Sürsal'a aittir. Kapakta kırmızı, gri, lacivert olmak üzere üç renk bir arada tercih edilmiştir. Arka kapağa Yalvaç'ın küçük bir fotoğrafı koyulmuştur. Fotoğraf ise Kadir İncesu tarafından çekilmiştir.

3.1.21. Taksim Taksim

Yalvaç'ın yirmi birinci şiir kitabıdır. “Taksim Taksim” isimli eser 2014'te Berfin Yayınları'nda basılır. Kitabın satış fiyatı yayınevi tarafından belirlenir. Yayınevinin koyduğu satış fiyatı ise 10 TL'dir. Kitaba kapak rengi olarak mavi-

beyaz renkler kullanılır. Ön kapağa protesto yapan insanların fotoğrafı koyulmuştur. Arka kapağın sol tarafında Yalvaç'ın küçük bir fotoğrafına yer verilmiştir. Fotoğraf İsmet Arslan tarafından çekilmiştir. Fotoğrafın altında bir düz yazıyla yapıtın içinde bulunan şiirden bir kesit vardır.

Eserin girişinde “Sunu” başlıklı bir düz yazıya yer verilmiştir. Yazıdan sonra “Taksim’i Anlamak”, “Notlar” başlığını taşıyan iki düz yazı ardından, “Ana Beni Merak Etme” isimli öykü bulunur. Öyküden sonra şiirler verilir. İlk şiir yapıta da adını veren “Taksim... Taksim” başlığını taşır. Diğer şiirler ise 1’den 26’ya kadar numaralandırılarak başlıklandırılır. Yapıttaki toplam şiir sayısı 27’dir. Eserin içine Gezi Olayları’nda mücadele gösteren insanların fotoğrafları koyulmuştur. Eser, toplam 30 adet fotoğraf içermektedir.

3.1.22. Şu Bizim Salı Günleri

Yalvaç'ın yayımlanan yirmi ikinci şiir kitabı “Şu Bizim Salı Günleri”dir. Kitap Eylül 2016’da Sone Yayınları’nda basılır. Eserin satış fiyatı 10 TL’dir. Eser için sade bir dış kapak kullanılmıştır. Kapak rengi beyazdır. Altmış dört sayfadan oluşan eserde “Sunu” başlıklı yazı, bir nehir şiir ve fotoğraf albümü bulunmaktadır. Şiir manzum hikâye türünde kaleme alınmıştır.

“Şu Bizim Salı Günleri¹⁶¹” adlı eser iki bölümden oluşur. İlk bölümde kitaba adını veren şiire yer verilir. İkinci bölümde fotoğraf albümü vardır. Albüm 20 adet fotoğraf içerir. Yalvaç, eseri anıları yaşatmak/unutulmaması için kaleme almıştır.¹⁶² Eser tek baskıdır.

¹⁶¹ Yalvaç, Salı Günleri Sone Yayınevi’nde arkadaşlarıyla bir araya gelmektedir. Buluşma ilk başlarda Hakan Sürsal ile Yalvaç arasında olur. Zamanla yayınevine gelenlerin sayısı artmaya başlar. Yalvaç ve arkadaşları bir araya geldiklerinde edebiyat, sanat, siyaset üstüne sohbet eder. Sanatçı, eserde salı günü yapılan buluşmalardan ve arkadaşlarından bahseder. Birçok isim Sone Yayınevi’nde yapılan buluşmalara uğramaktadır. Nihat Behram, Timuçin Özyürekli, Asım Öztürk, Mustafa Sancar, Selman Akı, Mehmet Ali Sulutaş, Kadir İncesu, Eşref Yılmaz, Metin Aybek, Murat Aras, Nalan Çelik, Kudret Alkan, Öztürk Tatar, Mustafa Işık, Mehmet Ergün, Veysel Dinler, Bahrem Yıldız yayınevine uğrayan isimlerden bazılarıdır. Yayınevinde yapılan sohbetlere bazen Fazıl Hüsnü Dağlarca, Oktay Akbal da katılmaktadır.

¹⁶² 31.12.2020’de sanatçıyla yapılan telefon görüşmesinden.

3.1.23. Her Güne Bir Şiir

“Her Güne Bir Şiir”¹⁶³ adlı eser Yalvaç’ın yayımlanan yirmi üçüncü şiir kitabıdır. Eserin ilk baskısı Ekim 2017’de çıkar. Esere daha sonra ikinci baskı yapılmamıştır. Eser, Göl Kitap Yayıncılık tarafından basılmıştır. Eserde sade bir dış kapak kullanılmıştır. Dış kapağa renk olarak turuncu seçilmiştir. Kitap, 248 sayfadan oluşur. Yapıtta ön söz yerine “Sunu” başlıklı bir adet düz yazı bulunmaktadır. Eserde şiirlere başlık olarak yazıldıkları günün tarihi koyulmuştur. Yazılan ilk şiire 1 Ocak başlığı verilmiştir. Son şiir ise 31 Aralık başlığını taşır. Kitabın bölümlere ayrıldığı söylenebilir. Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım, Aralık olmak üzere sınıflandırmalar mevcuttur. Kitaptaki toplam şiir sayısı 366’dır.

3.1.24. Kan Çiçeği Hayat

“Kan Çiçeği Hayat” isimli eser şiir seçkisidir. Ocak 2019’da Bilge Yayınevi’nde çıkar. Eser, Veysel Güntaş tarafından hazırlanmıştır. Editörlüğünü E.Bülent Yardımcı yapmıştır. Kitap 71 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın giriş kısmında “Özyaşamım” başlıklı bir yazı bulunmaktadır. Eserin sonunda Yalvaç’ın eserleri ve aldığı ödüller verilmiştir. Yapıtın içinde 45 adet şiir vardır. Kitaptaki şiirlerin seçimini Veysel Güntaş ve E.Bülent Yardımcı yapar.

3.1.25. Ben Bir Yalnızlığım

Yalvaç’ın son şiir kitabıdır. Eser, 2021’de Barış Kitap’ta çıkar. Yapıt 80 sayfadan oluşur. Eserde “İçindekiler” bölümü ve 57 adet şiir vardır. “Ben Bir Yalnızlığım”da kronolojiye dikkat edilmemiştir. Sanatçı kitabını bastırırken kendi adını H. Hüseyin Yalvaç olarak kullanır. Dış kapakta dalgaları kuma vuran bir deniz resmedilir. Arka kapakta Yalvaç’ın bir fotoğrafına yer verilir.

3.2. NESİR ALANINDAKİ KİTAPLARI

3.2.1. Bu Bir Hasan İzzettin Dinamo Kitabıdır

Yalvaç’ın anı türünde çıkardığı kitabıdır. Eser, her ne kadar anı türünde yayımlandığı/değerlendirildiği ifade edilse de anının¹⁶⁴ özelliklerini¹⁶⁵

¹⁶³ Yalvaç, eseri çıkarırken ismini Hasan Hüseyin Yalvaç olarak kullanmayı tercih etmiştir.

¹⁶⁴ “Terimsel anlamıyla anı, bir kimsenin kendi başından geçen ya da kendi döneminde ortaya çıkan olay ve olguları gözlemlerine, bilgilerine dayanarak anlattığı yazı türüdür” (Özdemir, 1972, 398).

taşınamamaktadır. Kitabın giriş kısmında: “Birkaç Söz” başlıklı yazı bulunmaktadır. Yalvaç, eserin ilerleyen sayfalarında süreli yayınlarda yayımlanan Hasan İzzettin Dinamo için yazdığı yazı ve şiirlerine yer vermiştir. “Anılar” başlıklı yazısında Hasan İzzettin Dinamo’yla nasıl tanıştığından bahsetmiştir. Bunların dışında eserde Hasan İzzettin Dinamo’nun 3 şiiri bulunmaktadır. “Bu Bir Hasan İzzettin Dinamo Kitabıdır” isimli eser, 1994’te Prospero Yayınları’nda 31 sayfa olarak çıkmıştır.

3.2.2. Bu Bir Hasan Hüseyin Korkmazgil Kitabıdır

Yalvaç’ın anı olarak çıkardığı bir diğer kitabıdır. Fakat bu eserde anı türünün özelliklerini içermemektedir. Eser Şubat 1995’te yayımlanmıştır. Tek baskısı bulunur. Kitap 32 sayfadan oluşmaktadır. Eserin ilk sayfası Hasan Hüseyin Korkmazgil’in “Ayazda Kabakçekirdeği” isimli şiirine ayrılmıştır. Şiirin ardından bir adet düz yazı bulunmaktadır. Yalvaç, düz yazının ardından Hasan Hüseyin Korkmazgil ile olan anısından bahseder. “Anı” başlıklı yazıdan sonra “Hasan Hüseyin İçin” başlığını taşıyan yazı bulunur. Daha sonra süreli yayınlarda Hasan Hüseyin Korkmazgil için kaleme aldığı şiirlere, yazılara, Hasan Hüseyin Korkmazgil ve Azime Korkmazgil’den kendisine gelen bir mektuba yer vermiştir. Son sayfalarda ise Güngör Gençay ve İbrahim Erdem’in bir yazısı, Tamer Abuşoğlu’nun bir şiiri vardır.

3.2.3. Bu Bir Rıfat Ilgaz Kitabıdır

Yalvaç’ın anı yazın alanında çıkardığı yapıtlarından biri de “Bu Bir Rıfat Ilgaz Kitabıdır” isimli yapıttır. Ancak bu yapıtta anı türünde değerlendirilemez. Eserde anıya ait bir iz bulunmamaktadır. Eser Temmuz 1995’te Sone Yayınları’nda 32 sayfa olarak çıkar. Sade bir dış kapak kullanılır. Eserde farklı süreli yayınlarda Rıfat Ilgaz’ın kişiliği, sanatı, şiir anlayışı hakkında çıkan yazılar yer alır. Kitapta yazıları bulunan isimler şunlardır: Hasan Hüseyin Yalvaç, Güngör Gençay, Bülent Habora, Altay Ömer Erdoğan’dır. Eserde: Rıfat Ilgaz’ın, Yalvaç’a yazdığı birkaç yazı; Yalvaç’ın, Rıfat Ilgaz için kaleme aldığı “Günaydın Öğretmenim” başlıklı bir şiir vardır. Yapıtın sonunda Rıfat Ilgaz’ın türlerine göre eserleri verilmiştir.

¹⁶⁵“[...] anılar; yaşanan olguların, olayların insan belleğinde bıraktığı izlerdir. Anı yazarı da bu izleri canlandırarak geçmişte dilde sergiler. Öyleyse geçmişe yönelmek, yaşananı değil; yaşanmışı vermek, anı türünün özelliklerinden biridir” (Özdemir, 1972, 399).

3.2.4. Bir İnsan: Yusuf Metin

Yalvaç'ın anı türünde çıkardığı son yapıtıdır. Diğer üç yapıtı gibi bu yapıtı da anıya uzaktır. Eser, 1978'de İzmir'de meçhul bir şekilde öldürülen Yusuf Metin için yazılmıştır. Yalvaç, eserin girişinde “Can Dost, merhaba” diye hitap ettiği bir mektuba yer vermiştir. Mektuptan sonra Yusuf Metin'in hakkında basında çıkan ölüm haberleri bulunmaktadır. Haber yazılarının ardından iki şiir vardır. Yalvaç, şiirlerden sonra Denizli Gazetesi'nde yayımlanan “İnsanca”¹⁶⁶ adlı yazısını koymuştur. Yazıdan sonra Yusuf Metin için yazılan dört şiir verilmiştir. “Yusuf’lu Konuşmalar” başlıklı yazı ise Yalvaç ve arkadaşlarının Yusuf Metin hakkındaki sohbetlerini içermektedir. Yapıtın sonuna bir adet şiir koyulmuştur.

“Bir İnsan: Yusuf Metin” kitabı Ağustos 1997'de çıkmıştır. Kitap Sone Yayınları'nda basılmıştır. 27 sayfadan oluşan eser için sade bir kapak kullanılmıştır. Ön kapak rengi siyahken, arka kapak rengi beyazdır.

3.2.5. Şair ve Şiir

Yalvaç'ın süreli yayınlarda yayımlanan edebiyat, şair ve şiir hakkındaki yazılarını bir araya getirdiği kitabıdır. Yapıt Haziran 2004'te Sone Yayınları'nda basılır. Esere yeşil renk sade bir kapak yapılmıştır. Arka kapağa Yalvaç'ın karikatürü çizilmiştir. Karikatürü çizen Sezer Odabaşıoğlu'dur. Eser 80 sayfadan oluşur. Eserde 41 adet başlık vardır. Yazıların başlıkları 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10... şeklinde numaralandırılarak verilmiştir.

3.2.6. Sonsuza Rüzgardı'68

“Sonsuza Rüzgardı'68” isimli yapıt: Yalvaç, Öner Yağcı, Bahrem Yıldız, Ahmet Nergiz'in ortak çıkardığı bir kitaptır. Yapıtın ilk baskı 2005'te Sone Yayınları'nda çıkar. İlk baskıda kitap 160 sayfadır. Dış kapağa renk olarak beyaz tercih edilmiştir. Kapağa ağaç ve yumrukları havada insan resmi çizilmiştir.

“Sonsuza Rüzgardı'68” in ikinci baskı Ekim 2012'de olur. İkinci baskıda kitabın kapağı değiştirilir. Kapağa renk olarak kahverengi kullanılır. Dış kapağa pankart eşliğinde yürüyüş yapan bir grup insanın fotoğrafı koyulur. Eser, Ozan Yayıncılıkta 232 sayfa olarak çıkar. Ancak kitabın içeriğinde herhangi bir değişiklik

¹⁶⁶ Söz konusu yazı 11.08.1993'te “Denizli” gazetesinde yayımlanmıştır.

yapılmamıştır. Eserde sayfa sayısının artmasının sebebi yazıların rahatça okunması için punto sayısının büyütülmesinden kaynaklanmaktadır. Yazıların boyutu büyüyünce sayfa sayısında da bir artış olmuştur.

“Sonsuza Rüzgardı’68”de 4 bölüm bulunur. İlk bölümde Öner Yağcı’nın yazıları vardır. Birinci bölüm 10 adet başlığı kapsar. Yapıtın ikinci kısmı Ahmet Nergiz’in 1 adet yazısıyla, 12 şiirine ayrılır. Üçüncü bölümde Bahrem Yıldız’ın 1 düzyazısı ve 30 adet şiiri¹⁶⁷ bulunur. Dördüncü bölümde ise Yalvaç’ın yazdığı şiir yer bulur.

3.2.7. Şair Sözü Yalan Değildir

Yalvaç’ın deneme yazın alanındaki kitabıdır. Kitaptaki yazılar farklı süreli yayınlarda da yayımlanmıştır. Eser 2008’de basılmıştır. Eseri Sone Yayınları basmıştır. Yayınevi kitaba 10 TL satış fiyatı koymuştur. Esere sade bir dış kapak tercih edilmiştir. Kapak rengi beyazdır. Yapıt 160 sayfadır. Yapıtta 22 adet düz yazı bulunmaktadır. Yazılar farklı konulardan oluşur.

3.2.8. Şaka

Yalvaç’ın Hakan Sürsal ile ortak çıkardığı bir eserdir. Eser 2011’de Sone Yayınları tarafından çıkarılmıştır. Yayınevi tarafından yapıtın satış fiyatı 5 TL belirlenmiştir. Yapıt deneme türünde kaleme alınmıştır. Kitabın girişinde bulunan “Gerekçe” başlıklı yazıda: Yalvaç, neden böyle bir yapıt yazdıklarının sebeplerinden bahsetmiştir. Bu yazıdan sonra “Giriş” başlıklı bir yazıya yer verilmiştir. Eserde toplam 17 başlık vardır.

3.2.8. Saray Öyküleri

Yalvaç’ın öykü kitabıdır. Yapıt Haziran 2012’de çıkar. Eser, Sone Yayınları’nda 1000 adet basılır. Kitap, yayınevi tarafından 10 TL’den satışa sunulur. Kitaba sade bir dış kapak yapılır. Kapağa renk olarak beyaz seçilir. “Saray Öyküleri” 61 sayfadır. Eser “Sunu” başlıklı yazı ve 9 öykü başlığından oluşur. Fakat iki yazı öykünün özelliklerine uymamaktadır. Bu yüzden de yapıtta öykü sayısı yedidir.

¹⁶⁷ Şiirler, numaralandırılarak başlıklandırılmıştır.

3.2.9. Şiir Jimnastiği

Yalvaç'ın şiir üzerinde çalışma yaptığı eseridir. Yalvaç, eserde aynı sözcükleri kullanarak farklı dizeler yazmayı dener. Bir şiiri yazabilmek için gerekli olan unsurların neler olduğunu bulmaya çalışır. Yapıtta 3 ana başlık vardır. Üç ana başlık kendi içinde alt başlıklara ayrılmaktadır.

“Şiir Jimnastiği”¹⁶⁸ adlı yapıt Haziran 2013'te Çıngı Yayıncılık'ta çıkar. Yayınevi kitabı 7 TL'den satışa çıkarır. Yapıt için lacivert ve gri renklerinin hâkim olduğu sade bir kapak tasarlanır. Kapağın çalışması Hakan Sürsal tarafından yapılır. Arka kapak fotoğrafı Kadir İncesu tarafından çekilir.

3.2.10. Öykücü Metin İlkin'in Öyküsü

Yalvaç'ın ortak çıkardığı bir başka yapıtıdır. “Öykücü Metin İlkin'in Öyküsü” adlı yapıtı: Yılmaz Elmas, Güngör Gençay, Osman Bozkurt, Yalvaç birlikte hazırlar. Yapıt 2015'te Usar Yayıncılık'ta basılır. Dış kapağa renk olarak beyaz-turuncu seçilmiştir. Ön kapağa Metin İlkin'in fotoğrafı koyulmuştur. Eser anı-biyografi türünde yayımlanmıştır. Kitap 208 sayfadan oluşmaktadır.

“Öykücü Metin İlkin'in Öyküsü” 4 bölümdür. Birinci bölüme “Sunu” adı verilmiştir. Bu bölümde 8 adet düz yazı vardır. İkinci bölüm “Söyleşiler” adını taşımaktadır. “Söyleşiler” adlı bölümde 6 adet nesir bulunur. Üçüncü bölüme ise “Edebiyatımızda Metin İlkin” ismi koyulmuştur. “Edebiyatımızda Metin İlkin” isimli bölümde farklı sanatçıların düz yazıları bulunmaktadır. Üçüncü kısımdaki toplam yazı sayısı 28'dir. Son bölüm ise albümdür. Albümde Metin İlkin'in gençlik, olgunluk çağları ve arkadaşlarıyla fotoğraflarına yer verilmiştir.

3.2.11. Yoldaşa Büyük Yoncalı Notları

Yalvaç'ın nesir yazılarını bir araya getirdiği yapıtıdır. Eserdeki yazıların büyük bir kısmı “Saray Gözlem” gazetesinde yayımlanmıştır.¹⁶⁹ Yapıt, Barış Kitap'ta 2020'de çıkmıştır. Yapıtta sade bir kapak yapılmıştır. Dış kapağa yeşil, kahverengi, kırmızı olmak üç renk kullanılmıştır. Dış arka kapağa Yalvaç'ın yağlı boya ile resmi çizilmiştir. Çizim Kamil Baysal tarafından yapılmıştır. “Yoldaşa Büyük Yoncalı

¹⁶⁸ Eserdeki yazıların birçoğu “Gözlem” gazetesinde yayımlanmıştır.

¹⁶⁹ Yapıttaki birkaç yazının hangi süreli yayında yayımladığı bilgisi verilmemiştir. “Saray Gözlem” gazetesi dışında başka yerde yayımlanan yazılar da vardır.

Notları” 166 sayfadan meydana gelmektedir. Yapıtta toplam 54 adet yazı vardır. Yazılarda farklı konular üzerinde durulur.

3.2.12. Şair Gözüyle Saray Yazıları

Yalvaç’ın düz yazılarının bulunduğu bir yapıttır.¹⁷⁰ “Şair Gözüyle Saray Yazıları” adlı yapıtı 2020’de Barış Kitap basar. Kapak, Fevzi Çoban tarafından hazırlanır. Dış kapağa mavi-yeşil renklerinin hâkim olduğu doğa resmi koyulur.

Eser, “Şair Gözüyle Saray Yazıları” ve “Meşhur Olmayan Arkadaşlarım” adlı iki bölümden oluşur. İlk bölümde 69 adet yazı vardır. İkinci bölümde 8 yazı bulunur. Eserdeki toplam yazı sayısı 77’dir. Yapıt, muhteva yönünden çeşitlidir. Yalvaç, yazılarında farklı içeriklere yer verir.

3.3. DİĞER ESERLERİ

3.3.1. Mustafa Kemal Atatürk Seçkisi¹⁷¹

Yalvaç’ın Mustafa Kemal Atatürk hakkında çalışma yaptığı eseridir. Eser, 2008’in Eylül ayında Sone Yayınları’nda basılır. Esere kapak rengi olarak kahverengi ve yeşil seçilmiştir. Ön kapağa Mustafa Kemal Atatürk’ün fotoğrafı koyulmuştur. Yapıt dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm: “Mustafa Kemal Atatürk’ten Özlü Sözler”, ikinci bölüm: “Mustafa Kemal Atatürk’ten Anılar”, üçüncü bölüm: “Mustafa Kemal Atatürk Yabancı Basından”, dördüncü bölüm: “Mustafa Kemal Atatürk İçin Şiirler” adını taşımaktadır. Son bölümdeki şiirler Yalvaç’a aittir. Eserin sonunda çalışmada faydalanan kaynaklar sıralanmıştır.

3.3.2. Yolum Facebook’a Düştü

Yalvaç, günümüzün popüler uygulamalarından facebook’ta deneme ve şiirlerini paylaşır. Sosyal medya facebook’ta paylaştığı deneme ve şiirlerini bir araya getirerek kitaplaştırır. Kitaba “Yolum Facebook’a Düştü”,¹⁷² adını verir. Yapıt 2020’de Barış Kitap’ta çıkarılır. Eser için sade bir dış kapak kullanılır. Kapak rengi laciverttir. Dış arka kapağın sağ üst tarafında Yalvaç’ın bir fotoğrafı yer bulur. Fotoğrafın yanında “Şimdi İkimiz Öldük” isimli şiirden bir bölüm bulunmaktadır.

¹⁷⁰ Eserdeki yazıların büyük bir çoğunluğu “Saray” gazetesinde yayımlanmıştır.

¹⁷¹ Bu bölümde tanıtılan eserlerde düz yazı ve şiir bir arada bulunduğu için kitaplar bir gruptandırmaya tabii tutulamamıştır. Bu yüzden de yapıtlar diğer eserleri başlığı adı altında tanıtılmıştır.

¹⁷² “Yolum Facebook’a Düştü” adlı eserdeki bazı ürünler farklı süreli yayınlarda da yayımlanmıştır.

“Yolum Facebook’a Düştü” 103 sayfadan oluşur. Yapıtın iki bölümden oluştuğu söylenebilir. İlk bölümde düz yazılar, ikinci bölümde şiirler bulunur. Eserde: 11 adet düz yazı ve 25 adet şiir vardır.

3.3.3. Zulme Direnenler “Enver Gökçe Türküsü”

“Zulme Direnenler Enver Gökçe Türküsü” adlı eser Temmuz 2020’de Cinius Yayınları’nda çıkar. Kitap için sade bir dış kapak tercih edilir. Eserin ön ve arka kapağına Enver Gökçe’nin karikatürü çizilir. Ön kapaktaki çizim Nihat Kemal Ateş’e aittir. Arka kapaktaki çizimi Samim Güner yapar. 102 sayfa olan eser 3 bölümden oluşur. İlk bölümde destan olarak yazılmış tek bir şiir ve Enver Gökçe’nin biyografisi üzerine yedi adet düz yazı yer alır. İkinci bölümde Yalvaç’ın Enver Gökçe hakkında yazdıkları ve farklı dergilerde yayımlanan yedi yazısı vardır. Son bölüm “Mehmet Ergün’e Mektup” adını taşımaktadır. Mehmet Ergün’e yazılmış 6 şiir bulunmaktadır.

3.3.4. Gündeneme

Yalvaç’ın denemelerinin bulunduğu bir eserdir. Eserdeki bazı yazılar sanatçının anılarından da izler taşır. Eserde toplam 22 adet yazı bulunmaktadır. Yalvaç, yazılarda farklı konular üzerinde durur. Her yazının sonunda farklı isimdeki sanatçıların şiirlerine yer verir. Kitaptaki yazılar çeşitli tarihlerde ele alınır. İlk yazı “9 Mayıs 2011 Pazartesi” ifadesini taşıırken son yazı “04-05-06-07 Nisan 2020 Cumartesi-Pazar-Pazartesi-Salı” tarihini taşır.

“Gündeneme” adlı eser 2021’de “Barış Kitap”ta çıkar. Yapıt 143 sayfadan oluşur. Kapağa renk olarak beyaz ve yeşil tonlarının hâkim olduğu bir renk tercih edilir. Arka kapakta Yalvaç’ın bir karikatürü bulunur. Karikatür, Lütfi Çakın tarafından yapılır.

3.3.5.Ortaya Karışık

“Ortaya Karışık” isimli eser, Yalvaç’ın şiir, deneme ve öykülerinin bir arada bulunduğu bir yapıttır. Kitapta 37 adet düz yazı, 16 adet şiir vardır. Eser, toplam 53 başlıktan oluşur. Eser, 2021’de “Barış Kitap” tarafından basılır. Dış ön kapağa bir

doğa resmi koyulmuştur. Dış arka kapağa ise Yalvaç'ın karikatürü çizilmiştir. Karikatür çizimi, Sezer Odabaşıoğlu'na aittir.

SONUÇ

Hasan Hüseyin Yalvaç, 1970 kuşağı toplumcu gerçekçi sanatçılarından. Sanatsal yönü ilk önce şiir alanında ortaya çıkar. İlk şiiri ortaokulda okurken “Yeni Asır” gazetesinde yayımlanır. Yetkinliği ve birikimi artıkça düz yazı alanında da eserler vermeye başlar. Babasının sürgüne gönderildiği Ereğli onun yaşamının dönüm noktasıdır. Ereğli’deki gazete ve dergilerde şiirleri yayımlanır. Böylece yazın dünyasına da girer. Ereğli’de edebiyatın çeşitli alanlarında yazan sanatçılarla tanışır. Bu sanatçıların edebiyat ve sanat hakkındaki fikirleri ona yol gösterici olur.

Yalvaç, birçok kez sürgün yaşamış bir insandır. Sürgünle çok küçük yaşlarda tanışır. Babası memuriyeti boyunca hep sürgün edilir. Babasının aldığı sürgünlerden Yalvaç’ın da yaşamı etkilenir. Babasının emekli olmasıyla sürgün yaşamı son bulsa da onun sorunları bitmez. Bu sefer de kendisi sürgün cezaları alır. Ayrıca 1985’te hakkında çıkan tutuklama kararı yüzünden yaşadığı Erzincan’dan ayrılır. Bir süre yaşamını kaçak olarak sürdürür. O, sürgüne gittiği ve kaçak olarak saklandığı yerlerde çeşitli kimliklerde insanlar tanır. Türkiye’nin birçok ilini gezmiş olması ve farklı insanlar tanıması bilgi birikimini artırır. Soyut ve somut olarak zihin yapısını besler.

Yalvaç’ın toplumcu gerçekçi sanat anlayışına eğilimi ortaokul yıllarında başlar. Ortaokul sıralarındayken okuduğu “İnce Memed” romanının, Yalvaç’ın yönelimleri üzerinde büyük bir etkisi olur. Gençlik yıllarında Attilâ İlhan’la ve Hasan Hüseyin Korkmazgil’le tanışması, kendisinde toplumcu gerçekçi sanat anlayışının yerleşmesini sağlar. Yaşamının ilerleyen yıllarında da birçok toplumcu gerçekçi sanatçıyla da yakınlığı olmuştur. Tanıştığı sanatçıların etkisiyle bu anlayışın dışına çıkmamıştır. Eserleriyle insana ve topluma faydalı olmaya çalışmıştır. Toplum ve insan yararına olmadığını düşündüğü durum ve tutumlara karşı düşüncelerini ve tavrını eserlerinde ortaya koymuştur.

Yalvaç’ın sanatını yaşam besler. O, yaşamda gördüğü olayları, işittiği durumları yazıya döker. Birçok yazısını, öyküsünü ve şiirlerini yaşamışlıklardan esinlenerek yazar.

Yalvaç, günümüzde yazın hayatını sürdürmektedir. “Tek Öyküşiir” adlı aylık yazın dergisinin sütunları aracılığıyla yazı ve şiirlerini okuyucusuyla buluşturur. Aynı zamanda sanal bir gazete olan “Yeniufuk”ta da yazı ve şiirleri yayımlanır. Eşini kaybeden Yalvaç, onun acısını henüz dindirememiştir. Saray’da (Tekirdağ) yaşamına devam eden şair zamanını yürüyerek, mezarlık ziyareti yaparak ve şiir yazarak geçirmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKERMAN, Mehmet Tanju, **Çağını Yakalayanlar**, Siyah Beyaz Yayınları, İstanbul 2009.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Kan Çiçeği Hayat**, Bilgi Yayınevi, Ankara 2019.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Bu Bir Hasan Korkmazgil Kitabıdır**, İstanbul 1995.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Goca Goca Daşlar**, Atlas Matbaası, İzmir 1970.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Gerze Notları**, Sone Yayınları, İzmir 1996.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Bir İnsan: Yusuf Metin**, Sone Yayınları, İzmir 1997.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **770 Gün Türküleri**, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul 1991.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Bu Bir Hasan İzzetin Dinamo Kitabıdır**, Prospero Yayınları, Ankara 1994ö.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Adı Barış**, Prospero Yayınları, Ankara 1994d.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Kahrolsun Emperyalizm ve İşbirlikçileri**, Sone Yayınları, İstanbul 2006i.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Şair Sözü Yalan Değildir**, Sone Yayınları, İstanbul 2008.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Herkes Vazgeçti Ya Sen**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2001f.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Sevdadan Yana Yaşamak**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, (2. Baskı), İstanbul 2001e.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Şair ve Şiir**, Sone Yayınları, İstanbul 2004a.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Sevda Ki Hüznü Kalır Bana**, İstanbul 2004c.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Rüzgâr Sesi Aşk**, Sone Yayınları, İstanbul 2007o.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Yolum Facebook'a Düştü**, Barış Kitap, Ankara 2020p.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Şiir Jimnastiği**, Çıngı Yayıncılık, İstanbul 2013.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Saray Öyküleri**, Sone Yayınları, İstanbul 2012.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Atatürk Saray'da**, Sone Yayınları, İstanbul 2011m.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Erek Torna Atölyesi**, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul 1990.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Ezgi'nin Söyledikleri**, Sone Yayınları, (2. Baskı), İstanbul 2007g.

AYAKYAY, Seyfettin - YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Umudun Şafağı**, Dizgi ve Baskı Kardeşler Basımevi, İstanbul 1979.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **İşçi Destanı**, Sone Yayınları, İstanbul 2010.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Amerika Katil Katil**, Sone Yayınları, İstanbul 2004h.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Taksim Taksim**, Berfin Yayınları, İstanbul 2014.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Arpaçay'da Beyaz Üşür**, Sone Yayınları, İstanbul 2004ğ.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Merhaba Yaşamak**, Atlas Matbaası, İzmir 1973.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Saray Şiirleri**, Sone Yayınları, İstanbul 2011n.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Her Güne Bir Şiir**, Göl Kitap Yayıncılık, İstanbul 2017.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Aşk Rengi Zarflar**, Sone Yayınları, İstanbul 2006j.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Ben Bir Yalnızlığım**, Barış Kitap, Ankara 2021k.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Ortaya Karışık**, Barış Kitap, Ankara 2021l.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, **Yoldaşa Büyükyoncalı Notları**, Barış Kitap, Ankara 2020r.

Diğer kaynaklar

BELE, Tansu-ÖZER, Ahmet, (Düz.), **Aydınlanma Savaşçısı İsmet Kemal Karadayı**, Artshop, İstanbul 2016.

BİLEN, Mehmet Yaşar, (Düz.), **70 Kuşağı Şiirimizi Tartışıyor**, Yaba Yayınları, Ankara 1985.

CAN, Adem, **Cumhuriyet Devri Şiir Poetikası**, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2012.

CENGİZ, Metin, **Toplumcu Gerçekçi Şiir 1923-1953**, Şiirden Yayıncılık, (2. Baskı), İstanbul 2015.

CEYHUN, Demirtaş, **Yağmur Sıcağı**, Cem Yayınevi, İstanbul 1976.

ÇOKUM, Sevinç, **Karanlığa Direnen Yıldız**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1996.

Füruzan, **Kırk Yedi'liler**, YKY Yayınları, (11. Baskı), İstanbul 2018.

Hikmet, Nâzım, **Bütün Şiirleri**, YKY Yayınları, (4. Baskı), İstanbul 2008.

KAPLAN, Mehmet, **Şiir Tahlilleri 2 Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**, Dergâh Yayınları, (16. Baskı), İstanbul 2007.

KAYNAR, Mete Kaan, (Haz.), **Türkiye'nin 1970'li Yılları**, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.

KORKMAZGİL, Azime, **Gökmavisi Bir Türkü 1, Ozan Hasan Hüseyin'in Yaşamöyküsüne Bir Yaklaşım Denemesi**, Ceylan Yayınları, (2. Baskı), İstanbul 2000.

KORKMAZGİL, Azime, **Gökmavisi Bir Türkü 2, Ozan Hasan Hüseyin**, Ceylan Yayınları, İstanbul 2003.

KÜR, Pınar, **Yarın Yarın**, Can Yayınları, (8. Baskı), İstanbul 1989.

OKTAY, Ahmet, **Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları**, Tümsamanlar Yayıncılık, İstanbul 2000.

TOSUN, Necati, **Modern Öykü Kuramı**, Hece Yayınları, (3. Baskı), Ankara 2018.

TÜRK, E. Bilgehan, **Kurmacadan Gerçeğe Hasan İzzettin Dinamo (Roman-Otobiyografi)**, Serander Yayınları, Trabzon 2016.

TÜRK, Hatem, **Çağdaş Türk Şiiri Tarihi**, Paradigma Akademi, Çanakkale 2021.

TÜRK, Hatem, **Hasan Hüseyin Korkmazgil-Başkaldıran Dizeler**, Asitan Yayınları, Sivas 2014.

YAĞCI, Öner, (Haz.), **Fedailer Mangası**, Çınar Yayınları, (2. Baskı), İstanbul 1994.

YAĞCI, Öner, **40 Kuşağı Şairleri**, Telgrafhane Yayınları, Ankara 2020.

YETKİN, Çetin, **Siyasal İktidar Sanata Karşı**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Süreli Yayınlar

Dergi

AĞCABAY, Bülent, “H. Hüseyin Yalvaç Mavi’deydi”, **Mavi**, S. 13, (Bahar 2008), s. 14-17.

BAŞARAN, Bilsen, “Günlerin Karasını Ak’la Ören Alçakgönüllü Usta Hasan Hüseyin Yalvaç”, **Bizim Sanat**, S. 163, (28 Haziran 2007), s. 6.

BOZKURT, Osman, “Şiir ve Yalvaç”, **Bizim Sanat**, S. 163, (28 Haziran 2007), s. 12-13.

GENÇAY, Güngör, “H. Hüseyin Yalvaç’a Sorular”, **Bizim Sanat**, S. 163, (28 Haziran 2007), s. 8.

İŞLEK, Ferhat, “Şiiri İle Kalacak Bir Şair”, **Bizim Sanat**, S. 163, (28 Haziran 2007), s. 11.

KARA, Mehmet, “Hasan Hüseyin Yalvaç’la Sanat, Dergicilik ve Yayıncılık Üzerine...”, **Mavi**, S. 13, (Bahar 2008), s. 18-23.

KAZIM, Mehmet, “Hep Patlamaya Hazır Bir Eski Tüfek: Hasan Hüseyin Yalvaç”, **Teköykü Şiir**, S. 60, (Kasım 2019), s. 18-21.

ÖZDEMİR, Emin, “Anı ve Anı Dilimiz Üzerine”, **Türk Dili Dergisi Anı Özel Sayısı**, S. 246, s. 398-399.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, “Devam”, **Tek Öyküşiir**, S. 74, (Ocak 2021), s. 4.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, “Şiir Manifestosu Taslağı”, **Beşparmak**, S.193, (Mayıs Haziran 2016), s. 22-23.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, “Yağmur Çiseliyor” **Tek Öyküşiir**, S. 65, (Nisan 2020), s. 8.

YALVAÇ, Hasan Hüseyin, “Yağmuru Ara”, **Tek Öyküşiir**, S. 64, (Mart 2020), s. 33.

Gazete

İncesu, Kadir, “İlk Kitabımda İnşaatlara Taşıdığım Harcın Teri Var”, **Bir Gün** (23 Ağustos 2018), s. 14.

Tez

ÖZTOPRAK, Ferah Burgul, “Öykü Öğretiminde Öykü Haritası Kullanımının Okuduğunu Anlama Üzerine Etkisi”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2006.

Makale

OKUR, Eda, “Mehmet Kazım ve Şiirleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Hars Akademi**, S. 6, Aralık 2020, s. 379-393.

Sanal Kaynaklar

<https://www.biyografi.info/kisi/ibrahim-balaban> [Erişim Tarihi: 01.11.2020].

<https://www.yeniufuk.com.tr/m7739/dolu-dolu-bir-gun-10-mayis-2020/> [Erişim Tarihi: 18.09.2020].

<https://www.yeniufuk.com.tr/m7289/gidisinin-birinci-yilidir-yarin/> [Erişim Tarihi: 27.02.2021].

<https://www.dunya.com/gundem/grizu-patlamasi-nedir-nasil-olusur-haberi-115623>

[Erişim Tarihi: 25.05.2021].

DİZİN

“

“Demokrat İzmir”, 45
 “Forum”, 45
 “Genç Filizler”, 10
 “Güney”, 10, 33
 “Mavi”, 49, 61
 “Tek Öyküşiir”, 34, 88, 131, 150, 189
 “Yeni Asır”, 8, 33, 188

1

12 Eylül, 21, 26, 55, 77
 12 Mart Muhtırası, 26
 1940 kuşağı toplumcu gerçekçi, 62
 1970, III, V, 13, 43, 62, 107, 108, 167, 188, 190
 1975, 14, 16, 47
 1980, 20, 21, 26, 55, 78, 169
 1985, III, 21, 22, 64, 81, 188

A

Abdullah Neyzer, 13
 Ahmet Günbaş, 13
 Ahmet Nergiz, 182
 Ahmet Özer, 30
 Alaettin Şahin, 17
 Ali Narçın, 34
 Arif Damar, 51
 Atıf Özbilen, 10
 Atila Er, 23, 142
 Attilâ İlhan, 13, 43, 45, 46, 188
 Aykut Poturoğlu, 13
 Aziz Nesin, V, 36, 51

B

Bilsen Başaran, 24
 Bizim Sanat, 24, 34, 57, 58, 172, 193, 194

C

Cahit Külebi, 30

E

Enver Gökçe, 32, 51, 151, 186

F

Ferhat İşlek, 24, 60, 137

G

Goca Goca Daşlar, III, 13, 43, 44, 45, 106, 108, 167, 190
 Güngör Gençay, 61, 180, 184

H

Hakan Sürsal, 140, 176, 177, 178, 183
 Hasan Hüseyin Korkmazgil, V, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 139, 170, 180, 188
 Hasan İzzettin Dinamo, V, 48, 49, 50, 179
 Hasan Nâzım, 19

İ

İbrahim Balaban, 19
 İbrahim Erdem, 19, 34, 180
 İnce Memed, 35, 188
 İsmet Kemal, 13

K

Kocatepe, 13

M

Mehmet Kara, 55
 Mehmet Kâzım, 28, 29
 Mevlüt Kaplan, 31
 Minerva, 34
 Muzaffer İzgü, V, 23, 50, 51

O

Osman Bozkurt, 58, 184

Ö

Ömer Nida, 27, 30, 51, 170
 Öner Yağcı, 19, 36, 51, 182, 192
 Özgen Seçkin, 19

R

Remzi İnanç, 46, 51
 Rifat Ilgaz, V, 51, 62, 149, 180
 Ruhi Göktekin, 10

S

Saik Faik, 33
Seyfettin Ayakyay, 168
Sezer Odabaşıoğlu, 24, 181
Sina Çıladır, 10

Ş

Şiir Okulu, 34

T

Timuçin Özyürekli, 23, 151, 178
Toplumcu Gerçekçi, V, 32, 61

V

Varlık, 34, 35, 43, 44, 45
Vedat Günyol, 30

Y

Yaşar Kemal, 35, 51
Yaşar Nabi Nayır, 44, 45
Yusuf Metin, 19, 181, 190
Yusuf Salih, 13

Z

Zihni Turgay, 28, 36

